

Proleter Doğrultu

Devrimci Sosyalist Teorik Ve Politik Dergi

- Kapitalizmin Genel Krizi Koşullarında Burjuva Devlet
- Kadın Sorununun Doğuş Koşulları
- Antifaşist Birlik Görevi, Sürecin Gerçekleri ve “Kurtuluş Kültürü”
- SB’de Sosyalizmin İnşa Sorunları - II
- Vladimir İlyiç Lenin (I)
- Rosa Luxemburg’un Anısına
- Baba Wilhelm ve Oğul Karl Liebknecht
- Mustafa Suphi
- Uluslararası Alan Çalışması Sorunları ve Görevleri

İÇİNDEKİLER

Kapitalizmin Genel Krizi Koşullarında Burjuva Devlet	2
Kadın Sorununun Doğuş Koşulları	22
Antifaşist Birlik Görevi, Sürecin Gerçekleri ve “Kurtuluş Kültürü”	37
SB’de Sosyalizmin İnşa Sorunları - II.....	60
Vladimir İlyiç Lenin (I).....	73
Rosa Luxemburg’un Anısına	86
Baba Wilhelm ve Oğul Karl Liebknecht	102
Mustafa Suphi.....	120
Uluslararası Alan Çalışması Sorunları ve Görevleri.....	124

KAPİTALİZMİN GENEL KRİZİ KOŞULLARINDA BURJUVA DEVLET

'80'li yıllar boyunca emperyalist metropol-lerde arka arkaya gladio skandalları patlamıştı. Özellikle Batı Avrupa'nın emperyalist devletleri ve emperyalist burjuvazi, sistemin "geleceğini" kurtarmak için o gün ortaya çıkan gladio örgülenmesinin "suç örgüt"leri olarak milyonların önüne çıkarılmasına razı oldu. Özellikle İtalya'da milyonlarca işçi ve emekçinin gösterilerinin baskısıyla gladio üyeleri mahkemelerde mahkum oldular. Çete üyelerinin ifadeleri, II. Dünya Savaşı sonrasında kapitalist emperyalist devlet örgütlenmelerinin gladio-laştığı, işin doğası gereği, bir süre sonra bu çetelerin denetim dışı eylemlere giriştikleri ve burjuva kliklerin siyasi hesaplaşmalarının tahsildarı haline geldikleri görüldü. Nihayet sosyal emperyalist Sovyetler Birliği'nin ve revizyonist blokun çöküşüyle gladio çeteleri "elde kaldı". Hatta eski kadronun tümünden temizlenmesi gerekli hale geldi.

Batı emperyalist ülkelerinde gladio çözümlürken, Türkiye'de aynı örgütlenmenin olduğu bizzat gladiocularca "ihbar edildi". Ancak, dünya çapında esen gladio aleyhtarları güçlü rüzgarlar bile bu topraklarda bir yankı bulamadı. Her şey gizli kaldı.

3 Kasım 1996 tarihinde lüks bir Mercedes, gitti "emekçi" bir kamyona çarptı. İnsanlık

tarihinde mutlaka yer alacak bir orjinallikle kamyona çarpan Mercedes, Türkiye'de gladio örgütlenmesini açığa çıkardı. Devletin hemen bütün önemli mevkilerinin gladio örgütlenmesinin ocakları; devletin siyasi, askeri ve polis teşkilat kadrolarının yanı sıra 12 Eylül öncesinin katil sürüleri ülküdaşların bu teşkilatın içinde ve başında olduğu görüldü. Bu teşkilatın da arkasında ve içinde, tüm dünyada olduğu gibi ABD, CIA ve Pentagon'un var olduğu sır değil. Çatlı ve diğer ülkücü faşistlerin hem MİT hem de CIA adına görevli faşist katiller içinden seçildikleri kanıtlarıyla ortaya çıkmış bulunuyor.

Susurluk, Pandora'nın Kutusu gibi açıldı ve son 30-40 yılda gerçekleşen bütün faili meçhul cinayet, kayıp ve katliamların bu çetelerin elinden çıktığı ortaya döküldü. Çiller'in devlet sırrı diyerek açıklamaktan kaçındığı Ağar'ın Türk Gladio'su ve kirli operasyonları, uyuşturucu bağlantısı nedeniyle nihayet emperyalist Batı'nın da gündemine girebildi. Bugünlerde şurada burada Türk devlet yetkilileriyle ilgili "uyuşturucu işini destekledikleri"ne dair ifadelerin, belgelerin yayınlanması kimseyi yanıltmasın. Bu tür bilgilerin sızmasının nedeni, artık gladio pislüğünün sessiz sedasız ortadan kaldırılamayacak bir duruma gelmiş

olmasıdır. Bu durumun yapılacak operasyon için "kamuoyu oluşturma" amacıyla ilişkili olduğunu anlamamız gerekiyor. Daha kazanın yarattığı elverişli zeminde operasyon bizzat Amerikan emperyalistlerince başlatılmıştı. Yine de, hala daha sadece bir kaç tetikçinin tutuklanmış olması topun ağzındaki siyasi ve polis kadrolarının elini kolunu sallayarak dolaşması, asker kadrolarının hala gizli kalması operasyonun bu cepheden ne kadar ağır yürütülebildiğini bize gösteriyor.

"Kapitalizmin Genel Krizi Koşullarında Burjuva Devlet" başlıklı bu yazı bütün bunların arkasındaki gerçekleri, yapısal olguları irdeleyerek, sorulara gerekli yanıtları vermemizi sağlayacak.

BURJUVA DEVLET VE EKONOMİK TABAN

"Devlet biçimleri gibi hukuksal ilişkiler ne kendiliğinden, ne de insan zihninin ... genel gelişmesinden hareketle kavranabilirler. Tersine onlar, daha ziyade maddi yaşam ilişkileri içinde kök salmışlardır." (K. Marks, "Zur Kritik der Politischen Öko-nomie-Vorwort", C. 13, sf. 8).

Marks'ın bu tespiti bütün devlet biçimleri için, dolayısıyla burjuva devlet ve burjuva devlet hukuku için de geçerlidir. Doğuşundan günümüze burjuva anayasal/hukuksal kurumların marksist-leninist açıdan analizi, sadece bu seviye ile sınırlanmamalıdır. Marks'ın belirttiği "maddi yaşam ilişkileri" görece ilişkilidir. Bu ilişkilerdeki değişim, burjuva devlet ve devlet hukukunda da değişime neden olmaktadır. Öyleyse, burjuva devlet ve devlet hukuku veya anayasal kurumları üzerine marksist leninist analiz, bu kavramları derinlemesine ele almanın ifadesi olmalıdır. Ancak böyle hareket edildiğinde, burjuva devlet ve devlet hukukundaki "maddi yaşam ilişkileri"nin değişimine tekabül eden değişim -somut gelişme- tespit edilebilir. Aksi takdirde, genel kavram ve söylemin ötesine geçilememiş

olunur. Öyleyse, marksist leninist analiz, kapitalist sistemde insanların, maddi yaşamlarının üretim ve yeniden üretim sürecinde -bunu kapitalist toplum formasyonunun veya üretim biçiminin üretim ilişkileri olarak da tanımlıyoruz- girdikleri toplumsal ilişkilerin bütününe kapsamına alınmalıdır.

Devlet egemenliğinin veya da devlet zorunun örgütlenme biçimi ve burjuva düzende devlet ile vatandaş arasındaki ilişkilerin nasıl düzenlendiği, burjuva politikacı ve hukukçuların düşüncelerinin ve bu alanda oluşturdukları modellerin doğrudan ve öncelikli bir sonucu değildir. Ama burjuvazi, vatandaşa bunun tam tersini anlatır: Yeni yasalar, yeni anayasalar, yeni burjuva kurumlaşmalar, şu veya bu politikacının, hukukçunun, şu veya bu bilim adamının modeli, tasarımı olarak lanse edilirler. Oysa bunların yaptıkları, belli maddi ilişkilerin kavramlaştırılmasından başka bir şey değildir. Burjuvazi hukuksal, anayasal kurumlarının kapitalist üretim ilişkileri ve bu ilişkilerden kaynaklanan hakimiyet ilişkileri tarafından belirlendiğini, tam da bu nedenden dolayı mevcut sınıfsal ayrımın ve dolayısıyla kapitalist toplumun bütün çelişkilerinin ifadesi olduklarını özenle gizlemeye çalışır.

"Üretim, dağıtım ve tüketimin gelişmesinin belli aşamalarını veri olarak alırsanız, buna tekabül eden sosyal bir düzeni, ailenin, kastların veya sınıfların buna uygun bir örgütlenmesini, kısaca buna uygun bir toplumu elde edersiniz. Böyle bir toplumu veri olarak alırsanız, buna tekabül eden siyasi bir düzeni elde edersiniz." (K. Marks'ın Pawel Wassiljewitsch Annenkow'a Mektubu'ndan, 28.12. 1846, C. 27, sf. 452, Alm.)

Burada Marks, ekonomik ilişkiler ile buna tekabül eden siyasi düzeni açıklıyor. Bunun diğer adı, altyapı ile üst yapı ve bunlar arasındaki bağıdır.

Bütün burjuva devletler -ister emperyalist ülkelerde, isterse de Türkiye gibi emperya-

lizme bağımlı ülkelerde olsun- ortak ekonomik altyapıya ve bundan dolayı da ortak karakteristik özelliklerine sahiptirler; burjuva devletlerin yapısı, kapitalist toplumun sosyo-ekonomik yapısı ve gelişmesi tarafından belirlenir ve bu, burjuva devletlerin yapısının tarihi (geçici) görece olduğunu gösterir. Burjuva devletlerin yapısı - gelişmesinin hangi aşamasında olursa olsun- aynı zamanda sınıf mücadelesini ve çelişkilerini de yansıtır. Burjuva devlet yapısı üzerine bu marksist leninist kavrayışı birkaç noktada toparlayabiliriz.

Bütün burjuva devletlerde üretim ilişkileri, üretim araçları üzerindeki kapitalist özel mülkiyete dayanırlar. Öyleyse, burjuva devletin ekonomik temelleri, önemli üretim araçlarına olan özel mülkiyettir ve işgücünün sömürsündedir. Üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet, kişisel veya kolektif biçimlerde. Kolektif burjuva (kapitalist) mülkiyetin en önemli bir biçimi, devlet mülkiyetidir.

Ekonomik taban, bütün devletlerin, somutta da burjuva devletin sınıfsal yapısını, bu devletin görevlerini ve kullandığı metodları belirler. Burjuva devlet, kapitalist toplum formasyonuna tekabül eden bir devlettir ve o, sömürücü bir topluma (kapitalizme) özgü devlet tipidir. Sömürücü toplumlar olan köleciliğin ve feodalizmin de kendilerine özgü devlet tipleri vardır: Köleci devlet, feodal devlet.

"Biçimi ne olursa olsun modern devlet, esas itibarıyla kapitalist makinedir, kapitalistlerin devletidir, ideal genel kapitalisttir." (F. Engels, Anti-Dühring, C. 20, sf. 260, Alm.)

Bu devletin temel görevi, kapitalist (burjuva) sınıfın iktidarını korumaktan, sermayeye karlı değerlendirme koşullarını garanti etmekten ve başta işçi sınıfı olmak üzere, tüm emekçileri baskı altında tutmaktan ibarettir. Özü itibarıyla burjuva devlet, işçi sınıfı ve geniş emekçi yığınların karşısında sınıfsal düşmanlığın ifadesi olan, nesnellik-

ten kaynaklanan zorunlu bir kamu gücüdür. Burjuva devletin sınıfsal özü, onun bütün kurumlarına nüfuz etmiştir. Örneğin, hükümet, parlamento ve başka devletsel kurumlar, burjuva devletin sınıfsal özünden ayrı, farklı olarak düşünülemezler. Ama burjuva politikacılar, ideologlar ve hukukçular bunu böyle açıklamazlarken, burjuva devletin ideolojik sınıfsal özünü geniş yığınlar nezdinde gizlemeye çalışırlar ve burjuva devleti, "halkın örgütlenmesi", "tarafsız kurum", "özgürlükçü demokratik düzen" in ifadesi olarak açıklarlar.

Devletsel kurumlar ve yapılar, altyapıda (ekonomik taban) etken olan yasallıklarla, hakim sınıf veya sınıflar arasındaki ekonomik ilişkilerle ve onun ötesinde, kapitalist toplumdaki bütün sınıf ve sosyal tabakalar arasındaki sınıfsal ilişkilerle bağlam içinde ele alınmalıdır. Ekonomik taban ile bu sınıflar ve sınıflar arası ilişkiler, birbirlerinden kopuk olarak ele alınamazlar.

Bu konuda Marks şöyle diyor:

"Doğrudan üreticiden, ödenmemiş artı işin elde edilmesinin özgül ekonomik biçimi, hakimiyet ve kölelik ilişkisini belirler ve bu ilişki, doğrudan üretimden doğar ve ona belirleyici etkide bulunur. Ekonomik (topluluğun), bizzat üretim ilişkilerinden doğan topluluğun bütün şekillenmesi ve böylelikle aynı zamanda onun özgül siyasi şekillenmesi tam da bu temelde yükselir. Burada bütün toplumsal yapının gizli temelini, en içsel sırrını ve böylece hükümlerlik ve bağımlılık ilişkisinin siyasi formunu, kısaca, her seferki özgül devlet biçimini buluyoruz." (K. Marks, Kapital, C. 3, sf. 799-800, Alm.)

Öyleyse; ekonomik ilişkiler ve gelişmesi, sınıfsal ayrışmayı, şekillenmeyi ve buna bağlı olarak da, bu gelişmenin her bir aşamasındaki devletin yapısının yasallığını; niçin öyle olacağını ve başka türlü olamayacağını belirler. Bunu kapitalist üretim biçimi için somutlaştırırsak; sermaye ilişkisi ve bu ilişkinin gelişmesi, kapitalist toplum-

da sınıfsal yapılaşmayı ve aynı zamanda burjuva devletin gelişmesinin ve yapısının temel yasallıklarını da belirler. (Serbest rekabetçi dönemde devlet, tekelci dönemde devlet, bağımlı yeni sömürge ülkelerde devlet ve bunların özgül gelişmelerinin aldıkları biçimlerin nesnel nedenleri - yasallıkları-). Ama bu, kapitalizmin sınıfsal karakterinin/yapısının farklı olacağı anlamına gelmez.

"Karışık biçim farklılıklarına rağmen, çeşitli ülkelerin, çeşitli devletlerinin ortak yönleri vardır: Hepsi modern burjuva toplumun temelinde yükseliyorlar, sadece, kapitalist açıdan bazıları az, bazıları çok gelişmişlerdir." (K. Marks, "Gotha Programının Eleştirisi", C. 19, sf. 28, Alm.)

Bu ortak özellikler şunlardır:

- Siyasi araç olarak, toplumu yönlendirmede, sınıfsal çıkarları gerçekleştirmek için burjuvazinin genel, toplumsal zorunlu iktidar organı olarak;
- İşçi sınıfı ve bütün emekçi yığınların baskı altında tutulmaları ve burjuvazinin çıkarları doğrultusunda toplumsal ve ideolojik olarak şekillendirilmeleri için özgün kurumların oluşturulması;
- Ekonomik gelişmeyi etkilemek için özgün kurumlar.
- Uluslararası alandaki rekabetle burjuvazinin desteklenmesine ve başka ülkelerin talan edilmesine hizmet eden kurumlar;
- Burjuvazi ile devlet kurumlaşması arasında ortak hareket etmeyi sağlayan mekanizmalar;
- Burjuvazinin çeşitli fraksiyonlarını ve çıkarlarını bir bütün haline getirmeyi amaçlayan kurumlar.

Tabii ki bu ortak özelliklerin hepsini şu veya bu formda, en azından Türkiye gibi orta derecede gelişmiş kapitalist ülkeler ve emperyalist ülkelerde görülmektedir.

Kapitalizmde devlet zorunun -

egemenliğinin- somut örgütlenmesi ve uygulanması, doğrudan sınıf mücadelesinin seyrine, iç ve dış güçler dengesine bağlıdır. Kapitalizmde uzlaşmaz sınıflar (proletarya-burjuvazi) arasındaki mücadelelenin seyri; toplumsal muhalefetin mücadelesi, burjuvazinin çeşitli kanatları arasındaki çıkar çatışması ve uluslararası alandaki sınıflar dengesi, kapitalist bir ülkede burjuva devletin egemenliğinin somut örgütlenmesinin ve uygulanmasının nasıl olduğunu ele verir. (Burjuva demokrasininin şu veya bu şekilde uygulandığı ülke, gerici ve faşist diktatörlüklerin hakim olduğu ülkeler gibi.) Demek oluyor ki, burjuva toplumun ekonomik tabanı, sınıfsal (antagonist) ilişkilerin gelişmesi üzerinden burjuva devletin somut örgütlenmesini ve egemenliğini uygulama formunu doğrudan etkilemektedir.

Sınıf mücadelesinin şiddetlenmesi ve toplumsal muhalefetin güçlenmesi, hakim sınıfları birtakım tavizler vermeye zorlar. Geniş yığınlar, böylelikle bazı ekonomik ve demokratik haklar elde etmiş olurlar. Sınıf mücadelesinin gelişme seyrini doğrudan etkilediği için burada dikkate alınması gereken bir nokta şudur: Burjuvazi, yükselen sınıf mücadelesi karşısında zorlandığı için mi bir takım tavizler veriyor, yoksa, Lenin'in ifadesiyle "saldırıları bölmek ve kolayca ezmek için" mi (C. 5, sf. 67, Alm.) bizzat, bazı reformların gerçekleştirilmesini istiyor? Birinci durum söz konusuysa, bu, burjuvaziye karşı mücadele eden güçlerin, örgütlü ve güçlü olduklarını gösterir. İkinci durumda ise, yine burjuvaziye karşı mücadele eden güçlerin örgütlü ve güçlü olmalarının yanı sıra, geleceği göz önünde tutan burjuvazinin, kendine karşı mücadele eden potansiyeli, daha baştan, nihai sonuca götürecekt derecede güçlenmeden ve örgütlenmeden parçalamayı ve ezmeyi planladığını görürüz. Bu ayrımı yapmayan siyasi bir güç daha "zafer sarhoşluğu" geçmeden yok olma, parçalanma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir. Sınıf düşmanının stratejik

olarak küçümsenmesini, taktiksel küçümsemeye indirgeyenin veya bunları birbirine karıştıranın siyasi akıbeti yenilgiden başka bir şey olamaz.

Başta devrimci proletarya olmak üzere emekçi yığınlar, burjuvaziye karşı mücadelelerinin sonucunda bazı demokratik ve de siyasi haklar elde edebilirler. Öyle ki, bu haklar, burjuva devlet çerçevesi içinde belli yasallaşmanın, kurumlaşmanın ifadesi de olabilirler. Ama bu, bunun böyle kalacağı anlamına asla gelmez. Çünkü burjuvazi, verdiği tavizleri boşa çıkarmanın, geçersiz kılmanın çabası içinde olacaktır.

Burada unutulmaması gereken başka önemli bir nokta da şudur: Mücadele sonucu elde edilen haklara -burjuvazinin verdiği taviz- ve bunların kurumlaşmasına bakarak, devlet formunda ve yapısında değişmelerin olacağı sonucuna her zaman varılamayacağıdır. İki örnek: 1974'te, Yunanistan'da faşist cunta, mücadele sonucu burjuva tarzda yıkılmıştır. Ama Türkiye'de elde edilmiş bir dizi haklar olmasına rağmen faşist diktatörlüğün hakimiyeti söz konusudur. '80 darbesi ve hemen sonrası yıllardaki durumla, sonrası arasında "hak elde etme" konusunda önemli gelişmeler olmuştur. Ama siyasi sistem yapısal olarak -faşist diktatörlük- değişmemiştir.

Marksist devlet teorisi ve devlet hukuku anlayışı, ekonomik taban ile siyasi üst yapı arasındaki ilişkilerin şemalaştırılmasına karşıdır. Aksi taktirde -şemalaştırma durumunda- burjuva devletin kurumlarının, önemli ölçüde, tarihi, ulusal, ırksal ve başka koşulların sonucu olduğu göz ardı edilmiş olur.

"... Aynı ekonomik taban. görünümünde sonsuz çeşitlilik ve farklılıklar gösterebilir (ve) bu sonsuz çeşitlilikler ve farklılıklar sadece, deneysel olarak verilen koşulların analizi ile kavranır." (Marks, Kapital, C. 3, sf. 800, Alm.)

KAPİTALİZMİN EMPERYALİZM AŞAMASINDA BURJUVA DEVLET VE BURJUVA DEVLET HUKUKUNDAKİ DEĞİŞMELER

Kapitalizmin, serbest rekabetçi aşamasından tekelci aşamasına geçmesi, kapitalist toplumun sosyo-ekonomik ve sınıfsal yapısında belli değişmeleri beraberinde getirmiş ve bunlar, burjuva devleti, işlevi, biçimi ve mekanizmaları açısından çok yönlü etkilemişlerdir. Kapitalizmin serbest rekabetçi dönemindeki bütün burjuva sınıfın devletinin yerini, emperyalizmde tekellerin devleti almıştır. Bu, bir takım nesnel koşulların sonucudur ve bu koşullar, burjuva devlet hukuku anlayışını da etkilemişlerdir. Bunu bir kaç noktada toparlayalım.

* Emperyalizmde devlet ile tekeller, bütünlüklü bir mekanizma olarak kaynaşmışlardır. Ama bu, bütün çelişkilerden arınmış bir mekanizma değildir. Emperyalist gelişme - bu gelişmeden doğan çelişkiler- tekelci kapitalizmin tekelci devlet kapitalizmine doğru büyümesini hızlandırmıştır. Bu süreç, I. Dünya Savaşı ve Ekim Devrimi döneminde girilmiştir. Tekelci devlet kapitalizmi, sınıf olarak bütün burjuvaziye değil, tekelere, daha büyük ekonomik ve siyasi olanak sağlanmış ve süreç içinde devlet, giderek tekellerin hizmetine girmiş, onlara, mali oligarşiye bağımlı olmuştur.

Bu süreç içinde gündeme gelen burjuva devletteki yapısal değişmeler, mevcut kurumlardaki değişmeler ve yeni kurumların oluşması, burjuva devlet hukuku anlayışındaki -anayasal- değişmeler, fiilen siyasi dönüşümler olarak ortaya çıkmışlardır.

Tekeller, tekelci birlikler ve hükümet arasında personel birleşme, bu gelişmeye bir örnektir. Burada söz konusu olan, sadece, tekelci kapitalistlerin hükümette yer almaları değildir. Burada söz konusu olan, aynı zamanda, hiçbir hukuksal, kurumsal çerçevesi olmayan görüşmelerdir ki bu, günümüz koşullarında çoğu durumlarda, hükümetin politikasını etkilemektedir. Bakanlar

ve tekel birlikleri temsilcileri (çoğu kez başkanları) arasındaki düzenli veya da düzensiz görüşmeler. Bu türden ilişkiler Türkiye’de de söz konusudur. Sabancıların, Koçların, TÜSİAD başkanının hükümetle veya bakanlarla görüşmeleri.

Bu türden ilişkilere, somut duruma bağlı olarak -örneğin toplu sözleşme, grev, sendikal mücadele- sendikalar da katılırlar. Böylelikle hükümetten, tekel birliklerinden ve sendikalardan oluşan trio (üçlü grup) hiçbir devletsel, hukuksal norma tabi olmaksızın burjuvazinin, somutta da tekelci burjuvazinin çıkarları doğrultusunda karar alırlar. Ve hükümet bu kararları siyasi erk olarak meşrulaştırırken, örneğin sendikalar da kararın uygulanmasını sağlamaya çalışırlar.

* Her alanda demokrasinin “inkarı” eğilimi, tekelci kapitalizmin belirleyici özelliklerinden birisidir. Emperyalist ülkelerde burjuva demokrasisi devlet biçiminin çok yönlü deforme edilmesi, bu eğilimin doğrudan sonucudur. Daha fazla kar, sınırsız hakimiyet için çaba, tekellerin içsel bir olgusudur. Bu olgu ve mali oligarşinin toplum karşısındaki iktidar olma talebi ve bunu gerçekleştiriyor olması, başta işçi sınıfı olmak üzere bütün emekçi yığınları baskı altında tutmayı, mevcut demokratik hakları sınırlandırmayı veya da ortadan kaldırmayı içerir.

Demokrasinin (burjuva) inkarı eğiliminin ifadesi olan emperyalizm ile demokrasi talep eden yığınlar arasındaki -her zaman görünmese de- giderek keskinleşen antagonizm ve bu antagonizmin ifadesi olan mücadele, kendini çok çelişkili bir şekilde de olsa, devlet biçimi ve devlet hukuku anlayışının değişiminde gösterir. Yani, kapitalizmin emperyalist aşamasında devlet, demokratik hareketleri, toplumsal muhalefeti ve yığınların taleplerini göz önünde tutmak zorunda kalmıştır. Kapitalist üretim biçiminin hakim olduğu bütün ülkelerde, başta işçi sınıfı olmak üzere, geniş emekçi

yığınları zorlu mücadeleler sonucu birtakım demokratik haklar elde etmişlerdir. Örneğin genel seçim hakkı, parti kurma, dernekleşme, sendika kurma hakları, basın yayın hakları vs. Kapitalist ülkede, hakim sınıf olan burjuvazi, çok çeşitli araç ve yollarla bu hakları sınırlandırmaya veya duruma göre tamamen ortadan kaldırmaya çalışır. Gerekirse, yasal kurumlarını, kolluk güçlerini, mahkemesini, polisini, jandarmasını, ordusunu, istihbarat servisini kullanır. Öyle ki, burjuva demokratik kurumları, geniş yığınları kendine tabi kılmak için kullanır. (Seçimler, parlamento, burjuva partiler, bu türden faaliyetin birer aracıdır.) Burjuvazi bütün bu çabalarından sonuç alamadığı durumda, yani siyasi hakimiyetini kendi demokrasi anlayışı çerçevesinde devam ettiremediği durumda, burjuva demokrasisi devlet biçimi yerine, sıkı merkezi örgütlenmiş terörist devlet biçimini; faşist diktatörlüğü geçirir.

* Ekonomik gücün, tekelcilerden oluşan nispeten küçük bir grubun elinde toplanması, siyasi gücün de konsantrasyonuna neden olmaktadır. Mali oligarşi, merkezileşmiş, sıkı örgütlenmiş ve kontrol edilebilir bir iktidar mekanizmasını, çıkarlarının en iyi bir şekilde ifade edildiği bir mekanizma olarak görür. Bu durum kendini çeşitli şekillerde gösterir.

- İcra gücünün (hükümetin) güçlendirilmesi, parlamentonun siyasi ağırlığının zayıflatılması veya;

- Parlamentoya hakim bir hükümetin işbaşında olması ve aynı zamanda sistem partilerinin disipline edilmeleri;

- Burjuva parlamenter kurumlaşmanın dışında olan “görünmeyen hükümetler”in kurulması ve belirleyici güç haline gelmesi (istihbarat kuruluşları, Türkiye’de de MGK buna tipik örneklerdir.)

* Kapitalizmin, daha ziyade gelişmiş olduğu ülkelerde tekelci kapitalizme özgü saldırganlığın ifadesi olan bir iktidar gücünü

de askeri-sanayisel kompleks oluşturur. Silahlanma sanayiinin nicel ve nitel gelişmesini "normal gelişme" haline getiren bu grup, dört bileşenden oluşur: a) Silah tekelleri, b) bu tekellerle bağ içinde olan bankalar, c) ordu ve silahlanma politikasından sorumlu devlet organları, d) askeri önderlik kadrolarıyla ve silahlanma tekelleriyle işbirliği içinde olan siyasi güçler.

Askeri-sanayisel kompleksin oluşması, devletsel iktidar mekanizmasında çok yönlü yapısal değişimlere neden olmuştur. (Devlet ile silahlanma sanayiinin kaynaşması, askeri örgütlenme özelliği gösteren baskı organlarının genişletilmesi, istihbarat organlarının etki gücünün giderek artması.)

* Gelişen üretici güçlerin baskısı sonucu, devletin, tekellerin lehine ekonomi üzerindeki giderek artan etkisi, devlet mekanizmasında ve faaliyetinde önemli değişimlere neden olmuştur. Devlet, ekonomik potansiyel olarak genişletilmiştir: O, önemli üretim araçlarının sahibi durumundadır. O, tekel karlarının garantörüdür. O, bankacıdır, sermaye temerküzünün teşvikçisidir vs. Devletin ekonomik faaliyetinin temelini devlet sektörü oluşturur. Bu sektör, devlet tekellerinden, devlet bankalarından yatırımlardaki, alt yapı kurumlarındaki devlet mülkiyetinden vb. oluşur. Hemen hemen bütün kapitalist ülkelerde devlet, ekonomide güçlüdür, etkendir.

Burjuva devlet, ekonomiyi, tekellerin çıkarına uygun bir şekilde düzenlemek için, giderek kapsamlılaştıran kurumlar oluşturur. Bu kurumlarda, konjonktürel gelişme, ekonomik büyüme, silahlanma sanayii, dış ekonomik ilişkiler değerlendirilir.

* "Ama özellikle emperyalizm, banka sermayesi çağı, devasa kapitalist tekellerin çağı, tekelci kapitalizmin tekelci devlet kapitalizmine doğru büyüme çağı, 'devlet mekanizması'nın olağanüstü bir güçlenmesini, onun ordu ve memur mekanizmasının görülmemiş bir büyümesini. göstermektedir." (Lenin, Devlet ve Devrim, C. 25, sf. 423,

Alm.)

Lenin, günümüzün gerçeğini, ayrıca açıklamaya gerek bırakmayacak derecede açık formüle etmiş.

Sonuç itibarıyla:

- Kapitalist devlet:

İster devrimle, isterse de evrimsel gelişme sonucunda olsun, feodal devletin yerini alan kapitalist devlet, burjuvazinin devleti (veya Türkçe literatürde az kullanılan deyimıyla "kapitalistler sınıfı"nın devleti), bütün halkın özgürlüğünü ve çıkarlarını savunma iddiasını taşır. Ama yerini aldığı feodalizm gibi kapitalizm de, sınıfı bir toplum olduğu için, bu toplumun devleti de sınıfsal karakter taşır.

Kapitalist toplum, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet temelinde yükselir. Ve bu toplumda temel çelişki, toplumsal üretim ile (veya üretimin toplumsal karakteriyle) bu üretime özel el koyuş arasındaki çelişkidir. Sınıfsal planda, işçi sınıfıyla burjuvazi arasındaki çelişkidir. Kapitalist devlet bu çelişki dışında değildir, bu çelişki karşısında tarafsız değildir. Kapitalist devlet ve yasaları (hukuksal anlayışı) her şeyden önce mülkiyet özgürlüğünü ve özel mülkiyeti korumak için vardır. Bundan dolayıdır ki, bütün kapitalist devletlerin anayasalarında, özellikle özel mülkiyet kutsanır ve garanti altına alınır. T.C mahkeme kürsülerinin arkasında yer alan, "adalet mülkün temelidir" tümcesi, tam da bunu anlatır.

- Ekonomik ve siyasi erk olarak kapitalist devlet:

Kapitalist toplumda ekonomik ve siyasi ilişkiler giderek kapsamlılaştır ve karmaşıklaşır. Bu durum, yönetimde belli bir işbölümünü beraberinde getirir. Kapitalistler, daha ziyade ekonomik faaliyete yönelirken, devleti temsilcilerine bırakırlar (kapitalizmin serbest rekabetçi dönemindeki bu gelişme, bugün, o günkü çıplaklığıyla görülmemektedir). Bu durumda devlet, sınıf olarak kapitalistleri ve onların özel mülki-

yetini korumak göreviyle donanmıştı. Böyle bir görev, aynı zamanda, işçilerin ve emekçi yığınların sömürülmelerinin de korunması, zenginlerin fakir karşısında korunması, mülk sahiplerinin mülksüzler karşısında korunması anlamına geliyor.

Ekonomik erk ve siyasi erk, diyalektik bir bütünün iki yönünü oluştururlar. Ve birbirleriyle karşılıklı etkileşim içindedirler. Ekonomik erk, siyasi erkin temelini oluşturur ve siyasi erk de ekonomik erki güçlü kılar ve korur.

Biz burada genel olarak kapitalist devletten bahsettik. Kapitalist devleti, bir ülke bazında somutlaştırmadık. Sorunumuz bu değil. Diğer taraftan, emperyalizme bağımlı, yeni sömürge ülkelerdeki devlet tiplerinden de bahsetmedik. Sorunumuz bu da değil. (Emperyalizme bağımlı yeni sömürge ülkelerde egemenlik sistemleri, ülkede hakim ve gelişen üretim biçimine dayalı olarak feodal-monarşik, feodal burjuva, ulusal burjuva, burjuva feodal veya doğrudan burjuva biçimlerinde olabilirler. Bütün bu egemenlik sistemleri veya devlet biçimleri, gerici ve faşist karakter taşırlar.)

Bizi ilgilendiren nokta şu: İster emperyalist veya gelişmiş kapitalist ülkelerde olduğu gibi kapsamı giderek daraltılan burjuva demokrasisine tekabül eden devlet olsun, isterse emperyalizme bağımlı, yeni sömürgeelerde olduğu gibi, gerici ve faşist diktatörlük niteliğini alan devlet olsun, söz konusu olan ve bizi ilgilendiren, kapitalizmin genel krizinin günümüzde varmış olduğu boyutlarda sistem olarak, üretim biçimi olarak kapitalizmin, ömrünü tarihi olarak doldurmuş olmasının devlet olgusuna yansımaları ve bu yansımanın sonuçlarını göstermektir. Okur, karşılaştırma yapabilir diye yukarıda burjuva devlet anlayışının gelişme sürecini özetledik. Ömrünü tarihi olarak doldurmuş olan kapitalizmin çürümüşlüğü, asalaklığı vb. onun idare (devlet) ve hukuk sistemine de yansımaktadır. Şimdi bunu göstermeye çalışalım.

GÜNÜMÜZ KOŞULLARINDA KAPİTALİZMİN GENEL KRİZİ VE BURJUVA DEVLET

Çürümüşlüğü Ve Asalaklığın, Mafyanın Ve Gladio'nun Devleti:

Kapitalizmin genel krizi, kapitalist dünya sisteminin bütün alanlardaki krizini kapsamına alır: Kapitalizmin genel krizi, kapitalizmin ekonomiden politikaya, felsefeden sanata varana dek bütün yönlerini içerir. Günümüz koşullarında bu krizin nedeni, dünya çapında kapitalist sistemin giderek kendi çelişkileri içinde boğulmasında, çürümesinde, asalaklaşmasında aranmalıdır. Bu krizin ne anlama geldiği "Club of Rome"un 1991 yılı raporunda şöyle tanımlanıyor:

"Hükümetler, düzenli bir şekilde tekrarlanan krizlerin üstesinden gelme aracına dönüştüler, zor bir durumdan diğerine (koşmaktan) -maliye, sosyal, ödeme bilançosu, işsizlik, enflasyon vb.- sarhoşa döndüler. Her krizde, çatlaklar sadece geçici olarak macunlanıyor, tedbirler nadiren sorunun temelini ulaşabiliyor. Uzun vadede kendini hissettiren nedenler, çok kolayca görmezlikten geliniyorlar veya etkisi sadece kısa bir dönem için geçerli olan tedbirlerin lehine kavranmıyorlar." ("Club of Rome", "Die Globale Revolution", Eylül 1991)

Emperyalist burjuvazinin temsilcileri, kendi durumlarını böyle açıklıyorlar. Bu, çok doğru bir açıklama. Dünya kapitalizminin bu duruma gelmesi yeni değildir. Kapitalizm, emperyalizm aşamasına geçtiğinde tarihi olarak ömrünü doldurmuştu. Emperyalizm, kapitalizmin en son aşamasıdır, sosyalist devrimler çağıdır. Emperyalizm, kapitalizmin çürümüşlüğü, tefeciliğin, rantiyeciliğin, asalaklığın ifadesidir. Emperyalizm, üretici güçlerin gelişmesinin önündeki temel engeldir. Emperyalizm, ekonominin askerileştirilmesi, işsizliğin kronikleşmesi, proletaryanın ve emekçi yığınların yoksullaşması, sosyal ve demokratik hakların

budanması, insanlığın bilgisizliğe yönlendirilmesi demektir. Emperyalizm, bağımlı, yeni sömürge ülkelerin talanı, emperyalist çıkarlar için kullanılması demektir. Emperyalizm, ulusal ve enternasyonal alanda uyuşturucu madde ticareti, spekülasyon, rüşvet, tehdit ve nihayetinde politika ve ekonomide mafyalaşma demektir.

Ekim Devrimi, bunu takiben Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin inşası, II. Dünya Savaşı sonrasında bir dizi ülkenin kapitalist sistemden kopması ve Sovyetler Birliği'nin yanında yer alması; sosyalist kampın kurulması, enternasyonal alanda Sovyetler Birliği ve sosyalizmin prestijinin olağanüstü yüksekliği, dünya kapitalizmini adeta "köşeye sıkıştırmıştı". Dünya kapitalizminin hareket sahası daralmıştı. Sosyalizmin bu zaferi, kapitalizmin bütün çelişkilerini açığa çıkartan çok önemli bir faktördü. Sosyalizmin zaferi, kapitalizmin ömrünü kısaltmıştı. SBKP'nin XX. Kongresi'nde siyasi iktidarın Kruşçev revizyonistleri tarafından gasp edilmesiyle, sosyalizm, tarihinin en büyük yenilgisini aldı. Bu, kapitalist sistemin ömrünü uzatan önemli bir faktör oldu. Ama kapitalizmin hiçbir çelişkisi -konjonktürel durumlar hariç- yumuşamadı. Tersine kapsamlılaşarak, şiddetlenerek, derinleşerek ekonomik ve toplumsal yaşamın seyrini belirledi.

Kapitalizm, işsizlik sorununu çözemez: Bu sistemde işsizlik artık kronikleşmiştir. Ekonominin krizde olmadığı, konjonktürel olarak en iyi olduğu dönemlerde dahi işsizler ordusu yine de milyonlarla ifade ediliyor. Teknolojinin gelişmesi ve bunun üretimde kullanılması, -robot, otomasyon- giderek daha çok işçinin sokağa atılmasına neden olmaktadır. Sermayenin organik bileşiminin yükselmesi -değişmeyen (sabit) sermayenin değişken sermaye (işçi ücretlerine) göre devasa adımlarla artması- rekabetin kaçınılmaz sonucudur. Kapitalist, rekabet gücüne sahip olmak için sermayesinin organik bileşimini yükseltmek, yani daha fazla işçiyi sokağa atmak zorundadır.

Bu sayı giderek çoğalıyor ve soru şu. Emperyalist ülkelerde 10 milyonlarla, bütün dünyada yüz milyonlarla ifade edilen bu insanlar, yaşamlarını daha ne kadar mevcut koşullardaki gibi, yani açlık ve sefalet içinde sürdüreceklerdir? Emperyalist ülkelerde devletin, işsizlere sağladığı sosyal yardım giderek makaslanmaktadır. Bu gidişle söz konusu yardımın yasa kapsamı dışına çıkartılması veya hukuken ortadan kaldırılması çok uzak bir geleceğin sorunu olmasa gerek. Bağımlı, yeni sömürge ülkelerde, işsizlerin sosyal yardım almaları ve bunu sürekli almaları olağan değil. Kapitalist dünyadaki bu potansiyel, bir taraftan sistemi tehdit ediyor, ama diğer taraftan da yarı aç, yarı tok yaşayabilmek için sistemin sunduğu her türlü karanlık işlere, apolitik yaşama ve yozluk ilişkilerine giriyorlar.

Sermaye giderek daha büyük boyutlarda asalaklaşıyor.

Lenin, "Emperyalizm" yapıtında "Şimdi. bir de emperyalizmin en önemli yönünü ele alalım. Emperyalizme özgü olan asalaklıktan bahsediyoruz" diyerek asalaklık olgusunun emperyalist çağda önemini belirtmektedir.

Şüphesiz ki burjuvazi, yabancı işgücünü sömürdüğünden dolayı zaten asalaktır. Bu anlamda asalaklık, kapitalizmin genel bir özelliğidir. Ama kapitalistlerin, teknik buluşların üretimde kullanılmasını, bizzat yönettikleri ve bu anlamda üretimi kontrol ettikleri dönemlerde -kapitalizmin serbest rekabetçi dönemi- kapitalizmin asalak karakteri bütün çıplaklığıyla ortaya çıkmıyordu. Ama bu durum anonim şirketlerin ortaya çıkmasıyla giderek değişmeye başlamıştır.

"Gerçek faal kapitalistlerin idareciye, yabancı sermayenin idarecisine ve sermaye sahibinin. para kapitalistine dönüşmesi" (K. Marks, Kapital, C. 3, sf. 452, Alm.), üretim ile kapitalistin ayrıştığını gösterir. Üretim ile kapitalistin ayrışması da asalak bir tabakanın oluşmasını beraberinde getirir.

Bu ayrışma, Marks'ın deyimiyle "kapitalist üretim biçimini" kapitalist üretim biçimi içinde ortadan kaldıran bir çelişki, ". yeni mali aristokrasiyi, proje yapımcıları, kurucular ve yalın direktörler görünümündeki yeni cinsten asalakları, bütün bir dolandırıcılık sistemini." üretir (Agk. sf. 454.)

Kapitalizm, emperyalizm aşamasına geçtiğinde, tekellerin ve mali sermayenin hakimiyetinin tartışma götürmez olmaya başladığında, kapitalizmin asalak karakteri de oldukça belirgin olmuş ve kapitalizmle asalaklığın oluşturduğu diyalektik bütünlüğü örten fazla bir şey kalmamıştı.

"Sermaye sahipliğinin, sermayenin üretimde kullanılmasından kopması, para sermayenin sanayii veya üretken sermayeden kopması, sadece para sermayeden elde ettiği gelirlerle yaşayan rantiyecilerin, sanayiciden ve sermayenin yönetimiyle doğrudan ilgili olan herkesten kopması kapitalizmin genel özelliğidir. Emperyalizm veya mali sermayenin hakimiyeti, ... bu kopuşun muazzam boyutlar aldığı en yüksek aşamasıdır." (Lenin, Emperyalizm, C. 22, sf. 242, Alm.)

Aynı eserinde Lenin devamla şöyle der:

"Tekeller, oligarşi, özgürlük değil de egemenlik eğilimi sorunları gitgide artan küçük ya da zayıf ulusları zengin ya da güçlü bir avuç ulusun sömürmesi -bütün bunlar, emperyalizmi asalak ve çürüyen kapitalizm olarak tanımlamamızı zorunlu kılar- belirgin özelliklerini doğurmuşlardır. Burjuvazinin giderek artan ölçülerde sermaye ihracından gelen kazançlar ve 'kupon kırpmakla' yaşadığı, 'rantiye devlet'in, tefeci devletin yaratılması, giderek daha belirgin biçimde emperyalizmin özellikleri olarak ortaya çıkmaktadır." (agk., sf. 305.)

"Emperyalizm, . az sayıda ülkede. devasa sermaye birikimidir. Bir sınıfın ya da daha doğrusu rantiyeci tabakanın, yani 'kupon keserek' yaşayan insanların, herhangi bir işletmede hiçbir şekilde görev almayanla-

rın, meslekleri aylaklık olanların olağanüstü bir şekilde büyümesi bu yüzdendir. Emperyalizmin en başta gelen ekonomik temellerinden biri olan sermaye ihracı rantiyecileri üretimden iyice tecrit eden ve denizaşırı pek çok ülkeyle sömürgelerin iş(gücünü) sömürerek yaşayan bütün ülkeye asalaklığın damgasını vurur." (agk, sf. 281.)

"Rantiyecilerin gelirleri, dünyanın en büyük 'ticaret' ülkesinin dış ticaretinden elde ettiği gelirden beş kat daha büyüktür!

Bundan, 'rantiyeci devlet' veya tefeci devlet kavramı, emperyalizm üzerine ekonomi literatüründe genel geçerli bir (kavram) olmuştur. Dünya bir avuç tefeci devlete ve bir borçlu devletler çoğunluğuna bölünmüş bulunmaktadır." (sf. 282) "Rantiyeci devlet, asalak, çürüyen kapitalizmin devlettir." (sf. 283)

Lenin'in tespit ettiği emperyalizmin bu temel özellikleri; asalaklık ve çürümüşlüğü günümüzde o günle-bu yüzyılın başındaki durumuyla-karşılaştırılamayacak derecede kapsamlılaşmış ve derinleşmiştir.

Emperyalizm, Durgunluğun Ve Çürümenin Temel Nedenidir:

"Tekel, emperyalizmin en derin ekonomik temelidir. (Ve kaçınılmaz bir şekilde durgunluk ve çürüme eğilimine yol açar.) Tekel fiyatları, geçici bir süre için de olsa, uygulandığı oranda tekniksel ve diğer bütün ilerlemenin itici unsurları durağanlaşır. Ve bu anlamda, teknikteki ilerlemeyi yapay olarak durdurmanın ekonomik olanağı doğar." (Lenin, Agk, sf. 280/281.)

Tekeller, teknik yenilemeleri, yeni teknik buluşları yıllarca gizliyorlar. Öyle ki; yıllar önce bulunmuş teknolojiyi yeni buluş olarak kullanıyorlar veya tamamen kullanmıyorlar. Ama rekabet hiçbir zaman tamamen yok edilemiyor veya devre dışı bırakılmıyor. Üretim masraflarını azaltmakta belirleyici bir rol oynayan teknolojik yenilenme ve böylece azami kar devamlı, teknolojik yenilenmeye zemin hazırlamaktadır. Ama

durgunluk, üretici güçlerin gelişmesini engellemek eğilimi, tekelliliğe özgü bir eğilimdir. Öyle ki, bu eğilim, bazı sektörlerde ve bazı ülkelerde ekonomik ve toplumsal gelişmeyi önemli derecede etkileyici/engelleyici bir faktör olmaktadır.

“Ne tarafa bakılırsa bakılsın adım başı görevlere rastlanmaktadır ki, insanlık bunları derhal çözümlenecek durumdadır. Ama kapitalizm bunu engellemektedir. O, dağlarca zenginliği topladı ve insanları, bu zenginliğin köleleri yaptı. O, tekniğin karmaşık problemlerini çözümlendi, ama teknik iyileştirmelerin gerçekleştirilmesini, milyonların sefaleti ve bilgisizliği nedeniyle, bir avuç milyonerin dar kafalı hasıslığı nedeniyle engelledi.” (Lenin, “Zivilisierte Barbarei” -Medenileştirilmiş Barbarlık-, “Pravda Truda”, Nu. 6, C. 19, sf. 380, Alm.)

Bunun anlamı şudur: İnsanlık bugün ulaşmış olduğu teknolojik ilerleme ile, örneğin enerji, beslenme, çevre temizliği, işsizlik vb. gibi can alıcı temel sorunları çözecek durumdadır. Ama üretim araçları özel mülkiyette olduğu için, toplumun ihtiyacı değil de daha fazla kar üretimde yön verici olduğu için, kapitalizm bu ve benzeri sorunları çözmez, o, bunu yapmış olsa, kapitalizm olmaktan çıkar.

Lenin’in 1913’te yaptığı bu gözlem, bugün yaşamın, üretimin her alanında izlenmektedir. Emperyalizm, teknoloji hırsızlığında, teknolojiyi kullanmada veya kullanmamada hiçbir ahlaki ve hukuksal sınır tanımamaktadır. Onun bu alandaki eğilimi, onu barbarlığın eşiğine getirmiştir. O, şimdi bu barbarlığına, Lenin’in deyimiyle “medenileştirilmiş barbarlığı”na en fazlasıyla hukuksal bir kılıf geçirebilir. Bu, barbarlığın yasallaştırılmasından başka bir anlam taşımaz.

Kapitalizmin, üretici güçlerin gelişmesi önünde nasıl bir engel olduğunu, barbarlıkla, eski çağ ile en fazla kar anlayışının nasıl bir diyalektik bütünlük oluşturduğunu Stalin şöyle açıklar:

“Kapitalizm, yeni teknikten yanadır, şayet bu, ona en yüksek karı vadeliyorsa. Kapitalizm yeni tekniğe karşıdır ve el işine geçişten yanadır, şayet yeni teknik ona, artık en yüksek karı vadetmiyorsa” (C. 15, sf. 291, Alm.)

Sermaye ihracı gelirleri (faiz), ülke içinde faiz, ulusal ve uluslararası pazarlardaki (borsa) temettü gelirleri, emisyon gelirleri (hisse senedi gelirleri), başka spekülasyon gelirleri (borsa oyunları) günümüz kapitalist dünyasında trilyonlarla (dolar) ifade edilen bir miktar tutmaktadır. Bu, sadece spekülasyonun, rantiyeciliğin bilinen, tespit edilmiş olan miktarıdır.

Büyük, çok uluslu tekeller de rantiyeleşmekte. Onlar da gelirlerinin önemli bir kısmı üretim dışı alanlardan elde ediyorlar.

Borsa oyununun yanı sıra veya ondan daha önemli gelir kaynağını devlet borçlanması oluşturmaktadır. Tekeller devleti, devlet üzerinden de emekçi yığınları (vergi), iki türlü soymaktadır. Birincisi, devlet tekellere sipariş vermekte, ihale ile “iş” devretmekte ve bunları ayrıca da sübvansiyonla desteklemekte. Bunun ötesinde devlet, cari giderlerini ancak aldığı borçla (iç ve dış borçlanma) karşılayabilmekte. Yani tekeller, mali kuruluşlar, rantiyeciler, devlete verdikleri borç para karşılığı faiz almaktadırlar. Bunun hangi boyutlarda olduğunu göstermek için bir örnek verelim: “Manager Magazin”in Ekim 1989 tarihli sayısında Siemens tekelinin 23 milyar mark tutarındaki hazır sermayesinin sadece 1.6 milyar marklık kısmını hisse senedine yatırdığını, geriye kalan 21.4 milyar marklık kısmını da bonoya/borç senedine yatırdığını öğreniyoruz. Türkiye’de de aynı eğilim hakim. Ülkenin belli başlı tekellci gruplarının, gelirlerinin çok önemli bir kısmını üretim dışı da sağladıkları, yani para sermayeyi bonoya/borç senedine yatırdıkları bilinmektedir. Kumar, spekülasyon açık oynanmaktadır.

Borsa oyunu (kumar) akıl almaz boyutlara varmıştır. Örneğin sadece 8 sene içinde

(1980-1988) borsa cirosu ABD’de 381 milyar dolardan 1.356 milyar dolara, Japonya’da 157 milyar dolardan 2.181 milyar dolara; Almanya’da 15 milyar dolardan 174 milyar dolara çıkmıştır. Japonya’da borsa cirosu GSMH’nin tamamına eşit olurken, ABD’de borsa cirosu GSMH’nin yüzde 30’una eşit olmuştu. Bu oyunun almış olduğu boyutlar, adeta sanayii kapitalizmi öncesinin spekülasyon krizlerini yeniden gündeme getirmiştir.

Rantiyecilerin en karlı spekülasyon alanlarından birisi de devlet borçlanmasıdır. Devlet; bütçe açığını kapatmak, cari harcamalar yapmak için nakit paraya ihtiyaç duyuyor. Ve bu parayı belli bir faiz karşılığı, parası olanlardan sağlıyor. Bunun adı, devletin iç ve dış piyasalarda borçlanması (bono vb.) demektir. Bu alanda elde edilen kar, faiz miktarı, üretimden elde edilen kardan oldukça yüksek olduğu için sermaye sahibi, sermayesini üretim alanına yatırmıyor veya o alandan çekerek rantiyeciliğe başlıyor.

Yukarıya konuyla ilgili Lenin’in görüşlerini aktarmıştık. O günün rantiyeci tabakası, bugün oldukça güçlü bir konuma gelmiştir. Bu tabaka, kapitalizmin asalaklığının, çürümüşlüğüne açık temsilcileri durumundadır.

Sermaye ihracı; emperyalizmin asalaklığını ve çürümüşlüğüne iki açıdan ön plana çıkarıyor.

Sermaye ihracı bazında dünya, sermaye ihrac eden ve borçlu konumda olan ülkeler olarak ikiye ayrılıyor. Sermaye ihrac eden bir avuç emperyalist ülke, Lenin’in deyimleriyle “tefeci devlet”, “rantiyeci devlet”, dünya devletlerinin ezici çoğunluğunu oluşturan borçlanmış devletlerin sırtından besleniyorlar, tam anlamıyla rantiyeci, asalak ve tefeci bir yaşam sürdürüyorlar.

İkincisi; üretim giderek emperyalist ülkelere bağımlı yeni sömürge ülkelere kayıyor. Üretimin yer değiştirmesi küçümsemeyecek boyutlar almıştır. Bundan dola-

yıdır ki emperyalizmin ideologları, “hizmet toplumu”ndan bahsediyorlar. Bu ideololara göre sanayii üretimi bağımlı, yeni sömürge ülkelerde gerçekleştirilecek; “hizmet toplumu” ise sanayii toplumunun yerini alan toplum olacak. Bu anlayış, emperyalizmin asalaklığını, çöküş aşamasında olduğunu kabullenmenin açık ifadesidir.

Örgütlü Suç İşleme -Ekonomik Kriminalite (Suç İşleme):

Örgütlü suç işleme, uyuşturucu madde ticareti, mafya faaliyeti, kumar vs. emperyalizm ile diyalektik bir bütünlüğü oluştururlar. Çünkü bütün bunlar emperyalizmin/kapitalizmin asalaklığının ve çürümüşlüğüne ifadesidirler.

“Çoğu kapitalist ülkelerde haydutluk bir sanayii (sektörü) olmuştur. Ve banka soygunculuğundan, firma baskınlarından, serbest bırakılması için büyük miktarlarda paranın talep edildiği insan kaçırmaya kadar uzanmaktadır.” (E. Hoca, Emperyalizm ve Devrim, sf. 148/149, Alm.)

Bugün, kapitalist dünyada ekonomide ve toplumun her alanında haydutluk, mafya faaliyeti “doğal”laşmıştır. Bu türden faaliyetler, “küçük” insanların işi değil, medyada “şerefi” ile tanınmış olan tekelci burjuvazinin işidir.

E. Hoca’nın belirttiği gibi haydutluk ve mafyacılık gerçekten büyük kazançların sağlandığı bir sektör olmuştur. Örneğin daha 1980’de ABD’de mafya, petrol sanayii sektöründen sonra en fazla cironun elde edildiği iktisadi sektör haline gelmişti. Daha o dönemde mafyanın hesabına çalışanların veya mafya sektöründe çalışanların sayısı 100 ile 150 bin arasındaydı. ABD Adalet Bakanlığı’nın açıklamasına göre 1989’da sadece uyuşturucu madde cirosu 110 milyara varıyordu. Almanya’da ise örgütlü suç işleme sonucu elde edilen gelirin 164 milyar marka olduğu tahmin ediliyordu (Spiegel Nu. 11, 1988.) 1987’de ise en önemli sanayii dalı olan otomobil sektöründe ciro, yaklaşık 210 milyar marka

varıyordu. Bu miktarlar, örgütlü suç işleminin, uyuşturucu ticaretinin, ne denli önemli bir sektör olduğunu gösteriyor.

Burada söz konusu olan, ekonominin şu veya bu sektöründe faal olan tekellerin normal faaliyetlerinin ötesinde, örgütlü suç işleme işleriyle, uyuşturucu madde ticaretiyle, haydutlukla veya her türden mafya işleriyle uğraşmaları değildir. (Bu tekeller, yasaları çiğneyerek, vergi kaçırarak vs. bu türden örgütlü suç fiili içindeler.) Burada söz konusu olan, faaliyet alanı örgütlü suç işleme iktisadi kriminalite, uyuşturucu madde ticareti ve başka her türden mafyacılık olan kurumlaşmalarıdır. Bu türden kurumlaşmalar, "şerefi" şahsiyetlerin yönetiminde ve onların mülkiyetinde olan tekeli örgütlenmelerdir.

Uyuşturucu madde ticareti, en karlı sektör konumundadır. Örneğin daha 1989 verilerine göre uyuşturucu madde ticaretinden elde edilen gelir, 500 ile 900 milyar dolar arasında değişiyordu.

Uyuşturucu madde ticaretiyle -üretimden satışına kadar- uğraşan mafya örgütlenmeleri oldukça güçlenmişlerdir. Öyle ki; örneğin Panama'da general Noriega vasıtasıyla hükümeti ele geçiren mafya, ABD'nin müdahalesiyle devrilmiştir. Dünyanın her tarafından uyuşturucu madde satışıyla elde edilen paralar, belli merkezlerde (Türkiye, İsviçre, Lüksemburg, Li-echtenstein vs.) yıkanarak sanayi ülkelerine yatırım olarak aktarılıyorlar. Bu para transferi ve sürekli nakit para ile ticaret, uyuşturucu madde mafyasını dünyanın en çok nakit parasına sahip bankası konumuna getirmiştir. Mafya, illegal parayı, sanayi bütünü sektörlerine; hizmet sektörüne, ticaret ve transport sektörlerine yatırıyor. Mafya, borsada oynuyor, hisse senetleri satın alıyor. Mafya, rantiyecilere karışarak legalleşiyor. Bugün, emperyalist ülkelerde mafyasız mali oligarşi, bağımlı yeni sömürge ülkelerde de mafyasız işbirlikçi burjuvazi düşünülemez.

Mafyanın emperyalist ekonomideki ağırlı-

ğını göstermek için bir örnek verelim: Gazeteci Rolf Uessler'in tahminine göre; Batı Avrupa'da, illegal yolla elde edilerek ekonomiye yatırılan para miktarı 700-800 milyar mark civarında. Batı Avrupa'nın 20 ülkesinde brüt yatırımların 1987'deki miktarı ise 1.440 milyar mark tutmaktadır. Demek oluyor ki; o dönemde Batı Avrupa'nın 20 ülkesindeki toplam brüt yatırımların yaklaşık yarısı mafya kaynaklı.

Örgütlü kadın ticareti ve şans oyunlarından (örneğin kumar) bahsetmeyi gerekli görmüyoruz.

Ya Barbarlık Ya Devrim, Ya Barbarlık Ya Sosyalizm

Yazımızda, daha ziyade veya genel olarak emperyalist ülkelerde kapitalizmin asalaklığından, çürümüşlüğünden ve ömrünü tarihi olarak doldurmuş olduğundan, bu ülkelerdeki rantiyecilikten, mafya tekellerinden ve bunların gücünden bahsettik. Emperyalizm, aynı zamanda dünya ekonomisi demektir. Emperyalizm, bütün dünya ülkelerinin kapitalist ekonomiye bağlanması, bu kapitalist zincirin birer halkasını oluşturmaları demektir. Emperyalizm, dünya ülkelerinin ezici çoğunluğunu oluşturan ülkeler açısından bağımlılık, yeni sömürgecilik demektir. Bu, bağımlı, yeni sömürge ülkeleri, ekonomisinden politikasına, felsefesinden kültürüne varana kadar her alanda emperyalizmin çıkarlarına göre şekillenen bir ilişkiler yığındır. Bütün bunlar emperyalist ülkelerdeki çelişkileri olduğu gibi değil, daha şiddetli boyutlarda bağımlı ve yeni sömürge ülkelere yansıtan ilişkilerdir. Emperyalist ülkelerde birçok çelişki ve yasadışı, yozlaşma, rüşvet, asalaklık vb. görünümün ekonominin güçlü olmasından ve toplumsal-yasal kurumlaşmanın köklü olmasından dolayı, en azından belli bir dönem için görülemeyebilirler veya münferit olay olarak görülebilirler. Ama bağımlı, yeni-sömürge ülkelerin böyle bir "şansı" yok. Kapitalizmin genel krizi ve onun yansımaları, bütün şiddetiyle ve çıplaklığıyla bu ülkelere yansır. Bunun böyle

olmasında emperyalizmin payı büyüktür. O, birçok çelişmesini, bu ülkelerin sırtına yıkar. Onları, kendi çıkarı için maşa olarak kullanır.

Bütün kapitalist ülkelerde burjuvazi, içine düştüğü çıkmazdan, sisteme özgü çelişkilere kurtulmak için, hakimiyetini korumak için, kendi göstermelik demokrasi anlayışını dahi uygulamama yollarını aramaktadır. Ve sürekli gerici ve faşist metotlara başvurmaktadır. (Zaten Türkiye gibi birçok ülkede de hakim sınıflar, iktidarlarını faşist bir diktatörlükle korumaktadırlar.) Burjuvazi, giderek daha yoğun bir şekilde zora başvurmakta, bu alandaki kurumlarını (polis, ordu, mahkeme, gizli istihbarat, sivil faşist örgütler vs.) güçlendirmektedir.

Kapitalizmin genel krizinin gelişmesi (kapsamlaşması ve derinleşmesi/keskinleşmesi) öyle bir boyut almıştır ki, artık üretici güçlerin gelişme eğilimi önünde belirleyici engeli teşkil eden burjuva sistem yerinden oynamaktadır. Bu, burjuva sistemin kendiliğinden çökeceği şeklinde kavranmamalıdır. Burada söylemek istediğimiz açık: Burjuvazi, eski devlet anlayışıyla, eski devlet hukuku anlayışıyla bugünün koşullarında iktidarını devam ettirecek durumda değildir. Kapitalist devletteki değişimler (serbest rekabetçi dönemdeki kapitalist devlet, emperyalist dönemdeki kapitalist devlet, tekelci devlet kapitalizmi koşullarında kapitalist devlet, sınıfsal özü aynı olmasına rağmen bir ve aynı devlet değildi, buna bağlı olarak devlet hukuku anlayışı da değişiyordu) onun demokrasi ve hukuk anlayışındaki değişimleri doğrudan yansıtmaktadır. Soruna açıklık getirmek için anayasa-devlet-sınıf-sal öz ilişkisini biraz açalım:

Anayasa, ilk defa feodalizmden kapitalizme geçişte devletin temel yasası özelliğini kazanmıştır. Tabii ki bunun burjuva devrimlerle doğrudan ilişkisi vardır. Lenin'in dediği gibi "her burjuva devrim nihayetinde. anayasal bir düzenin kurulmasından

başka bir şey değildir." ("Boykota Karşı", C. 13, sf. 14, Alm.) Kapitalizmden önceki sömürücü toplumlarda -kölecilik, feodalizm-böyle anayasal bir düzenlemeye gerek görülüyordu. Çünkü kölecilik ve feodal devlet, hakim sınıf olan köle sahiplerinin ve feodal beylerin sınıfsal çıkarlarını zorba devlet zoruyla koruyordu. Bu düzenlerde hukuk, hukuksuzluğun devlet zoruyla gerçekleştirilmesiydi. Bu düzenlerde eşitsizlik, sömürle sömürülen arasındaki fark, yazılı olmayan hukukla tam olarak belirlenmişti.

Kapitalizm de bir sömürü düzenidir. Ama bu düzende durum -kölecilik ve feodal düzene nazaran- oldukça değişiktir. Kapitalizmde insanın insan tarafından sömürsü olduğu oldukça karmaşık bir durum arz etmektedir. Çünkü bu toplumda her bir vatandaş hukuken eşit konumdadır. Sömürünün karmaşık biçimine neden olan çelişki, sömürü ve sömürülenin hukuken eşit olmaları, ama ekonomik eşitsizliğin de yine hukuken belirlenmiş olmasıdır. Bu durumda burjuva devlet, görünüşte, bir taraftan vatandaşların eşitliğini, bütün halkın çıkarlarını koruyor gözükürken, diğer taraftan da burjuvazinin siyasi ve ekonomik haklarını/çıklarlarını tartışmasız savunmak ve korumakla karşı karşıya kalıyor. Bu her iki yasal veya anayasal görev birbiriyle çelişmektedir. Ya vatandaşlar, istisnasız eşittirler, ki bu durumda burjuvazinin bir ayrıcalığı olamaz. Ya da devlet burjuvazinin devletidir, bu durumda vatandaşların eşitliği söz konusu olamaz. Burjuva toplumun bu çelişkisi en açık, en çıplak ifadesini anayasada -burjuva anayasasında- bulmaktadır. Burjuva anayasa, bütün meta sahiplerinin hukuki eşitliği ile işgücü metasının sahibi olarak işçiler ve üretim araçlarının sahibi olarak kapitalistler arasındaki ekonomik eşitsizliğin formülasyonudur.

Burjuva anayasa, kapitalist toplumun sınıfları ve sosyal tabakaları arasında, kapitalistler ile işçiler, toprak beyleri ile köylüler vs. arasında hiçbir fark görmez. Burjuva anayasanın görevi, antagonist sınıfsal çelişkilere

rin üstünü örtmektir, her bir vatandaşın demokrasiden, özgürlüklerden eşit olarak yararlandığı imajını uyandırmasıdır. Burjuva anayasa, hiçbir şekilde, ekonomik eşitsizlikten bahsetmez. Tersine mülkiyeti kutsar, korur ve her bir vatandaşın mülk sahibi olabileceğinden, bunun önünde kısıtlayıcı hiçbir hukuksal engelin olmadığından hareket eder. Ama tam da bu noktada, sisteme özgü bu antagonist çelişkiyi gizleme noktasında, burjuva anayasasının sınıfsal çelişkisi açığa çıkar. Tam da bu noktada burjuva anayasa lafta kalır, hiçbir şekilde, eşitlik gerçekleştirilemez. Nasıl gerçekleşsin ki? Lafta hukuksal eşitlik, mülkiyet açısından eşitsizliğin ifadesi olmak zorunda. Bu, burjuva anayasanın çelişkisidir. Bu, sistemin, kapitalist düzenin çelişkisidir. Bundan dolayıdır ki, hiçbir kapitalist ülkede anayasa -ne kadar demokratik ve ne kadar gerici faşist içerikli olursa olsun- tam anlamıyla uygulanamamıştır. Bu anlamda, örneğin Türkiye ile Fransa anayasaları arasında nüans vardır. Bu nüans Türkiye açısından faşist diktatörlüğün, Fransa açısından burjuva demokrasinin ifadesi olabilir. Buna rağmen bu, bir nüanstır. Çünkü ister faşist diktatörlük koşullarının hakim olduğu Türkiye’de olsun ve isterse de şu veya bu şekilde burjuva demokrasisi koşullarının hakim olduğu Fransa’da olsun, burjuva anayasada ifadesini bulan hukuksal eşitlik ile anayasanın gizlemeyi hedeflediği ekonomik alandaki gerçek eşitsizlik arasındaki çelişki, kapitalist toplum çerçevesinde hiçbir şekilde ortadan kaldırılamaz. Bu çelişkiyi ortadan kaldırmanın yegane yolu, sosyalist devrimdir. (Bu çelişki, her ne kadar gerçekten demokratik olursa olsun, anti-emperyalist demokratik devrimle de nihai olarak ortadan kalkmayacaktır.)

Burjuvazi, yükselen devrimci mücadeleyi, demokratik muhalefet düzene hizmet eden yasal kurumlaşmalarla durduramıyorsa, buna ilaveten Türkiye gibi emperyalizme bağımlı, yeni sömürge ülkelerde emperyalistlerin çıkarlarını mevcut yasal kurumlarla

tam olarak koruyamıyorsa, böylesi durumlarda, burjuvazinin, bizzat çizdiği hukuksal sınırları (anayasa) bizzat hiçe sayması, rafa kaldırması gündeme gelir. Bu, açık terör rejimine, faşist diktatörlüğe geçiştir. Bu durumda burjuvazi, bugün Türkiye’de olduğu gibi, barbarlığın anayasasını geçerli kılar. Barbarlığın anayasasında hukuk, hukuksuzluğun geçerli kılınmasıdır. Burjuva anayasalar, somut tarihi koşulların ürünüdürler. Örneğin Türkiye’de; 1921, 1924, 1961 ve 1982 anayasaları somut tarihi koşulların ürünüdürler.

Burjuva devlet ve burjuva hukukta olduğu gibi burjuva anayasa da, bir bütün olarak, antagonist sınıf çelişkilerinin varlığı üzerinde yükselir veya bu çelişkilerin varlığının kabul edilmesidir. Bu çelişkilerin gelişmesi, kapsamı ve keskinleşmesi burjuva devletin, hukukunun ve anayasasının içeriğini, şekillenmesini ve yeniden şekillenmesini doğrudan etkiler.

Birbirlerinden ne denli farklı olurlarsa olsunlar, burjuva devlet, burjuva hukuk ve anayasa, doğrudan burjuvazinin irade beyanıdır. (Bu, feodal güçlerin de iktidarda olduğu ülkelerde burjuvazinin ve feodal güçlerin sınıfsal irade beyanıdır.) Hangi biçimlerde -faşist veya “demokratik”- olurlarsa olsunlar, bütün burjuva devletler, burjuva hukuk anlayışı ve anayasalar, bir görevi yerine getirmek zorundadırlar: Her koşul altında burjuva toplum düzenini yasal biçim içinde dokunulmaz kılmaktır, ebedileştirmektir. Ama, ister faşist diktatörlük koşullarında olsun, isterse de burjuva demokrasisi koşullarında olsun, burjuva anayasa, kapitalizmin genel krizi sürecinde işlevini, sınırlı olarak yerine getirebilmektedir. Bu sınır, ülkeden ülkeye, somut duruma göre genişlemenin veya daha da daralmanın ifadesi olabilir. Ama herhalükarda kapitalizmin genel krizi koşullarında burjuva devlet, burjuva hukuk anlayışı ve anayasa meşru olmayanı meşrulaştırmakla karşı karşıya kalmıştır.

Bunun en tipik örneğini, burjuva devletin, illegal, burjuva hukuk açısından da legal/meşru olmayan karanlık güçlerle işbirliği oluşturmaktadır. Burjuva anlamda en demokratik ülkelerde de illegal güçler, örneğin mafya, "mesleği" yolsuzluk, rüşvet, asalaklık olan güçler, burjuva devlet içinde örgütlenmişlerdir. Öyle ki burjuva devlet, kendi yarattığı kurumlar tarafından ele geçirilmiştir. Gladio-kontrgerilla bunun tipik örneğidir. Susurluk'taki trafik kazası ile ortaya çıkan gerçek, yıllardan beri devrimci ve sosyalist basında ısrarla söylenenin en son kanıtı olmuştur. Türk devletinin kontrgerilla-mafya devleti olduğu gerçeği bir kez daha açığa çıkmıştır.

Sorunun Biraz Tarihçesine Bakalım:

Gladio, NATO'nun bir terör örgütlenmesidir. Gladio (kılıç), NATO'nun, '50'li yıllarda kurduğu ve bütün NATO ülkelerinde faal olan gizli bir örgütlenmedir. Gladio örgütlenmesi, hücre tarzındadır ve hücreler az sayıda üyelerden oluşmaktadır. Her bir hücre, doğrudan bir şefe bağlıdır. Bu tarzda örgütlenmeyle Gladio, çeşitli veya gerekli gördüğü bakanlıkların ve başka devlet kurumlarının memurlarını kolayca kendine bağlamıştır.

Gladio örgütlenmesi açığa çıkınca, bunun Varşova Paktı'nın saldırısına karşı koymak için NATO tarafından gündeme getirilen bir örgütlenme olduğu açıklandı. Ama bu örgütlenmenin ayrıntıları ortaya çıkmaya başlayınca, örgüt hakkındaki açıklamalar da değişmeye başladı. Bu örgütlenmenin halka karşı kurulduğu açığa çıktı. Gladio, NATO ülkelerinde gelişen mücadelenin önünü almak, mücadeleyi örgütleyen ve sevk eden parti ve kuruluşları ve önderlerini ve militanlarını terör metotlarıyla etkisiz hale getirmek için kurulmuştu. Gladio bu mücadelesinde kriminal unsurları, mafyayı ve faşist örgütleri de kullanmaktaydı. Öyle ki Gladio, sözüm ona devrimci militan örgütler kurarak, onlara terörist eylemler yaptırıyordu. Örneğin İtalya'da, Belçika'da olduğu gibi. Belçika Gladio'su "devrimci

hücreler" örgütlemiş ve yanılmıyorsa 1980'de -o büyük grev hareketlerinin olduğu dönemde- süpermarketlere yapılan saldırılarla katliamlar gerçekleştirilmişti.

Türk Gladiosu 1952 yılında "Seferberlik Tetkik Kurulu" adı altında kurulmuştur. Amerikan askeri yardım örgütü JUsMaT ile aynı binayı paylaşmıştır. "Seferberlik Tetkik Kurulu" subayı olarak Elazığ'da görevlendirilen Alpaslan Türkeş, Türk Gladio'sunun ilk seferindendir. Türk Gladio'su 1965'te "Özel Harp Dairesi" adını almıştır. Bu örgüt 1991'de tümen seviyesine çıkartılmış ve adı da "Özel Kuvvetler Komutanlığı" olarak değiştirilmiştir. Adı ne olursa olsun, kamuoyunun kontrgerilla diye tanıdığı örgüt, Türk Gladio'sudur. Gladio örgütlenmesinin olduğu ülkelerde bu örgüt ne denli etkindir, bu ayrı bir araştırma konusu. Ama soruna Türkiye açısından baktığımızda şunu görmekteyiz. Türk Gladiosu, devletin sıradan etkisi veya faaliyeti, yasal yaptırımlarla kontrol altında tutulan, burjuva hukuk anlayışında, düzenin kendi anayasal anlayışında meşruluğu olan bir örgüt olmaktan çoktan çıkmıştır. Gladio, devletin gerek görülen bütün kurumlarında örgütlenmiştir.

Türkiye'de Gladio'nun örgütlenmediği ve yönlendirmediği hemen hemen hiçbir burjuva kurum yoktur. Ordu, polis, jandarma, burjuva partiler, başka devlet yanlısı sivil kurumlaşmalar bu örgütün yuvalandığı yerlerdir. Bu örgütlenme, birkaç subayın, birkaç polisin veya sivil şahsiyetin işi olarak algılanmamalıdır. Bu, bu örgütlenmeyi küçümsemeye götürür. Türkiye'de Gladio, devlet demektir. Türkiye'de Gladio, ordu demektir. Türkiye'de Gladio, jandarma demektir. Türkiye'de Gladio, MİT demektir. Türkiye'de Gladio, MHP demektir. Türkiye'de Gladio, TBMM demektir. Türkiye'de Gladio, hükümet demektir. Türkiye'de Gladio, Kürt ulusunun katledilmesi demektir. Türkiye'de Gladio, uyuşturucu madde ticareti demektir. Türkiye'de Gladio, mafya demektir. Türkiye'de Gladio, silah kaçakçı-

lığı demektir. Türkiye’de Gladio, MGK ve faşist diktatörlük demektir. Türkiye’de devletin kendisi Gladio’laşmıştır. Çünkü bu örgüt, devlet örgütlenmesi göz önüne getirilirse yukarıdan aşağıya doğru bir örgütlenmedir.

İtalya Cumhurbaşkanı Cosiga, Gladio’yu koordine etme görevinin, NATO ülkelerinde cumhurbaşkanlarında olduğunu açıklamıştır.

Cumhurbaşkanı, Başbakan (Hükümet), Genelkurmay, Emniyet Genel Müdürlüğü, MİT=Gladio

Özellikle Türkiye’de Gladio, basit bir özel savaş örgütlenmesi olmaktan çıkmıştır. Bu örgüt, Türk burjuva devletin örgütlenmesini, burjuvazi devlet hukuku anlayışını, anayasa anlayışını, bir kapitalist ülke olarak Türkiye’de hakim sınıfların yönetme anlayışını ve bunun meşrulaştırılmasını (anayasal) belirleyici derecede etkilemiştir. Türkiye’de demokrasi, hukuk anlayışı, anayasa, özellikle 1970’lerin başından bu yana adım adım Gladio’laşmıştır. Gladio ve kontrgerilla, görülen veya görülmeyen faaliyetiyle Anadolu coğrafyasının toplumsal yaşamını şekillendirmektedir. Bu anlamda, Tansu Çiller örgütü, Ağar çetesi, Söylemezler çetesi, Ağansoy çetesi, Çatlı çetesi veya Çakıcı çetesi gibi ayrımlar pek doğru değildir. Esas olan, bütünün kendisidir. Bu çeteler, ekipler veya mafya grupları nüfuz sahibi olma ve avanta koparma mücadelesi vermekten öte bir şey yapmıyorlar. Şu çete veya bu çete, bunların bütünü Gladio-mafya örgütlenmesidir. Bunların bütünü devlettir.

Gladio, sadece bir özel savaş örgütlenmesi olarak kalmamıştır. Bu örgüt, mafya ile bütünleşmiştir. Çete biçimindeki farklı yapılanma veya rekabet de buradan kaynaklanıyor. Ama Gladio tektir, şu veya bu mafyayı veya şu veya bu ülkücü mafyayı atına koşabilir, şu veya bu mafya ile birleşebilir. Ama tepede, en üst kurumlaşmada bir ayrılık yoktur, merkezi tektir ve CIA’ya bağ-

lıdır, onun şubesidir. O halde Türk Gladio-su, aynı zamanda CIA’nın, ABD emperyalizminin emrinde ve kontrolünde olan, onun gerekli gördüğü faaliyetleri de yürüten bir örgüttür.

Gladio-mafya örgütlenmesinin gelir kaynakları ve faaliyet alanları, onun ne türden bir örgütlenme olduğunu çok açık bir şekilde göstermektedir.

Gelir kaynakları:

- Devlet desteği (sivil ve askeri)
- Uyuşturucu madde ticareti
- Silah kaçakçılığı
- Karapara aklama
- Çek-senet tahsilatı
- Arazi yağması
- Rant gelirleri
- İhale takipçiliği
- İş adamlarından ve karanlık faaliyetlerden alınan haraçlar

Görev alanları:

- Sabotaj
- Adam öldürme (ilericileri, yurtseverleri komünistleri, rakip çete unsurlarını)
- Kitlese katliam
- Faili meçhul cinayetler 3 Kirli savaş 3 Gasp
- Devrimci örgütlere sızma ve yönlendirme
- Provokatörlük
- Ajanlık
- Savaş kışkırtıcılığı
- Adam kaçırma ve fidye isteme
- Yabancı istihbarat örgütleriyle işbirliği (Örneğin CIA, MOSSAD)

Bileşimi:

- Cumhurbaşkanı
- Başbakan

Bütün bakanlar
Polis teşkilatı
Jandarma teşkilatı
Ordu
Milletvekilleri
Korucubaşları
Silah kaçakçıları
Uyuşturucu madde tüccarları
Kumarhane sahipleri
Diğer rantiyeciler
Holding sahipleri
MİT
Sivil-faşist örgütlenmeler (MHP-BBP)
Ülkücü mafya
CIA

Amaç-siyasi eğilim:

Kapitalist düzeni korumak
Yasa tanımamak
Şovenizm-faşizm
Emperyalizmin çıkarlarını korumak
Kapitalist düzene karşı mücadeleyi bastır-
mak
Demokratları, devrimcileri, komünistleri
imha etmek vs.
Halkı sindirmek, kişisizleştirmek
Özgürlük ve demokrasi düşmanlığı.

Susurluk'taki kaza vesilesiyle bir daha kanıtlanmış olan bu gerçek, aynı zamanda şunu da göstermektedir: Söz konusu olan kişiler, Ağar, Çatlı, Bucak ve bu çete vesilesiyle anılan diğer unsurlar veya olayın kendisi buz dağının (Eisberg-Aysberg) sadece görünen -su üstünde olan kısmıdır. Olayı kapatmak için şu veya bu Gladio-mafya unsuru -örneğin Ağar- kurban edilir. Bu doğaldır. Önemli olan, bir-iki siyasi sıyrıkla bu badireyi atlatmaktır. Burjuvazi, bugün,

bununla uğraşmaktadır. "Gladiolar" (küçük kılıçlar) feda ediliyorlar, Gladio düzeni daha fazla teşhir olmasın diye. "Büyük kılıçlar" ise (Cumhurbaşkanı, Genelkurmay, Başbakan vs.) temiz toplum narası atıyorlar, "gidilebilecek yere kadar gidilsin" diyorlar. Ama aynı zamanda olayın bir an önce sonuçlandırılmasını istiyorlar. Yargı olaya el atmış ve sonuçlandıracaktır! Gladio'nun mahkemesi, Gladio'nun yargısı, Gladio'yu yargılayacak! "Temiz" toplum isteyenler, toplumda temiz bir yer bırakmayanlardır. Toplumu kirletenlerdir. Başka türlü de yapamazlardı. Çünkü emperyalizmin ve yerli işbirlikçilerinin sınıfsal çıkarları "kirlili" toplumu kaçınılmaz kılıyordu. Kapitalizmin genel krizi koşullarında başka yol da yok! Yazımızın başlığına dönelim: Kapitalizmin genel krizi koşullarında burjuva devlet! Sorunu ele alışımdan anlaşılacağı gibi burjuva devletin değişimi, sadece Türkiye'ye özgü bir gelişme değildir. Bu, evrensel gelişmenin Türkiye'ye yansımalarıdır, kapitalizmin genel krizinin Türkiye'deki devlet yapısını, devlet hukukunu etkilemesidir.

Artık söz konusu olan, feodalizme karşı mücadele eden, yeniyi temsil eden ve bundan dolayı da tarihi ilerici misyonu olan burjuvazi değildir. Artık söz konusu olan, bu burjuvazinin ekonomik varoluş koşulunu oluşturan ve yine feodal üretim biçimine göre tarihi ilerici konumda olan kapitalizm de değil. Esas olan burjuvazinin ve kapitalizmin sonraki dönemlerde şu veya bu ülkede oynamış oldukları tarihi ilerici rolü bir kenara bırakırsak, kapitalizmin çürümeye başlaması, en azından üretici güçlerin karakteri ile üretim ilişkileri arasındaki uyumluluk yasasının uyumsuzluğa dönüşmesi; yani, kapitalizmin İngiltere, ABD, Fransa vb. ülkelerde sanayii devrimlerinin sonuçlandığı (dönem olarak 19. yy'ın ilk yarısı) dönemlerden beri üretici güçlerin gelişmesi önünde engel olmasıdır. Daha o zaman Marks ve Engels bu tespiti yapıyorlardı. Üretici güçlerin gelişmesi önünde

engel olma, bunun sonucu olarak gündeme gelen kapitalizme özgü özelliklerin bütün çıplaklığıyla görülmesi, ancak 20. yy'dan itibaren açığa çıkmaya başlamışlardır. Kapitalizmin en son aşaması olan emperyalizm, çürüyen, asalaklaşan, rantiyeleşen, tekelleşen, işsizliği kronikleştiren, üretimde durağanlığa neden olan, yolsuzluğu, rüşveti, uyuşturucu ticaretini her türlü karanlık işleri-mafya faaliyetini-meşrulaştıran kapitalizmin, tarihi olarak ömrünü doldurmuşluğunun ifadesidir. Böyle bir sistem, hakimiyetini sürdürmenin bir yolu olarak geniş yığınları yozlaştırırken, toplumsal çürümeye iterken, kendisi de çürümüş oluyordu. Lenin'in Emperyalizm yapıtında bahsettiği kupon kesiciler, rantiyeciler, devlet olarak rantiyecilik, kapitalizmin varabileceği en son yozluk, asalaklık aşaması olarak toplumsal bir güç olmanın, hakim sınıfların bir kısmını oluşturmasının ötesinde, mafya ile de birleşerek devleti ve toplumu yönlendiren bir güç olmuştur. Gladio'lu mafyalı rantiyeciler, devletin, toplumun zirvesine yerleşmiş durumdadır. Bu en azından Türkiye'de böyle. Bu asalaklar ve hırsızlar, Türkiye'de işbirlikçi burjuvazinin ve büyük toprak beylerinin önemli bir bölümünü oluşturuyorlar. Bu unsurlar, Türkiye gibi burjuva kültürün, burjuva demokrasi anlayışının, burjuva kurumlaşmaların henüz gelenekselleşmediği, feodalizmin etkisini sürdürdüğü ülkelerde gelişmelerinin en iyi ortamını bulmuşlardır. Emperyalizm, yerli burjuvazi, feodal ve burjuvazileşmeye yüz tutmuş feodal güçler! Bu üç gücün bileşiminin bazı özellikleri vardır: Bunlar, hiçbir toplumsal değer tanımıyorlar. Onların tanıdığı yegane değer, değersizliktir. Onlar açısından suç ve ihanette hiçbir sınır yoktur. Onlar, her türlü ahlak anlayışından yoksundurlar. Tanıdıkları ve benimsedikleri yegane "ahlak", ahlaksızlıktır. Onlar, yasa tanımazlar. Tanıdıkları ve benimsedikleri yegane yasa, kanunsuzluktur. Yaşamlarında (yozlaşma, skandal, sefahat, sosyete fuhuşu, çürüme vs.) ölçü tanımazlar. Tanıdıkları

yegane ölçü, ölçüsüzlüktür. Onlar, kapitalist barbarlığın temsilcileridir.

Klasik burjuva devlet, klasik burjuva devlet hukuku ve anayasası kapitalist barbarlığın önünde engeldir. Kapitalist barbarlığın tam hakimiyeti, burjuva devlet yapılanmasını ve yasal anlayışını değişime uğratmakla mümkün olacaktır. Devlet, bütün kurumlarıyla barbarlığın devleti, yasalar barbarlığın yasası olmalıdır. Göstermelik de olsa, "bağimsız" yargı organları olmamalıdır. Muhafif medya olmamalıdır. Barbarlığın önündeki bütün burjuva kurumsal engeller, barbarlığın araçlarına dönüştürülmelidir. Başbakan'a önce "fasa fiso", sonra da "araştıracamız" dedirten koşullar ortadan kaldırılmalıdır. Kapitalist barbarlığın devleti, hesap vermemenin devletidir. Göstermelik de olsa, hesap soran koşullar ortadan kaldırılmalıdır.

Kapitalist barbarlığa Gladio-mafya devleti veya diktatörlüğü tekabül etmektedir. Bu, emperyalizm-hakim sınıf-mafya diktatörlüğüdür. Hakim sınıflar mafyalaşmıştır veya mafya, hakim sınıf mertebesindeki siyasi yerine tam anlamıyla yerleşmiştir.

Geleneksel burjuva toplumda artıdeğer, sanayii kapitalistleri, ticaret kapitalistleri, bankacılar ve toprak beyleri arasındaki paylaşılabilir ve yönetim, burjuvazinin üreten kesiminin elindedir. Yani sanayii burjuvazisi (emperyalist ülkelerde mali oligarşi, Türkiye gibi ülkelerde sanayii burjuvazisi ve büyük toprak beyleri). Şimdi, artıdeğerden pay alanlar arasında rantiyeciler ve mafya da yer almaktadır. Bu tabaka daha önce de payını alıyordu. Ama bugün veya 21. yy'a girerken, 20. yy'ın başındaki rantiyecilik yerini, örgütlü ve mafya ile birleşmiş bir rantiyeciliğe bırakmıştır. Bu kesim, Türkiye örneğinde görüldüğü gibi siyasi iktidarı elinde tutan kesimdir. Ve ekonomi politikasını (uyuşturucu madde ticareti, silah kaçakçılığı, kumarhane gelirleri, faiz vs.) empoze etmektedir. Bu kesim Gladio-mafya devletini ve hukuklarını (hukuksuz-

luk) temsil etmektedir. Türkiye’de faşist diktatörlüğün diğer adı, Gladio-mafya diktatörlüğüdür.

Siyasi erk, üretmeyen ama yağmalayan kesimin elindedir. Bu kesim, devleti, kurumlarını, siyasi partileri kendi anlayışı doğrultusunda şekillendirmektedir. Yani Gladiolaştırmakta ve mafyalaştırmaktadır. Mafya ile bağı olanların Cumhurbaşkanı, Başbakan olmaları, o ülkede mafyalaşmanın boyutlarını göstermez mi? (Özal, Çiller) Faşist mafya unsuru Çatlı’nın “şerefi”, “yurtsever” ilan edilmesi, mafya şeflerinin cenaze törenlerine resmiyet verilmesi (bayrak, çelenk) ve siyasi kadroların bu törenlerde boy göstermesi, siyasi erkin kimlerin elinde olduğunu göstermiyor mu? Bu, diyalektik bir gelişmedir. Serbest rekabetçi dönemde devlet ve toplum yaşamında münferit olarak ortaya çıkan olgular, emperyalizme geçişle, yavaş yavaş “normal” olgulara dönüşmüşlerdir. Emperyalist metropollerdeki bu gelişme, bağımlı, yeni sömürge ülkelere daha kapsamlı ve şiddetli yansımıştır.

Şimdi ne olacak? Ya kapitalist barbarlık yasallaştırılacak ya da bu sistem yıkılacak.

Gladio-mafya devleti, hukukdışı bir devlettir. Bu devlet, en ağır sömürünün, en ağır baskının, Kürt ulusunu katletmenin, en derin ve kapsamlı yozlaşmanın, çürüme ve yağmalamanın devletidir. Şimdi sıra, bu özellikler taşıyan devleti meşrulaştırmakta. Böyle bir devlet, bir taraftan toplum, saydığımız özellikleri kanıksatılarak tepkisizleştirilerek, diğer taraftan da hukuken yasallaştırılarak meşrulaştırılacaktır. Klasik burjuva düzende şiddet hukuka bağlanır. Ama Gladio-mafya diktatörlüğünde hukuk şiddete bağlanır. Şimdi sıra şiddetin, yağmalamanın, yozluğun, çürümüşlüğün vs. hukukunu formüle etmekte ve kurumlaştırmaktadır. Bugünkü Türkiye’de, devlet ve hukuksal yapılanması, şiddeti, mafyacılığı sınırılıyor, cendere içinde tutuyor. Şimdi sıra, bu sınırların ortadan kaldırılmasındadır. Kapitalist barbarlık, bu gelişmeleri kaçınılmaz kılıyor. Kapitalist barbarlık, devletin, kendi yasasına, devlet anlayışına göre yasadışı olan örgütlenmesini meşru kılmak, yasallaştırmak anlamına gelmektedir.

Ya da bu sistem yıkılacaktır, yıkılmak zordur.

KADIN SORUNUNUN DOĞUŞ KOŞULLARI

Kadın sorunu, insanlık tarihinin en eski sorunu olarak bilinir. Çünkü; kadın köleleşen ilk insani yaratıktır. Kadın, köle varolmadan önce köle olmuştur.

Genel olarak kadın sorununun özel mülkiyetin doğuşuyla ortaya çıktığını biliriz. Dolayısıyla sorunun ortadan kalkmasının da özel mülkiyetin tasfiyesine bağlı olduğunu, kadın sorununa karşı her düzeyde mücadelelenin, özel mülkiyet dünyasına karşı mücadeleye kilitlendiğini de biliriz. Temel doğru bu olmakla birlikte, sorunun doğuşunu ve dolayısıyla ortadan kalkışının koşullarını, etkenlerini ve dahası sorunun büründüğü biçimleri kavramaya yetmiyor. Örneğin, kadın ile erkek arasındaki ilk işbölümü içindeki görevleri, ilkel komünal toplumdaki toplumsal niteliğini kaybettikten sonra, biçimleri değişse de bütün sınıfı toplumlarda özel hizmet niteliğe bürünerek olduğu gibi kalıyor; özel mülkiyetin tasfiyesinin gerçekleştiği sosyalizmin kuruluşu sürecinde, kadının özgürleşmesinin önünde büyük bir engel ve sayısız acılı mücadeleleri gerektirecek kadar büyük bir sorun olmaya devam ediyor.

Demek ki sorunu incelemeye, kadınla erkek arasındaki bu ilk işbölümünden başlayarak, toplumsal işbölümü, mülkiyet, aile ve yönetim (siyasal) işlerinin evrimi içinde ele almalıyız.

Diğer yandan, son dönem feministler, 'marksizmin kadın sorunuyla ilgilenmekle birlikte kadın sorununu çözümleyemediği-

ni, kadın sorununun teorik temellerini kurmadığını' iddia etmektedirler. Bu iddia, boş olmakla birlikte yine de kavrayış eksiklikleri durumunda kafaları karıştırmaktadır. Kadın sorununun nasıl oluştuğu üzerinde duracağımız yazı, aynı zamanda feministlerin iddiasının boşluğunu da gösterecektir.

Çünkü marksizmin ustaları kadın sorununu, geçen yüzyılın son çeyreğinde kendilerinden önceki araştırmaların ortaya çıkardıklarının üzerinden ele aldılar. Bu araştırmaların materyalist yöntemle yeni bir analizi, konunun baş otoritesi Engels'in çalışmasının ana gövdesini oluşturur. Engels, öncellerin araştırmalarını, tıpkı onlar gibi tarih öncesi dahil olmak üzere yaşanmış ya da yaşadığı varsayılan insan topluluklarının, maddi yaşamın üretim süreci içinde birbirleriyle kurdukları ilişki ile soyun üretimi sırasında kurdukları ilişkinin karşılıklı bağlantısı ve birbirine etkileri üzerinde durmuştur. Biraz açılırsak; insanlığın geçirdiği her bir evre, maddi yaşamın üretim tarzı (bu tarzın unsurları olan üretici güçler ve üretim ilişkileri) insan soyunun üretimi tarzı ile bağlantılı bir gelişme göstermiştir. Engels, "Ailenin Özel Mülkiyetin Ve Devletin Kökeni"nin birinci baskısının önsözünde bu bağımlılığı ve paralellliği şöyle kurar: "Belirli bir tarihsel dönem ve belirli bir ülkedeki insanların içinde yaşadıkları toplumsal kurumlar, bu iki türlü üretim tarafından, bir yandan emeğin, öbür yandan da ailenin erişmiş bulunduğu gelişme aşaması tarafından belirlenir. Emeğin eriş-

miş bulunduğu gelişme aşaması ne kadar düşük, toplam emek ürünü ve bunun sonucu, toplumun sahip olduğu servet ne kadar az ise, kan bağına ağır basan etkisi, toplumsal düzen üzerinde o kadar çok belirleyici görünür. Ama kan bağına dayanan bu toplumsal yapı çerçevesinde, emek üretkenliği gitgide artar; ve bununla birlikte, özel mülkiyet ve değişim, servetler arasında eşitsizlik, başkasının iş gücünden yararlanabilme olanağı, sonuç olarak, sınıflar arasındaki karşıtlıkların temeli de gelişir... (bu karşıtık devrime kadar gider..bn) Kan bağı üzerine kurulmuş eski toplum, yeni yeni gelişmiş sınıfların çatışması sonucu değişir; yerini,... devlet içinde örgütlenen aile rejiminin tamamen mülkiyet rejimi tarafından belirlendiği sınıflar çatışması ve sınıflar savaşımının .... özgürce geliştiği yeni bir topluma bırakır."

Demek ki, üretici güçlerin geri, üretimin düşük olduğu ilk zamanların insan topluluklarının gelişmesinde kan bağına dayalı örgütlenmenin etkisi daha belirgindir. Üretici güçler gelişip üretim arttıkça, kan bağına dayalı toplumsal örgütlenme tarihsel süreçteki etkinliğini kaybediyor. Bu iki durum, ailenin ve tabii kadının tarih boyunca geçirdiği evrimin, maddi yaşamının üretim tarzındaki gelişmeyle doğrudan bir bağlantı içinde olduğunu açıklıyor.

Bu yüzden Engels, kadın cins ile erkek cins arasındaki ilişki tarzının bütün, evrelerini ve aileyi, iş bölümü mülkiyet, sınıflar ve yönetme (devlet) unsurları ile birlikte, bu unsurların gelişim seyriyle birlikte ele almış; Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni adlı başyapıtı oluşturmuştur.

***

İnsanlığın yabanılık ve barbarlık denen ilk iki evresindeki buna marksizm, temel özellikleri nedeniyle ilkel komünal toplum demektir- kadın sorunu diye bir sorun yoktur. Kadın ile erkek -toplumun tüm üyeleri arasındaki ilişkinin niteliği de aynıdır- eşit ilişkiler içindedirler. Kadın ile erkek

arasında işbölümü vardır, ama bu doğal bir işbölümdür. Bir cinsin diğer cins üzerinde özel hak ya da tasarrufunu getirmeyen, soyun üretiminin mekana bağlayıcılığı ile maddi yaşamın üretiminin hareketliliğinin gerektirdiği kadar bir farklılıktan başka bir özelliği olmayan işbölümdür. Kadın; soyun üretimi ev ve evle ilgili işlere, erkek ise dışardaki işlere bakmaktadır. Topluluğun üyeleri maddi yaşam araçlarını kolektif olarak üretilen kolektif olarak kullanmaktadırlar. Kadın ile erkek arasındaki ilişki de bu kolektivizmle uyumludur. İşbölümü döl alıp verme bakımından kurulmuş ve bunu tamamlayan bir işbölümdür. İnsan soy zinciri anaya göre belirlenmekte; yani, analık hukuku bu ilişkileri temsil etmektedir.

İnsan topluluklarının tükettiklerinden fazla üretmeye başlaması, "dışardaki" üreticinin elinde fazlanın birikmesi, bu ilk insanlık aleminin yaşamını da köklü olarak değiştirmiştir. Eşit ilişkiler yerini, elinde fazlayı biriktirene, sermaye edinene bağımlılık ilişkilerine bırakmıştır. İşte kadın cinsle erkek arasındaki ilkel eşit ilişkiler bu elde fazlanın birikmesiyle, fazlayı biriktiren erkeğin kadını kendine bağımlı kılması, servetin ve çocukların "sahibi" olmasıyla da hukukun merkezine yerleşmesi izlemiştir. Bu gelişme içinde, kadın cinsi yanı sıra topluluk üyelerinin çoğunun yani erkeklerin de gens başkanının/aşiret reisinin egemenliği altına girişi de gerçekleşmiştir. Giderek; ürün fazlasını mülkiyet edinenler bir sınıf, mülkiyetten yoksunlar bir başka sınıfı oluşturmuş; artık insanlık sınıfı toplum dönemine geçmiştir. Bunu da bir, sınıfın diğer sınıfı yönetimi demek olan devletin doğuşu izlemiştir.

Engels, "Tarihte kendini gösteren ilk sınıf çatışması, erkekle kadın arasındaki uzlaşmaz karşıtlığın karı-koca evliliği içindeki gelişmesiyle; ve ilk sınıf baskısını da dışı cinsin erkek cins tarafından baskı altına alınmasıyla düşümdedir" der. Kadın ile erkek cins arasındaki ilişki tarzı ve her iki cinsin konumlarındaki bu köklü değişiklik

“analık hukuku”nun yıkılışı ile kadın cinsin büyük tarihsel yenilgisi, babalık hukukunun kuruluşu ile erkeğin kadın üzerinde özel nitelikte egemenliğinin başlangıcı olur.

Tarihsel olarak barbarlığın sonlarına doğru kadının (ve tabii erkeğin) konumlarında, karşılıklı ilişkilerinde gerçekleşen köklü değişiklik, bu evrede maddi yaşamın üretim tarzında, mülkiyet ilişkilerindeki köklü değişikliğin sonucu olmuştur. Bu yeni durum/konum “uygarlık” denen bütün sınıfı toplumlarda biçim değiştirse de aynı özde kalmıştır.

Genel hatlarını belirttiğimiz bu gelişmenin hangi süreçte ve hangi etkenlerle oluştuğunu anlamak için ilkel komünal toplumu söz konusu bütün unsurlarla birlikte ele alacağız.

İLKEL KOMÜNAL TOPLUM VE KADIN ÜRETİM TARZI

İnsanlığın tarih öncesi dönemi, olan ilkel komünal toplum, kendisinden sonraki toplumlardan pek çok temel olguyla ayrılır. İnsanlık bu evrede ilkel komünizmi, üretimde ve bölüşümde kolektivistliği yaşamıştır. Yani; mülkiyet, üretim, bölüşüm gibi yaşamın bütün diğer alanları, kan bağına göre oluşmuş insan topluluklarında (gens) ortaktır. İnsanlar birlikte üretir, birlikte tüketirler. İnsanlığın ilk evresini bilinçli bir biçimde ele alan ilk kişi Morgan(1) dir ve o, bu dönemi, yabancılık ve barbarlık olarak ayırır. Ancak burada söz konusu edilmesi gereken asıl sorun, ilk dönem ve uygarlık denen üçüncü döneme, yani sınıfı toplumlara nasıl geçildiğidir.

Morgan’ın kavramlarıyla tarih öncesi dönem, her ikisi de üçer ara aşamadan oluşan yabancılık ve barbarlıktır. Yabancılığın ilk evresinde insanlar yalnızca bitki kökleriyle yaşamlarını sürdürüyorlardı. Orta evresinde balık avcılığı yapıyor ve ateşi buluyorlar. Bu buluşları onları nehir ve deniz kıyılarına izleyerek yerleşim alanları kurmaya yöneliyor. Yabancılığın en son evresi, ok ve ya-

yın keşfi ve avlanmada kullanılmasıyla karakterize oluyor. Yabancılıkta, insanların maddi yaşamın üretimi etkinliğinin içeriği; ürünlerin doğada doğal şekliyle elde edilmesi ve yine hiçbir değişikliğe uğratmadan tüketilmesidir. Bu etkinliğe basit iş aletlerinin üretimi ve kullanımı eşlik ediyor.

Barbarlığın ilk evresinde çömlek bulunuyor. Orta barbarlıkta ise, batı yarımküresinde sulu tarım, barınma yerlerinin yapımı (mimari) geliyor. Doğu yarım küresinde ise hayvanların evcileştirilmesiyle hayvancılık ve çoban aşiretleri geliyor. Son barbarlıkta demir bulunuyor, ergitiliyor; av ve ev aletleri yapılıyor.

Barbarlıktaki iktisadi etkinliğin esası; doğadan elde edilen ürünlerin herhangi bir değişikliğe uğramaksızın çoğaltılması, yani, ürün fazlasına ulaşılmasıdır. Doğa ürünleri elde etmede kullanılan aletlerin yapımında gelişme ve yerleşim alanları yapımında ilerleme gerçekleşiyor.

Uygarlık; doğa ürünlerinin olduğu gibi değil, hammadde olarak kullandığı dönem. “İnsanın doğal ürünleri hammadde olarak kullanmayı öğrendiği, asıl anlamda sanayi ve ustalık dönemi.” (Engels) Bu dönem fonetik alfabe ve yazının bulunmasıyla başlıyor. Uygarlık, sınıfı toplumların ilk biçimi olan köleci toplumla başlar.

GENS VE İŞBÖLÜMÜ

Yabancılığa grup halinde evlilik denk düşüyor. Barbarlığa, iki başlı aile; uygarlığa ise tek eşli evlilik, daha doğrusu karı-koca evliliği denk düşüyor. İlk iki evlilikte soy zinciri kadına göre belirlendiği için analık hukuku hakim; kadın topluluk içinde saygın ve özgür bir konuma sahipken, kadın ve erkek cins eşit ilişkiler içindedir. Barbarlıkla uygarlık arasında, daha doğrusu ilkel komünal toplumdaki sınıfı topluma geçiş ara evresinde, ataeril aile ve analık hukukunun yıkılışı yer alır. Uygarlığa damgasını basan tek eşli evlilik ise; “ karı”nın “ko-

ca'nın özel egemenlik alanına girişi, babalık hukukunun hakimiyetidir.

Kadın sorununun doğuş koşulları asıl komumuz olduğu için toplumların evrimine bu özel yanı açıklığa kavuşturmak amacıyla bakacağız. Ancak sorunun, insan topluluğunun genel yapısı ve iktisadi-toplumsal etkinliği içinde nasıl oluştuğunu görebilmek için "yabanılık ve barbarlık"tan oluşan ilkel komünal toplumu genel yapısıyla birlikte ele alacağız.

Yabanılıktaki görülen insan toplulukları genel olarak kan bağına dayalı, küçük topluluklardır. Bunlara gens deniyor. Gens yabanılığın orta evresinde doğuyor, barbarlığın aşağı aşamasında gelişmesinin doruğuna ulaşıyor. İncelemeye konu olan Amerika'nın kızılderili kabileleri gens (gentilice) örgütlenmenin en yetkin biçimini sunuyor. Aşiretler ve kabileler, genslerden oluşan akrabalık/kan bağı ilişkilerine dayalı toplumsal örgütlenmelerdir. Bazı durumlarda birkaç aşiret ya da birkaç kabilenin birleşmesinden konfederasyon örgütlenmeleri doğar. Ama başlangıçta iki gense bölünen aşiretler, nüfuz artıka daha çok gense bölünmekte, toplumsal örgütlenme de giderek büyümektedir.

İlk haliyle son derece yalın olan gentilice örgütlenme, "kendisini doğuran toplumsal koşullara tamamen uygun düşer. Bu koşullara özgü ve bu koşulların kendiliğinden kümelenmesinden başka bir şey değildir; bu biçimde örgütlenmiş bir toplum içinde doğabilecek bütün çatışmaları bir düzene koymaya yeteneklidir."(2) Dış çatışmaları ise, savaşlar, yani aşiretler arası savaşlar çözümler. Sonuç, savaşan taraflarca kabul edilir; "savaşta bir aşiret yok olabilir ama köleleşmez."(3) Gentilice örgütlenmesi büyük ama dardır. Bunun nedeni; "onda egemenlik ve kölelik için hiçbir yer bulunmamasıdır. İçinde haklar ve görevler arasında henüz hiçbir ayırım yoktur..."(4) Gens topluluğu, söylenenlerden anlaşılacağı gibi sınıfsal bölünmeye uğramamıştır; bölünme

sayısal ve cinseldir. Dış çatışmalara konu olacak sorunların, oluşturulacak çözüm sınırları ise, aşiretler arasındaki av alanlarını ayıran tarafsız koruyucu ormanlarla belirlenmiştir. Nüfusun son derece seyrek yerleştiği genste işbölümü kendiliğinden, yani doğaldır; yalnızca cinsler arasındadır.

"Erkek savaşı, ava ve balığa gider, ilkel besin maddeleri ve bunların gerektirdiği aletleri sağlar. Kadın evde uğraşır, yiyecek ve giysileri hazırlar; yemek pişirir, dokur, diker. İki de kendi alanında egemendir; erkek ormanda, kadın evde. İki de yaptığı ve kullandığı aletlerin sahibidir. Erkek silahların, avcılık ve balıkçılık aletlerinin; kadın ev eşyalarının."(5) Ev ekonomisi bütün gens üyeleri arasında genel olarak ortak, kullanılan ve işlenen herşey ortak; ev, bahçe, oyma kayık, vb. Sınıfı toplumlarda bir sahtekarlıktan başka bir anlama gelmeyen, "kişisel çalışmanın meyvesi olan mülkiyet fikri, yalnızca ve yalnızca burada geçerlidir." (6)

Görüldüğü gibi ilkel komünal toplumun yabanılık denen evresinde ilk işbölümü, kendiliğinden bir karaktere sahip, yalnızca cinse göre. Engels; "tarihte ilk işbölümü, kadınla erkek arasında döl alıp verme bakımından yapılan işbölümüdür." diyor.

İnsan soyu üretiminin bu ilk eylemini soyun beslenmesi ve bakımı, yaşam ihtiyaçlarının giderilmesini sağlayacak sonraki eylemler tamamlıyor. Burada; doğan çocukların bakımı ve beslenmesi, evin ve yakın çevresinin işleri kadın için ilk işbölümünü tamamlayan unsurlar olarak varlar ve sonraki bütün süreçlerde de öz olarak değişmeden kalıyorlar. İnsanlığın yaşam macerasının ilk evresinde doğal olan, zorunlu da olan bu iş bölümü ve işler, toplumsal karakterlidir ve kadının toplum içindeki bu doğal ve zorunlu (zorunlu, çünkü; doğurma yeteneği yalnızca kadın fizyolojisine ait bir olgudur) rolü, ona saygınlık ve pek çok durumda üstünlük sağlar. Ama aynı işler ve aynı rol, sonraki süreçlerde bunu sağlayamaz. Ter-

sine kadın cinsin analık rolü ve eve bağımlılığı, sonraki süreçlerde mülkiyet, üretim ilişkilerindeki değişikliğe bağlı olarak köleleşmesini kolaylaştıran elverişli zemin haline gelir. Bunun nasıl mümkün olduğuna geçmeden önce yabanılılıkta "aile" yapısına bakalım.

AİLE VE KADIN

Yabanılılık döneminin bütününe grup halinde evlilik denk düşer. Grup halinde evliliğin kandaş aile diye adlandırılan birinci biçiminde kadınlar ve erkekler birbirleriyle doğuştan evli sayılır. Bu ailede karı-koca grupları, kuşaklara göre ayrılmıştır. Aynı kuşaktaki bütün kadınlarla erkekler doğuştan evli sayılır. Dolayısıyla, çocukların da çok sayıda babaları ve anneleri vardır. İki cins arasındaki ilişkinin bir tek sınırlaması var; değişik kuşaklara mensup kadın ve erkeklerin evlenememesi.

Engels, tarihin sözünü ettiği en yabanıl halkların bile kandaş aile üzerine kesin örnek vermediğini, ama kandaş ailenin varolmuş olması gerektiğini söylüyor. Ona göre, 19. yüzyıl sonuna kadar yaşayan "geri" halklardan, "yürürlükte olan Havaii akrabalık sistemi", bir zamanlar kandaş aile biçimlerinin yaşanmış olması gerektiğini açıklamaktadır.

Bütün araştırmacılar yaşanmış aile biçimlerinin ne olduğu ya da olabileceği bilgisine, aile biçimlerine göre çok daha uzun süren ve çok zor değişikliğe uğrayan ve hala dünyanın pek çok bölgesinde değişik boyutlarıyla yaşayan akrabalık sistemlerini inceleyerek ulaşmışlardır. "Bütün kurallardan yoksun" aile biçimlerinden biri sayılan kandaş aile, zorlama ve sınırlamaların olmadığı bu döneme uygundur. Burjuva aydınların ve hıristiyanlığın misyoneri rolündeki din adamları ya da sömürge görevlilerinin çok karılılık ve çok kocalılık dönemi için; "ahlaksızlık, iğrençlik" gibi nitelermeler de bulunmalarını Engels, "toplumsal olaylara ahlak zabıtası gözüyle bakmak" olarak değerlendirmektedir.

Marks'ta aynı iddialar karşısında; "İlkel çağlarda, kız kardeş karı idi ve bu durum ahlaka uygun idi" demektedir.

Miadını dolduran kandaş aile yavaş yavaş ortadan kalkarken evlilik ilişkileri de her seferinde bir önceki döneme göre sınırlamalara uğruyorlar. Bu gelişmeyi Engels şöyle açıklar; "Örgütlenmenin ilk adımı, ana babayla çocuklar arasındaki karşılıklı cinsel ilişkinin yasaklanması olduysa, ikinci adımı da, kardeşler arasındaki cinsel ilişkilerin yasaklanması olmuştur." (7)

İkinci adım, birinciden daha önemlidir, ama uygulanması daha güçtür ve çok yavaş gerçekleşmiştir. Önce ana tarafından kardeşler arasında evlenme yasağı gelmiş, başlangıçta bu kural istisna iken zamanla genel hale gelmiştir. Giderek sınırlamalar artmış, erkek ve kız kardeşlerin çocukları ve torun, torun çocukları arasındaki evlenmeler yasaklanmıştır. Burada öneminden bahsedilmesi gereken şey; "kandaşlar arasındaki evlenmelerin sınırlanmış bulunduğu aşiretlerin, kardeşler arasındaki evliliğin kural ve yasa kaldığı aşiretlerden daha hızlı ve daha tam bir biçimde gelişmiş oldukları"(8)dır. Demek ki, iktisadi etken, artık toplum kurumlarının şekillenışı üzerinde etkisini giderek artırıyor.

İlkel insan topluluklarının temeli genstir. Gense dayalı ilkel aileler, en geç bir kaç kuşak sonra bölünmek zorundalar. Barbarlığın ortasına kadar süren ilkel komünal ev ekonomisi koşullara göre değişse de, en geniş aile topluluğunu gerektiriyordu. Kardeşler arasında evliliğin yasaklanması, eski toplulukların parçalanması üzerinde etkili olmuşlardır. Yeni toplulukların bazıları bir dizi kız kardeşten, bazılarının ise, çekirdeği erkek kardeşlerden oluşuyor. İşte grup halinde evliliğin ikinci çeşidi olan ortaklaşa aile bu gelişmelerden doğuyor. Havaii yöresinde kız kardeşler, kendi erkek kardeşleri dışındaki erkeklerin ortak karıları. Bu ortak kocalar birbirlerini kardeşleri olarak değil, can yoldaş ya da ortak diye çağırı-

ıyorlar. Bu evlilik, karındaşlığın dışında bir dizi erkeğin bir dizi kadınla ortaklaşa evliliğidir. Ki bu durum zamanla pek çok değişikliğe uğrayarak iki başlı evliliğe varıyor. Ama muhtemelen bu iki tür grup evlilik ve iki başlı evlilik yanyana, yaklaşık aynı zamanlarda değişik genslerde yaşama olanağı buluyor.

ANALIK HUKUKU, MÜLKİYET İLİŞKİLERİ

Günümüze kadar gelen akrabalık sistemleri, insanların uygarlık öncesinde, hem de oldukça yaygın şekilde ortaklaşa evlilik aşamasından geçildiğini gösteriyor.

Engels; "eğer dini bütün misyonerler, tıpkı vaktiyle Amerika'da İspanyol keşiflerinin yaptığı gibi, hıristiyan ahlakına aykırı bulunan bu durumlarda yalnızca 'tiksinti uyardırıcı' birşey görmeselerdi, Havai'de gerçek varlığı tanıtlanmış bu aile biçimini büyük olasılıkla bütün Polinezya'da görebilecektik"^(^)) diyerek bu gerçeği dile getiriyor.

Grup halinde evlilik, bir dizi erkekle bir dizi kadının birbirlerine karşılıklı sahip oldukları bir evliliştir. Grup halinde ailenin değişik biçimleri içinde, bir çocuğun babasının kim olduğu bilinemez. Ama anasının kim olduğuna dair bir şüpheye yer yoktur. Bir ana, gensin bütün çocuklarını kendi çocuğu gibi saysa da, kendi doğurduğu çocukları öbürlerinden ayırdedebilir. Ama bu aile biçiminde erkeklerin kendi öz çocuklarını belirleme şansları yoktur. O yüzdendir ki, bu ailede soy zinciri anaya göre belirlenebilir. "Bütün yabancı barbarların aşağı aşamasında bulunan halklardaki durum budur." Bu gerçekliği bulgulayan Bachofen, miras ilişkilerinin biçimini "analık hukuku"olarak kavramlaştırıyor. Engels uygun görmemekle birlikte bu kavramlaştırmayı kabul etmiştir. Henüz hukuktan söz edilemeyecek bir dönemde ortaya atılan "analık hukuku", temsil ettiği olguya denk düşmesi nedeniyle günümüze kadar gelmeyi başarmıştır.

Grup halinde evlilik, cinsler arasındaki ilişkilerde sınırlamalar artıkça olanaksız hale geldi ve bunun yerini giderek iki başlı aile biçimi aldı. Toplumsal gelişme de ilkel komünal toplumun ikinci basamağı olan barbarlığa ulaşmıştır. Önce yabanıllık'ı izleyen barbarlık'ın yapısal özelliklerine değinelim.

Daha önce barbarlık'ın çömlekçilikle başladığını söylemiştik. Devamında; Batı yarım küresinde, sulu tarım ve mimari, Doğu yarım kürede ise yabancı hayvanların evcilleştirilmesi ve hayvancılık, en sonunda da demirin ergitilmesi vardı.

Hayvanları evcilleştirenler, hayvan sürülerini yetiştirme ve korumaya geçtiler. Bunlar çoban aşiretleri oluşturdular. Böylece birinci toplumsal iş bölümü; hayvancılıkla tarımın ayrılması gerçekleşti. Çoban aşiretler hayvancılıktan başka, çeşitli besinleri de üretiyor, hayvanların yün ve derilerini işleme başlıyorlardı. Böylece ürünlerin değişimi için koşullar da oluşuyordu. Başlangıçta değişim gens şeflerinin aracılığıyla aşiretler arasında oluyordu. Bu değişim, tüm aşiretin adına idi; yani, henüz toplumsal karakterdeydi. "Aşiret" reisliği, toplum üyelerinin üzerinde yer almasına, sürülerin özel mülkiyet haline gelişine ve dolayısıyla bireysel değişime geçildi. Ve bu biçim ege-men hale geldi. Davar, değişimin başlıca aracıydı.

Davar için çayırların düzenlenmesi ve tahıl ekimi zorunlu hale geldi. Ancak; "davar" için üretilen tahıl, kısa zamanda insan için besin haline geldi. İşlenmiş topraklar henüz aşiret mülkü (olarak – ç.n.) kaldılar, işlenmiş topraklardan yararlanma (hakkı) önce gense, daha sonra da, gens tarafından ev topluluklarına, son olarak da bireylere verildi. Yine de bireylerin kullanma hakkı dışında başka hakları yoktu.

Bu aşamada, hayvancılığın gelişmesi dışında dokuma tezgahları, kimi maden filizlerinin dökümü, altın ve gümüş işlenir ve kullanılır hale geliyordu. Hayvancılık, tarım ve

ev sanayi kollarında üretim artışı, insan iş gücüne, kendisine gerekenden daha çoğunu üretmek yeteneği kazandırdı. Bu, gens ya da aile toplulukları başına düşen iş miktarını artırdı. "Bu yeni durumda, toplulukların işgücü ihtiyacını artırmayı gerektirdi. Bu sorun savaşlarla çözüldü." Savaşla ele geçirilenler köleleştirildi. Yani, birinci toplumsal işbölümü olan hayvancılıkla tarımın ayrılması; üretim artışı, servet artışı ve nihayet köleliği getirdi. Toplum da ikiye bölündü; efendiler ve köleler, sömürenler ve sömürülenler. Sürüler, aşiret ya da gensin ortak mülkiyeti olmaktan çıkıp aile başkanlarının şahsında özel mülkiyete, aynı süreçte geçti.

BARBARLIK VE İKİ BAŞLI AİLE

Bütün bu gelişmeler, bir önceki aile biçimini de köklü değişikliğe uğrattı. Barbarlığa denk düşen aile, iki başlı evliliktir. Bu evlilik bir kadınla bir erkeğin beraberliğine dayanır. Yine de "çok karılık" ve "uygun fırsatlar da kaçamak yapmak" hakkı vardır. Bir kadınla bir erkeğin az çok uzun bir zaman bir arada olmasına dayanıyor olmasına karşın, evlilik bağı kolaylıkla çözülebiliyor ve çocuklar yine eskisi gibi anaya ait oluyorlar.

"Ailenin ilkel tarih içindeki gelişmesi, başlangıçta bütün aşireti kapsayan ve içinde iki cins arasındaki evlilik ortaklığının hüküm sürdüğü çerçevenin durmadan daralmasına dayanır... sonunda, daha da gevşek bağlarla geçici olarak birleşmiş bir tek çiftten başka bir şey kalmaz; bu, bozulması durumunda, her türlü evliliğin son bulacağı moleküldür". (10) Ne var ki, bilindiği üzere, iki başlı evlilik bozulduğunda her türlü evlilik son bulmadı. İki başlı aile, yerini tek eşli aileye bıraktı. Bunun nasıl böyle olduğuna ayrıca değineceğiz. Şimdi yine iki başlı ailenin özelliği üzerinde duralım.

İlk karı-koca evliliğinin kurulması ile, kadınlar artık daha az bulunan birşey haline geliyor. Bu yüzden iki başlı evlilikten itibaren, kadınların kaçırılmaları ve satılmaları başlar. Araştırmaların ortaya çıkardığına göre, bu evlilikte eş seçimi, ilgili kadın ya

da erkeğin değil, analarının karara bağladığı bir seçimdir. Erkek bir kadına, bir fiyat karşılığı sahip olur. Evlilik, eşlerden herbirinin isteğiyle bozulabilir, ama ayrılmaya karşı, o koşullarda da kamuoyu baskısı ve akrabaların aracılığı vardır. Ayrılma halinde çocuklar anaya kalır, eşler tekrar evlenmekte özgürdürler.

İki başlı aile, önceki zamanlardan devralınmış komünist ev ekonomisini ortadan kaldırmıyor. Komünist ev ekonomisi, çocukların gerçek babasının bilinmesinin olanaksız olduğu bütün durumlarda anaya büyük değer kazandırdığı gibi, ev içinde kadınların ağır basmasını sağlar. İlkel komünal toplumda kadın egemenliğinin somut temeli bu komünist ev ekonomisidir. Kadın yalnızca ailede değil, gens içinde de büyük güç, büyük saygınlık merkezidir.

Engels, insan topluluğunun doğal seçme yoluyla iki başlı aileye varmasını ve sonrasında şöyle değerlendirir: "İki başlı aile içinde, topluluk daha sonra o zamandan son birliğine, iki atomlu molekülüne indirgenmiş bulunuyordu: Bir erkek ve bir kadın. Doğal seçme, evliliklerdeki ortakları durmadan evlilik dışına atma yolundaki yapıtını tamamlamıştı; artık ona bu yönde yapacak hiçbir şey kalmamıştı. Öyleyse, eğer yeni devindirici güçler, toplumsal güçler işe karışmasaydı, iki başlı aileden yeni bir aile biçimi çıkması için hiçbir neden yoktu."(11) Öyle ya, iki cins arasındaki ilişki, artık başka bir parçalanmaya uğraması mümkün olmayan son, doğal biçimine; bir kadın ile bir erkeğin birliğine, özgür birliğine ulaşmıştı. Nasıl oldu da -insanlık- bu özgür birlikten, bir cinsin (kadının) köleliğine dayanan bir başka birliğe geçti? Engels'in dediği gibi; "bu yeni devindirici güçler (toplumsal güçler) işe karıştı."(12)

Barbarlığın son aşaması kadını iki başlı evlilikteki konumundan köklü olarak uzaklaştıracak gelişmeleri beraberinde getirdi. Sürülerde ve diğer servetlerdeki artış, "iki başlı" gevşek evlilik ve analık hukukuyla

uyuşamazdı. İşte, günümüze kadar süren ailenin ve kadının durumunda köklü değişlik bu andan itibaren başlıyor.

KADININ KONUMUNDAKİ DEĞİŞME VE ANALIK HUKUKUNUN YIKILIŞI

Önce şunu aktarmakta yarar var; "Geçinme gereçlerini kazanmak her zaman erkeğin işi olmuştu; bu iş için zorunlu araçları üreten ve bu araçların mülkiyetine sahip olan, erkekti."(13) Barbarlığın orta evresinde yeni geçinme araçları sürülerdi ve onları evcilleştirmek ve korumak erkeğin işi idi. Dolayısıyla "davar erkeğe aitti tıpkı koyuna karşılık trampa edilen meta ve kölelerin ona ait olması gibi". Buradan elde edilen kazanç erkeğe gidiyordu. Bundan kadın da yararlanıyordu, ama mülkiyette payı yoktu. Sonuçta çoban erkek, servet sahibi olarak birinci plana çıkarken, kadını ikinci plana itti. Çünkü aile içindeki işbölümü aynı kalırken, aile dışındaki işbölümü değişmişti. "Eskiden kadının evdeki üstünlüğünü sağlayan neden; kadının kendini tamamen ev işlerine vermesi olgusu, şimdi, evde erkeğin üstünlüğünü sağlıyordu."(14)

Erkeğin evdeki gerçek üstünlüğü, mutlak gücünün son engelini de yıkıyordu. "Bu mutlak güç, analık hukukunun yokoluşu, babalık hukukunun kuruluşu, iki başlı evlilikten kerte kerte tek eşliliğe geçişle doğrulanmış ve süreklileştirilmiş oldu."(age. s. 167)

Peki bu nasıl sağlandı. Engels bu işin, hiç de sanıldığı kadar güç olmadığını söylemektedir. Çünkü; "gensin bütün üyeleri önceden ne durumda iseler gene öyle kalabildiler. Yalnızca, gelecekte, erkek üyelerin çocuklarının gens içinde kalacaklarına, kadın üyelerin çocuklarının ise buradan çıkarılarak babalarının gensine geçeceklerine kararlaştırmak, bu iş için yeterliydi."(15)

İnsanlığın tanıdığı 'en köklü devrimlerden biri'nin (Engels) bu kadar kolay gerçekleş-

mesini Marks, insanlığın ezeli kurnazlığı olarak görüyor: "İnsanın adlarını değiştirerek, nesnelere değiştirmeye götüren ezeli kurnazlık! Ve, dolaysız bir çıkarla dürtülünce, gelenek içinde kalarak geleneği yıkmak için bulunan dolambaçlı yol."(Aktaran Engels)(16) Yani, insanlık soy ağacını anaya göre değil, babaya göre belirlemeye başladı. Bu baba, kendi çocuklarının babasıdır, artık "gerçek" çocuklar da yalnızca bu belli babanıdır.

Evet, servetlerin artışı, servetin kime ait olacağı sorununu gündeme getirmişti. Servetin artışı erkeğe kadından daha önemli bir yer sağlıyordu. Artık gens içindeki eski ilişkiler kadar, kadın ve erkek arasındaki eski ilişkiler de süremezdi. Olması gereken oldu. İnsanoğlunun tanıdığı en köklü devrimlerden biri, bu sürede gerçekleşti. İki başlı aileyi ve kadın özgürlüğünü yıkan, "yeni toplumsal güçler ve koşullar" devreye girdi ve analık hukuku yıkıldı.

"Analık hukukunun yıkılışı, kadın cinsin büyük tarihsel yenilgisi oldu. Evde bile yönetimi elde tutan erkek oldu; kadın aşağılandı; köleleşti ve erkeğin keyif ve çocuk doğurma aleti haline geldi. Kadının özellikle Yunanlıların kahramanlık çağında sonra da klasik çağda görülen bu aşağılanmış durumu, giderek süslenip, püslendi, alçaltıcı görünümlere sokuldu, bazen yumuşak biçimler altına saklandı; ama hiçbir zaman ortadan kaldırılmadı."(17)

Bu ilk değişimde erkeklerin tekelci egemenliği, yalnızca kadınlar üzerinde gerçekleşmekle kalmadı; "özgür ya da değil belirli sayıdaki kimselerin, aile başkanının kaba otoritesi altında bir aile kurarak örgütlenmesidir..." Bu aile reisi çok karılı olarak yaşar. Kölelerin bir karısı ve çocukları vardır ve "bütün örgütlenmenin amacı, sınırları belli bir alan üzerinde sürülerin korunmasıdır." En gelişkin biçimi Roma'da görülen bu aile "bir tek adama ait bulunan kölelerin bütünü" demektir. Bu tek adam, çocuklar ve belirli sayıda köleyi babalık otoritesi

altında tutar, onları yaşatma ya da öldürme hakkına sahiptir. Yani bu, yeni bir toplumsal örgütü belirtmek için türetilmiştir.

İki başlı aileden tek eşli aileye geçişi sağlayan nedenler, şimdilik ataerkil aile biçimini yaratmıştı, bir adım sonrası tek eşli (karı-koca) aile ve uygarlıktır. Ataerkil aile (ya da ev) topluluğu, grup halinde evlilikten çıkan analık hukuku ile, modern dünyanın karı-koca ailesi arasındaki geçiş aşamasını oluşturan toplumsal örgütlenme biçimidir de. Burada erkek çok karılıdır. Örneğin Güney Slavlar da, aynı babadan gelen ve karılarıyla birlikte aynı çiftlikte oturan erkek çocuklarla birlikte çeşitli kuşakları kapsar. Bu aile (ev) topluluk üyeleri, tarlaları birlikte eker, ortaklaşa beslenir, ortaklaşa giyinirler ve ürün fazlasına da ortaklaşa sahip olurlar. Topluluk, evi dışarıya karşı temsil eden evin efendisinin yüksek yönetimi altında bulunur. Almanlar'da da iktisadi birim, birçok kuşak ya da birçok karı-koca ailesinden kurulu ve çoğunlukla köleleri de kapsayan "ev birliği"dir. Demek ki; "tarımın ve töresel köleliğin başlaması ve Aryen İtalyalılarla Yunanlıların ayrılmasından sonra kurulan Latin aşiretlerdeki katı aile sisteminden daha eski değildir." Bu aile, "tohum halinde, yalnızca köleliği değil, toprakbentliği (servage) de kapsar. Sonraları toplum ve devletin içinde, geniş ölçüde gelişen bütün çelişkiler, minyatür halinde, modern ailenin içinde vardır."(18) (Marks)

Bir erkeğin çok karılı olması, nihayetinde barbarlığın son aşamasından uygarlığın ilk adımına, köleci topluma denk geliyor. Daha doğrusu, özelliklerinden de anlaşılacağı gibi, erkeğin çok karılılığı durumu, köleliğin ürünüydü. Aile reisi ve onun oğullarından bazıları çok karılı olabilirdi. Yani, çok karılılık zenginlerin ve büyüklerin bir ayrıcalığıdır ve "kaynağı köle satın alınmasıdır; halk kitlesi tek eşli halde yaşar."(19)

Bütün doğu toplumlarında, yakın zamanlara kadar ataerkil aile/topluluk biçiminde yaşamıştır. Yaşadığımız çağdaş feodal

aile tipinin ta kendisi olan ataerkil aile ve kalıntıları sürüp gitmektedir. Burada kadın, tamamen erkeğin insafına terkedilmiştir.

Bundan sonraki toplum biçimi kölecilik ve "tek eşli aile"dir. Öncesi iki başlı ailedir, iki başlı ailenin üzerinde sağladığı zafer, "uygarlığın" da belirtisidir. "Tek eşli aile, iki başlı evlilikten, artık taraflardan ikisinin istedikleri zaman çözemeyecekleri evlilik bağının sağlanmasıyla ayrılır."

TEK EŞLİLİK VE KADIN

Tek eşli evlilik, gerçekte yalnızca kadının tek eşliliğidir ve "babaları kesinlikle bilinen çocuklar yetiştirmek amacıyla erkek egemenliği üzerine kurulmuştur."(Engels). Babalığın kesinlikle belirlenmesi gerekiyordu, çünkü yaratılmış zenginlikler bu babanın çocuklarına kalmalıydı. Bu evlilikte erkek, eski çok karılılık hakkından yasa katında olmasa bile yararlanır. Napoleon yasası bu hakkı, diğer eşin -metres- yasal eşinin evine getirmemek koşuluyla erkeğe tanır. Bu hak erkeğe töre tarafından tanınır. Kadın da, "çok kocalılığı" yaşamaya kalkışabilir; ama "bütün önceki dönemlerde olduğundan daha zorlu bir biçimde cezalandırılır." (20) Yani, kadın, kocaya sadakat ve iffetini korumakla sorumludur.

Aile biçimleri araştırmacılarından Bachofen, tek eşliliğe geçişin kadınların eseri olduğunu söylemektedir. Engels, Bachofen'in bu buluşunu çok haklı bulmakta ve gelişmeyi şöyle değerlendirmektedir: "Bachofen, hetairisme ya da 'sefihe çiftleşme' adını verdiği şeyden karı-koca evliliğine geçişin tamamen kadınların eseri olduğunu kesinlikle ileri sürdüğü zaman, birkez daha, söz götürmez biçimde haklıdır. İktisadi yaşam koşullarının, eski komünizmi yıkarak geliştirdiği ve nüfus yoğunluğunun da arttığı ölçüde, geleneksel cinsel ilişkiler ilkel safıklarını yitiriyor ve iffet hakkını, bir tek adamla geçici ya da sürekli evlenme hakkını bir kurtuluş gibi görmeye başlayan kadınlara, gitgide alçaltıcı ve ezici olarak görünüyorlardı." Yani, kadınlar için değişiklik, bir zo-

runluluk ve istenir duruma gelmişti. Böyle bir değişiklik zorunluluğu erkekler için olamazdı. O nedenle, "Bu ilerleme kaynağını erkeklerden alamazdı; çünkü erkeklerin günümüze kadar, edimli gruplar halinde evlenme tatlarından vazgeçmek hiçbir zaman akıllarına bile gelmemiştir. Ancak kadınların iki başlı evliliğe geçişe meydan vermelerinden sonradır ki erkekler sıkı tek eşliliğe girebildiler -ama - gerçekte, bu tek eşlilik, yalnızca kadınlar içindir."(21)

Söylenenlerden, gelişmelerin oluş mantığını yakalayabiliriz. Çok eşlilikten iki başlı evliliğe ve oradan da tek eşliliğe geçiş, "komünist" ekonominin yıkılışıyla -devreye giren iktisadi etken- doğrudan bağlantılı bir şekilde, daha doğrusu onun bir sonucu olarak ortaya çıkıyor. Kadın cinsin köleliğini beraberinde getiren, bir başka ifadeyle, kadın cinsin evsel köleliği üzerine kurulan bu yeni aile biçimi yine kadınların eseri oluyor.

Tek eşliliğe geçiş ve tek eşlilik, değişik bölgelerde ve değişik topluluklarda farklı biçimlerde, önceki aile biçimlerinin çeşitli unsurlarıyla karışarak gelişmiş ve tüm sınıfı toplumlara damgasını basan biçim olmuştur. Tek eşli aile biçimi, daha başında kadının köleliği üzerine kurulmuşken, başından itibaren tek eşli aileye fuhuş eşlik etmiştir. Aynı zamanda bu evlilikte kadınlar kocalarını aldatma fırsatını çoğunlukla buluyorlardı. Engels, "Kadınların alçalmasının öcü erkeklerin de alçaltılmasıyla alınmış oldu"(22) demektir.

Tek eşli evlilik, iki cinsin (kadın ve erkeğin) arasında, özgür bir seçimin, karşılıklı cinsel aşkın ürünü olmadı; olması da olanaklı değildi. Herşeyden önce bu evlilikte, evliliğe karar verenler, yine büyüklerdi. İkincisi, bu evlilik diğer bütün biçimlerden farklı olarak daha çok 'iktisadi düşüncelere bağlı bir duruma geldi.'(23)

Tek eşli aile "doğal koşullar üzerine değil, iktisadi koşullar [yani özel mülkiyetin, ilkel ve kendiliğinden ortaklaşa mülkiyet üze-

rindeki yengisi] üzerine kurulmuş ilk aile biçimi oldu. Aile içinde erkeğin egemenliği ve yalnızca ondan olabilecek ve babanın serveti kendilerine kalacak çocukların doğması" içindir. Karı-koca evliliğinin, "Yunanlılar tarafından içtenlikle açıklanmamış gerçek erkekleri işte bunlardır. Bununla birlikte, bu evlilik onlar için büyük bir yük, tanrılara, devlete ve atalara karşı, yerine getirmeleri gereken bir görevdi."(24)

Öyleyse karı-koca evliliği, kadın ile erkeğin karşılıklı anlaşması ve uzlaşmalarına dayanan, "en yüksek evlenme biçimi" değil, tersine, bir cinsin öbürü tarafından uyruk altına alınması olarak, "bütün tarih öncesinin o zamana kadar bilemediği, iki cins arasındaki bir çatışmanın açığa vurulması olarak ortaya çıkar." Kadınla erkek arasındaki bu karşıtlık, "ilk sınıf baskısı ile düşümdedir."(25)

Başlarda, Engels'in analık hukukunun yerine babalık hukukunun almasının, insanlığın o güne kadar tanıdığı en köklü devrim olarak nitelediğini belirtmiştik. Ancak bu "en köklü devrim" yalnızca toplumsal bir ilerleme değil, aynı zamanda görece bir gerilemedir. Önce yine Engels'e bakalım: "Karı-koca evliliği, büyük bir ilerlemedir; ama aynı zamanda, kölelik ve özel mülkiyetin yanı sıra, günümüze kadar uzanan ve bazılarının gönenç ve gelişmesi, bazılarının da acı ve gerilemesiyle elde edildiğine göre, o her ilerlemenin aynı zamanda görece bir gerileme olduğu çağı açar. Karı-koca evliliği, uygarlaşmış toplumun hücre biçimidir; biz bu biçim üzerinde, dolu dizgin gelişen uzlaşmaz karşıtlık ve çelişkilerin içyüzünü inceleyebiliriz."^) Yani karı-koca evliliği, aynı zamanda sınıfı toplumların uzlaşmaz çelişkilerinin küçük bir minyatürü, sınıfı toplumun bütün ikiyüzlülüklerinin "aynası"dır.

Karı-koca evliliği, kendisiyle birlikte, erkeklerin, evli olmayan kadınlarla başlamak üzere ve giderek yaygınlaşan evlilik dışı ilişkileriyle birlikte vardır. Ve bu ikinci ilişki

giderek açık fuhuş şeklini almıştır. Antik çağda -köleci toplum- kadın ile erkek arasındaki aşktan sözedilen her yerde, evlilik dışı ilişkiler vardır. Dinsel ayinler aracılığıyla da kadınlar üzerinden fuhuş yapılmaktadır. Köle kadınlar, bu yaygın fuhuşun en geniş kitleleridir. Köle emeğinin yanı sıra ücretlilik ortaya çıkınca, "köle kadının kendini verme zorunluğunun yanı sıra, özgür kadınların profesyonel fuhuşu da görüldü."(27)

Grup halinde evlilikten kalan miras iki yanlıdır. "Tıpkı uygarlığın yarattığı herşeyin iki yanlı, ikircikli, iki yanı kesen, çelişik olması gibi; burada tek eşlilik, şurada en aşırı biçimi fuhuş dahil, hetarizme". Ama yalnızca erkekler yararına korunan eski mirası! Hetarizme, toplumsal bir kurumdur, ama özellikle yönetici sınıflardan erkekler için "hoş görülen" toplumsal bir kurumdur. Kadınlar için ise, kınama ve aşağılanma vesilesidir. "Böylece, erkeğin kadın üzerindeki kayıtsız şartsız üstünlüğünü, toplumun temel yasası olarak bir kez daha açıklamak için, kadınlar toplum dışına sürülüp atılır."(28)

Tek eşliliğin ikinci çatışması, erkeklerin serbest cinsel ilişki hakkının tamamlayıcısı olarak kadın tarafından erkeğin aldatılmasıdır. Bir tarafta; "hetarizme sayesinde yaşamın tadını çıkaran kocanın yanı sıra yüzüstü bırakılmış karı" vardır. Diğer tarafta; "elmanın yarısı erkek taraftan yenildikten sonra" kocayı aldatmayı öğrenen kadının" ödevine bağlı aşığı ve aldatılmış koca"(29) Engels'in deyişiyle; "erkekler, kadınlar üzerinde zafer kazanmışlardı; ama mağluplar galipleri (boynuzla) taçlandırma işini, mertçe üzerlerine aldılar. Karı-koca evliliği ve hetarizme'nin yanı sıra eş aldatma, kaçınılmaz bir toplumsal kurum haline geldi-yasaklanmış, şiddetle cezalandırılan ama, yok edilmesi olanaksız bir toplumsal kurum."(30)

Tek eşli evlilik erkeğin kendi çocuklarını mirasçı sayma ihtiyacından doğmuştu; ama

daha başında sadece fuhuş değil eş aldatmayla tamamlanınca, babalığın belirlenmesi, gene bir meşru kaniya dayanır olarak kaldı. Engels'in keskin eleştirel analizi, babalık komedyasını tam olarak teşhir eder: "çözümlemez çelişkiyi çözmek için, Code Napoleon şöyle buyurdu: 'Madde 213.- Evlilik sırasında gebe kalınan çocuğun babası, kocadır' Üçbin yıllık karı-koca evliliğinin vardığı yüce sonuç, işte budur!" Engels'in bu belirlemesinin üstünden bir yüzyıl daha geçti. Yüce uygarlık (!) bu arada Napoleon yasasına DNA testi ekleyebildi. Şimdiler de babalığı, DNA testleriyle arıyor. Parmak izi, ses rengi, yazı karakteri belirlemeleriyle birlikte az ilerleme sayılmaz!

Demek ki, karı-koca evliliği, sınıflara bölünmüş toplumlarda, "uygarlığın başından beri" çözemediği, çözmesi olanaksız çelişki ve çatışmalarıyla -aile çapına indirgenmiş haliyle- çırpınıp duruyor.

Tek eşli evlilik, beklenebileceği gibi, iki insan arasında, beğenilere ve duygulara göre seçimlere dayanmalıydı, iki cins arasında, bireysel cinsel aşkın eseri olmalıydı. Ama tek eşli evliliğin, aşka dayalı doğmadığını biliyoruz. Bu evliliğin daha en başında, fuhuş ve eş aldatma (zina) var; ona eşlik eden. Dahası, aşk adına bahsedilen herşey, tek eşli evliliğin arkadaşları olan evlilik dışında ve eşlerin aldatılması olaylarında yaşanabiliyor. İlkçağın roman ve şiirleri, hep bu tür aşkı, tek eşli evliliğin yoldaşı ve "yıkıcısı" olan aşkı anlatır. Engels, tek eşli evlilikte birlikte modern bireysel cinsel aşkın gelişebileceği temelini doğduğunu, ama tek eşli evliliğin cinsel aşka dayanmadığını, dayanamayacağını şöyle açıklıyor: "Durmuş oturmuş ve erkek egemenliği altındaki karı-koca evliliği özlüğü gereği, bunun böyle olmasına aykırıydı. Bütün tarihsel bakımından etkin sınıflarda, yani bütün yönetici sınıflarda, evlenme akdi, iki başlı aileden beri ne idi ise, o [olarak] kaldı; büyüklerin düzene koyduğu bir uzlaşma işi."

Modern dünyanın egemenleri burjuvalar arasındaki evlilik de bir iş aktinden başka bir şey değildir. Bu evliliğe de yine büyükler karar verir. Kadın ve erkeklerin, az çok seçme özgürlüğünün olduğu durumlarda bile, bu evlilik, yine aynı özdedir. Bu yüzden burjuva toplumunun tek eşli evliliği de; "tek eşliliğin kapsadığı çelişkilerin en tam şekilde gelişmesidir; erkek tarafından, dört başı mamur aşk hetarisme; kadın tarafında, dört başı mamur eş aldatmak"tan başka birşey yoktur. (31) Burada yine Engels'in keskin eleştirisini aktarmak gerekiyor. "Durumun gereklerine göre yapılan bu evlilikte, eğer kadın alalede orospudan ayrılıyorsa, bunun tek nedeni, vücudunu, bir ücretli gibi, parça başına kiralamayıp bir köle gibi, bir seferde tamamen satmasıdır."(32) Şu ünlü nikah işleri, işte bu toptan satma işinin resmi bölümüdür, düzen ve devlet katında meşrulaştırandır. Yaygın fuhuş ve eş aldatmayla tamamlanan tek eşliliğin ahlakı hakkında Engels Fourier'in şu ünlü sözünü aktarıyor; "Nasıl dilbiliminde, iki olumsuz sözcükten bir olumlama çıkarsa, tıpkı onun gibi evlilik ahlakında da, iki fuhuştan bir iffet çıkar." Burjuva evliliği çok iyi tanımlayan bu sözler, kadın ve erkek açısından da ikiyüzlülüğün esas olduğunu, tartışmaya yer bırakmayacak netlikte anlatmaktadır.

Tek eşli evlilikte bireysel cinsel aşka, ancak ezilen sınıflar dünyasında rastlanabilir. Burjuva toplumunda bu, ancak proleterin evliliğinde rastlanabilir. Çünkü, proleter evliliğinde, erkek üstünlüğünü sağlayacak unsurlar yoktur. (Okuyanlar günümüz proleterlerini düşünerek, hemen itiraz edeceklerdir. Öyle ya; proleterlerin bir gecekondu, ya da kooperatif evi, hatta arabası var! Hatta emeklilik ya da ölümü halinde karısı ve çocuklarına maaş kalmaktadır. Bunları tümünün sermaye birikimine konu olabilecek mülkler değil, yalnızca tüketime, geçinme araçlarına dahil olduğunu hatırlayınca, itirazdan vazgeçmelidir.) Dolayısıyla, onu karısı karşısında imtiyazlı kılacak, evli-

liği "iktisadi" unsura bağlayacak araçlara sahip değildir. "İşçinin karısı karşısında durumunda, koşullara göre, bambaşka kişisel ve toplumsal ilişkiler hüküm sürer."(33) Burjuva toplumunda hukuk, yalnızca mülk sahipleri ile onların mülksüzlerle ilişkilerini düzenlemek içindir. Üstelik, büyük sanayi, kadını fabrikaya sürdüğünden beri, "proleterin evinde, erkek üstünlüğünün son kalıntıları da temelini yitirmiş oldu."(34) Bu evlilikte erkeğin fuhuş, kadınınsa zina hakkı ya da pratiği için gerekli koşullar yoktur ya da çok cılızdır. Aslında, Engels'in dediği gibi "proleter evliliği, evlilik değildir; sözcüğün etimolojik (kaynağa değin) anlamında tek eşli biçimindedir, ama tarihsel anlamında asla tek eşli biçiminde değildir."(35)

Tek eşli ailenin son temel özelliğine gelebiliriz. O da şu; tek eşli karı-koca ailesi, "açık ya da gizli kadının evsel köleliği üzerine kurulmuştur; ve modern (burjuva) toplum salt karı-koca ailelerinden -moleküller gibimeydana gelen bir kütledir."(36) Burjuva toplumda varlıklı sınıflarda erkek, ailenin dayanağı olmak ve onu beslemek zorundadır. Ki bu durum ona hiçbir yasal ayrıcalığa gereksinmeden, egemen/otorite konumu kazandırır. Yani, "Aile içinde erkek, burjuvadır; kadın proletarya rolünü oynar." (age., s.79)

Burjuva aileye, kadın aleyhine eşitsizlik önceki sınıfı toplumlardan miras kalmıştır. Bu eşitsizlik "kadının evde iktisadi baskı altında kalışının nedeni değil, sonucudur." Bu durumun, servetlerin çoğalması ve tek ellerde toplanması sırasında, mülkiyetin doğması ve erkek eline geçmesiyle oluştuğunu görmüştük. Ev içinde konumlanmalardaki değişiklik de bu duruma paralel oldu. İlkel komünal toplumun komünist ev ekonomisi çöktü; kadının toplumsal karakterdeki, nitelikteki bütün işleri "özel" nitelik kazandı. Şöyle; kadın eskiden tüm toplum adına ev ve ev yönetim işleriyle uğraşıyordu. İnsan soyunun üretimi ve bakımı da toplumsal, toplum adına yapılan işti. Ama

sonradan bu değişti. Kadının hem ev işi, hem de çocuk doğurma ve bakma işleri, tek bir erkek/ koca (ve tabii çocukların babası) için yapılan özel niteliğe büründü; toplumsal bakımdan ise değersizleşti. İktisadi açıdan kadının evde bu özel çalışmasının yarattığı bir değer yoktur. Bir de Engels'e başvuralım: "Çocuklarıyla birlikte birçok evli çifti kapsayan eski komünist ev ekonomisinde kadınlara bırakılan ev yönetimi, tıpkı erkekler tarafından yiyecek sağlanması gibi toplumsal zorunluluk taşıyan bir kamu işiydi. Ataerkil aile ve ondan da çok tek eşli olan bireysel aile ile birlikte, herşey değişti. Ev yönetimi kamusal niteliğini yitirdi. Bu iş artık toplumu ilgilendirmeyen bir özel hizmet haline geldi; toplumsal üretime katılmaktan uzaklaştırılan kadın bir baş hizmetçi oldu." (37)

Karı-koca aile kapitalist toplumun hem en küçük birimi; hem de sınıfı toplumun bütün çelişkilerinin incelenebileceği minyatürü. Tüketim birimi, üretim değildir. Ancak kapitalizm, aynı zamanda kadını fabrikaya sürerek, kadın cinsin yeniden toplumsal üretime girişini sağlamıştır. Fakat bu, kadın cinsin ilkel komünal toplumda olduğu gibi kurtuluşunu/özgürlüğünü getirmemiş, tersine, kadını hem maddi yaşamın üretiminden hem de soyun üretiminden, biri genel diğeri özel iki ayrı nitelikte işle başbaşa bırakmıştır. Fabrikaya, işliklere ya da bürolara sürülmüş proleter ve emekçi kadın, hem buradaki işten sorumludur, hem de evdeki işlerden. Çocuk doğurmak ve bakmak, kocanın hizmetini görmek ve bu ikisinin yanında ev işlerinin tümünü yapmak zorundadır. Ve kadın, "eğer, ailenin özel hizmetiyle ilgili görevlerini yerine getirmek isterse, toplumsal üretimin dışında kalır ve birşey kazanamaz; buna karşılık, eğer toplumsal üretime katılmak ve kendi hesabına kazanmak isterse, ailesel görevlerini yerine getirmekten uzak kalır."(38)

SONUÇ

Demek ki analık hukukunun yıkılıp babalık hukukunun kuruluşu, yani tek eşli karı-koca evliliğinde bunun somut ifadesini buluşu "insanlığın tanıdığı en köklü devrim", yalnızca insanlığa ilerleme sağlamamış; kadın ve erkek arasındaki eşit-özgür ilişkilerin yokolması, kadının köleliği, fuhuş ve eşaldatmayı da insanlığa hediye etmiştir. Hem de büyük acılar, yıkımlar, büyük ikiyüzlülükler, "çıkar birliklerini iffet olarak yüceltme pahasına. İnsanlığı babalığın tespiti gibi saçmalıklarla uğraştırması, bu nedenle namus uğruna kan ve gözyaşı denizine sevketmesi de cabası. Bunlar da önceki aile biçimlerine göre, özel olarak analık hukuku dönemine göre, "toplumsal gerilemelerdir.

Şimdi baştaki soruya dönebiliriz; ilkel komünal dönemde, yaptığı işler (soyun bakımı ve ev yönetimi) toplumsal karakteri nedeniyle kadına saygınlık ve egemenlik sağlamasına karşın, tek eşlilikle birlikte - ataerkilden başlayarak- aynı işler özel niteliğe bürününce kadının aşağılanması, köreltmesinin, toplum dışına itilmesinin, giderek evin dört duvarı arasına hapsedilmesinin nedeni haline gelmiştir. Özel niteliği sağlayan; servetlerin artışının erkeğin hanesine kaydolması (ve bu yoldan mülkiyetin doğuşu -işe karışan iktisadi unsur) ve bunun sonucu olarak babalık hukukunun doğuşudur.

Kadının eve kapanması, ev işi-çocuk-koca üçgeni arasına sıkışması onu, iktisadi alan yanında toplumsal yaşamdan soyutlamış, siyasal alanda etkinliğini de olağanüstü sınırlamıştır. Aslında, kadın cinsin ataerkil aile ile başlayan, tek eşlilikte doruğa ulaşan toplumsal işlerden kopuş macerası, onu, özel işlerin özel hizmetlisi haline getirmiştir. Bu yüzden Engels, kadın cinsin kurtuluşunun/özgürleşmesinin ilk koşulunun, yeniden bütün kadın cinsin toplumsal üretime dönüşünde görmüştür. Çünkü ".üreten toplumsal emek dışında, özel ev işleriyle yetinmek zorunda kaldıkça, kadının kurtu-

luşunun, kadın-erkek eşitliğinin olanaksız olduğu ve olanaksız kalacağı ortaya çıkar. Kadının kurtuluşunun gerçekleşebilir bir duruma gelmesi için, önce, geniş bir toplumsal ölçek üzerinde üretime katılabilmesi ve ev işlerinin onu yalnızca çok önemsiz bir ölçüde uğraştırması gerekir.”(39)

Daha kapitalist toplumdayken, kadın cinsin fabrikaya çekilişiyle birlikte, hem iktisadi olarak erkeğe, evdeki patrona karşı görece bir “bağımsız”lık elde etmesi, hem de proleterin evinde erkek egemenliğinin temellerinin “yıkılması”, Engels’in öngörüsünün doğrulanması oluyor. Zaten Engels de, kapitalist düzenin proleter ailesini inceleyerek, geleceğin aile yapısının nüvelerini tespit etmiştir. Rusya’da Ekim sosyalist devrimi gerçekleştiğinde, yeni düzen, sovyet düzeni tüm kadın cinsin toplumsal üretime dönüşünün olanaklı olduğunu, insanlığın gözleri önüne serdi. Dahası, kadın cinsin köleleşmesinin önkoşulu/maddi temeli olan -ya da devreye giren iktisadi unsur- özel mülkiyetin ortadan kaldırılışı süreci, ezilen cinsi kurtuluşunun gerçek temeline kavuşturmuş oluyordu. Ancak özel mülkiyetin tasfiyesi ile yani mülkiyetin toplumsallaştırılması; kadın sorununun çözümü/kadın cinsin özgürleşmesinin yaratılması olur.

Rusya’da devrim hükümetinin, kadın cinsin erkek cinsle her konuda eşitliğini ilan ettiği ilk kararname, aslında, iki cins arasındaki eşitsizliği bütün örtülerinden sıyırıp, çıplak hale getirdi. İşte o andan itibaren, kadınlara erkek arasındaki eşitsizliklerin, kökleriyle birlikte ortadan kaldırılması için her cephede büyük tarihsel mücadele başlayabildi. Engels, bu gelişmeyi, yine önceden görmüş ve şöyle demişti: “erkeğin kadın üzerindeki egemenliğinin özel niteliği, bu iki cins arasında gerçek bir toplumsal eşitlik kurma zorunluluğu ve bunun yolu, bütün bunlar, kendilerini ancak, erkekle kadın tamamen eşit hukuksal haklara sahip oldukları zaman apaçık gösterecektir.” (40)

Ve tayin edici pratik adım ise, ev ekonomisinin yıkılarak, ev işi ve çocuk bakımının toplumsallaşması olacaktır. Kadını evin dört duvarı dışına çıkaracak, asırlardır omuzlarında ağır yükünden, ev işi, çocuk bakıcılığı, kocanın özel hizmetçiliğinden; kurtarılmadıkça, kadının özgürleşmesinden bahsedilemeyeceği gibi, sosyalizmin başarısından, dahası proletaryanın gerçek kurtuluşundan da söz edilemeyecektir. Ekim devriminin büyük ustası Lenin, sorunu ve çözüm için gerekli mücadeleyi o günlerde şöyle formüle ediyordu; “Kadın, bütün özgürleşme yasalarına karşın, eskisi gibi ev-kölesi olarak kalıyor; çünkü onu mutfığa ve çocuk odasına kapatan ve onun yaratma gücünü düpedüz barbarca üretken olmayan, bayağı, sinir törpüleyici, köreltici, yıpratıcı bir çalışmayla boşa harcatan ev ekonomisinin ayrıntılarıyla eziliyor, bunılıyor, köreliyor, aşağılanıyor. Kadının gerçek özgürleşmesi , gerçek komünizm, ev ekonomisinin ayrıntılarına karşı, ya da daha doğrusu, sosyalist büyük ekonomi için onun kökten değiştirilmesi uğruna (devlet çarkının başındaki proletaryanın yönetiminde) yığın savaşımı nerede ve ne zaman başlarsa, ancak orada ve o zaman başlayacaktır.” Konumuz, yalnızca kadın sorununun nasıl, hangi etkenlerle ve hangi süreçte başladığını ele almaktır. O yüzden kadının kurtuluşu/özgürleşmesi sorunun temeline yalnızca, kadını köleleştiren koşullarla bağlantısını kurmak için değindik. Bu inceleme içinde görülecektir ki, “kadın sorunu” olarak formüle edilen olgu; özel mülkiyetin doğuşu ve bunun bir sonucu olarak, kadının ev ve çocuk bakımı ile ilgili işlerinin toplumsal karakterini kaybederek “özelleşme”si, dolayısıyla kadının bizzat kendisinin “özel”, erkeğe ait bir mal, tapulu bir eşya, köle haline gelmesidir. Bu olgular sınıfların ve nihayet devletin doğuşuyla tamamlanmıştır.

Kadının fuhuş aracı olması, ilk olarak dinsel ayinlerde gerçekleştiği gibi bütün büyük dinler, kadının konumunu kutsamış; ayrıca,

- kadının köleliğini "makul ve makbul" sayılması için büyük birer otorite olmuşlardır.
- Öyleyse, bu durumda, kadın cinsin yeniden özgürleşmesi, sürecin tersine çevrilmesini gerektiriyor. Yani, siyasal ve toplumsal devrimle özel mülkiyetin ortadan kalkması ve kadının "asli işler"inden özgürleşmesi gerekir. Bu olgular, tıpkı doğuşlarında olduğu gibi sınıfların ve devletin ortadan kalkması süreciyle içiçe bir şekilde tamamlanacaktır.
- Son sınıfı toplum olan kapitalist toplumda kadın sorunu, artık sermaye egemenliği temeline oturmuş, günümüzde proletarya önderliğinde bütün insanlığın kurtuluşunu bağlamıştır.
- KAYNAKLAR:**
- 1) Morgan; Amerikalı bir araştırmacı. Engels'in "Ailenin Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni" eserini yazarken başvurduğu kaynaklardan biri ve başlıcası. Morgan'ın kitabının adı Eski Toplum'dur.
  - 2) Ailenin Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni s. 164
  - 3) Aynı Yerde
  - 4) Aynı Yerde
  - 5) age, s. 164
  - 6) age. s. 165
  - 7) age. s. 44
  - 8) age. s. 44
  - 9) age. s. 46
  - 10) age. s. 53
  - 11) age. s. 58-59
  - 12) age. s. 59
  - 13) age. s. 167
  - 14) age. s. 167
  - 15) age. s. 61
  - 16) age. s. 62
  - 17) age. s. 62
  - 18) age. s. 63
  - 19) age. s. 66
  - 20) age. s. 67
  - 21) age. s. 58
  - 22) age. s. 70
  - 23) age. s. 83
  - 24) age. s. 70
  - 25) age. s. 70
  - 26) age. s. 71
  - 27) age. s. 71
  - 28) age. s. 72
  - 29) age. s. 72
  - 30) age. s. 72
  - 31) age. s. 75
  - 32) age. s. 76
  - 33) age. s. 76
  - 34) age. s. 76
  - 35) age. s. 77
  - 36) age. s. 78
  - 37) age. s. 78
  - 38) age. s.78
  - 39) age. s. 167
  - 40) age. s. 79
  - 41) age. s. 79

ANTİFAŞİST BİRLİK GÖREVİ, SÜRECİN GERÇEKLERİ VE “KURTULUŞ KÜLTÜRÜ”

SORUNUN ESASI

Burjuvazinin yönetememe krizi içinde olduğu, Kuzey Kürdistan’da halkın eski tarzda yaşamak istemediği, Türkiye’de kitlelerin umutsuz ve memnuniyetsiz bir durumda bulunduğu devrimci için bir sır değil. Bir hükümet veya anayasal krizin çok ötesinde düpedüz rejim krizi şeklindeki bunalımın burjuva cepheye yeni saflaşma, çarpışma ve arayışlara yol açtığı, fakat Türkiye’de etkili bir devrimci savaşımın geliştirilememesi nedeniyle, bu iç mücadelenin ve sonuçlarının devrimin dolaylı yedeği haline getirilemediği, keza zaman zaman ciddi bir yükseliş gösteren demokratik kitle hareketinin sıçratılmadığı, devrimci eşiği aşmasının sağlanamadığı, bu nedenle de hareketin memur mücadelesi örneğinde olduğu gibi, tedricen çürüyüp dibe vurduğu gözler önünde. Türkiye’deki bu manzara, Kürt ulusal özgürlük mücadelesinin bugünkü önderi PKK’nin taktik savaşımında uluslararası diplomasiyi öne çıkarmasına ve Güney Kürdistan’ın mücadeledeki öneminin on kat artmasına yol açtığı da bariz bir gerçek. İşçiler, memurlar, kent yoksulları, gençler sokakta, fakat bu güç birleşik ve antifaşist bir kimlik kazanamıyor, bu özelliklere sahip ikinci bir cephe haline getirilemiyor. Kendilerini Türkiye ve Kuzey Kürdistan örgütleri, partileri olarak tanımlayan, tek parti önderliğinde birleşik bir devrim yolunda yürüyen

tek tek devrimci teşkilatlar yukarıda vurgulanan problemleri bir başlarına çözemiyorlar. Bu nedenle devrim yangını büyüyemiyor, doğal olarak da bahsedilen parti ve örgütlerin gelişimi yavaş ve sancılı oluyor.

Yaşam, devrimci parti ve örgütlerin önüne güncel siyasal bir görev koyuyor: antifaşist birlik.

Henüz sınıf tabanına oturmamış bulunan, proleter ve küçük burjuva devrimci parti ve örgütler, sınıf ilişkilerinin ifadesi olacak, ortaya çıkmış deneylerde olduğu gibi bir antifaşist halk cephesi kurma olanağına sahip değiller. Dolayısıyla da bu temelde yürütülecek tartışmalarla bir arpa boyu yol alınması olanaksız. Halk cephesi hangi sınıf ve tabakalardan oluşur, hegemonya sorunu nasıl ele alınmalıdır, bu sorunların çözümünü sağlayacak koşullar oluşmuş mudur gibi soru ve tartışmalar bugün fikir cimnastiğinden öte bir pratik değere sahip değildir ve olamaz. Cephe olacaksa illa da halk cephesi olur, yaşam dayatıyor olsa bile başka türlü bir cephe, yanlış ve olanaksız sayılmalıdır dogmatik yaklaşımı, keza güçbirliği’nin de aşağı yukarı böyle telakki edilmesi sınıf mücadelesinin ihtiyaçlarına yanıt veremiyor, veremez de.

Pek çok işi aşağı-yukarı aynı eylem biçimleriyle, aynı hedef ve sloganlarla yapan parti ve örgütlerin bunları devrim ırmağını güçlendirmek için birlikte yapma gereksi-

nimi var. Aynı ayrı yapıldığında zayıf, etkisiz ve dağınık kalması bir yana, özellikle kuvvetleri görece daha az olanların enerjileri çoğu kez işlevini yerine getirmeden çarçur oluyor. Pek çok parti ve örgüt içe dönük politika tarzının esiri olmayı sürdürüyor. Eylem birlikleri ve alanlarda geliştirilen güç birlikleri, bu sorunların çözümü doğrultusunda önemli adımlar oldu. Ancak yaşadığımız politik koşullar ve bunun ortaya çıkardığı görevler karşısında yetersiz kaldı. Taktik değişikliği şartlarında, sürece birleşik müdahalede tam bir hantallığa sürüklenildi. Hayat tartışanların yanından gelip geçti.

Yaşam ve mücadele daha ileri ilişki biçimleri dayatıyor. Parti ve örgütlerin güçbirliği veya cephesi bunun iki uygun ve olanaklı biçimidir. Salt “halk cephesi” kavram ve gerçekliğinden yola çıkarak bugün “devrimciler cephesi” fikrine ilkesizliktir, yanlışır, proletaryanın hegemonyasından vazgeçmektir vb. itirazlarda bulunmak sorunu hiç anlamamak ve bir konu üzerine genel doğruları tekrarlayarak, bir başka sorunun üzerine örtmektir. Yaşam, proleter ve küçük burjuva devrimcileri arasında antifaşist savaşımın güncel yükünü kaldırabilecek gelişkinlikte bir ilişki biçimi istiyor, siz henüz parti ve örgütler sınıf tabanlarına oturmadığı için bunu gündeminize bile almıyorsunuz, tarihinizi verili koşullar altında, onların ortaya çıkardığı devrimci görevlere göre değil de keyfinize göre yapmak istiyorsunuz, doğal olarak da sonuç geride kalmanız, fırsatları kaçırmamız, düşmana indirebileceğiniz darbeleri indirmekten fiilen imtina etmeniz oluyor.

Belirli tarihsel ve politik koşullar altında oluşmuş cephe ilişkilerinin farklı zaman ve şartlarda, özgün birlikteliklerin “teorik” bir engeli olarak sunulması, (hele de dünya gericilik yılları koşullarında ve Kürt vatanında tüm heybetiyle yanan özgürlük ateşinin kaderi Batı’ya bu kadar bağlanmışken, “Susurluk olayı” gibi siyasal fırsat ve olanaklar yaşanırken) teorinin ve deneyin,

mekanik kavranışından başka bir anlama gelebilir mi?

Sorunun diğer önemli boyutu, antifaşist savaşım birliğinin örgütsüz ilerici yığınların da açık bir talebi olduğudur. Şehitleri uğurlama törenlerinden, varoşlardaki gösterilere ve öğrenci gençliğin eylemlerine değin değişik alan ve zamanlarda bunun örneklerine tanık olduk. Devrimcilerin veya onların inisiyatifindeki platformların birleşik eylemlerine ciddiye alınabilecek oranda örgütsüz, ilerici, demokrat insan katıldı. Bunlar tekil, istisna örnekler olmanın çok ilerisindedir. İlerici, demokrat kitlelerin bu yönetim ve talebinin anlaşılmayacak bir yanı yoktur. Onlar, faşizme karşı çok ağır bedellerle sürdürülen mücadelede, fiili ve moral etkisi güçlü bir pratik sergilenmesini istiyorlar. Söz onları tatmin etmiyor. Faşist cunta karşısında alınan politik, askeri ve moral yenilginin yarattığı ciddi güvensizlikten kurtulamıyor ve henüz desteklerini özel olarak yoğunlaştırdıkları bir parti veya örgütle buluştuklarını düşünmüyorlar. Umut veren (sürekliliğe kavuşmuş), etkili ve sonuç alıcı bir mücadele ve kuvvet talep ediyorlar. Bunun bugün şu veya bu partiyle özdeşleşmediğini ve ancak birleşik savaşım ile etkili olunabileceğine inanıyorlar. O nedenle de çoğu kez farklı mücadelelerde birleşik eylem düzenleyen kuvvetlerin toplam sayısını belirgin biçimde aşan nicelikler oluşmasını sağlıyorlar. Gelip eylemlere katılıyorlar.

1995-'96 NEREDEN NEREYE?

1995 yılı, Gazi ayaklanmasıyla birlikte devrimle karşıdevrim arasındaki ilişkilerde belirgin değişimlerin başladığı bir yıl oldu. Devletin 1991’de başlattığı birinci topyekün saldırı, Gazi ayaklanması duvarına çarptı ve dağıldı. Psikolojik üstünlük devrimcilere geçti, onbinlerin katıldığı büyük antifaşist gösteriler dönemi başladı. “Kahraman polis” imajı açık bir darbe yedi. Devlet gözaltında kayıpların sorumlusu olarak, katil ve zalim kimliğiyle deşifre oldu. Gazi

ayaklanması, Newroz gösterileri, Hasan Ocak'ı arama ve Kayıplar Kampanyası, 1 Mayıs kutlamaları, Hasan Ocak, Rıdvan Karakoç ve Sibel Yalçın'ı uğurlama törenleri önemli sıçrama noktaları olarak tarihteki yerlerini aldılar. Devrimci parti ve örgütlerin safları yeni güçlerle dolarken, halk hala yapılabilecek şeyler olduğu düşüncesiyle donandı, yığınlar arasında devrimci duygular daha fazla güçlendi ve etki alanını genişletti.

Bütün bu koşullar altında devrimci hareket, yeni ve büyük hamleler yapma göreviyle karşı karşıya kaldı. Nesnel koşullar son derece uygundu. Ancak beklenen çap ve derinlikte bir sıçrama için tek tek devrimci parti ve örgütlerin çabaları yeterli olabilecek durumda değildi. Birikmiş enerjiyi gecikmeksizin seferber etmek görevini hali hazırdaki durumlarıyla yerine getiremezlerdi, sorunu sürece yayma tutumu ise ortaya çıkmış potansiyelin önemli bölümünün sağa-sola savrulmasına yol açabilirdi.

Marksist leninist komünistler devrimin karakterini dikkate alarak hak ettiğince değer biçtikleri antifaşist birliğe, stratejik önem ve gerçekliğinin dışında, içinden geçilen dönemde güncel politik bir görev olduğu tespitiyle özel bir önem verdiler. Bugün yeni bir devrimci yükselişin subjektif unsurunun hızla ve en büyük kapsayıcılıkla hazırlanması için, birleşik antifaşist savaşımı en elverişli araç ve imkanı olarak değerlendirdiler.

'95 yılı marksist leninist komünistlerin başta Kurtuluş güçleri olmak üzere, devrimci yapılarla eylem birliği konusunda iradi adımlar attığı bir süreç oldu. Kurtuluş güçlerinin çeşitli devrimci gruplarla ilişkilerinde herhangi bir özel değişikliğin olmadığı bir dönemdi bu. Uğurlama törenleri, varoşlarda ve gençlik alanındaki mücadeleler bunun giderek pekişen örnekleri oldu. Devrimci yapılar bu gelişmeyi ilgiyle izlerken, ilerici, antifaşist örgütsüz kitleler büyük bir memnuniyet içindeydi. Gelişmeler devrimci

parti ve örgütlerin alanlar üzerinde yükselen eylem birliğinin yanı sıra, güç birliklerine doğru evrildi. Platformlar güçbirliğinin somut araçları olarak öne çıktı ve yaygınlaştılar.

Marksist leninist komünistlerin Kurtuluş güçleriyle tümüyle bilinçli ve irade tarzda giriştiği bu ilişkiler, devrimci yakınlaşma ve siper yoldaşlığı zeminini oluşturdu. Rıdvan Karakoç için yurtsever yoldaş, Sibel Yalçın için devrimci yoldaş kavramlarını kullanan komünist basın; sorunun stratejik plandaki yerini de göstermiş oluyordu. O süreçte şehit düşen DHKP-C militanları için değişik kentlerde yapılan yazılama ve kuşlamalar, marksist leninist komünistlerin kuvvetlerini hangi ruh haliyle eğittikleri ve hangi yönde ilerlemek istediklerini görebilmek açısından önemli bir veri oldu. Mücadele her iki gücü birbirine daha fazla yakınlaştırdı ve siper yoldaşlığının hissedilmesini sağladı. Yanısıra, her iki tarafta da iyimser düşünce ve beklentilerin öne geçmesini koşullandırdı.

Devrimci hareketin diğer parçalarının bu ilişkiye kuşku ve ihtiyatla yaklaştıkları, esasen “bakalım kaç gün sürecek” ruh haliyle hareket ettikleri ortadaydı. Bunun temel nedeni birbirleriyle her konuda farklı ve mücadele etmek zorunda olduklarını düşünen “49 grup” gerçeği üzerinde yükselen '75 sonrası geleneklerdi. İkincisi ise Kurtuluş'un o güne değin ortada başarılı bir birlik pratiğinin bulunmaması, çok tarafı ilişkilerde sekter olduğu yaygın kanısı, özel olarak '91'de yüzyüze kaldığı sorunları veya krizi aşmaya çalışırken kullandığı yöntemler nedeniyle dışındaki gruplarla kopan ilişkiler; “Bir yanda ben, bir yanda oligarşi” ruh haliyle hareket edip diğer devrimci güçleri genel bir “sol” veya “oportünizm” nitelemesiyle her olumsuzluğun kaynağı ilan etmesiydi.

Ancak marksist leninist komünistler iki düşünceden hareket ediyorlardı. Birincisi; hangi neden ve biçimle şekillenirse şekillensin tasfiyeciliğe boyun eğmeyen, dev-

rimci yapı ve mücadeleyi sahiplenmekte ısrar eden parti ve örgütler vardır. Bunlardan MLKP ve DHKP-C yönlerini dışa, sınıf mücadelesine dönmüşlerdir ve gelişmelere öncü konumdan müdahale etmeye, varlıklarını buna göre şekillendirmeye çalışmaktadırlar. TİKB, TKP/ML ve TKP(ML) önde gelen militan devrimci kuvvetler arasında olmakla birlikte henüz içe dönük, örgütsel varlıklarını sağlamlaştırma ve büyüme çizgisinde yürümektedirler. Tüm samimi, kararlı çaba ve mücadelelerine rağmen TDP, TKP, TKP-K, Direniş Hareketi, Ekim, TKEP-L gibi yapılar, örgütsel varlık-yokluk cenderesinden tümüyle çıkabilmiş değildir.

Bu koşullar altında MLKP ve DHKP-C'ye merkezi eylem birliği, güçbirliği ve cephe gibi konularda özel görevler düşmektedir. İki parti, bu yönde somut adımlar atmalı ve diğer devrimci parti ve örgütleri de bu yönde zorlayıcı olmalıdırlar. Genel bir mutabakatın sağlanamadığı koşullarda MLKP ve DHKP-C'nin bir partiler cephesi oluşturması tümüyle mümkündür ve bu mücadeleyi geliştirici bir işleve sahip olur.

Marksist leninistlerin yönelimindeki ikinci unsur, DHKP-C'nin gelinen yerde fikri olarak antifaşist birleşik mücadelenin gerekliliğine inandığı, geçmişe eleştirel bir gözle bakmaya başladığı, eski düşünüş tarzının ve geleneklerinin süregiden negatif etkilerine karşın, bu sorunda yüzünü geleceğe dönmeye çalıştığı, bu konuda yazıp çizdiklerinin samimi olduğu değerlendirmesiydi. DHKP-C'nin bir dönem, niyeti veya buluştuğu yeni düşüncelerle eylemi arasında farklılıklar sergileyebileceği, ancak ileriye doğru atılacak pratik adımların bunu asgariye indireceği varsayılmaktaydı.

'96 başındaki ilişkilere bu koşullar ve değerlendirmelerle gelindi. İki parti arasında güçbirliği ve cephe hedefine bağlanmış görüşmeler gelişti. Görüşmelerdeki aksaklık ve uzamalar bir sorun oluştursa da, iki partinin sürecin somut bir ürünü olarak

Avrupa'da Güç ve Eylem Birliği'ni kurması, tüm devrimciler için umut veren bir gelişme oldu.

'96 başlarından itibaren, diğer devrimci parti ve örgütlerin de gündemine giren bu sorun, devrimci cenahın genelinde ilk kez hak ettiği ciddiyetle ele alınmaya başladı. İlk dönemdeki önemli bazı dogmatik ve sekte yaklaşımına karşın gelişmeler ERNK'nin de yer aldığı görüşmeler noktasına ulaştı. Sorun, devrimci örgütlerin ve kadroların dikkat merkezine yerleşti ve ölüm orucu saldırısı sürecinde doruğa ulaştı.

Ne var ki iki parti arasında beklenen, sınıf mücadelesinin buyruğu olan adımların atılmaması, görüşmelerde, tartışmalarda, eleştiri ve özeleştirilerde birleştiricilik öğesindeki zayıflıkların biriktirdiği sorunlar ve DHKP-C'nin “Cephe-Meclis” formülünü ön koşul haline getirerek; “Ben grupların değil, halkın birliğinin peşindeyim” teziyle güncel politik görevin yerine getirilme imkanlarını akıl almaz bir keyfilikle küçümsemeye başlaması, antifaşist güçbirliği görüşmelerinin coğrafyamızda ve çeşitli düzeylerde sürdürülememesi, yerel alanlardaki eylem birliği ve “ortak iş”lerin ortaya çıkardığı yakınlaşma ve güvenin sürece dahil edilememesi; ortak pratiklerin detaylara ilişkin eksiklik ve hatalarının abartılarak, çarpıtılarak, hızla ve defalarca her seferinde gündeme getirilmesi, ilk ciddi girişimin başarısızlıkla sonuçlanmasını koşullandırdı. DHKP-C devrimci kadroların ve halkın ilerici unsurlarının gerekliliğine yürekten inandıkları bu görev ve yüz çevirişinin ve ilk girişimin başarısızlığının faturasını MLKP'ye kesmek için sol duyudan yoksun bir “kampanyaya” başladı. Devrimci normları çiğneyen ve güven ilişkilerini zedeleyen sorumsuz bir çizgiye yöneldi.

Tüm bunlardan sonra '96'nın genel bilançosunu çıkaracak olursak, geleceğe doğru atılmış önemli adımlara ve biriktirdiği tüm olumluluklara karşın, önemli bir güncel,

politik görevi yerine getirme yolundaki ilk ciddi denemenin başarısızlığından söz etmeliyiz.

İki parti arasında güçbirliği ve cephe konusunda sistematik görüşmelere başlanması, bunun sonuçlarından biri olarak Avrupa’da Güç ve Eylem Birliği kurulması ve 1 Mayıs’ta bunun ürünlerinin alınması, Merkezi eylem birliği, güçbirliği ve cephe tartışmalarının devrimci örgütlerin gündemine somut bir sorun olarak girmesi, Birçok parti ve örgütün katıldığı güçbirliği ve cephe sorununu ele alan görüşmeler, tartışmalar yapılması,

Siper yoldaşlığı, devrimci yoldaşlık kavramlarının devrimci kitlede yankı bulması,

Genel direniş ve ölüm orucu saldırısıyla birleşik mücadelenin önem, rol ve değerinin gözler önüne serilmesi geleceğe dönük kazanımlar olarak kaydedilmelidir. Geleceğin inşa edileceği zemini hazırlayan, güçlendiren unsurlardır bunlar.

İlk denemenin veya girişimin gerek iki parti, gerekse de birçok parti ve örgüt arasında bir örgütsel yapı yaratılmadan sonuçlanması ise başarısızlık hanesinin merkezinde durmaktadır. Bunun bir ölçüde kafalarda sarsıntı yarattığı kabul edilmelidir. Sürece tereddütlerinden arınmış olarak girmeyen çoğunluk nezdinde bir hayal kırıklığı yaratan bu durum, somut adımlar bekleyen ilerici, demokrat kamuoyunun güven duyusunda bir zedelenmeyi de beraberinde getirmiştir.

Kurtuluş’un sürecin beklenen sonuçları yaratmayacağı ve kendi başına bildiği yoldan ilerlemesi gerektiği fikrine kapılır kapılmaz, Atılım’a karşı giriştiği en önemsiz ayrıntılar ve muğlaklıklar dahil, her şeyi yıpratma fırsatı haline getirme düzeysizliğine varan “kampanya”nın, ileriye doğru adım atmak isteyen çevrelerde duraksama yarattığı, “her şeyi pratiğin akışına bırakma” şeklindeki kendiliğindencilik eğilimini güçlendirdiği bir diğer olgudur.

Tüm bu olup bitenler karşısında özel bir hayal kırıklığına kapılabilir, “bırakalım herkes kendi yolundan gitsin, henüz mevsimi değil” diyebilir miyiz? Hayır, bu son derece yanlıştır. Çünkü;

1) Bırakalım güçbirliği ve cepheyi, merkezi eylem birlikleri konusunda dahi olumlu bir gelenekten yoksunlukla karakterize olan, birbirlerini devrimci müttefik değil, tersine pratik olarak daha bugünden tasfiye edilecek hasımlar gibi gören ve ’74 sonrası sürecin ürünleri olan, grupçuluk illetini değişik düzeylerde yaşatan, basit yeniden üretimle yetinen ve tatmin olan parti ve örgütler gerçeğiyle yüzyüzeyiz.

2) Yeni dili, “birlik dili”ni öğrenmek, onu kendi tarzında, birleştiricilik ögesinin mayaladığı tarzda konuşmak, kendi anadiline çevirmeden o dilde düşünmeyi başarmak, bir hamlede gerçekleşecek bir iş değildir.

3) Bu ilişki sistematığı içinde değişik parti ve örgütlerin tutumları, onların ideolojik kimliklerinden bağımsız olarak ele alınmaz. Devrim kavgası, iktidar bilinci, antifaşist birliğin güncel politik görevler içinde tuttuğu yer ve nihayet stratejik plan içindeki anlamı gibi sorunlar parti ve örgütlerin ısrar, birleştiricilik, dil ve yöntem gibi bir dizi tutumlarını etkileyecektir. Bunlar baştan biliniyor. Proleter ve küçük burjuva devrimci parti ve örgütler arasındaki ideolojik mücadelenin kapsamı içindeki bir sorundur bu.

Sonuç olarak yapılması gereken sürecin derslerinin dikkate alınması, ileriye doğru yürütmek için yeni hamlelere girişilmesi, bir parti ve örgütler cephesine gidişi ve bu araçla antifaşist güçlerin birleşik ve örgütlü mücadelesini sağlayacak ilişki biçimlerinin geliştirilmesidir.

KURTULUŞ SORUNUN ÖZGÜNLÜKLERİNİ ANLAMA YETENEĞİ GÖSTERMEDİ

Kurtuluş, parti ve örgütlerin antifaşist birleşik mücadelesinin aracı olacak, güçbirliği

ve cephe sorunlarına klasik “halk cephesi” formülasyonuna uymadığı için itirazda bulunan dogmatik yaklaşımla arasına sınır çekti, fakat meselenin özgün yönlerini yerterince kavrayamadı.

O, farklı kesimlerin verili koşullar altında (gelenekler, alışkanlıklar, örgütsel gerçeklik, tarz vb.) gerçekleştirecekleri ve ancak birleştiricilik yoluyla yaşatıp geliştirebilecekleri “fazla sözün” ayıracağı, siper yoldaşlığının ise pekiştireceği bir ilişki tarzına ihtiyaç olduğunu, birleşik hareketi yaratacak biçimlerden birini, diğerinin önüne engel dikmemek gerektiğini içselleştiremedi. Kafasında ürettiği projeleri esas aldı. Sorun, söz konusu üretimin verili koşullar üzerine oturmamasıydı. Önemli ölçüde, Kurtuluş’un keyfine göreydi. Güçbirliğini “beğenmeme” tutumları, önce yeni bir kültür yaratma savları, detaylara takılmak, yersiz kaygılar taşımak, taktik ayrımlıklar veya değişik tarzda anlaşmazlıklar ortaya çıktığında meseleyi yalnızca Kurtuluş’un penceresinden görmek, muhatabının bulunduğu yerden bakmayı başaramamak, özel olarak vurgulanabilecek bazı unsurlardır.

Kurtuluş konuyu salt kendi analiz, hedef ve giderek de ihtiyaçları temelinde ele alınca sorun tümüyle çıkmaza sürüklendi.

Farklı parti ve örgütler, güvensizlik ve aşırı sekte ilişkiler üzerine kurulu gelenek ve alışkanlık dünyasından, politik faaliyetin bir kısmını birlikte gerçekleştirme ve siper yoldaşlığı dünyasına doğru adım atmaya yöneldilerse, orada birleştiriciliği ve devrimci esnekliği elden bırakmayan bir iradeye ihtiyaç duyulduğu kuşkusuzdur. Keza bu ilişkiler içinde zigzagların, geri adımların ve birleşik mücadelenin ruhuna aykırı kimi tutumların boy vermesi de büyük bir sürpriz sayılmamalıdır. Önemli olan bunların yıkıcı, dağıtıcı bir düzeye varmaması, hep aynı grup ve grupların marifeti olmaması, kolektif mekanizmalar yoluyla düzeltilme olanaklarını yaratabilmesidir. Kurtuluş, sorunu böyle doğru bir temelde kavrama,

kavırırsa da buna uygun davranma yeteneği gösteremedi. Sıfır noktasından zirveye doğru tırmanıldığı değil, zirveden aşağı sürüklenildiği tavrıyla hareket etti. Kurtuluş’un Temel Hatası

Kurtuluş, Atılım’a yönelttiği eleştirilerde ve giriştiği polemiklerde, güncel politik görev olarak öne çıkan antifaşist birleşik mücadelenin gerçekleşme olanak ve yöntemlerini anlayamadığını gözler önüne serdi.

Atılım’ın düşünce ve eleştirilerini “tavan-taban” ikilemi içinde tartışması, “solun birliği mi, halkın birliği mi?” türünden yaklaşımları, “herkesi birleştirme” tezleri, Kurtuluş’un kafa karışıklığının ifadeleriydi. Atılım’la polemiklerinin ana unsurları Atılım’a ait değil, Kurtuluş’un en zorlama yorumlarla ona maletmeye çalıştığı düşüncelerdi.

Oysa Atılım’ın düşünceleri açık ve netti.

Mücadeleyi geliştirmek, devrim yangınına büyütme için nesnel koşullar oldukça elverişli olmasına karşın, Batı’da veya Türkiye’de açık bir önderlik boşluğu var, tek tek parti ve örgütlerin çabaları içinden geçtiğimiz tarihsel ve siyasal sürecin potansiyelini değerlendirmeye, subjektif faktörün hızla güçlendirilmesini sağlamaya yetmiyor. Bu koşullarda, faşizme karşı birleşik mücadele genel bir görev olmanın ötesinde acil-güncel bir ihtiyaç durumundadır. Nitekim, sınırlı da olsa birleşik mücadelenin alanlar temelindeki eylem ve güçbirliği biçimleri, iradi veya kendiliğinden biçimde yaşama geçirilmiş ve yararı da açıkça görülmüştür.

Gerek ilerici yığınlara, gerekse de devrimci güçlere moral üstünlük de kazandıran bu pratiklere karşın, görülmüştür ki anlamlı bir taktik kuvvet oluşturmak, belirgin adımlar atabilmek için, alanlardaki eylem veya güçbirliği yeterli değildir ve olamaz. Öncelikle eylem birliğinin ötesine geçmeye ihtiyaç vardır. Politik gelişmelerin hızı ve yoğunlaşan görevler, alanlara dayalı olanı bir

yana, merkezi eylem birliğinin de yetersiz kalacağını apaçık göstermektedir.

Güçbirliği ya da cephe gibi iki tercihle karşı karşıyayız. Kuşkusuz her iki ilişki tarzı da devrimci parti ve örgütler, onların güçleri temelinde yükselecektir. Henüz sınıf tabanına oturmamış, proleter veya küçük burjuva sınıfların önderlik konumunu kazanmamış örgütler arasındaki bu ittifak biçimi klasik “halk cephesi”yle özdeşleştirilemeyeceği gibi, yadsınamaz veya ertelenemez de.

Antifaşist parti ve örgütlerin güçbirliği veya cephesi sürekli bir ilişki, ortak karar mekanizması, tarafların pratik politikaları birlikte üretme veya geliştirme platformudur. Tek tek parti ve örgütler politik faaliyetlerinin bir bölümünü bu ortak iradeye tabi kılacaklardır. Ayrıntıları bir yana bırakarak vurgulamak gerekirse, bu sistematik merkezi ilişki kendisini işçiler, gençler, emekçi memurlar, kent yoksulları vb. içinde, bir başka ifadeyle alanlar temelinde var edecektir. Bunun başarılmadığı koşullarda bir imza birliğine dönüşüp yozlaşması kaçınılmazdır.

Eğer devrimci parti ve örgütler böyle bir adım atarlarsa, geliştirilecek mücadele içinde örgütsüz ilerici yığınları seferber etmek, giderek de örgütlemek, antifaşistleri, burjuva çerçeveyi aşamayan reformist güçleri de eylem birliğine zorlamak olanaklı olacaktır.

O halde, faşizmin yıkılışını iktidar hedefine bağlayan, böyle bir stratejik planla hareket etmeyi esas alan, bugün yasallaşma ve barışçıl gelişme stratejisiyle karakterize olan reformculukla arasına net bir çizgi çeken antifaşist güçlerin merkezinde duracağı bir birlik esas alınmalı, devrimci parti ve örgütlerin güçbirliği ya da cephesi kurulmalıdır. Bu güncel politik görev başarıldığı ölçüde, örgütsüz ilerici yığınların devrimci mücadeleye seferber edilmesi ve reformcu çizgideki antifaşistlerle eylem birliği veya daha gelişkin ilişki tarzlarına

dair olanaklar bir gerçeğe dönüştürülecektir.

Devrimci örgütlerin tesadüflere bağlı olmayan gelişmelerin peşinden koşmayacak, düzenli ve irade oluşturacak bir ilişki tarzı geliştirmelerinin güncel politik bir görev olduğu koşullarda, eğer geniş bir yelpazeyi biraraya toplamak için cepheden değil de güçbirliğinden başlamak gerekiyorsa oradan, merkezi eylem birliğiyle güçbirliği arasında bir geçiş noktası olarak merkezi koordinasyondan yola çıkmak gerekiyorsa, o noktadan hareket edilmelidir. Ancak bu, örneğin bir cephe’ye hazır olan iki ya da daha çok partinin böyle bir adım atmasının engeli değildir.

Kurtuluş’un sorunu ele alışında ise “meclis” merkezli bir yaklaşım ortaya çıktı. “Halkı birleştirmek ve savaştırmak” amacına bağlı bir planla hareket edilmesi gerektiğini ilan eden Kurtuluş, bunun devrimci parti ve örgütlerin “tepe”de güç birliği, cephe vb. kurmasından değil, “taban”dan meclisler formülüyle gerçekleşeceğini, parti ve örgütlerin ilişkilerinin böyle bir zeminde bir değer taşıyacağı, meselenin “sol”un birliğinden çok daha kapsamlı olduğunu ileri sürdü.

Kuşkusuz, “halkın birleştirilip savaştırılması”, enerjisi olan ve isteyen herkesin antifaşist mücadeleye seferber edilmesi, hiçbir koşulda itiraz kabul etmez hedeflerdir. Sorun, bunların hangi yoldan gerçekleştirileceğidir.

Düzen partilerini destekleyen insanların bile katılacağı genişlikte meclisler ve yasal faaliyet sürdüren tüm kurumların “demokratik muhalefet meclisi” formülasyonu bunun yolunu açıyor mu? Devrimci parti ve örgütlerin güçbirliği veya cephesi böyle bir ön şarta bağlanabilir mi?

Politik koşulları, yığınların durumunu, karşıdevrimin güç ve taktiklerini doğru analiz edenler için hayır. Kurtuluş’un yaptığı arayışın atların önüne koşmaktır.

Her şey bir yana, bugün gerek halkın ilerici, duyarlı, hareket halinde, fakat politik örgütlülüğün dışındaki kesimlerini mücadeleye katabilmek, gerekse de reformcu güçlerle devrimci stratejiye hizmet eden anti-faşist birlikler yapabilmek için, devrimcilerin antifaşist birliğini sağlamak gerekiyor. Bugün bunun bir başka yoldan sağlanması imkansızdır. Kurtuluş'un temel hatası bunu kavramamak, memnuniyetsizlik içindeki yüzbinleri, hiç olmazsa onbinler halinde seferber etmenin “meclis” gibi bir örgüt biçimiyle olanaklı olduğu sanısı ve bunları (diğer gruplar kabul etmediği için) kendi başına oluşturmak amacıyla, dışındaki devrimci parti ve örgütlerle birlikteliğini zayıflatmak, hatta bozmaktır.

ATILIM'IN ÖNERİLERİ VE KURTULUŞ

Kurtuluş'un iddialarına inanacak olursanız, Atılım bir “tepe birliği”, yalnızca grupların biraraya getirileceği bir model öneriyor. Oysa perspektifin merkezinde halk durmalıdır. Önemli olan budur. “Sol”un birliği, bu zeminde bir anlam taşır ve “tepe birliği” ancak tabandaki dayanakları üzerinde bir anlaşma sağlanırsa kurulabilir. Kurtuluş'un böylesi iddialar ve tezler ileri sürmesine yol açan nesnel dayanak nedir? Atılım'ın, “meclis”ler ve “Demokratik Muhalefet Meclisi” fikrini yanlış bulması, bugün bunları devrimci parti ve örgütler cephesinin ayakları olarak görmemesi. Peki Atılım bir mücadele birliği önerdiğine ve bunun da ancak alanlar üzerinde varedilebileceğini ileri sürdüğüne göre, güçbirliği veya cepheyi bu temelde somutlaştıracak önerilere sahip değil mi? Hayır sahip. Diyor ki, örneğin bugün çeşitli türden birlikler, platformlar uygun araçlardır. Devrimciler bunları daha da geliştirip, yetkinleştirebilirler. Örneğin sendikalar, dernekler vb. içindeki güçler bu yapılarda, devrimci etkiyi geliştirebilirler, örneğin özgüçlere dayalı kampanyalar vb. düzenlenebilir. Araç birden fazladır. Bu yaklaşım Kurtuluş'un “yeni olana uzak

durmak, varolanla yetinmek” tarzı eleştirileriyle karşılaşılıyor. Tam bir keyfilik ve içeriğinden boşaltılmış bir yaklaşımdır bu.

Marksist leninist komünistler, her şeyden önce güçbirliği veya cepheyi alanlarda -en azından bu süreçte- tek bir örgütsel biçime bağlamayı doğru görmüyorlar. Hangi örgüt biçimleriyle yürüneceği sorununu ise esasen kurulacak cephenin çözeceği bir sorun olarak değerlendiriyorlar. Dahası, farklı şehir ve alanlarda değişik biçimler ve bunların ötesinde özel ilişki tarzları geliştirilebileceğini düşünüyorlar. Mücadelenin düzeyi, tek tek örgütlerin durumu ve özgül görevler gibi faktörler, bunu koşullandırıyor çünkü.

Tüm bu düşüncelerin merkezinde ise, devrimci parti ve örgütlerin birliği duruyor. Ana güç, yönlendirici unsur ve motor kuvvet budur. Fabrikalarda, sendikalarda, öncü işçilerin biraraya getirilmesinde, bir işçi iradesinin yaratılmasında, işçi ve memur sendika platformlarında, semtlerde, yöre derneklerinde, varoş platformlarında, okullarda, öğrenci platformlarında ve derneklerde, gözaltında kayıplar, tutsak aileleri, sosyalist basın vb. alanlarda devrimci parti ve örgütlerin birleşik davranışı, ortak devrimci inisiyatifi en ileri düzeye çekilmeli, özgüçlerin merkezinde duracağı politik refleksler (kampanya, gösteri, bölgesel eylemler) örgütlenmelidir. Örgütsüz ilerici yığınları mücadele içinde birleştirmek ve de reformcu antifaşist güçlerle çeşitli düzeyde birlikler sağlamak ancak bu şekilde mümkün olur ve yine ancak bu temelde devrimci amaçlara bağlanabilir.

Birleşik bir devrimci merkez ve irade yaratmadan atılacak adımların, bugün sınıf mücadelesinin ihtiyaçlarını yanıtlaması olanaksızdır.

Atılım 15 Haziran '96'da şöyle yazmıştı:

“Tam da böyle bir süreçte ve güncel bir siyasal görevin yerine getirilmesinde bu kadar gecikilmişken bir antifaşist savaşım

cephesi (muhatap parti ve örgütlerin saplantılarından kaynaklanan nedenlerle bunun gerçekleştirilememesi halinde ise bir güçbirliği) konusunda ısrarlı ve amaca uygun bir mücadele yürütmek yerine ‘önemli olan örgütlerin değil, halkın birliğidir’ şeklinde özetlenebilecek bir yola girmek ciddi bir zigzaktır. Asıl görev ve gündemin yerine, ‘demokratik muhalefet meclisi’ ve ‘meclisler-meclislerin oluşturacağı cephe’ tartışmasının geçirilmesi en başta bu açıdan yanlıştır. Halkı birleştireceği umulan meclisler projesinin tartışılması gereken içeriğe dair yönleri, ürün verip vermeyeceği, bunun hangi dönemde başarılacağı bir yana, her gün kendini öne çıkaran mücadele görevlerinin devrimcilere bir zaman kredisini tanımadığı görülmek zorundadır. Kurtuluş’un gerçekleştirmek üzere kolları sıvıdığı proje ve buna dair tartışmaların yarattığı toz duman, devrimci hareketin gerçek gündemini ve acil ihtiyacını perdelemektedir.

Arabayı atın önüne koşmamak gerekiyor. Bugün devrimci gelişme ve halkın örgütlenip savaştırılması, ‘reformcular ve yasal tasfiyeciler de dahil herkesi’, ‘örgütsüz bireyleri’ biraraya getirecek protestolardan değil, savaşan güçlerin cephesini kurmaktan geçiyor.”

Şimdi düşünelim, bu süreçte Kurtuluş, “meclis”ler yolundan ilerleyerek nereye vardı, nereye varacak? Önce bu fikri kabul etmeyen devrimci parti ve örgütlerle ilişkisinde geriye doğru bir gidiş oldu. Güçbirliği ve cephe yolunda son birkaç yılın bu ilk ciddi denemesi, bu uğurda harcanan devrimci çabalar başarısızlığa uğradı. İki parti arasında kurulan “Avrupa’da Güç ve Eylem Birliği” bozuldu, nedenine dair bir sis bulutunun ardından “Avrupa’da da meclislerin mümkün olduğu” ilan edildi!

“Zaman kredi tanımiyor”du. Devrimci hareketin önüne, Türkiye’de veya Batı’da işçi, emekçi ve gençlik kitlelerini doğrudan düzene karşı olmasa bile faşist rejime karşı

mücadeleye çekebileceği, gündemi belirleyebileceği bir “Susurluk” imkanı çıktı, fakat sürece bir güçbirliği veya cepheyle giremeyen bu kuvvetler doğal olarak hızla ve bir-iki slogan etrafında ortak bir hareket başlatamadılar. Aynı hedefe yöneltilmiş çabalar, ayrı ayrı kalınca etkisizleşti. Güçlerini bağımsız bir tarzda olmasa bile birleşik bir hareket etrafında seferber edebilecekler atıl kaldılar, bazı gruplar ise sürecin gerektirdiği taktiğe karşılık düşmeyen özgüçlerine dayalı oldukça dar yasadışı grup gösterilerini denediler. Meydan, düzen partilerine ve reformcu çevrelere kaldı. Sloganlar, tartışma gündemi ve hedefleri esasen onlar tarafından şekillendirildi. Sonuçları DİSK, KESK ve Türk-İş mitinglerinde görüldü. Acaba bir güçbirliği veya cephe koşullarında durum böyle mi olurdu?

Devam edelim: Aylarca süren sabırlı çalışmaların ardından, kuruluşu Susurluk öncesi ilan edilmiş sünnet vb. bazı sosyal etkinlikler göstermiş, halk meclisleri projesi için örnek olacağı varsayılan “Gazi Halk Meclisi” gibi bir araç da vardı, sürecin başında ve Kurtuluş, bu örgütlülüğü yeterince propaganda etmişti.

Marksist leninist komünistler “Gazi Halk Meclisi” adıyla girişilen örgütlenme karşısında, devrimci bir tutum almışlardı. Genel olarak sürecin dayattığı güncel siyasal görevler, devrimci parti ve örgütlerin güçbirliği veya cephesi ile bunların alanlarda kendilerini varediş biçimleri konusunda düşüncelerini açıklamış “meclis” tasarısını eleştirmişlerdi. Ancak “Gazi Halk Meclisi” girişimi başladığında devrimci örgütlerin alışlagelmiş davranışlarının aksine bir karşı ajitasyon geliştirmemişler ve dahası o çalışmalar içinde yer almışlar, eleştiri ve önerileriyle Kurtuluş’un devrimci çabalarına destek olmaya gayret etmişlerdi. “Gençlerin uzak durması”, “keskin” önerilerde bulunulmaması gibi istekleri dikkate almışlar, Gazi’deki gözaltıları protesto için basın açıklaması önerisi reddedildiğinde bile ‘anlayışlı’ olmuşlardı. Böylesi olguları özel

olarak kamuoyu önündeki bir tartışmanın konusu haline getirmemişler, çalışmaların kendi mecrası içinde akmasına herhangi bir engel çıkarmamışlardı. Süreç, rejimin kan içici kimliğinin ve çürüme düzeyinin gözler önüne serildiği, “Susurluk Kazası”na vardığında, “Gazi Halk Meclisi” ilk politik tavrını ortaya koymak üzere, semtte bir basın açıklaması yapacağını ilan etti. Sonuç; birakalım temsil edildiği varsayılan kitleyi, “meclis”in kurucuları bile yoktu orada. Süreçte yapılan bir toplantıya ise sadece bir düzine insan katılmış, gündem Gaziosmanpaşa Belediyesi’ne kimlerin gidip gitmeyeceğiyle tüketilmiş. Aylarca süren çaba, harcanan onca emek, devrimciler arasındaki ilişkilerde gösterilmeyen fakat, “dürüst ve namuslu” insanlara “meclis” uğruna gösterilen anlayış, hoşgörü ve birleştiricisi olma gayreti sonunda varılan nokta buydu. Ve çok şaşırtıcı da sayılmazdı.

15 Haziran tarihli Atılım’da şunlar söyleniyordu:

“Örgüt biçimleri mücadelenin ihtiyacı olarak gündeme gelirler. Kürdistan’da bu denli yaygın ve belirgin olmasa bile, en azından Türkiye’de, özgürlük mücadelesi içinde yer alanların ya da belirli bir alanda etkin muhalefet yürütmek isteyenlerin birleşik mücadele ihtiyacı olarak “platformlar”, çeşitli türden “birlik”ler ortaya çıkmış ve devrimci etkinin bulunduğu her durumda işlevli olmuşlardır. (...) Bunlar, projelerin değil, düpedüz mücadelenin ortaya çıkardığı biçimlerdir ve ihtiyaçlara, savaşımın subjektif durumun düzeyine uygun oldukları için de yaşama yeteneği göstermişlerdir. Bugün devrimcilere düşen bunları yaygınlaştırmak, devrimci etki yoluyla zaafılarından arındırıp, tutarlı hale getirmek, sağlıklı bir işleyiş düzenine ve mücadele rotasına kavuşturmadır. İşlevi tükenmemiş, geliştirilebilecek böylesi yapılar varken bunu aşan bir derinlik ve genişlikte meclisler kurmaya yönelmek, sıkıca yere basmaktan vazgeçmektir, zorlama bir tutumdur. Neden? Çünkü önerilene göre meclisle

güdülen amaç, henüz hiçbir politik yapıya angaje olmamış, hatta reformcu düzen partilerinin etkisi altındaki insanları da kapsayacak genişlikte, kararı alanlar, dolaşısıyla uygulama sorumluluğu bulunanlar olarak, onları harekete geçirici yapılar yaratmaktır! Fakat böylesi yapılar, dünyanın her yanında mücadele araçları olarak, ancak çok güçlü savaşımın ürünü olarak gündeme gelmemişler midir? İntifadasız, serhıldansız, ayaklanmasız ya da az-çok sürekliliğe kavuşmuş devrimci kitle eylemlilikleri olmaksızın, üstelik de faşizm koşullarında böyle ‘halklaşmış’ yapılar nasıl yaşatılacaklardır? Onların üzerinde yükseldikleri tabanda işlevsizleşmeleri, bundan kaynaklı olarak yozlaşmaları nasıl önlenecektir?

Aslında birer gizli dernek olan bu meclisleri, iddia edilen kapsam ve rolde ayakta tutmak kendi başına bir sorun olacaksa, bunun nedeni, içerik ve biçim olarak henüz ihtiyacın bir ürünü olmadığı gerçeğinde aranmalıdır. Diğerlerini bir yana bırakalım, serhıldan dalgasının geriye çekildiği Kuzey Kürdistan’da ortaya çıkan sonuçları inceleyerek bile doğru düşünceleri yakalayabiliriz.

Eğer belirtildiği, amaçlandığı gibi ‘örgütlenmenin halklaştırılması’, ‘savaşın halklaştırılması’ gibi rollerini oynayamadıkları ve işlevsizleştikleri noktada, buna göz yumulmayacak ve bunları faşizme karşı özgürlük mücadelesinin bir aracı olarak değerlendirmek çizgisinde hareket edilecekse, bu kez de örgütlü devrimci güçlere doğru daraltmak zorunluluğuyla yüzyüze gelinecektir. Bugünkü mücadelenin gerçeği budur. İstanbul’un belirli yönleriyle tartışma konusu yapılabileceğini varsaysak bile, en büyük sanayii kentleri de dahil Türkiye’nin diğer şehirleri üzerine yapılacak soğukkanlı bir tartışma bunu ortaya koyacaktır.”

Bir başka örneği daha hatırlayalım. Atılım, reformist güçlerle eylem birliğini vb. sağlayacak yol, devrimci güçlerin birlik ve eyle-

minden geçiyor, merkezde tutulması gereken güncel politik görev, bunu en yüksek düzeyde sağlamaktır düşüncesini ısrarla vurgulamıştı. 6 kasımda Beyazıt'ta bunun tipik bir örneği yaşandı. İstanbul'daki üniversite gençliğinin güçbirliğinden başka bir şey olmayan ÜöP'ün ısrarlı, kararlı mücadelesi sonunda Beyazıt Meydanı'ndaki gösteri, reformist güçler de dahil tüm ilerici, devrimci gençlik güçlerini birleştirdi. Merkezi gösteriye karşı olduğunu ilan eden EP'in sesini kendinden başka duyan olmadı, hatta EP gençliği de Beyazıt'taydı. (Burada ölüm orucu sürecinde, birleşik devrimci hareketin reformist güçleri sokağa, kendi tarzlarında eyleme sürüklediği de hatırlanmalıdır.)

Tersinden bir örnek verelim: “Susurluk olayı” sürecine ilişkin daha çok antifaşist birey ve aydınlardan oluşan “Çağrı Grubunun sadece bir propaganda ve reklamdan öteye gitmediği görüldü. Ne kadar sorumlu ve dürüst olurlarsa olsunlar, tutarlı devrimci ve demokrat insanların çağrılarını uyacak, etkinliklere katacak güç bulmaları, bu anlamda “yürütme” işleviyle görev yapmaları beklenemezdi. Zira bu işi örgüt, parti ve kurumlarla yapabiliirdi. Nitekim, “Çağrı Grubu” -ki tümü katılmadı- ilk toplantısından sonra işlevsizleşti, dağıldı. Onun yerine, işi omuzlayıp götüren çeşitli parti ve platformlar oldu.

Kuşkusuz, içinden geçtiğimiz süreçte Atılım ve Kurtuluş'un analiz, öneri ve pratiklerinin yaşam tarafından sınanmasının sonuçlarını bekleyecek denli zaman bolluğu içinde değiliz. Pratik adımlara ihtiyaç var.

Kurtuluş, yeni adımlar için, ağırlıklı olarak örgütsüz insanların örgütleneceği, bunların kararlarda söz sahibi olmaktan kaynaklı olarak pratikte de kendilerini sorumlu hissedecekleri ve daha büyük çapta güçlerle mücadeleye katılacakları beklentisine dayalı “meclisler” projesi ile küçük burjuva reformcu hatta burjuva reformist güçleri de kapsayacağını varsaydığı bir “demokra-

tik muhalefet meclisi” öngörüyor ve yegane çıkış yolu olarak sunduğu bu iki örgütsel biçime dayalı bir cephe modeli öneriyor. Bir başka deyişle “meclisler” ve “demokratik muhalefet meclisi” projelerini, bir güçbirliği veya cephenin önkoşulu haline getiriyor.

Atılım'ın örgüt biçimlerinin masa başında değil ihtiyaçlardan kaynaklı olarak yaşam içinde üretileceği, bugün gizli veya yarı legal dernek durumundaki “meclislerce halkı örgütleme projesinin koşullardan ve ihtiyaçlardan soyut bir yaklaşım olduğunu; işçi sınıfının sendikalar, sendika şubeleri platformları içinde tutum geliştirilmesini ve bu çalışmanın işyeri temsilcileri ile öncü işçiler meclisi gibi yeni araçlarla takviye edilmesini, keza aynı olanakların memurlar içinde var olduğunu; öğrencilerin üniversiteler platformu ve dernekler; varoşların platformlar, dernekler ve yöre dernekleri; tutsak yakınlarının, anaların, sosyalist basının, gözaltında kayıplara karşı mücadele edenlerin, sanatçıların vb. platformlar tarzında örgütlendiğini; devrimcilerin güçbirliği veya cephe tarzında ortak bir merkez yaratarak, yukarıda belirtilen örgütlülüklerde ağırlık koydukları oranda, hem halkın ilerici kesimlerini daha büyük kitleler halinde mücadeleye çekebileceklerini, hem de bu kararlı birliktelik ve eylem gücü sayesinde reformistleri daha ileriye, faşizme karşı devrimcilerle çeşitli birlikteliklere itebileceklerini söylüyor.

Atılım, bu düşüncelerini ifade ederken gelişmenin gerçeklerinden, olabilecek ve gerçekleştirilecek olandan hareket etti. Kurtuluş güçleriyle olduğu gibi, yurtsever hareketiyle de eylem birliği ve “orak iş”ler geliştirmeye özel önem verdi. Çünkü yurtsever hareketi de güçbirliği ve cephenin temel bir ayağı idi. Yurtsever hareketle dayanışmaya girdi, ortak etkinlikler gerçekleştirdi. Özgür Ülke'in bombalanması sürecinde, PKK tutsaklarının siyasi talepli açlık grevinde etkin katılım ve dayanışma gösterildi. Seçimlere ortak girilmesi ve HADEP'in

desteklenmesini, DEK'in birlikte örgütlenmesi ve UGKK'da ortak hareket edilmesi belli başlı olanlarıydı. Aslında yerel alanlardaki bu eylem birliği ve ortak etkinlikler, birleşik mücadeleyi nereden geliştireceğimizi de gösteriyordu. Görüldüğü gibi, Atılım'ın öngördüğü araç ve biçimler, bu pratik gerçeklerin ortaya çıkardığı, işlevli kıldığı veya o potansiyeli taşıdığı araçlar ve biçimlerdir ve pratik ihtiyaçlara tekabül etmektedir.

Bu tablodan sonra sorulması gereken şudur: Hangi politika güçbirliğine, cepheye engeldir? Kurtarıcı olacağı varsayılan bir proje ileri sürüp, güçbirliği veya cephe bunun ön kabulüne bağlıdır demek mi, yoksa mücadele içinde yaratılmış, benimsenmiş, işlevli ve takviye edilebilecek yapıların, ortak devrimci merkezin güç ağırlığı ve taktikleriyle en geniş yığınların dikkat ve eylem merkezi haline getirilme önerisi mi? Hemen başlangıç noktası yapılabilecek ve geliştirilecek olan nedir?

Ve okuyucu, Atılım'ın önerilerini dikkate alarak düşünmelidir; Kurtuluş'un Atılım'ı “taban birliği istemiyor” temelinde eleştirisi ne kadar gerçekçidir, ne kadar nesnelidir, devrimci eleştirinin hakkaniyetine ve ruhuna ne kadar uygundur?

ANTİFAŞİST BİRLİK VE DEVRİMCİ İLİŞKİLERDE KURTULUŞ TAVRI, ÖRNEK OLABİLİR Mİ?

Kurtuluş gazetesi bir dönemdir, özellikle de eylül, ekim ve kasım ayları boyunca Atılım'a ve marksist leninist komünistlere yönelik çoğu tırnak içine alınacak cinsten eleştiri yazılarını yoğunlaştırdı. Adeta bir kampanyaya dönüştürdü.

Devrimci eleştiri ve polemik elbette kaçınılmazdır. Yeter ki devrimci yoldaşlık ilişkilerini bozup, yıkmaya dönük olmasın, ideolojik mücadelenin devrimci bir zeminde yürütülmesine hizmet etsin, gerçeklik duygusunu yitirmişliğin ve keyfiliğin ifadesi olmasın.

Oysa Kurtuluş en basit sorunları ve tartışmaya muhtaç konular dahil, her şeyi bir “eleştiri” fırsatı haline getirdi. Mademki güçbirliği ve cephe görüşme ve ilişkiler tıkanmaya, albenisini yitirmeye başlamıştı, mademki yarı umutsuz ve bıkkın bir ruh hali tartışmaları baskı altında tutma düzeyine varmıştı, mademki birleşik mücadeleyle atılan pratik adımlar ve üzerinde yükselinecek güçlü bir zemin olmaktan çok “ganimetin paylaşılması” üzerine küçük burjuva rekabet şeklinde yozlaştırılmaktaydı. Öyleyse Kurtuluş'un en önde olmaması için hiçbir neden yoktu. Aksi halde “liberal”, “somutu tartışmayan”, “uzlaşmacı” vb. konuma düşebilirdi! Üstelik koşullar birlik ipini örüldüğü yerden koparmak ve suçlu muhatabına yüklemek için iyi bir fırsat sunuyordu!

Kurtuluş böyle bir yola girdi. Eleştiri adına söylenenlerin kilitlendiği odak noktası, Atılım'la köprüleri atarken ya da devrimcilerin mücadele birliğini sıçratacak ortak bir devrimci merkez yolunda harcanan çabaların, atılan adımların olumsuz bir sonla noktalandığını ilana hazırlanırken “suçları” muhatabına yıkarak, Atılım ve Kurtuluş okurları arasında psikolojik gerilim ve duvar örmek, diğer devrimci çevrelere “Biz yandık, siz yanmayın” mesajı vermek! Eleştiri adına yazılanların üslubunu ve ruhunu bu yaklaşım belirlemiştir.

Yazdıklarını esas alacak olursanız, Kurtuluş harika bir konumdaydı, yazık ki Atılım (Türkiye “sol” hareketinin daha köklü olarak da “Arnavutluk kültürü”nün bir sonucu olarak) her şeyi bozmuştu.

Bunu “kanıtlayabilmek” için yalnızca istediğini görme, istediğini duyma yolundan yürümek dışında bir seçeneği bulunmuyordu. O da öyle yaptı.

Biz yazdıklarını ve yaşananları ele alarak gerçeklik duygusunu kaybetmenin, aksayan-bozulan şeyler olduğunda, fırsatçı-pragmatist bir yola girmeye hazır olmanın, devrimci güçbirliği veya cephenin olmazsa

olmaz koşulu olan birleştiriciliği veya devrimci esnekliği “uzlaşmacılık”, “idare-i maslahatçılık” gibi görme zaafının ve de kendine liberal, başkasına sekter olmanın yarattığı trajik görüntüleri Kurtuluş’un görüş açısı içine taşımaya çalışacağız. Kendi gerçeğine bir de bu noktadan bakması yararlı olacaktır. Keza Kurtuluş’un, her şeyi fırsat haline getirerek olur olmaz her yerde ve durumda tekrarlayıp durduğu ve gerek her iki dergi ve gazete okurları, gerekse de devrimci kamuoyu nezdinde açıklığa kavuşturulması mutlak bir zorunluluk haline gelen bazı zorlama, temelsiz, hatta devrimci güven ve saygı ilişkilerini tahrip eden iddialarını ele alacağız.

Bu aynı zamanda, yeni dönemde devrimci gruplar arasındaki ilişkilerde, sorunun muhatapları açısından nelere özen gösterilmesi, hangi unsurların hesaba katılması, nesnellikte subjektivizmin sınırlarının nerede bulanıklaşabileceği gibi konularda belirli deneyleri özümsemeye de yardımcı olacaktır.

Tek tek örnekler üzerinden tartışmaya girişmeden önce vurgulamak gerekir ki; devrimci hareketin tarihinde başarılı, işlevli güçbirliği ve cephe deneyimleri yoktur. Fakat bu yolda değişik dönemlerde birçok girişimde de bulunulmuştur. Bunlar incelendiğinde görülmektedir ki; işler sarp sarmaya başladığında, taraflar için kolay yolunu suçu, sorumluluğu muhataplarına yıkan analizler ve eleştiri tarzı ile hareket etmekte buluyorlar. Devrimci hareketi bir milim ilerletmeyen, mücadelenin sorunlarının çözümüne zerre kadar katkısı olmayan bu geleneğin, devrimci hareketin işte bu çürük yanının yeni bir örneğini veriyor “Kurtuluş.”

Peki, tamam, bu girişim başarılı olsaydı, başarının yapıcısı yalnızca muhataplarımız mı olacaktı? Bunu kabul edebiliyor musunuz? Sorumluluktan kaçarak bir yere varamazsınız. Yenilgi ya da zafer, başarı ya da başarısızlık taraflarının sorumluluğu üst-

lenmediği “ortak çalışma”, “eylem birliği”, “güç birliği”, “cephe birliği” olur mu?

Devrimci hareketin tarihindeki geri, çürük geleneklerin tekrarına, kendi payımıza izin vermeyeceğiz. Çok iyi biliyoruz ki, devrimci hareket bu gelenek ve özelliklerinden koparak ilerleyecektir. Biz bu kültür ve tarzla yürüyoruz, geliştirmeye de kararlıyız.

AMAÇ, ARAÇ VE KURTULUŞ’UN “BİRLİK SINAVI”

Kurtuluş diyor ki; “1 Mayıs’ta şöyle şöyle birlik yapalım önerisini getirmedi mi DHKP-C? Alınan kararlara sonuna kadar bağlı kalmadı mı?”

1 Mayıs sonrası sayılarda da her uygun fırsatta gündeme geldi bu. Devrimci kamuoyunu gerçeğin bir kısmını yazarak bilgilendirmeyi içine sindirebildi Kurtuluş. Bu onun “eleştiri” ve “tartışma” kültürüne derinden sirayet eden unsurlardan biridir.

1 Mayıs öncesi iki parti görüşmüş. 1 Mayıs’ta kortejlerin önünde iki imzalı bir pankart taşınmasında hemfikir olmuşlar. DHKP-C diyor ki; pankart sloganı olarak “Birleşelim, savaşalım, kazanalım” belirlendi. MLKP diyor ki; DHKP-C’li arkadaşlar bunu önerdiler ancak, söz konusu toplantıda slogan meselesi karara bağlanmadı, esasen ilgili alan belirleyecek. Bir anlaşmazlık var. Can sıkıcı, fakat bir olgu. Daha sonraki görüşmeler için daha yüksek bir özen gösterilmesi dersini veriyor.

Fakat 1 Mayıs’ın öngünüdür. Fazla zaman yoktur. MLKP, ortak pankart meselesi önemlidir, “önceden karar var” saplantısıyla hareket etmemek gerekiyor, “Birleşelim, savaşalım, faşizmi yenelim” sloganıyla sorunu çözelim diyor. Yıllardır DHKP-C’nin kullandığı bir sloganı ortak slogan olarak önermenin doğru bir tutum olmadığını, yanı sıra sloganda somut bir hedef de göstermek gerektiğini vurguluyor.

Amaç her iki partinin kortejlerinin en önünde iki imzalı bir pankart taşıyarak,

devrimci parti ve örgütler ile ilerici kamuoyuna güçlü bir mesaj vermektir. Pankart bir araçtır, slogan da öyle. Birlik ruhu ve mantığına uygun davranılarak sorunun çözülmemesi için hiçbir neden yoktur.

DHKP-C, soruna böyle yaklaşmayı başaramaz. Onun için önemli olan belirlenmiş sloganın (DhKP-C, söz konusu sloganın ortak belirlendiğine ilişkin savının bir yanlış anlamadan kaynaklandığını daha sonra belirtip, düzeltme gereğini duymuştu) kullanılmasıdır. Ya “Birleşelim, savaşalım, kazanalım” sloganını kullanılacak ya da kortejlerin önünde taşınacak ortak imzalı pankart kararı iptal edilecektir. Amaçla araç böylesine karıştırılmıştır birbirine.

Sonuçta “Birleşelim, savaşalım, faşizmi yenelim” sloganı veya değişik ortak bir slogan kabul edilmez, iki imzalı pankart taşınmaz. Blok olarak arka arkaya yürüme ve belirlenmiş çeşitli sloganları ortak atma ve bunları gazetelerde yayınlama kararı alınmasına karşın, gazetede söz konusu sloganlar yazılmaz, DHKP-C alanda buna da uygun davranmaz.

Kurtuluş, bu gelişmelerde DHKP-C'nin doğru bir tutum içinde olduğu inancıyla her fırsatta MLKP'ye eleştiri okları fırlatıyor! Oysa ortada savunulabilecek mantıklı, amaca uygun bir davranış yoktur.

Konuya yaklaşımda iki örnek daha sunalım:

1 Mayıs gösterisinde kortejlerin atacağı ortak sloganlar belirlenmiştir. Amaç son derece güzeldir. Sloganların belirlenmesinde birimler yetkili kılınmış, onlar ise adeta “iki senden, iki benden” tutumu almışlardır. DHKP-C'liler, MLKP'lilere durumu bildirip, yeni sloganlar önerirler, sorun hemen çözülür. MLKP'liler “Artık karar alınmıştır, yapılacak bir şey yok” vb. demezler. Amaç ve araç ilişkisini doğru kurmuşlardır çünkü.

1 Mayıs'ta ortak metin okunacaktır. Gruplar arasında görüşmeler yapılır. TİKB'liler metine bazı vurgu ve kavramlar nedeniyle itiraz yöneltirler. Belirli bir gerginlik olur.

Metni DHKP-C'liler hazırlamışlardır. Söylemine, vurgularına ortak bir metin olduğunu dikkate alan bir özen gösterdikleri söylenemez, fakat TİKB'lilerin tutumunda da tepkisellik, imzalamama düzeyindedir. MLKP'liler devreye girer. Bazı kavramların, vurgularını değiştirebileceğini fakat TİKB'lilerin de bu denli bir katılık içinde olmamasını hatırlatır. Uygun düzeltmeler yapılır, sorun çözülür. DHKP-C bunu pek de makbul bir tavır saymaz. Doğrusunun hiçbir değişiklik yapmamak olduğunu vurgular. Ancak o koşullarda “uzlaşmayı” sineye çeker!

Oysa amaç birçok devrimci parti ve örgütün 1 Mayıs gibi özel ve dikkat merkezinde duran bir günde ortak bir metin okumalarıdır. Çok gerekiyorsa bu yarım sayfalık bir açıklama haline bile getirilebilir. Daha güçlü adımlar belki de böylesi biraz titrek adımlarla gelecektir.

Kaldı ki, ortak metin sorumluluğunu alanların, diğer grupları birçok itirazda bulunmak zorunda bırakacak bir özensizlikle hareket etmemelidirler. Oysa bunun çoğu kez dikkate alınmadığı bir sır değildir.

Bunlar da MLKP'lilerin tavrı. Amaç ve araç ilişkisinin doğru kurulmasının ifadeleri.

Birleşik mücadelenin ruhuna ve mantığına uygun davranmayı başaramamayı, gerçekleştirilebilecek olanı sekterce reddetmeyi bir ilkeli olma örneği gibi sunmak ve de gerçeğin yalnızca bir -elbette işine gelen bölümünü göstererek muhatabını yıpratmaya çalışmak da DHKP-C'nin tavrı.

Hangi yoldan ilerlemek gerekiyor!

GENEL DİRENİŞ VE ÖLÜM ORUCU SALDIRISINI ELE ALIŞTA KURTULUŞ “FARKI”

Genel direniş ve ölüm orucu saldırısı, devrimcilerin siper yoldaşlığını ilişkilerinde hissettikleri, bunun sokaklarda da yankılandığı bir eylem süreciydi. Devrimci kah-

ramanlığıyla olduğu kadar, siper yoldaşlığıyla da etkilemişti ilerici yığınları.

Kurtuluş bu süreci ele alırken, geleceğe herhangi bir özel katkıda bulunmayan, esasen kısır bir laf yarıştırmaya dönen polemiklerin başlatıcısı, teşvik edicisi olmakla kalmadı, “hakkının teslim edilmesi” türü ilginç taleplerinin yanı sıra, nesnel gerçekleri bulanıklaştıran-boğan bir tutum da geliştirdi.

“Keyfi tarih yazımına ve maddi gerçeği ters-yüz etmeye” yöneldi.

Örneğin MLKP’li tutsaklara dair şunları yazabildi:

“Herkes eşit sayıda ölüm oruççusu çıkarsın” (dediniz- bn)

“Bir, MLKP’li arkadaşlar da, DHKP-C’li tutsaklar tarafından süresiz açlık grevi önerisi getirildiğinde, onlar da mesala TİKB gibi SAG’yi erken bulmuşlardı. Bu, sürecin ve görevlerin kafalarında çok da net olmadığını gösteriyordu.

İki, SAG’ye başlayıp süreç ölüm orucuna evrildiğindeki tartışmaları hatırlayın; ölüm oruççularının belirlenmesinde ‘belli cezaevlerinde belli sayıda insan’ önerisini siz getirdiniz. Süreci kavramaktan uzak, yalnızca rekabetçi duyguların yön verdiği bir öneriydi bu. (...)

Üç, ikinci ölüm orucu ekiplerine de karşı çıktınız. süreç hala yeterince açık değildi kafanızda. Sonra -yine süreci kavramanın değil, rekabetçiliğin yön verdiği düşüncelerle- ikinci ekiplere karşı çıkıp, süresiz açlık grevi yapıp, bunun için ayrı ilan verirken aniden üçüncü ekibi çıkardınız.

Yani birlikteyiz, ama her an birliği bozmaya hazırlar.

(•••)

Mesela ‘ölüm orucunda kimsenin ölüm oruççusu benden fazla olmasın’ mı dedi DHKP-C?

Ayrı ilan mı verdi?”

Yazık ki bu satırlarda doğru bir iddia bulmak olanaksız. “Kurtuluş farkı”nı ispatlama adına gerçekler çiğnenip geçilmiş.

Nesnel gerçekleri yazalım:

1) MLKP’li tutsakların SAG’yi TİKB gibi erken buldukları sözlerini bir yana bırakırsak, vurgulanmalıdır ki, MLKP’li tutsakların başlangıç tarihi önerisiyle SAG’nin başlangıç tarihi arasındaki fark yalnızca iki gündür. Bu farkın “sürecin ve görevlerin kafalarında çok da net olmadığını gösteriyordu” iddiasına dayanak yapılmaya çalışılması ciddi-yetsizliktir ve olsa olsa iddia sahibinin amacını gözler önüne serer. (Burada zamanlama meselesinin aile faktörü açısından eyleme daha hazırlıklı girmeyi ve gözetmek temelinde ele alınmış olduğunu da belirtmeliyiz.)

2) MLKP’li tutsaklar, eşit sayıda ölüm oruççusu çıkarmayı önermedi veya kimsenin ölüm oruççusu benden fazla olmasın demedi. Bunlar tamamen hayalidir, gerçeği tersyüz etmektir.

Onların söylediği Sağmalcılar, Ankara Merkez ve Buca merkezli bir hatta yürünmesi ve olanaklı olduğu ölçüde bunlara Akdeniz, Karadeniz ve Kürdistan’dan da birer zindanın katılması ve özel durumu nedeniyle Eskişehir’in mutlaka ilave edilmesi idi. Başta sayılan üç zindanda, elli-altmış arasında bir katılım önerdiler. Ölüm oruççularının genel sayısının belirli bir sınırdan tutulmasının doğru olacağını, “sınırsız” sayıda ölüm oruççusunu çıkarmanın, kitlesel ölümlerin başladığı süreçte yalnızca düşmanın değil, direnişçilerin de sorunu haline gelebileceğine dikkat çektiler.

Sonuç olarak Sağmalcılar, Buca, Ankara Merkez, İskenderun, Malatya, Bartın ve Eskişehir gündemdeki zindanlardı. Her bölgede bir cezaevinin ilerici, duyarlı kamuoyunun eylemliliği bakımından yararlı olacağını söylediler. Sayıda veya alanda “kendi durumlarını” hiçbir noktada bir faktör haline getirmedi. Aksini iddia etmek,

her tür değeri bir yana itmeyi göze almayı gerektirir.

Hangi tutsak grubu ölüm orucuna, kaç kişiyle katılacak yönlü bir tartışmanın içinde olmadılar.

3) MLKP'li tutsaklar ikinci ölüm orucu ekiplerine karşı çıktılar, çünkü o koşullarda sembolik olma dışında özel bir katkısı olmayacaktı. Bunları ölüm orucuna yürüten feda bölüklerinin durumunda göstermek, yanlış olurdu. (Bunu süreci kavramamakla ilişkilendirmek, zorlama yorumlarda sınır tanımaz hale gelmektir. Başka bir anlama gelmez. Dahası 2. ve 3. ölüm orucu gruplarının ne kadar mücadelenin ihtiyaçları merkezli olduğu, ne kadar DHKP-C'nin kendine dönük gereksinmelerinin ürünü olduğu tartışma götürür bir konudur.) Ve biliniyor ki; ikinci ekip meselesinde 7 gruptan dördü karşı çıktı. Üç grup evet dedi. Dört grubun önerdiği 55. günden itibaren ölüm oruççularına kitlesel SAG'yle desteğin sürdürülmesiydi.

“Üçüncü ekip”de önerilmedi. Mücadelenin belirli bir aşamasında devletin kamuoyunu etkileyecek yalanlarına karşı propaganda değeri olan bir çıkış önerildi. Genel kabul görmeyince, MLKP'li tutsaklar kendi başlarına böyle bir yola gitmediler. Çünkü iddia edildiğinin tersine “rekabetçi duyguların” fersah fersah uzağındaydılar. İki gün sonra Aygün ilk şehit olarak ölümsüzleştiğinde, (DHKP-C'nin üçüncü ekip projesinin iki gün öncesiydi) MLKP'li tutsaklar “nöbet yerleri boş kalmaz, kavga sonuna kadar sürer” başlıklı bir açıklamayla tavır alınırsa kendilerinin buna hazır olduklarını, ancak “3. ekip” vb. yüzü gruplara dönük taktikleri merkezde tutan bir ilan verilecekse, proje sahiplerinin kendi yollarından yürümeleri gerekeceğini vurguladılar. TKP(ML)'den arkadaşların birleştirici olma çabaları sonucunda anlaşma sağlandı ve MLKP'li tutsaklar sorunu TKP/ML, TDP, Direniş Hareketi ile tartışıp onların da bu metine imza atmalarını ve saptayacakları arkadaşları gö-

revlendirmelerini önerdiler. Tartışmalar sonrası Direniş Hareketi de bu yönde tutum takındı. İlanı dikkat edilirse “ekip” kavramı yoktur ve “ölüm oruççularının açtığı yoldan yürüneceği” söylenir.

Demokrasi gazetesinde çıkan “3. ekip” vurgulu ve kolektif tarzda belirlenmemiş olan “ortak!” ilanının nedenini-öyküsünü anlatmak DHKP-C'ye düşer. Herhalde bu “hata”yı marksist leninist komünistler yapardı, DHKP-C burada birkaç sayfalık eleştiri konusu bulur, her fırsatta da yinelerdi. MLKP'li tutsakların tavrıysa ortada.

4) 55. günden sonra ayrı ilan verildiği doğrudur, fakat bunun bir tarafında MLKP, TKP/ML, TDP ve Direniş Hareketi tutsakları vardır. Bir tarafında ise DHKP-C, TKP(ML), TKEP-L... Demek ki iki ayrı ilandan söz etmek gerekiyor. Tek ilan olarak çıkmamasının sorumlusu acaba kimdi? Hazırlanan birleşik metine nasıl itirazlar yapılmıştı? İki ayrı ilan zorunluluk haline getirilmemiş miydi? Hatırlamıyor mu yazarlar?

Bunlar maddi hatalardır, gerçeğin tersyüz edilmesidir. Keza ölüm orucunun “kimin tarafından önerildiği” tartışması da yararsız ve boş bir tartışmadır. Bu direnişin mantığının gereğiymi ve eğer tarih yazımı için çok gerekliyse, MLKP tutsaklarının yazılı önerisinin 20 haziran tarihi taşıdığı biliniyor (madem ki “DHKP-C'lilerin önerisiyle” gibi vurgular yapılıyor, o zaman sormak gerekiyor, DHKP-C'li tutsakların konuyu resmen, genel direniş grupları platformunda dile getirmelerinin tarihi nedir?)

MLKP'li tutsakların “süreci kavrayamadıkları” iddiası veya “süreci DHKP-C'nin düşünceleri alıp götürmüş, onun önerileri etrafında bir şekillenme olmuş” türü vurgular gerçeği değil, gönülden geçeni yansıtıyor. Gönülden geçene yön veren ruh hali ise sağlıksızdır.

Genel direniş-ölüm orucu saldırısının mayası birleşik mücadele, siper yoldaşlığı ve feda ruhudur. “Süreç”, “damga” vb. tartış-

lacaksa, çapsiz üstünlük arayışları peşinden koşmak yerine bunu göstermek, bunu vurgulamak gerekir.

BİRLİKTE “İŞ YAPMA” KONUSUNDA BİRKAÇ ÖRNEK

Kurtuluş, birleştirici olduğuna çok emindir. Bütün sorun dışındaki grupların Kurtuluş düşmanlığından veya iş yapmak istemeyişindedir. Örneğin Sosyalist Basın Platformu’ndaki son durum bunun ifadesidir. TÖDEF’in yaz başında düzenlediği gençlik kurultayı bunu göstermektedir. Uluslararası Gözaltında Kayıplar Kurultayı’na, Demokratik Eğitim Kurultayı’na katılmayışının gerçek nedenleri burada aranmalıdır.

Peki ne kadar nesnel bu konularda?

Sosyalist Basın Platformu’nda anlaşamayan, ayrı yol çizen bir tek Kurtuluş. Geriye kalan gazete ve dergilerin tümü suçlu. Onlar platform oluşturuyorlar, Kurtuluş dışında!

TÖDEF bir gençlik kurultayı düzenliyor, zamanlama, amaçlar vb. nedeniyle diğer gençlik kesimleri katılmayı kabul etmiyorlar. Her şeyden önce dönem sonudur, öğrenci gençlik hareketini geliştirmenin bir kaldıracı olma imkanı yaratmıyor, kısa bir süreye sıkıştırıldığı için gruplar bakımından öğrenci gençlik içinde, bu temelde ciddi bir hazırlık şansı da oldukça zayıftır ve nihayet “öğrenci meclisi” ilanına veya çağrısına endekslidir. Tüm bunlara rağmen kurultaya kısa bir süre kala Ekim ve SİP gençliği katılma kararı alırlar, ortak ilanlar verilir. Sonuçta ise nedenleri (ve iki grubun karşı ajitasyona sürüklenme hataları) bir yana TÖDEF kendi başına kalıyor. İki grubu katmayı başaramıyor. O birleştiriciliği göstermiyor. Özgür Gençlik ise her şeye rağmen Kurultay’a temsilci düzeyde katılıyor, dayanışma dileklerini iletiyor. Kurultay süresince de karşı propaganda yürütmüyor.

Özgür Gençlik bir Demokratik Eğitim Kurultayı girişimi başlatıyor. Özellikle TÖDEF’e

bir ay boyunca DEK’i bilikte örgütlemek için ısrarlı önerilerde bulunuyor, olumlu yanıt alamıyor. Diğer gençlik gruplarına gidiyor. Sonuçta yalnızca Yurtsever Gençlik ve DÖB’lü gençlerle birlikte düzenlenebileceği görülüyor. Ön hazırlıklar yapılıyor, birçok şehirde bu zemin, faaliyetin yoğunlaştırılması, yeni güçlere açılma imkanı yaratıyor. Ekim Gençliği son anda yeniden kurultaya katılıyor. Sonuçta kurultay, bu dört gençlik grubunca başarılı bir tarzda gerçekleştiriliyor. TÖDEF, temsilci düzeyinde bile katılmıyor, tamamen ilgisiz kalıyor.

Uluslararası Gözaltında Kayıplar Kurultayı kararı alınıyor. ‘95 sonbaharından itibaren çalışmalar var, adımlar atılıyor. Koşullar, doğrular-yanlışlar bir yana, sonuçta ağırlığı DMP’nin sırtında, dahası önemli ölçüde ona endekslidir. Bu gerçeğin bilincinde olunarak diğer demokratik platformlara gidiliyor, gidişatı ortaklaştıracak adımlar atılmaya gayret ediliyor, toplantılar yapılıyor. Sonuçta varım diyen kurumlarla birlikte gerçekleştiriliyor. Kurultayın belirlenen toplantı salonunda yapılamaması, zaman, yabancı dilde çeviri vb. faktörler nedeniyle bazı aksaklıklar oluyor, birçok tebliğ okunamıyor. Sonrasında katılımcı gruplardan ikisinin bu konuda ciddi, fakat önemli haksızlıklar taşıyan eleştirilerine karşın, kurultay başarıyla gerçekleştiriliyor. Sonuçta alınan kararlara uygun olarak Türkiye ve Kuzey Kürdistan’dan, DMP, HADEP, DHP ile dünyanın değişik ülkelerinden birçok kayıplar mücadelesi temsilcinin yer aldığı kurumlaşmalar yaratılabiliyor.

Böylesi örnekler üzerinde düşünmek gerekmiyor mu?

Neden bunları atlıyor Kurtuluş?

Yeri gelmişken burada bir garabeti de açıklığa kavuşturmak gerekiyor.

Bilmiyoruz hangi kesimin üslubuna dahil edilebilir, fakat devrimci polemik diline kesinlikle aykırı olan bir söylem inşa ederek şöyle yazıyor Kurtuluş:

“Gençlik cephesi tartışılırken ‘valla gençlik örgütümüzdeki komünist üyelere söyledik, ama kabul etmemişler’ gibi ciddiyetsiz gerekçeler mi öne sürdü? (Kurtuluş-bn.)” (Sayı 9)

Devrimci rahatlık ve devrimci güven ilişkisinin suistimalinden başka bir şey olmayan bu satırlar, üslubu nedeniyle iyice çirkinleşiyor.

Nedir bu sorun?

Tartışılan “Gençlik Cephesi” değil, TÖ-DEF’in gençlik cephesi ya da meclislerine endeksli Gençlik Kurultayı’dır. Sorun, gençlik grupları arasında görüşülmüş, KGÖ katılmayacağını açıklamıştır. Nedenleri, doğruluğu-yanlışlığı bir yana, durum budur. DHKP-C’liler MLKP’lilerle konuyu görüşmek isterler, sonucu aktarırlar. KGÖ’nün katılımı isteklerini dile getirirler. MLKP’liler ilgili arkadaşlarla bir konuşalım derler. Bir partili, alınmış kararı ve gerekçelerini KGÖ’lülerden dinledikten vb. sonra, hiç olmazsa dayanışma temelinde katılma bakış açısından sorunu bir kez daha tartışma gündemlerine almalarını önerir. Bu temelde tartışma yürütür. Durum, DHKP-C’lilere iletilir.

Fakat bu öneri de KGÖ yönetimince benimsenmez. Kararlarını uygularlar. Sonuç tartışılırken, DHKP-C’lilere bunun örgütsel yaşam açısından olağan olduğu, KGÖ’nün örgütsel bağımsızlığı bulunduğu, “komünist kitle örgütü” karakteri, henüz komünist olmayan üyelerinin bile olacağı, partiyle ilişkilerinde geçerli olanın dikte veya dayatıcılık değil, ikna olduğu anlatılır.

Bu, Kurtuluş’a “anlaşılmaz” gelebilir, partiyle gençlik örgütü arasındaki ilişkilerin leninist normlara göre düzenlenmesi ona yabancı olabilir, örgütsel gelenek ve alışkanlıkları çok değişik bir temel üzerinde yükseliyor olabilir vb. Fakat gerçek budur. Kurtuluş bunu beğenmek, başkaları da ona beğendirmek zorunda değillerdir. Önemli olan burada birbirini anlayabilmek ve bir

saygı ilişkisi temelinde hareket edebilmektir. Yazık ki böyle olmuyor.

Anlatılan gelişmeler, Kurtuluş’un koca bir süreci, ilişkileri ve olguları anlatmaya soyunan, mayasını ise teşhir hevesinin oluşturduğu yazısında “valla gençlik örgütümüzdeki komünist üyelere söyledik, ama kabul ettirememişler” gibi bir iddiayla, söylemle yansıtıyor. Hem komik, hem ürkütücü!

YURTDIŞI GECESİNE DAİR TARTIŞMALAR VE BİRLİK KÜLTÜRÜ

“Yurtdışından” başlıklı köşede söylenenler şunlar:

“Başta MLKP ile yapılan devrimci güç ve eylem birliği girişimi sonuç vermemiştir. Bu birlik, girişim aşamasından öteye geçmedi. Sonuçları önümüzdeki süreçte ortaya konulacaktır.”

“MLKP’nin ‘ölüm orucuna neden o kadar çok adam yatırdınız? Sizin şehitleriniz fazlaysa, bizimki de MK üyesidir” gibi sözlerine tanık olduk, (H. İ. Kurtuluş, Sayı 1.)

Birebir böyle olmamasına karşın yine de sözlü tartışma sırasında tepkinin ifadesi olarak geliştirilen bu kıyaslamalı vurgu tarzı veya böyle bir üslup özensizliktir, hatadır. Savunulamaz. Ancak Kurtuluş’un yukarıdaki özensizliği, hatayı, üslupla -tepkici kıyaslamayla değil, içerikle ilişkilendirmeye çalışması, buna bir ahlaki-kültürel boyut katmaya çalışması düpedüz derin bir zaaflık, kuralları hiçe sayarak kabul edilmez savaş hilelerine esir oluşunun ifadesidir.

Kurtuluş, mayası birleşik mücadele, siper yoldaşlığı olan ölüm orucu saldırısının ardından yurtdışında düzenlenen ölüm orucu ve SAG şehitlerini anma gecesinde görevlendirilmelerle ilgili nasıl bir tavır almıştır? Birleşik mücadelenin mantığına uygun mu davranmış veya yeni ve daha büyük birlikler için cesaretlendirici bir çizgi mi izlemiştir? Bu konuya yaklaşımı ne kadar olgun, ne kadar birleştiricidir?

Kıyaslamalı -tepkici üslubun- egemen olduğu bir cümleyi mercek altında tutan Kurtuluş'un, geceye dair talepleri ise ibret verici. Kurtuluş, "SAG-ölüm orucu saldırısında en büyük yükü biz taşıdık, en fazla bedeli biz ödedik, öyleyse bu gecede (örneğin) sunuculuk vb. görevler bize verilmedir" türü çığ, ayrıcalık isteyen, SAG-ÖO sürecinin ruhuna aykırı olan bir dizi istek ve sözle ortaya çıktı.

Kurtuluş'un dayatmalarına itiraz edilmesi, fakat Kurtuluş'un "bizim şehidimiz çok" vb. söylemine devam etmesi koşullarında tikanıklığı aşmak için, bir çözüm yolu olarak önerilen, görevlendirmenin kura yoluyla belirlenmesi önerisine de karşı çıkması nedeniyle dile gelen, kıyaslamalı-tepkici sözlerin yeşerdiği iklimi yazmamakla yalnızca kendi gerçeğini okuyucudan gizlemekle kalmıyor, aynı zamanda önyargı ve kör düşmanlığı körüklüyor.

Aynı konuda şöyle yazıyor Kurtuluş:

"Bunlar 'kura'ya karşı çıkan DHKP-C'ye yönelik söylenen sözlerdir. Evet emekler, bedeller verilen bir direnişin anma gecesinde, görev dağılımında adaletin ölçüsünün dostluk, saygınlık, ikna değil kura olması istenmiştir. Elbette biz kumarbaz değiliz: devrimciler arasındaki ilişkilere toplanırlar boyu kura histerisini sokmanın ne anlamı vardır? Bunda, o saçma rekabet duygusu yok mudur? Duygu 'rekabet' olunca 'rakibini' emeğinle, ağırlığıyla yenmek yerine, kura ile yenmek arzusu yok mudur?"

Bu sözlerini desteklemek için particephe'lilerin şehidi olsun olmasın, herkese gecede görev önerdiği, hatta ölüm orucu koordinasyonunda olmadığı halde TİKB'ye etkin görev verilmesi jestinin particephe'lilere ait olduğu yazılıyor.

Yazık ki demagojinin, en olumsuz koşullarda bile üste çıkma, kendini haklı çıkarmak için ortak ölçütleri, siper yoldaşlığının de-

ğerlerini bir yana itmenin örnekleridir bu yazılanlar.

Kurtuluş kendini dayatacak. Ölüm orucu saldırısının ruhuna, onun bu süreci birlikte omuzlama pratiğine aykırı bir çizgide "emek", "bedel" gibi kavramları ya da şehitlerin ve ölüm orucundaki insanların sayısını kalkan yaparak "özel hak" talebinde ısrar edecek, bu süreci tıkayıcı bir konuma kayınca başka devrimciler çıkmazın aşılması için kura önerecek, siz de buna "biz kumarbaz değiliz" gibi ucuz sözlerle, demagoji yaparak ele alacaksınız.

Kurtuluş'un devrimci örgütlerin kumarbaz olmadığına kuşkusu mu var acaba? Ya da Avrupa'daki yürüyüşlerde kortej sırası "kura"ya göre belirlendiğine göre, zaman zaman kumarbazlığı kabul mu etmektedir dostlarımız. Düşünerek konuşmayı, işbirlikçi kapitalizme, faşizme, emperyalizme ve sömürgeciliğe karşıdevrimin zaferine değin, birliktelikler yapma devrimci göreviyle karşı karşıya bulunduğu devrimci yoldaşlarıyla tartıştığını unutmamayı öğrenmelidir Kurtuluş.

Biz Kurtuluş'un, kumar ve kumarbazlıkla ilgili sözlerinin gereksiz keskinliğini bir tarafa bırakıyor, çok daha özel ve önemli koşullarda Bolşevikler ve Menşevikler arasındaki bir ilişki tarzıyla "kura"nın pekala kullanılabilen bir yöntem olduğunu hatırlatıyoruz. Bu soruna açıklık getirmenin tartışmaya katkıda bulunacağına inanıyoruz:

"Seçmenler iki eşit gruba bölündükleri zaman burjuva partileri karşısında işçiler arasındaki ayrılığı ortadan kaldırmanın tek yolu olarak, kura çekme önerisini reddedenler tasfiyeciler olmuştur." (Lenin, Tasfiyecilik Üzerine, sf. 247, Sol Yayınları) Demek ki belirli koşullarda, belirli ihtiyaçlar nedeniyle tıkanmayı aşmak için kura çekme metodu da kullanılabilir. Ve bu, hiç de "kumarbazlık", "kura histerisi" falan olmaz.

"Şehidi olsun-olmasın herkese görev", "TİKB'ye jest" gibi sözler de garip ve an-

lamsızdır. En başta zaten “şehidi olsun olmasın” gibi kavramlarla hareket edilemez. ÖO saldırısı esas alınacaksa “hak sahipleri” açıktır; Ölüm orucuna katılan parti ve örgütler. Kurtuluş’un bakış açısındaki sapma “şehidi olsun olmasın” cümlesinin mantığıyla başlıyor. O gözünü hangi gruptan kaç kişi ÖO’ya katıldı, kaç kişi şehit düştü gibi “kıstaslara” dikmiştir çünkü. Zindanlardaki tutsakların sayısına uygun oranda katılmıştır gruplar bu eyleme. Doğal olan da budur. Şehit düşmek veya süreci yeni kavgalara girmeyi olanaklı kılan fiziki koşullarda tamamlayıp tamamlamak bireylerin, grupların iradesi dışındadır. Kurtuluş bunların neyini tartışıyor?

“TİKB’ye jest” meselesinde de garip bir durumdasınız. SAG’yi üç şehitle noktlayan TİKB’yi ölüm orucu sürecindeki bazı tutumları nedeniyle eleştirmek ortak düşüncesinin yanı sıra, yeni süreçte eylem birliğine katmak için öneriler ve çabalar Kurtuluş’tan değil, marksist leninist komünistlerden ve Özgür Gelecek’ten geldi, Kurtuluş ise buna şiddetle muhalefet etti.

Türkiye’de yapılacak gece ve diğer etkinliklerde ölüm orucu saldırısı ve SAG direnişine katılan tüm grupların birlikte katılması önerisine en şiddetli karşı çıkış yine Kurtuluş’tan geldi. Her türlü etkinliğin ölüm orucu gruplarıyla sınırlı tutulmasını, diğerlerinin ancak çizilen çerçeveye uymaları koşuluyla çağrılı olabileceklerini Kurtuluş savundu.

Avrupa’da yapılan jesti, birleşik mücadeleye en fazla ihtiyaç duyulan yerde, Türk ve Kürt topraklarında neden yapılmadı!

Biraz sol duyulu, biraz ölçülü olmak gerekiyor.

GERÇEĞİ KABULLENMEMEK ERDEM Mİ?

Kurtuluş’un değişik yazılarındaki “teşhir” üsluplu vurgularından ikisi de Kayıplar Kampanyası ve I. Uluslararası Gözaltında

Kayıplar Kurultayı ile Sultanbeyli baskını konusundadır.

Örneğin diyor ki Kurtuluş: “Sultanbeyli’yi öyle yazıyorsunuz, kayıplar meselesini öyle yazıyorsunuz. Sultanbeyli’de bu ülkedeki 15-20 yıllık silahlı mücadele geleneğini ve pratiğini yok sayıp ilk diyorsunuz... Yıllardır kayıplar meselesinde yürütülen mücadeleyi, kampanyaları, kitlesel, askeri yüzlerce eylemi yok sayıp ‘biz kamuoyunun gündemine soktuk, biz başlattık’ diyorsunuz” (Sayı 9.)

Aynı içerikte sözleri, Kurtuluş’un birçok sayısında bulabilirsiniz.

Kurtuluş, Hasan Ocak’ı arama ve gözaltında kayıplar kampanyasının yerel ve uluslararası yankılarının sonuçlarının vurgulanmasından büyük bir rahatsızlık duyuyor. Bir örneğini yukarıda sunduğumuz gibi değişik sayılarında “daha önce kayıplar yok muydu, kampanyalar yok muydu?” tipi soruların merkezine oturduğu hırçın satırlar yazıyor.

Elbette kayıplar vardı. ‘70’li yılların sonunda başladı, sürüyor da. Türkiye’de ‘91’den itibaren Yusuf Erişti’den başlayarak yoğunlaştı. Kürdistan’da yüzlerle sayılıyor.

Kampanyalar olmadı mı? Oldu tabii. Devrimci Sol’un, sonrasında DHKP-C’nin çabaları, eylemleri biliniyor. Ancak gerçeğe bağlı kalınacaksa açıkça teslim edilmelidir ki, ‘91-’95 sürecinde bunlar içinde en etkili olanı Hüseyin Toraman yoldaşla ilgili olarak, Bakırköy Özgürlük Meydanı’ndan devlet meclisine ve yurtdışına değin pek çok alan ve olanak kullanılarak yürütülen kampanyaydı. Bu konuda ortak bir düşünce sağlanamayabilir, etki, sorunun kamuoyunun gündemine getirilişi vb. noktalarda farklı düşünülebilir. Anlaşıldır.

Fakat ya Hasan Ocak’ı arama ve Kayıplar Kampanyası?

Hasan Ocak kampanyası, gözaltında kayıplar sorununun iç ve uluslararası kamuoyunun, halkın gündemine sokulması, Ha-

san'ın ve Rıdvan'ın katledilmiş bedenlerinin bulunması, devletin kanlı ve katil yüzünün en geri yığınlar nezdinde bile teşhiri, kitle-sel ve militan görkemli devrimci uğurlama törenleri geleneğinin yeniden başlatılması, cumartesi anaları ve Uluslararası Gözaltın-da Kayıplar Kurultayı gibi sonuçlarıyla yepyeni bir dönemin başlatıcısı olmadı mı? Hasan Ocak'ın kayıplar sorununun bir simgesi haline gelmesi, başka nasıl açıklanabilir acaba?

Hasan Ocak'ı arama ve kayıplar kampanyasının bu gerçekliğinin vurgulanmasından neden rahatsızlık duyuluyor? Bütün bunların neresi abartma, neresi inkarcılık, neresi “kendisiyle başlatma!”

Uluslararası Gözaltında Kayıplar Kurultayı'nı beğenmeyebilir, katılmayabilir ve eleştirebilirsiniz. Tüm söylediklerinizin haklı olduğunu varsayalım, peki bu onun uluslararası vurgusunun tırnak içine alınmasını gerektirir mi? Bunu kabullenememek neden?

“Sultanbeyli kendi tarzında ilktir” denmesi de, Kurtuluş için hırçınlaşma nedeni oluyor. “Kendinden başlatma”, “inkarcılık”, “O güne kadar yürütülen silahlı mücadeleyi yok sayma” vb. eleştirilerle karşılanıyor.

Oysa bütün bunlar, tıpkı Hasan Ocak'ı arama ve kayıplar kampanyasında olduğu gibi yakıştırmadan ibarettir. Grup refleksinin bir sonucu olarak, gerçeği kabul etmeme inadıdır.

Sultanbeyli baskınından yola çıkılarak (Batı'daki) öncesi silahlı eylemler veya silahlı mücadele konusunda bırakalım yok sayıcılığı, küçümseyici bir değerlendirme mi yapılmış? Hayır. Bu ilk silahlı eylem veya baskındı.[1]

SONUÇ YERİNE

Marksist leninist komünistler ile particephe güçleri arasındaki güçbirliği ve cephe yolundaki ilk ciddi çabalar, Avrupa'da güç ve eylem birliği, Türkiye ve Kuzey Kür-

distan'da ise alanlardaki birliktelikler, devrimci dayanışma ve siper yoldaşlığının geleceğe taşınacak bazı örneklerinin ötesine vardiırlamadan sona ermiştir.

Başarısızlık salt bu kuvvetlerin değil, esasen devrimin hanesine yazılmıştır. Partiler kendi başlarına yollarına devam ediyorlar, fakat devrim daha güçlü olanaklardan, hakkınca yararlanabileceği bir ‘sıçramadan’ mahrum kalmıştır.

Sorun ortada durmakta ve çözüm beklemektedir.

Görüşmelerin, yakınlaşmanın, ilişkilerin sürdüğü 6-7 aylık süreç ele alınarak belirtilmelidir ki:

1) Taraflar bu sorunu çözmek doğrultusunda, görüşmeleri düzenli, yeterince sık ve sonuç alıcı hale getirmek için “kuvvet” seferber etmeli, görüşmeleri her düzeyde ve alanda da sürdürmeli, gelişmeleri kendi işlerinin akışına uydurmamalıydılar.

2) Görüşmeler ve kararlar konusunda, gereksiz gerginleşmeler yaşamamak için “işin bürokrasisini” oluşturmamalıydılar.

3) Somut, kısa bir protokol etrafında, tüm güçlerini hissedilir tarzda birleşik harekete ve birleşik eyleme yöneltebilmeli, diğer devrimci parti ve örgütleri burada zorlayıcı olmalıydılar.

4) İlk denemenin başarısızlığının kesinleştiği durumda ise, kazanımları ve başarısızlığın temel nedenlerinin doğru bir analizini yapmayı başarmalı ve sonuçları ortak bir deklarasyonla devrimcilere ve ilerici kamuoyuna sunabilmeliydiler.

Marksist leninist komünistler:

1- Bazı konulardaki düşüncelerini daha hızlı ve zamanında iletebilmeliydiler.

2- Görüşmelerde “iyi niyet”in, “devrimci rahatlığın” ötesinde, resmiyete uygun ve katı tavırlar sergileyebilmeliydiler. (1 Mayıs'ta iki imzalı pankartın sloganı gibi muğlaklıkları gidermede daha ortakalmalıydılar.

Yanısıra yurtdışında yapılan tartışmalarda ve getirilen önerilerde Demokratik Muhalefet Meclisi sorununda çelişkili bir görüntü sergilememelidiler.)

3- İstisna bile olsa ortak metinde “devrimciler ve komünistler” gibi nitelermelerden kaçınmalı, yurtdışı ölüm orucu gecesi tartışmalarında olduğu gibi -tepkici- kıyaslamalara kapılmamalıydılar.[2]

4- Parti-cephe güçlerinin esasen savunmacı reflekslerinin ve birleştiricilik konusundaki zaaflarının bilincinde olarak daha fazla mücadeleci olmalıydılar.

Parti-cephe güçlerinin:

1- Dışındaki “sol”un kendine düşmanlığı meslek edindiği, işlerinin ve beklentilerinin parti-cephe güçlerinin yok olması olduğu vb. saplantılardan kurtulması,

2- Birlik yürüyüşünün başında olduğu, zigzagların, geri çekilişlerin vb. sorunun doğasından kaynaklandığının bilinciyle hareket etmesi,

3- Birleştiriciliğin, devrimci esnekliğin bu ilişkinin harcı olduğu, bunun “uzlaşmacılık”, “sorunların üzerini örtmek” vb. ile özdeşleştirilmesinin sekterlikten başka bir şey üretmeyeceğini,

4- Birliklerin sağlıklı yürümesi için sorunlara yalnız kendi bulunduğu noktadan değil, fakat muhatabının bulunduğu noktadan bakmayı başarmanın olmazsa olmaz bir koşul olduğunu,

5- “Birliklerin mimarı olduğu” vb. yanlışlardan vazgeçmesi, çoğu durumda sek-ter bir pratik sergilediğini görebilmesi,

6- İlişkinin, amacına ve mantığına uygun davranmayı, metinlerde, ortak politik değerlendirmelerinde buna özen göstermeyi başarması, grubuna ait slogan, jargon ve değerlendirmeleri “doğru değil mi, öyleyse kabul edin” tarzı dayatmacılıklardan kurtulması,

7- Gözaltında Kayıplar Kurultayı, DEK gibi etkinlikleri benimsemiyorsa bile destek sunması,

8- İlişkilerin zora girdiği süreçlerde, her şey geçmişe, geleceğe dair bir görev yokmuş gibi eleştiri sınırlarını aşan, yıkıcı, güven bunalımını derinleştiren tutumlardan kaçınması gerekir.

DİPNOTLAR:

[1] Sultanbeyli baskınına dair devlet belgelerindeki kimi bilgiler şöyledir:

“Bu büyük baskının MLKP örgütünün askeri kanadı olan Kızıl Müfrezeler militanlarınınca gerçekleştirildiği (...)”

“14.03.1996 günü gece saat 01.00 sıralarında İstanbul Sultanbeyli, Kaymakamlık ve MHP İlçe Teşkilat Binalarına, bina yakınında bulunan boş arsada park halindeki kamyonun yanından uzun namlulu silahlarla çok sayıda ateş edilmiş ve akabinde iki adet bomba atılmıştır.

Aynı anda inşaat halindeki bir binadan, Emniyet Müdürlüğü binasına zaman ayarlı lav silahı ile saldırıda bulunulmuştur.

Beklenmedik yoğun ateş üzerine çevrede bulunan güvenlik güçlerince karşılık verilmesi üzerine, sanıklar gecenin karanlığından ve çevrede yeterli aydınlatma bulunmamasından istifade ile kaçmışlardır.

Sanıklar kaçarken olay yerinde çok sayıda kaleşnikof marka silah mermi kovani, 170x540 ebadında üzerinde ‘Gazi olaylarının hesabını sorduk/soracağız!’ ibaresi ve MLKP imzası bulunan pankart, 73x85 cm. ebadında üzerinde orak-çekiç ve yıldız bulunan örgüt bayrağı ile 65x85 ebadında “Kızıl Müfrezeler” yazılı, üzerinde orak-çekiç de bulunan bir pankart bırakmışlardır.” (DGM Başsavcısının hazırladığı iddianameden.)

“14.03.1996 günü saat: 01.00 sıraları, Sultanbeyli ilçesi Abdurrahmangazi Mahallesi, Adil Sok. üzerinde bulunan İlçe Kayma-

kamlık Binası ile Fatih Caddesi, No: 133’de bulunan Milliyetçi Hareket Partisi İlçe Teşkilat Binası, yasadışı örgüt militanlarının silahlı ve bombalı saldırısına uğrayıp (...)”

“Yukarıda da belirtildiği gibi saat: 01.00 sıralarında görevli polis memuru Şaban Somun ile polis memuru Ahmet Taşkiran’ın nöbet kulübesinde buldukları sırada, binanın yanındaki boş arsadan gayri faal olarak bulunan, kasası mevcut kamyonun yakınından önce silahla ateş edilmek ve akabinde iki tane bombanın yasadışı örgüt militanlarınca atılması üzerine görevli memurlar (...) kaymakamlık binasına sürünerek içeri girmişler ve süratle çatı katına çıkmışlardır. Değişik istikametlerden korudukları binaya ateş edildiğini görmeleri üzerine binanın arka tarafına geçip (...) bu esnada, binaya Doğu istikametindeki tarla ile Kuzey istikametinde bulunan belediye binası tarafındaki inşaattan da kendilerine ateş edildiğini görmüşlerdir.

Görevlilerimiz kendilerine ateş edilmesi ile birlikte Fatih Bulvarı civarında da yoğun bir şekilde silahların atıldığını belirtmişlerdir. Aynı anda olay yerine yakın olan 93 656 kod No’lu ekip, CHP İlçe Binası’nın önünde bulunurken, yoğun bir şekilde kendilerine doğru otomatik silahlarla ateş edildiğini farkedip görevliler kendilerini sipere atarak karşılık vermişler, bilahare kaymakamlıktaki görevlilere yardım için otolarına binip giderken, Bosna Bulvarı üzerinden ikinci bir ateşe maruz kalmışlardır.

Çatışmanın devam ettiği sırada, 93 563 kod No’lu İlçe Asayiş Ekibi, kaymakamlık binasına tahminen 80-90 metre kala, bina etrafında ellerinde uzun namlulu, otomatik silahlı şahısların olduğunu görmüşler, bölgenin konumu itibarıyla aydınlık olmama-

sından dolayı bu şahısların kaymakamlıktaki görevlilere yardıma gelen diğer meslektaşlarımız sanıyla ‘Biziz, yardıma geldik’ diye bağırımları üzerine, bu defa teröristlerin yoğun ateşine maruz kalarak kendilerini yere atıp mukabelede bulunmuşlardır.

(...) Örgüt mensuplarının (...) daha önceden mezarlığın köşesinde Emniyet Müdürlüğü istikametinden gelebilecek ekip yardımını engellemek ve arkadaşlarının kaçışını sağlamak üzere, mezarlığın duvarlarına siper alan uzun namlulu silahlı iki militanın, yardıma gelen ekiplere taciz ateşi açarak (...)

93 656 kod No’lu ekip, Bosna Bulvarı ile Fatih Bulvarı’nın kesiştiği yere geldiğinde, çiftlik kavşağı istikametinden kendilerine doğru yoğun ateşle karşılaşmışlar. Bosna Bulvarı üzerinde bulunan Modoğlu odun ve kömür deposu önünde de bir patlama olduğunu belirtmişler ve açılan ateşe karşılık vermişlerdir.

(...)

Olay yeri krokisinde belirtildiği gibi, çoğunluğu kaleşnikof kovanı olan çeşitli çap ve markada 269 adet boş kovan ile az miktarda dolu mermi, görevlilerimizce bulunup tetkik edilmek üzere zabıt edilmiş olup, iş bu olay tutanağı yapılacak tahkikata esas olmak üzere tarafımızdan tanzim edilip, altı imzalanmıştır. 14.03.1996 saat 07.00” (Polisin hazırladığı “Olay Tutanağı”ndan.)

[2] Sözü edilen metinde sadece bir kez geçen “komünist ve devrimciler” için itiraz geldiğinde, MLKP’liler “çizin üstünü gitsin sorun değil, dil sürçmesi kabul edin” tutumu almışlardır.

EKİM DEVRİMİ'NDEN 19. PARTİ KONGRESİ'NE SB'DE SOSYALİZMİN İNŞA SORUNLARI - II SOSYALİST SANAYİLEŞME: SANAYİLEŞMENİN SOVYETİK METODU

SB, tarihin buz kıranıydı. Bütün dünya proletaryası ve ezilen halkları sovyet ülkesini izliyorlardı. Acaba başaracaklar mı, tuttukları yol gerçekten kurtuluşun yolu mu? Ekim devriminden sonra iç savaş ve ekonominin yeniden inşa süreci geride kalmıştı. Önceleri teorik bir konu olan, tek ülkede sosyalizmin zaferi sorunu, artık pratik bir sorun olmuştu. Bu konuda verilen şiddetli mücadeleler sonucu, tek ülkede sosyalizmin inşasının mümkün olacağı görüşü artık partinin politikası olmuştu. Şimdi soru, "Tek ülkede sosyalizmi inşa edebilmek için nerede, nasıl başlanacaktı?" sorusuydu. Kavranması gereken esas halka neydi? Bu soruya bolşevik partinin verdiği cevap, sanayi idi. Sosyalizmin zaferi için, ülkenin sanayileştirilmesi olmazsa olmaz ön koşul olmuştu. Ama bu, herhangi bir kapitalist sanayileşme; kapitalist metodla gerçekleştirilen bir sanayileşme olamazdı. Bolşeviklerin sosyalist sanayileşmenin nasıl olacağı konusunda yararlanabilecekleri herhangi bir tecrübe de yoktu. Yapılması gereken, sosyalist sanayileşmenin nasıl olacağı konusunda olgunlaştırılan görüşlerin pratiğe uygulanmasından başka bir şey değildi.

Böylelikle, fevkalade başarılı sonuçları alınan sanayileşmenin sovyetik metodu doğdu.

Sovyet ülkesinin sosyalist sanayileşmesinin objektif zorunluluğu, üretim ilişkilerinin, üretici güçler ve sosyalizmin temel ekonomik yasasının karakteriyle mutlak uyumluluk yasasının kaçınılmaz sonucuydu. Mutlak uyumluluk yasası neyi gerekli kılıyordu? Bu yasa, sosyalist üretim ilişkilerinin, ekonominin şu veya bu sektöründe değil, bütün ekonomide geçerliliğini kaçınılmaz kılıyordu. İktidarın karakteri değişmiş; kapitalist devlet yıkılmış, sosyalist devlet kurulmuş, bu devlet, emekçi köylülükle birlikte nüfusun çoğunluğunu oluşturan işçi-köylü ittifakına dayanıyor. Siyasi dönüşümü sağlayan bu ittifak şimdi mutlak uyumluluk yasasından yararlanarak kapitalist üretim ilişkilerini tamamen yok etmek ve bütün ekonomide sosyalist üretim ilişkilerini hakim kılma mücadelesine soyunuyordu. Bu mücadelenin çıkış noktasını ülkenin sanayileştirilmesi oluşturmuştu. Çünkü sosyalist sanayileştirme, bütün ekonomi için ileri, modern teknik temeli oluşturuyor ve sosyalist üretim ilişkilerinin, ekonominin bütün

dallarında veya toplumsal üretimin bütün alanlarında hakim olmasını sağlıyordu. Bu aşamada sorun, ülkenin nasıl bir sanayi ile sanayileştirilebileceği sorunuydu. Proletarya, ekonomik bakımdan da geri olan bir ülkeyi, bir tarım ülkesini devralmıştı. Mevcut sanayi kuruluşlarıyla ülkenin kısa zamanda geri durumdan çıkması, modern teknolojiyle donatılmış bir ülke konumuna gelmesi imkansızdı. Bu ve başka nedenlerden dolayı, ülkenin sanayileştirilmesinin ancak ve ancak büyük sanayinin gelişmesiyle mümkün olacağı sonucundan hareket edildi. Ancak büyük sanayi ile, ekonominin diğer bütün sektörleri için maddi-teknik temel kurulmuş olurdu ve diğer sektörler de bu temele dayanarak gelişebilirlerdi.

Lenin'in öğretilerinden hareketle Stalin, üretim araçları üreten büyük sanayiye sahip olunmaksızın bağımsız gelişen bir ekonominin, hele hele sosyalist bir ekonominin kurulamayacağını gösterdi. Gösterdi diyoruz. Çünkü ülkede büyük sanayinin kurulmasına, ekonominin bağımsız gelişmesine karşı gelenler vardı; troçkistler ve zinovyevçiler.

O dönemde bir kaç ülkede birden devrim olsaydı, sosyalist sanayileşmeye nasıl yaklaşırdı, bunu bilmiyoruz. Ama açık olan şu ki, Stalin'in sosyalist sanayileşmeyi gerçekleştirme anlayışı, tek ülkede sosyalist inşanın zaferiyle doğrudan ilişki içindeydi. Stalin, sosyalizmin maddi üretim temeli olarak büyük sanayinin rolünü oldukça bilimsel ve doğru olarak açıklamıştır. Bu rolün içeriği şu noktalardan oluşuyordu:

a- Sosyalizm, toplumsal büyük sanayii temsil eder. Bu sanayi tekniğinin ve bilimin bütün ve en modern kazanımları üzerinde yükselir ve dolayısıyla toplumun en yüksek gelişme aşamasıdır; büyük sanayi sosyalizmin maddi tabanıdır. Sosyalizmde sanayileşme tekniğinin sürekli yenilenmesi, işin modernleştirilmesi, iş verimliliğinin sürekli artırılması demektir. Sosyalist sanayileşme, üretici güçlerin, kapitalist toplumdakine

nazaran daha yüksek bir gelişme seviyesini tutturmak demektir. Bütün bunların SB'de başarıyla gerçekleştirildiğini aşağıda somutlaştıracacağız.

b- Ülkenin sanayileşmesi, proletarya diktatörlüğünün siyasi tabanını genişletir; işçi sınıfı sayısal olarak artar ve buna bağlı olarak da toplumdaki payı artmış olur. Bu, onun önderlik rolünü güçlendirir, onun köylülükle olan ittifakını daha güçlü kılar ve kapitalist unsurlara; sınıf düşmanlarına karşı mücadelede proletarya diktatörlüğünü; sosyalist devleti güçlü kılar. Ülkenin sanayileştirilmesiyle bu da gerçekleştirilmiştir. Örneğin SB'de işçi sayısı 1928'de 3,124 milyondan 1955'te 14,281 milyona çıkarak 4,5 misli artmıştır. İşçi sayısındaki artış, 1928'den 1955'e yüzde 357 oranında; 1937'den 1955'e yüzde 80; 1940'dan 1955'e yüzde 72; 1945'ten 1955'e 99 ve 1950'den 1955'e de 26 oranında gerçekleşmiştir.

c- Tarımda büyük üretim ancak ve ancak makinalı teknik ile mümkün olur. Bunun içindir ki, tarımın yeniden şekillendirilmesinin olmazsa olmaz önkoşulu, büyük sanayinin gelişmesiydi. Büyük sanayi, tarımda büyük üretimin, tarımda küçük özel üretimi büyük sosyalist üretime yöneltmenin maddi (teknolojik) temelini oluşturur.

d- Büyük, güçlü bir sanayi ile ülkenin siyasi ve ekonomik bağımsızlığı sağlanmış, ülkenin savunma potansiyeli güçlendirilmiş olur. SB'nin siyasi ve ekonomik bağımsızlığı ve II. emperyalist paylaşım savaşının nasıl sonuçlanmış olduğu büyük/güçlü bir sanayinin bu rolünün doğrudan ifadesidir.

Bu nedenlerden dolayı, üretim araçları üreten modern bir büyük sanayinin inşası, SB'de sosyalizmin kaderini belirleyen bir inşaydı. Bu, sovyet ekonomisinin, toplumunun, bir bütün olarak sosyalizmin gelişme yasağıydı.

Stalin, XIV Parti Kongresi'ne sunduğu siyasi raporunun sonunda şöyle diyordu:

"Genel çizgimizin temeli, özü, SSCB'yi tarım ülkesinden kendi gücüne dayanarak gerekli üretim araçlarını üreten bir sanayi ülkesine dönüştürmektir." (C. 7, s. 308)

Sovyet insanı, Birinci Beş Yıllık Plan'ı, ülkenin sanayileştirilmesi politikasını büyük bir coşkuyla karşılamıştı. Çünkü tespit edilen politika ütöpik değildi, reel faktörlere dayanıyordu. Ama; troçkistler, zinovyevçiler ve buharinciler, partinin genel çizgisine; ülkenin sanayileştirilmesi için tespit edilen politikasına karşı mücadeleyi seçtiler. Onlara, özellikle de troçkistlere göre, parti ve toplum, SB'yi dışarıdan yardım almaksızın kendi gücüne dayanarak sanayileşemeyeceği konusunda ikna edilmeliydi. Bunun içindir ki, onlar, emperyalistlere, kapitalist sermayeye tavizler vermeyi, köylünün gırtlığına basarak vergileri artırmayı önerebildiler. Bu önerilerle, bir taraftan ülkeyi kapitalist dış sermayeye yeniden peşkeş çekmek ve köylülükten alınan vergilerin artırılmasıyla da işçi-köylü ittifakını dinamitlemek kaçınılmazdı. Böylelikle, SB'de sanayileşme, sosyalizmin inşası akamete uğratılmış ve kapitalizmin restorasyonu için yol açılmış olacaktı.

Buharinciler de sanayileşmeye hafif sanayi ile başlanmasını öneriyorlardı. Bunlar da ülkeyi, sanayileşmenin kapitalist yoluna sevk etmeyi amaçlıyorlardı. Bu anlayış, şehirde ve kırdaki kapitalist unsurların güçlenmesi ve sonuç itibarıyla de ülkede kapitalizmin restore edilmesi anlayışıydı. Buharinciler, zengin köylülükle birlikte sosyalizmi "inşa" etmeyi amaçlıyorlardı.

SB'de sosyalizm düşmanlarına karşı şiddetli mücadeleler verilmiştir. Ülkenin sosyalist sanayileşmesini ve sosyalizmin inşasını engellemek ve kapitalizmin restorasyonu için maddi koşulları sağlamaktan başka sonuç vermeyecek görüşleriyle partide ve ülkede karışıklık yaratmaya çalışan troçkistlerin, Buharincilerin ve zinovyevçilerin gerçek niyetlerini Stalin XV. Parti Kongresi'nde ve başka konuşmalarında açığa çıkarmıştır.

Sovyet ülkesinin sanayileştirilmesi, ancak bu hainlerin açığa çıkartılıp, etkisizleştirilmesinden sonra hızlandırılarak sürdürülebilmıştır.

Sovyet ülkesinde sosyalist sanayileşmenin zorunluluğu ile sosyalizmin o koşullarda bile tek ülkede inşasının mümkün olacağı ve zaferi arasında kopmaz bir bağ vardır. Çünkü sosyalizmin inşa edilip edilemeyeceği, ülkenin, devrimin savunulup savunulamayacağı her şeyden önce sosyalist sanayileşmenin gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceğine bağlıydı.

Stalin, tek ülkede sosyalizmin zaferi için aşılması gereken iki noktaya sürekli işaret etmişti. Sosyalizmin inşası için aşılması gereken iki nokta, aslında iki çelişkidir; sosyalist inşanın önündeki iç ve dış çelişkiler.

İç çelişkilerin-zorlukların üstesinden geliniyordu. Zaten proletarya diktatörlüğünün hakimiyeti, Rus burjuvazisinin siyasi ve ekonomik olarak alt edildiğini, sosyalizmin inşası için ülke içi zorlukların kalmadığını gösteriyordu. Sovyet ülkesinde sosyalist sanayileşmenin ve sosyalizmi inşanın koşulları vardı ve sovyet insanı bolşevik parti önderliğinde bu imkanları hayata geçirmeye koyuldu.

Sorun bununla bitmiyordu. Çünkü sovyet ülkesi, kapitalizm denizinde bir ada gibiydi ve kapitalist çevrenin varlığı, ülkeye silahlı dış müdahalenin olabileceğinin maddi koşulunu oluşturuyordu. Kapitalist dış çevre bugünden yarına yok edilemeyeceği için, onun müdahalesine karşı güçlü olmanın yolu da güçlü sanayiden geçiyordu.

Bu iki nokta; tek ülkede sosyalizmin zaferi sorunu, SB'de sanayileşmenin nasıl olması gerektiğini belirleyen noktaları. Demek ki sanayileşmenin sovyetik metodu, iç ve dış çelişkiler tarafından şekillendiriliyordu. Sosyalist sanayileşmenin sovyetik metodu, tek ülkede sosyalizmin zaferi sorunu gün-

demde olduğu müddetçe sanayileşmede kaçınılmaz bir yasadır.

Sanayileşmenin sovyetik metodunda esas olan, sanayinin genel bir büyümesini sağlamak değildi. Esas olan, ağır sanayiın öncelikli gelişmesiydi. Bu konuda Stalin şöyle diyordu: "Sanayinin herhangi bir gelişmesi sanayileşme anlamına gelmez. Onun temelini, ağır sanayiın (yanıcı maddeler, metal vs.) gelişmesi, sonuç itibarıyla üretim araçlarının üretiminin, kendi makina yapımının gelişmesi oluşturur." (C. 8, s. 107) Demek oluyor ki; öncelikle geliştirilmesi gereken üretim araçları üreten sektördü. Öyle de oldu. Örneğin sovyet ülkesinde toplam brüt sanayi üretimi 1956'da 1913'e nazaran 30 misli, tüketim araçları üretimi 12 misli artarken, üretim araçları üretimi 67 misli artmıştı. Bu, toplam sanayiye göre 2,2 tüketim araçlarına göre de 5,6 misli daha hızlı bir büyüme demektir. 1917'de üretim araçları üretimi (toplam toplumsal üretimin I. bölümü) brüt toplam üretimin yüzde 38,1'ne tekabül ederken 1956'da yüzde 70,8'ine tekabül ediyordu. Sanayinin devasa gelişmesi diye işte buna denir. İşte bu, sanayileşmenin sovyetik metodunun başarıları sonucudur.

Ülkenin sosyalist sanayileştirilmesi sosyo-ekonomik özellik, sınıfsal karakter ve itici güç, gelişmenin kaynakları hızı ve metodu bakımından ve bütün bunların sonucu olarak hayata geçirilişinin doğurduğu toplumsal sonuçlar bakımından kapitalist sanayileşmeden temelden farklıdır. Kapitalist sanayileşme ile karşılaştırıldığında sosyalist sanayileşmenin temel üstünlükleri inkar edilemez gerçektir.

- Kapitalist sanayileşme ile de büyük sanayi kurulur. Ama bu, başta işçi sınıfı olmak üzere bütün emekçilerin yoğun bir sömürsüyle, başka ülkelerin talan edilmesiyle gerçekleştirilir.

- Kapitalist sanayileşme kitlesel işsizliği, işçi sınıfının ve de emekçi köylülüğün yoksullaşmasını beraberinde getirir.

- Kapitalist sanayileşme, aynı zamanda ekonomik kriz ve toplumsal yaratılmış maddi değerlerin; fabrika, ürün formunda sermayenin kıyımı demektir.

- Kapitalist sanayileşme demek, kapitalist üretim biçiminin bütün çelişkilerinin keskinleşmesi demektir; kapitalist sanayileşme her şeyden önce kapitalizmin temel çelişkisini; üretimin toplumsal karakteriyle ona özel el koyuş arasındaki çelişkiyi derinleştirir.

- Kapitalist sanayileşme şehir ile köy arasındaki, fiziki iş ile zihni iş arasındaki çelişkinin derinleşmesi demektir.

- Kapitalist sanayileşme, toplumdaki bütün sınıfsal antagonizmaların keskinleşmesi ve devrimin objektif ve subjektif faktörlerinin olgunlaşması demektir.

Sosyalist sanayileşmede bunların hiçbirisi söz konusu olamaz. Aksi taktirde yapılanın sadece etiketi "sosyalist" sanayileşmedir.

- Sosyalist sanayileşme, ekonominin toplumsallaşmış sektörünün zaferine, kapitalist ilişkilerin/ unsurların yok edilmesine götürür. Bu, insanın insan tarafından sömürsünün giderek ortadan kaldırılması demektir; sosyalist sanayileşme ile sömürücü sınıflar tasfiye edilir; sosyalist sanayileşme toplumda sınıfsal farkların ortadan kaldırılmasına götürür.

- Sosyalist sanayileşme, üretimin, devamlı modern teknoloji temelinde kesintisiz artması demektir. Böylelikle, emekçilerin sürekli artan maddi ve kültürel gereksinimlerini azami ölçüde karşılamanın maddi temeli yaratılmış olur.

- Sosyalist sanayileşme, sınıfı toplumun kalıntıları olan şehir ile kırsal, fiziki iş ile zihni iş arasındaki çelişkileri yok edecek maddi koşulların oluşturulması demektir.

- Sosyalist sanayileşmede rekabete, krize ve üretimde anarşiye yer yoktur; sosyalist sanayileşme ancak ve ancak planlı bir şekilde gerçekleştirilebilir.

SB'de ve bazı kapitalist ülkelerde sanayi üretiminin yıllık ortalama büyümesi (%) olarak					
	Sovyetler Birliği		ABD	İngiltere	Fransa
	Toplam Sa- nayi	Büyük Sana- yi			
1918-1957	+10.0	+ 11.4	+3.2	+1.9	+3.0
1918-1929	+6.9	+9.7	+3.0	+ 1.2	+7.9
1930-1940	+16.5	+ 18.0	+ 1.2	+2.1	-2.2
1941- 1945(Savaş yılı)	-1.7	-1.5	+9.8	-	-
1947-1957	+15.9	+ 16.5	+4.7	+4.5	+7.7
Savaş yılları- nın dışlandığı 22 yıl arasın- da (1930- 1940 ve 1947-1957)	+16.2	+ 17.2	+2.9	+3.3	+2.5
Kaynak: 40 Jahre Sowjetmacht in Zahlen, Berlin 1958, s. 53					

- Ülkenin sosyalist sanayileşmesi ile halkın emekçi tabakaları arasında belli bir çıkar bütünlüğü vardır; sosyalist sanayileşme çalışmayı kolaylaştırır, işsizliği ortadan kaldırır; tarımdaki fazla nüfusu emer ve emekçilerin yaşam standartını yükseltir. Bu da iç pazarın gelişmesi/genişlemesi; alım gücünün artması demektir. Alım gücünün artması ise sanayinin gelişmesine daha yüksek seviyede bir taban/çıkış noktası oluşturur.

Tek ülkede sosyalizmi inşa etme zorunluluğu ve bu zorunluluğun olduğu her dönemde, dolayısıyla bugün de, sosyalist sanayileşme hızlı bir tempoda gerçekleştirilmek zorundadır. Yukarıda bahsettiğimiz iç ve dış çelişkiler, sosyalist sanayileşmenin temposunu belirliyordu. Sovyet ülkesi açısından sanayileşmenin temposunu belirleyen bu çelişkiler, ülkenin ekonomik olarak geri olması, kapitalist sınıfların varlığı, kapitalist ülkelerle çevrili oluş ve genç devletin, kapitalist ülkelere geri olması olarak ortaya çıkıyorlardı.

Bu konuda Molotov şöyle der: "Beş yıllık planımızın temposu, bolşevikler tarafından uydurulmamıştır. Bu, sosyalizmi düşman-kapitalist bir çevreleme içinde inşa eden proleter devlet için tarihi bir zorunluluktur." (Molotov; "Sosyalizm İçin Mücadele, Konuşmalar ve Makaleler", 1935, s. 353, Aktaran K. A. Petrossyan; "die Sowjetische Methode der Industrialisierung" "Sanayileşmenin Sovyetik Metodu", 1953, Berlin, s. 201)

Sanayileşme temposunun neden hızlı olması gerektiğini de Stalin şöyle açıklar:

"İlerlemiş kapitalist ülkelere, yeni siyasi bir sistemin, sovyet sisteminin kurulması bakımından yetiştik ve geçtik. Bu, iyidir, ama henüz yeterli değildir. Sosyalizmin nihai zaferine ulaşmak için bu ülkelere, teknik-ekonomik açıdan da yetişmeliyiz ve geçmeliyiz. Ya buna ulaşacağız, ya da ezileceğiz.

Bu sadece, sosyalist inşa açısından doğru değildir. Bu, (aynı zamanda) kapitalist çevrelenmişlik koşullarında ülkemizin bağım-

sızlığını muhafaza etmek açısından da doğrudur. Ülkemizin bağımsızlığını, onu savunmak için yeterli sanayi tabanına sahip olmaksızın korumak imkansızdır. Böyle bir sanayi temelini yaratmak, sanayide en gelişmiş tekniğe sahip olmaksızın imkansızdır." (Aktaran, K. A. Petrossyan; a.g.k., s 202)

Görüyoruz ki; sanayileşmenin sovyetik metodunun bir özelliği olan hızlı sanayileşme söz konusu koşullar tarafından dayatılmıştır.

Sovyet ülkesinde hızlı sanayileşmenin sonuçlarını şöyle somutlaştırabiliriz: (Tablo 1)

Herhangi bir açıklama yapmaya gerek var mı, bilmiyoruz. Ama herhalükarda SB'de genel olarak sanayinin ve özel olarak da büyük sanayinin kapitalist ülkeler açısından rüyasal bir hızla/tempoyla büyümüş olduğunu görüyoruz.

Cevaplandırılması gereken bir soru daha var: Birikimin kaynağı!

Ülkenin sosyalist sanayileştirilmesi; büyük işletmelerin kurulması, maden ocaklarının işletilmesi vs. muazzam boyutlarda aracı/birikimi zorunlu kılıyordu. Kapitalist ülkeler, sanayileşme için gerekli araçları, emekçilerin sömürsünü yoğunlaştırmakla, sömürgeleri talan etmekle, düpedüz talan savaşlarıyla veya yurtdışından sağlanan sermaye ile gerçekleştiriyorlardı/gerçekleştiriyorlar. Kapitalizmde sanayileşmenin bu kaynakları sosyalizmde söz konusu olamazdı. Sosyalist sanayileşmenin gerçekleştirilmesi için başka kaynaklar gerekiyordu/bulunmalıydı. Bulundu da:

"Sovyetler Birliği'nde hiçbir kapitalist devletin tanımadığı birikim kaynakları bulundu. Sovyet devleti, sosyalist Ekim devrimiyle kapitalistlerin ve toprak beylerinin elinden çekip aldığı bütün işletmelere, topraklara, ulaşım araçlarına, bankalara, iç ve dış ticarete sahipti. Devlet fabrikalarının ve işletmelerinin, ulaşımın, ticaretin, bankaların karları şimdi, asalak kapitalistler sınıfı-

nın tüketimi için değil, sanayinin inşası için kullanılıyordu. Sovyet iktidarı, halkın sadece faiz olarak yüz milyonlarca altın ruble ödediği çarlık borçlarını feshetti. Toprak beylerinin toprağa olan mülkiyetinin kaldırılmasıyla sovyet iktidarı, köylülüğü, yıllık olarak yaklaşık 500 milyon altın ruble olan kira faizi ödemelerinden kurtardı. Bu yükten kurtulan köylülük, güçlü bir sanayinin inşası için devlete yardım edebiliyordu. Köylüler, traktör ve tarımsal makineler almaya oldukça ilgi duyuyorlardı.

Bütün bu gelir kaynakları sovyet devletinin tasarrufundaydı." (SBKP(B)'nin Tarihi, s. 351, Almanca).

Kaynak konusunda Stalin de şöyle diyordu: "Millileştirilmiş toprak, millileştirilmiş sanayi, millileştirilmiş ulaşım ve kredi, tekelleştirilmiş dış ticaret, devlet tarafından yönlendirilen iç ticaret; bütün bunlar, ülkemizin sanayisinin gelişmesi için yeni kaynaklardır 'ek sermayeler'dir. Ve bunların hiçbirisine, hiçbir burjuva devlet hiçbir zaman sahip olmadı..."

Bunun içindir ki, burjuva devletler için mümkün olmayan gelişme yolu proleter devlet için, gelişme yoluyla bağlam içindeki bütün zorluklara ve sınavlara rağmen pekala mümkündür." (C. 7, s. 172)

Ülkenin sanayileştirilmesi konusunda, parti çizgisine karşı mücadelede troçkistler ve buharinciler yenilgiye uğratılmışlardı. Ama sosyalizm karşıtı görüşlerinden vazgeçmeye niyetli olmadıkları açıktı. Taktik değiştirerek, sanayileşmeyi akamete uğratmaya çalışıyorlardı; sanayileşme için gerekli araçların araştırılması konusunda öyle öneriler öne sürüyorlardı ki, bunlar sonuç itibarıyla işçi sınıfıyla köylülüğün ittifakını parçalamaya hizmet ediyorlardı. Onların önerileri, kapitalizmde sanayileşmenin birikim metodlarıyla kaynaklarını kullanmaya götürüyordu. Kapitalist birikim kaynaklarıyla sosyalist sanayi kurmak! Onlar, sanayi ürünlerinin fiyatını artırmayı, köylülüğe yüksek vergiler yüklemeyi öneriyorlardı. Öyle ki,

Buharin-Rykov grubu kulaklara dokunulmamasını talep ediyor, onların sosyalist düzen için tehlike teşkil etmediklerini savunuyordu.

"Hem troçkist teslimiyetçiler, hem de sağcı restorasyoncular, ülkede zengin köylülüğün muhafaza edilmesini savunuyorlardı ve partiyi, ekonomik gelişmenin kapitalist metodlarından yararlanmaya yöneltmeye çalışıyorlardı. Sanayi ürünlerinin fiyatlarını yükseltme, kulak ekonomisini ve meta ekonomisini özel sektörü muhafaza etme ve köylülük üzerinde vergi baskısını artırma talebi, kapitalist birikim metodlarına geri dönmekten başka hiçbir anlam taşıyordu." (K. A. Petrossyan; a.g.k., s. 171-172)

Stalin önderliğinde bolşevik parti, hainlerin bu hain planlarını da alt ederek sanayileşmeyi sağlıyordu.

Bolşevikler, sanayi içi birikimin, sosyalist sanayileşmenin ana kaynağı olduğu tespitinden hareket ediyorlardı. SBKP(-B)'nin XV. Parti Konferansı sanayi içi birikimin rolünü şöyle formüle ediyordu: "Sanayinin genişletilmiş yeniden üretimi süreci herşeyden önce bizzat sanayi içinde yaratılan artıdeğerden (kaynaklanan) yatırımlar sayesinde teminat altına alınmalıdır." (Aktaran, K.A. Petrosyan, a.g.k., s. 173)

Stalin önderliğinde bolşevik partinin bu anlayışına da devrim düşmanları saldırmakta gecikmediler: "Kapitalizmin troçkist-buharinci restorasyoncuları, yalancılıkla, sovyet sanayini sosyalist değil, devlet kapitalizmi sanayi olarak tanımlıyorlardı. Sovyetik devletsel kurumları inkar ediyorlar; bankaları, para sistemini, iç ve dış ticareti kapitalist tarzda örgütlenmiş işletmeler olarak karakterize ediyorlardı. Lenin ve Stalin'in partisinin önerdiği sanayinin seviyesini yükseltme, onun birikimini ülkenin sanayileşmesi için kullanma yolu yerine, troçkistler, Putilov işletmesi gibi bir dizi büyük işletmeyi ve başka işletmeleri de

kapatmayı öneriyorlardı. Çünkü onlar, bu işletmeleri verimsiz olarak görüyorlardı.

Halkın düşmanları, troçkistler ve Buharin'in taraftarları, sanayide genişletilmiş sosyalist yeniden üretimin olanağını örgütlenmeyi ve gerçekleştirmeyi reddediyorlardı. Onlar, yeniden inşa döneminin rezervleri tükenince sanayisel gelişmenin temposunun gerileyeceği anlayışındaydılar. O dönem Devlet Plan Komisyonu'na çöreklenmiş olan troçkist teslimiyetçiler, bolşevik partiye, sanayide yatırımın yeniden düzenlenmesinin oportünist planını öneriyorlardı. Bu plana göre yatırımlar yıldan yıla gerilemeliydiler. Bu bozguncu menşevik öneriler, işçi sınıfı iktidarı ele geçirdikten sonra yabancı ülke yardımı olmaksızın sosyalist üretimi örgütleyemez diyen troçkist restorasyon "teorisi"ne iyice kök salmışlardı. Troçkistler, ülkenin sanayileştirilmesi davasını akamete uğratmayı ve Sovyetler Birliği'ni yabancı sermayenin boyunduruğuna teslim etmeyi amaç edinmişlerdi." (A. K. Petrossyan; a.g.k., s. 173-174)

Stalin önderliğinde bolşevik parti, hainleri bu noktada da teşhir eder. Sadece teoride mi, sadece siyasi olarak mı? Hayır, SB'de sanayileşmenin ilerlemesi, Stalin önderliğinde bolşevik partinin bu alanda aldığı kararların ne denli yerinde ve doğru oldukları görülüyordu: SB'nin sanayileşmesi, devrim düşmanlarının pratik içinde teşhir olmalarını beraberinde getiriyordu.

Kaynakların planlı, rasyonel ve tutumlu kullanılmasıyla ilk yıllarda elde edilen sonuçları birkaç örnekle somutlaştıralım (Tablo 2): Bu veriler sanayide (ağır sanayi) birikimin yıllara göre nasıl arttığını gösteriyorlar. İkinci Beş Yıllık Plan döneminde; 1933'ten 1937'ye sanayiden bütçeye aktarılan gelirler 3349,7 milyon rubleden 9294,1 milyon rubleye çıkarak yüzde 177 oranında artıyor.

1933	1934	1935	1936	1937	1933-37 arası
3349,7	3090,4	3258,1	5268,6	9294,1	24260,9

Kaynak: K.N.Plotnikow; "Sosyalist Devletin Bütçesi", 1948, s.

Aynı dönemde sanayideki birikimin devletin toplam gelirlerindeki payı da artıyor (Tablo 3):

	1913	1928	1932	1935
Toplam gelir: 1926-27 fiyatlarıyla ve milyar ruble	21,0	25,0	45,5	66,5
Toplam gelir içinde sanayinin payı	5,4	8,7	20,6	34,8
Toplam gelir içinde sanayinin oransal payı	25,5	34,8	45,3	52,3

Bkz. SSCB, Sosyalizmin Ülkesi, 1936, s.10

Bu veriler, devlet bütçesinin gelir hanesinde sanayinin önemini çok açık olarak gösteriyor: Sovyet ülkesinde sanayideki birikimin devlet gelirlerindeki payı oldukça güçlü bir artış göstermiştir. 1928'deki yüzde 34,8'lik pay 7 sene sonra, 1935'te yüzde 52,3'e çıkıyor. Bu, sovyet sanayisinin, sosyalist devletin en önemli, belirleyici gelir kaynağını oluşturduğunu gösterir. Sanayi ile bütçe arasındaki girdi-çıkıtı -araç sirkülasyonu- nasıl geliyordu. Bu, belirleyici öneme haiz noktayı da somutlaştıralım (Tablo 4):

	1928-29	1933	1937	1940
Bütçenin sanayi finansmanı (milyon ruble)	1250,2	13728,6	15300,0	27762,0
SSCB bütçesine gelir katımı (milyon ruble)	641,3	4168,0	6500,0	21346,0
Sanayinin finansmanı için toplam miktar içinde gelir katımının payı	51,3	30,3	42,5	

Bu tablo neyi ifade ediyor? 1, 2 ve 3. plan yıllarını kapsayan bu tablo, SB'nin sanayi üzerinden birikim sorununun çözümlendi-

ğini, birikimin kendi imkanlarıyla giderek genişlediğini gösteriyor. Demek oluyor ki, tek ülkede sosyalizm kurulabiliyor; ülkenin sosyalist sanayileşmesi gerçekleştirilebiliyor.

Bu tablo, sanayileşmeye kapitalist yaklaşımla, sosyalist yaklaşım arasındaki sınıfsal farkı da gösteriyor, yukarıdaki anlatımımız göz önünde tutulursa.

Salt bu birkaç veri, sovyetik sanayileşme metodunun zaferini kanıtlamaktadır.

Sovyet ekonomisinin zaferini; Stalin önderliğinde partinin genel çizgisinin doğruluğunu bir tabloyla daha göstermekten kendimizi alamıyoruz. Bu sefer soruna, bütçede gelir kaynaklarının payı açısından yaklaşıyoruz (Tablo 5).

Bu tablo, sovyet ekonomisinin kısa bir süreç içinde ne denli muazzam boyutlarda büyüdüğünü ve kendi kendini finanse eder duruma geldiğini gösteriyor. Öyle ki bütçe, 1938'e gelindiğinde halkın doğrudan hiç katkısı olmasa da kendi kendini finanse edecek duruma geliyor. Bu başarı, sovyetik sanayileşme metodunun başarısıdır. Sovyetik sanayileşme metodunun gerçekleştirilme koşulları da (araç bakımından) stalinist beş yıllık planlarda açıklanıyordu: Birinci Beş Yıllık Plan döneminde sanayinin finansman kaynağı sosyalist devletin bütçesiydi. Bu plan döneminde sanayideki yatırımlar için ayrılan miktar 24,8 milyar rubleydi. Bu dönemde sanayiye akıtılan toplam miktar da 26,4 milyar rubleydi. Bu miktar, bütçede bütün ekonomi giderleri için öngörülen miktarın hemen hemen yarısına (yüzde 49) tekabül ediyordu.

	1928-1929	1933	1938	1929'dan 1933'e %	1933'ten 1938'e %
Toplam gelirler	8116,1	44245,0	127571,0	545,1	288,3
Bu miktar içinde a- Sosyalist ekonomiden aktarılan toplam gelirler	6098,6	35379,0	115981,0	580,0	327,8
Bunun toplam miktara oranı(%)	75.1	79.9	90.9		
b- Halktan sağlanan miktar	1355,8	6480,0	10167,0	478,0	156,9
Bunun toplam miktara oranı (%)	16.7	14.6	8.0		

	1928	1929	1930	1931	1932	1928'den 1932'ye (%)
Bütün sanayideki yatırımlar (belirtilen yıllar fiyatıyla mil. ruble)	1880,0	2615,0	4115,0	7407,0	10431,0	554.0
Bir yıl öncesine göre oran(%)	100.0	139.1	157.4	180.0	140.8	-
Toplumsal üretimin I. bölümü (mil. ruble)	1444,0	2127,0	3425,0	6513,0	9080,0	629.0
Bir yıl öncesine göre oran(%)	100.0	147.3	161.0	190.2	139.4	-

İkinci Beş Yıllık Plan döneminde ise yatırımların kapsamı 2,6 misli artarak 65,7 milyar rubleye çıkar ve yukarıdaki tabloların da gösterdiği gibi sanayinin kendi imkanlarıyla kendini finanse etmesi giderek önem kazanır.

Bu veriler, halkın, ulusal gelirin bir kuruşunun dahi çarçur edilmesine müsaade etmeyen, bunu yapanlardan hesap soran stalinist anlayışın birer başarısını yansıtırlar.

Son olarak sosyalist sanayileşme politikasının, sanayileşmenin sovyetik metodunun; tek ülkede sosyalist sanayileşmenin zaferini toplu verilerle somutlaştıralım:

Sovyet ülkesinde sanayileşme sadece, ekonominin tekniksel yeni yapılanması için temeli teşkil etmiyordu; sosyalist sanayileşme aynı zamanda toplumsal ilişkilerin sosyalist şekillenmesi sürecine de çıkış noktası oluyordu. Sovyet ülkesinde sosyalist sanayileşme yeni toplumun, yeni insanın, sosyalist mülkiyetin vs. ekonomik temelinin kurulması demektir. Kapitalizmde sanayileşme tekellerin, bir avuç azınlığın hakimiyeti; özel mülkiyetin hakimiyeti iken, sosyalizmde sanayileşme, özel mülkiyetin ortadan kaldırılması; kapitalist ilişkilerin tasfiye edilmesi, sosyalist mülkiyetin/üretimin hakim kılınması anlamına gelir.

Sovyet ekonomisinde sosyalizmin hakimiyeti % olarak				
Sosyalist ekonominin payı %	1924	1928	1937	1956
Üretim yatırım fonu (iş hayvanları hariç)	59.8	65.7	99.6	99.99
Ulusal gelir	35.0	44.0	99.1	99.99
Sanayi brüt üretimi	76.3	82.4	99.8	100.0
Tarımda brüt üretim (Kolhoz üyelerinin kişisel yan gelirleri de dahil)	1.5	3.3	98.5 99.89	
Ticaret işletmelerinin perakende ciro-su (kahvehaneler ve lokantalar dahil)	47.3	76.4	100.0	100.0
Kaynak: 40 Jahre Sowjetmacht in Zahlen, s. 48. (Tablo 7)				

Bu, SB'de gerçekleştirilebilmiş miydi? SB'de sosyalizmin zaferinin belirleyici sonucu olarak sosyalist üretim biçimi hakim kılınabilmiş miydi? Evet, bu gerçekleştirilmişti. Aşağıdaki veriler bu alandaki gelişmeyi yansıtıyorlar (Tablo 7).

Demek oluyor ki, daha 1937'de SB'de dünya tarihinde ilk defa üretim araçlarının toplumsal mülkiyette olduğu bir toplum düzeni; sosyalizm gerçekleştiriliyor. Bu veriler, daha 1937'de sosyalist üretimin, sosyalist mülkiyetin ekonominin bütün dallarında hakim olduğunu gösteriyorlar. Böylelikle SB'de "kim kimi" alt edecek; sosyalizm kapitalizmi mi alt edecek yoksa kapitalizm sosyalizmi mi alt edecek sorusu cevaplandırılmış oluyordu.

Sovyet sanayi, sanayinin yapısı bakımından dünyanın en modern sanayi konumuna gelmişti. Sovyet ekonomisinde üretimin yapısı temelden değişmişti. Örneğin ekonomide bütün brüt üretimde sanayinin payı 1929'da yüzde 54,5'ten 1940'ta yüzde 80,6'ya çıkmıştı. Bu korkunç bir gelişmedir, sosyalist sanayide devrimdir. Bu, genişletilmiş sosyalist yeniden üretimin kısa bir zamanda ulaştığı yüksek seviyedir. Ağır sanayinin toplam sanayideki payı bakımından SB, dünyada birinci konumdaydı. Aynı dönemde, örneğin 1929'da ABD toplam sanayi üretiminde ağır sanayinin payı yüzde 54,5; Almanya'da yüzde 55,9; Fransa'da

yüzde 41 (1926) ve İngiltere'de de yüzde 54 (1924) oranındaydı.

Sovyet sanayi üretiminde makina imalinin payı 1929'da yüzde 11,2'den '40'ta yüzde 31 oranına çıkarken, aynı oran ABD'de 1929'da yüzde 19,3'ten '35'te yüzde 17,6'ya düşüyordu. Almanya'da bu pay 1935'te yüzde 14,6; Japonya'da yüzde 10,6; İngiltere'de 16,2; Fransa'da yüzde 7,4 ve İtalya'da da yüzde 7,1 oranlarındaydı. (Bkz. Büyük Sovyet Ansiklopedisi, SB Bölümü, C. I, s. 859, 1952, Almanca).

Sovyet sanayi oldukça moderndi. Örneğin 1935'te ABD'de metal işleyen sanayi teçhizatı 10 seneden daha yaşlıydı. SB'de ise metal kesen bütün torna tezgahlarının yüzde 60'ı 6 seneden daha gençti.

Makalenin çerçevesini aşacağı için tek tek sanayi sektörlerinin gelişmesine, sanayileşmenin sonucu yeni doğan sektörlerle ayrı ayrı değinmeyeceğiz.

İkinci Beş Yıllık Plan'ın sonuçlarını özetleyen XVIII. Parti Kongresi'nde şu tespit yapılıyordu:

"SSCB, ekonomisini ve savunmanın bütün ihtiyaçlarını bütün gerekli teknik donatımla sağlayan ekonomik açıdan bağımsız bir ülkeye dönüşmüştür."

Sosyalist sanayileşme, emekçilerin maddi ve kültürel yaşam seviyesini giderek yük-

seltmiş, bütün ihtiyaçlar karşılanır olmuştur. Sosyalizmin gerçek inşası bakımında belirleyici olan bu noktayı, bu yazı dizisinin başka bir makalesinde ele alacağımız için burada bu notu düşmekle yetiniyoruz.

Toplam sanayi üretimi açısından (%), 1917=100					
Yıllar	SSCB (toplam sanayi)	SSCB (büyük sanayi)	ABD	İngiltere	Fransa
1917	100	100	100	100	100
1928	185	244	128	109	227
1940	1193	1875	162	142(1)	199(1)
1945	1094	1736	259	136(2)	152(2)
1956	4226	6956	346	212	319

SAYILARIN DİLİ:

Ulusal gelirin toplam kapsamı açısından (yüzde olarak)				
Yıllar	SSCB	ABD	İngiltere	Fransa
1913	100	100	100	100
1929	138	146	112	138
1932	217	91	112	121
1937	459	144	128	117
1940	611	161	145	102
1950	1003	259	165	136
1953	1367	295	171	145
1955	1716	310	181	168
1956	1908	324	188	176

Kaynak: 40 Jahre Sowjetmacht in Zahlen, s. 56 (Tablo 8)

Söylenecek, yorumlanacak fazla bir şeyin olduğunu sanmıyoruz. Hem toplam ulusal gelirin kapsamının, hem de kişi başına ulusal gelirin artış hızı bakımından Sb, kapitalist dünyanın önde gelen ülkelerini karşılayamayacak kadar gerilerde bırakmıştır (Tablo 9).

Kişi başına ulusal gelir açısından (yüzde olarak)				
Yıllar	SSCB	ABD	İngiltere	Fransa
1913	100	100	100	100
1929	124	116	111	139
1937	386	109	123	117
1940	444	119	137	106
1950	770	166	149	134
1953	997	179	153	139
1955	1210	183	162	159
1956	1322	187	167	165

Kaynak: a.g.y. (Tablo 9)

Asırlık tecrübe ve gelişmeye sahip kapitalizm ile 39 senelik bir sürece sahip sosyalizmin gelişmesini bu tabloda da görüyoruz. Toplam sanayi ABD'de 3,4; İngiltere'de

2,1 ve Fransa'da 3,2 misli gelişirken, bu gelişme SSCB'de toplam sanayi açısından 42,2 ve büyük sanayi açısından da 69,5 misli olmuştur.

Teknolojinin modernliği ki bunu yukarıda belirttik, mesleki eğitime verilen önem sonucu işçilerin yüksek kalifiyeli olmaları, rasyonel planlama sonucunda işin verimliliği SB'de, önde gelen kapitalist ülkelerle karşılaştırılmayacak bir hızla artmıştır. Bu artış 1913'ten 1956'ya ABD'de 2,2; Fransa'da 1,8; İngiltere'de 1,4 misli olurken SSCB'de 9 misli olmuştur. İş verimliliğinin artış hızı bakımından SB dünyada ilk sırada yer alıyordu. Sovyet ülkesinde, tablonun da gösterdiği gibi iş verimliliğinin en hızlı artışı İkinci Beş Yıllık Plan döneminde gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde Sovyet sanayi yapısı adeta tamamen yenilenmiş ve stahanow hareketi büyük bir coşkuyla yaygınlaşmıştı. Örneğin 1937'de 1932'ye nazaran iş verimliliği toplam sanayide yüzde 82 oranında artmıştı. Ama ağır sanayinin çeşitli sektörlerinde iş verimliliğinin artışı oldukça büyük boyutlara varıyordu: Örneğin 1932'den 1937'ye iş verimliliği makina imalinde yüzde 212,2; demirdöküm sanayinde yüzde 226,3 ve kömür sanayinde de yüzde 65,4 oranlarında artmıştı (Tablo 10). (Bkz. "SSCB'de Ekonominin Gelişmesi İçin İkinci Beş Yıllık Plan'ın Yerine Getirilmesinin Sonuçları, 1939, s. 73; Aktaran: A.K.Petrossyan; a.g.k., s. 104)

Sovyet sanayisinin konumu				
Sektörler	1913		1956	
	Dünya	Avrupa	Dünya	Avrupa
Toplam sanayi	5	4	2	1
Makina imali	4	3	2	1
Traktör üretimi (beygir gücü makineler bazında hesaplama)	Çarlık Rusya'sında bu üretim yoktu		2	1
Kamyon (otobüs dahil)	Çarlık Rusya'sında bu üretim yoktu		2	1
Elektrik enerjisi	8	6	2	1
Kömür	6	5	2	1

Bolşevik sanayileşme politikası sonucu, sovyet sanayinin Avrupa'daki ve dünyadaki konumu Tablo 11'de görüldüğü gibi değişmişti.

Yıllar	SSCB	ABD	İngiltere	Fransa
1913	100	100	100	100
1928	120	126	94	105
1937	318	135	113	129
1940	422	150	105(*)	114(*)
1950	580	185	124	127
1956	900	224	138	184

Kaynak: a.g.k., s. 62,
x) 1938 (Tablo 11)

Böylelikle bütün dünya sosyalizmin inşa edilip edilemeyeceğini, sosyalizmin bir ütopya olup olmadığını gördü. Bu arada devrim ve sosyalizm düşmanları da tek ülkede sosyalizmin zafer kazanıp kazanamayacağını, başka ülkelerde devrim olmasına rağmen sosyalist üretim biçiminin kurulup kurulamayacağını görmüş oldular. Sovyetik sanayileşme metoduyla 1913'lerde dünyada ve Avrupa'da 4,5. sıralarda olan bir ülke 40 sene sonra 1,2.

sıralara geldi. Şayet bu, sosyalist sanayileşmenin; tek ülkede sosyalizmin inşasının başarısı değilse, SB'de sosyalizmin başarısızlığı veya başarısı başka nasıl açıklanabilir?

SB'de sosyalizmin inşa tecrübesi komünistler açısından oldukça önemlidir. Hem dersler çıkartmak açısından hem de inşa edilen sosyalizmin propagandasını yapmak bakımından. Devrime gönül bağlamış, ona inanan işçilerin ve emekçilerin böyle bir propagandaya ihtiyaçları vardır. Uğruna can verdikleri davanın başka yerlerde nasıl gerçekleştirilmiş olduğunu bilmelidirler. Bu onlara güç verecektir, bu işin olacağına inançlarını artıracaktır, burjuva, revizyonist ve hain propagandaları etkisizleştirecektir. Sovyetik sanayileşme metodunun sonuçları bizim açımızdan çok önemli/öğretici olduğu için, SB'de toplam sanayinin ve ağır sanayinin beş yıllık planlara göre gelişmesini toplu bir şekilde buraya aktarmayı faydalı buluyoruz (Tablo 12).

Sanırsız yorumu gerek yoktur!

Brüt sanayi üretiminin büyümesi yıllık ortalama ve % olarak	1.Beş Yıllık Plan 1929-1932	2.Beş Yıllık Plan 1933-1937	3.Beş Yıllık Plan (planın savaş öncesi ilk 3 yılı) 1938-1940	4.Beş Yıllık Plan 1946-1950	5.Beş Yıllık Plan 1951-1955
Toplam sanayinin brüt üretimi	19.2	17.1	13.2	13.6	13.2
Bu üretim içinde; üretim araçları (Toplam toplumsal üretimin I. Bölümü)	28.5	19.0	15.3	12.8	13.8
Tüketim araçları (Toplam toplumsal üretimin II. bölümü)	11.7	14.8	10.1	15.7	12.0
Makine imalinde ve metal işlemede brüt üretim	41.3	23.1	20.6	10.7	17.1
Elektrik enerjisi yıllık ortalama mutlak büyüme (milyar Kw)	2.1	4.5	4.0	9.6	15.8
Yıllık ort. Büyüme (%)	28.2	21.7	10.1	16.1	13.3
Her büyüme oranındaki üretim (milyar kw)	50	135	362	433	912
Kömür:					
Yıllık ortalama mutlak artış (milyar ton)	7.2	12.7	12.7	22.4	26.0
Yıllık ort. Büyüme (%)	16.0	14.7	9.1	11.8	8.4
Her büyüme oranındaki kömür çıkarımı (1000 ton)	355	644	1280	1493	2611
Petrol:					
Yıllık ortalama mutlak artış (Mil. ton)	2.4	1.4	0.9	3.7	6.6
Yıllık ort. Artış (%)	16.5	5.9	3.0	14.3	13.3
Her büyüme oranındaki üretim (1000 ton)	116	214	285	194	379
Ham demir					
Yıllık ortalama mutlak artış (mil. ton)	0.7	1.7	0.1	2.1	2.8

Yıllık ort. Artış (%)	17.1	18.6	1.0	16.9	11.7
Her büyüme oranındaki üretim (1000 ton)	33	62	145	88	192
Çelik					
Yıllık ortalama mutlak artış (mil. ton)	0.4	2.4	0.2	3.0	3.6
Yıllık ort. Artış (%)	8.7	24.5	1.1	17.4	10.6
Her büyüme oranındaki üretim (1000 ton)	43	59	177	123	273
Kimya sanayiindeki brüt üretim: % olarak yıllık ortalama büyüme	33.3	27.1	17.2	13.3	17.9
Kaynak: a.g.k., s. 78-79. (Tablo 12)					

DİPNOT:

Geçen sayıda yer alan "Ekim Devrimi'nden XIX. Parti Kongresi'ne SB'de Sosyalizmin İnşaa Sorunları" başlıklı yazı, Sovyetler Birliği'ndeki iç mücadele kapsamında tek ülkede sosyalizmin zaferi sorununu tartışıyordu.

1917'de "geri" Rusya'da sosyalist devrim gerçekleşmiş, "ileri" Avrupa'da ise devrim başkaldırıları -örneğin Almanya, Macaristan- yenilmişlerdi. İlk başta "ileri" Avrupa'nın yardımına büyük önem veren Bolşevik Parti ve Sovyet iktidarı, beklenen yardım gelmeyince, Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin kurulamayacağını iddia eden muhalifler ortaya çıktı. O koşullarda, Rusya'da sosyalizmin kurulabileceğine inanmamak, kurulmasından vazgeçilmesini önermek, Rus proletaryasının ele geçirdiği iktidarı, burjuvaziye geri vermesini istemekle eş anlamlıydı. Bunlarla, Lenin sağken yürütülen mücadele, Stalin önderliğinde daha şiddetlenerek sürdü.

Bu çetin savaş; yeni koşullardaki sınıf savaşımının biçimi; proletaryaya ve sosyalizme karşı çıkan kapitalizm yandaşlarıyla, kapitalist yolla sosyalist yol arasında; iktisadi, siyasi, ideolojik, kültürel bütün alanlarda ölümüne süren bir savaştı. Bu kaçınılmaz olarak, tek ülkede sosyalizmin inşasının başarısından öte, çubuğun tek ülkede komünizmin başarısına doğru bükülmesini getirdi. O günün koşullarında, tek ülkede sosyalizmin kesin zaferinden ya da komünizmin zaferinden sözedilmesine, bundan

daha fazla anlam yüklemek, hele de teorik bir tez düzeyine yükseltmek kesin olarak yanlış olacaktır.

Zira, komünizm; tek bir ülkede ulaşılabilecek bir hedef değildir, olamaz da. Devletin sönmüldüğü, sınıf farklılıklarının ortadan kalktığı, iş bölümüne bağlılığın ve çalışmanın zorunluluktan çıkıp, çalışmanın yaşamın birincil gereksinimi haline geldiği; toplumsal zenginlik kaynaklarının gürül gürül aktığı, bayrağında "herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre" belgisi yazılı özgürlük alemi olan komünizm, bir dünya sistemidir. Komünizm, dünya çapında kapitalist kuşatma yarılıp, yerini sosyalist kuşatma aldığında bir gerçek haline gelebilir. Proleter Doğrultu'nun komünizm anlayışı budur.

Yazıda yer alan "Eğer tek ülkede sosyalizmin zaferine inanmıyorsak, ileride göstereceğimiz gibi, tek ülkede komünizm sorunlarını da sineye çekmek zorundayız" ve ".tek ülkede komünizm olasılığı da tek ülkede sosyalizmin zaferi anlayışının doğrudan bir sonucudur." (sf. 66) pasajları ile 69 ve 70. sayfalarda aynı fikirler üzerinde yapılan tartışmalar yer alıyordu. Alıntılanmış ve atıfta bulunduğumuz sayfalarda ifade edilen, "tek ülkede komünizm olasılığı" görüşüne Proleter Doğrultu katılmaktadır. Söz konusu görüş, yazının yazarını bağlamaktadır ve redaksiyon eksikliği nedeniyle bu yanlışı düzeltiyor, okurlarımızdan özür diliyoruz.

VLADİMİR İLYİÇ LENİN (I)

Dünya proletaryasının Marks ve Engels'ten sonraki lideri olan Lenin, aynı zamanda dünyadaki ilk proleter devrimi ve proleter devletin kuruluş mücadelesinin de lideridir. Dönem itibariyle Lenin'in gerek teorik ve gerekse pratik liderliği, emperyalizm ve proleter devrimler çağının başlangıcına tekabül eder. O, hem emperyalizm ve hem de proletarya devriminin bütün temel sorunlarının değişen koşullardaki çözümlemesine, aynı zamanda pratiğe uyarlanmasına birinci derecede önderlik etmiştir. İlk proleter devrim Rusya'da gerçekleşti, ama etkileri bütün dünyayı sarstı; dünyanın çehresini değiştirdi. İnsanlığın altın çağa doğru yürüyüşünün başlaması demek olan bu devrim, dünya burjuvazisini korkudan titretti. İlk proleter devleti, bu, "en demokratik burjuva devletinden bile bin kez daha demokratik devlet" yine dünyanın bütün emperyalistlerini, gerici ve oportünistlerini kudurttu, öfke nöbetlerine soktu. Dünya burjuvazisi hemen sahneye yeni siyasi egemenlik biçimini; faşizmi sürdürdü.

Ama emperyalist sistem kriz ve bunalımlarla boğuşurken, dünya proletaryasının ilk devleti, Rusya'da sosyalizmin kuruluşunu devasa adımlarla gerçekleştiriyordu. Dünyanın ezilen halkları, aydınlar, gençler; hepsi gözlerini ve yüreklerini sovyetlere çevirmiş, gelecek düşlerinin somutlanışını izliyorlardı. Emperyalist burjuvazi, faşist ordularını sovyetlerin üstüne sürüp sosyalizmin işini bitirebilmek için; Hitler faşistinin komutasında II. emperyalist dünya savaşını

başlattı. En gerici, en şovenist emperyalist mihrak, önce, kendisini destekleyen, besleyen ve Sovyetler Birliği'ne karşı savaşa kışkırtan emperyalist devletlere saldırdı. Dünya halklarının Avrupa'dan Uzak Asya'ya kadar büyük bir kıyıma uğradığı, faşizmin Avrupa emekçilerini ve sovyet yurdunu yakıp yıktığı altı yıl sürdü savaş. Sosyalizmi yok etmek için hırsla bu saldırıyı örgütleyen emperyalistlerin ülkelerini de, Hitler faşizminin kanlı savaşından ve diktatörlüğünden yine Sovyet halkının yiğit savaşı kurtardı. Başında Stalin önderliğindeki Bolşevik parti ve Kızılordu, dünya halklarını faşizm belasından kurtarıırken, bir kez daha sosyalizmin bayrağı gökkubbeye yükseldi. Artık dünyanın 1/3'ü, kapitalist emperyalist sistemden kurtulmuş, sosyalizm dünyasına dahil olmuş, sosyalizmin başarıları sürüyor, komünizme olan inanç dünya halklarının, ezilenlerin dünyasında kök salıyordu.

Yaralarını saran emperyalist dünya, daha savaş içinde, ABD komutasında başlattığı antikomünist komployu, "soğuk savaş" namıyla Sovyetlerin etrafında ve hatta dünya çapında örgütlemeye koydu. Bu kez, içteki ihanetle; kruşçevci çetenin ihanetiyle, emperyalistler emellerine ulaşma koşullarına kavuştular. Kruşçev revizyonist kliğinin başlattığı restorasyon, sosyalizmi ve kazanımlarını adım adım yok etti. Ortaya, kokuşmuş, çürümüş, yozlaşmış bir kapitalist ekonomik ve toplumsal kadavra çıktı. Emperyalistler '90'a doğru fiske misali dokuşlarla bu kadavrayı da tarihin çöplüğüne

yolladılar. Emperyalist medya güruhu, her gün her saat “sosyalizm öldü, yaşasın kapitalizm” diye çığlıklar atadursun, geride kalan yıkıntıdan, yeni bir devrim ve sosyalizm kavgasının yükseleceği, patlama öğelerinin hızla biriktiği birkaç yıllık verilerle ortaya çıkmıştır ve sosyalizme ve komünizme doğru umut ve etkinlikler artmaktadır. Büyük önder Lenin’in ve Stalin’in posterleri kapitalizme karşı öfkenin ve sosyalizm için savaşın simgeleri olarak onbinlerin elinde yükseliyor. Dünyanın pek çok yerinde; işçi ve emekçiler, gençler kapitalizme ve faşizme karşı savaşıyorlar.

Bu görüntüler, marksist leninist komünistler bakımından da son derece önemli gelişmelerin mayalanmakta olduğunun işaretleri olarak algılanmaktadır. Bu görüntüler yeni Ekimlerin geleceğini, bilimsel inancın yayılması dünya burjuvazisine, gericiliğe, gladiolaşmış burjuva devletlere karşı mücadele; işçi sınıfının, ezilen emekçilerin, devrimci ve komünist güçlerin önünde her zamankinden daha yakıcı bir yükümlülük olduğunu duyuruyor.

Yeni Ekimler, ancak ve ancak ilk Ekim’i örgütleyenlerin ilkelerinden, yolundan yürünürse başarıya ulaşacaktır. Dünya proletaryasının büyük önderi Lenin’i, aramızdan ayrılışının 73. yıldönümünde yeni Ekimleri hazırlayacak fikirleriyle anmak, emperyalizm ve proleter devrimler çağının marksizmini tanıtmak en uygundur diye düşündük.

DÜNYA PROLETARYASININ TEORİSYENİ OLARAK LENİN

Lenin’in yaşadığı dönemde, Marks ve Engels’in yaşadıkları düzenin şartları aynen devam etmiş olsaydı, leninizm diye bir gerçeklik olmazdı ve Lenin, en fazlasıyla Marks ve Engels’in öğretisini “yeniden” yorumlamış olurdu. Çünkü Marks ve Engels, kapitalizmin oluşumu için söylenmesi gerekenin hepsini ana hatlarıyla söylemişler, belli bir bilimi oluşturmuşlardı. Onlar

“ruhu”, somut durumun somut tahlilinden hareketle, materyalist düşünce tarzı ışığında gerçekleştirmişlerdi. Lenin’in siyasi faaliyete başladığı dönemde ise kapitalizm, kendi gelişmesinin sonucu olarak en yüksek ve son aşamasına; emperyalizm aşamasına geçiyordu. Bu geçiş yeni şartları beraberinde getiriyor, o zamana kadar olgunlaşmamış olan çelişkiler olgunlaşıyordu. Örneğin, Marks ve Engels’te teorik bir anlam taşıyan proleter devrim, emperyalist çağda dünya çapında pratikte çözüm bekleyen sorun oluyordu.

Bir bütün olarak emperyalizm, kapitalist sisteme özgü çelişkilerin had safhada keskinleşmesini, kapitalizmin sistem olarak “çürüten kapitalizm” sürecine girmesini ifade ediyordu. İşte leninizmin kökenini; çıkış noktasını, Lenin’in bu tarihi gelişmeyi görmesinde ve onu marksizm ışığında değerlendirmesinde aramalıyız. Lenin’in ideologluğu ve teorisyenliği, marksizmi; Marks ve Engels’in düşüncelerini yeniden formüle etmekten değil, bilakis, marksizmden hareket ederek emperyalist çağı açıklayabilmesinden kaynaklanmaktadır.

Peki Lenin’in metodu neydi? Yeni olanı nasıl tespit ediyordu? Lenin’in, nesnel gerçekliği incelemek, gelecekteki gelişmelerin nasıl olabileceğini önceden tespit etmek ve güçleri gelişmeye göre hazırlamak için somut durumun somut tahlilinden hareket ediyordu. O, somut durumun somut tahlilini “marksizmin canlı ruhu, en derin özü” olarak tanımlıyordu. Lenin, bu metodun, marksist teorinin somut duruma uygulanması olduğunu kavriyordu.

Somut durumun somut tahlili nesnel olarak nasıl yansiyordu? Fiili durum neydi, bundan çıkarılması gereken sonuçlar neydi?

Kapitalizm, muazzam bir gelişme sürecine girmişti. Bu gelişme sermayenin yoğunlaşmasını ve merkezileşmesini beraberinde getirmiş; tekeli birlikler oluşmaya başlamıştı. Kapitalizmin nisbeten barışçıl geliş-

me dönemi sona eriyordu, ama emperyalizm de bütün yönleriyle, bütün çelişkileriyle henüz tam olarak açığa çıkmamıştı. Bu dönemde işçi sınıfının mücadelesinde sendikalar belirleyici rol oynuyorlar, grevler, parlamenter mücadele ve bu alanda elde edilen başarılar, sonuca bu yolla varılacağını, yani parlamenter mücadele ile kapitalizmin yıkılarak, sosyalizmin kurulacağı anlayışını yaygınlaştırıyordu.

II. Enternasyonal oportünizmi bu gelişme sürecinde doğmuş ve sonuç itibarıyla marksizmi revize edecek, çarpıtacak kadar şekillenmişti. Öyle ki, Stalin'in deyişiyle "II. Enternasyonal partileri yağ bağlamışlardı", devrim üzerine, proletarya diktatörlüğü ve kitlelerin devrimci eğitimi üzerine ciddi düşünmeye niyetli değillerdi. II. Enternasyonal oportünistleri, marksizmi çürük doğmalara dönüştürüyorlar, devrimci mücadele ve politika yerine düzene ayak uyduruyorlar, işçi sınıfının devrimci mücadelesini, burjuvazinin kabul edeceği çerçeveye çekiyorlardı. II. Enternasyonal oportünistleri, kapitalizmin, emperyalizm aşamasına girmesi, mücadele şartlarının ve metodlarının değişmesi karşısında, yeni şartlarda yeni mücadele metodları geliştirmeleri gerekirken eski anlayışlara bağnazca sarılıyorlardı. Bu da, onları karşı devrimin, burjuvazinin safına götürdü. Ama, metod olarak somut durumun somut tahlilinden hareket eden Lenin, her şeyden önce; a) Kapitalizmin gelişmesi; b) işçi hareketinin durumu; c) II. Enternasyonal'in içine düştüğü durumu inceleyerek çağımızda proletaryanın mücadelesinde esas olan sonuçları çıkarıyordu. Bu sonuçları aşağıda ele alacağız.

"Lenin'in metodunun bize neyi verdiği, esas itibarıyla marksist öğretide mevcuttur. Bu öğretisi, Marks'ın deyişiyle 'özü itibarıyla eleştirel ve devrimcidir? Tam da bu eleştirel ve devrimci ruh, Lenin'in metoduna baştan sona nüfuz ediyor. Ama, Lenin'in metodunu, Marks'ın verdiği basit bir yeniden verilmesi olarak anlamak yanlıştır.

Gerçekte, Lenin'in metodu, sadece eski haline getirmek değil, bilakis, Marks'ın devrimci ve eleştirel metodunun, onun materyalist diyalektiğinin geliştirilmesi ve somutlaştırılmasıdır da.

1) Lenin Ve Emperyalizm Tahlili

Lenin'in "Emperyalizm" adlı çalışması, Marks'ın "Kapital"inin devamı olan bir eserdir. Lenin, emperyalizm tahlilleriyle marksist teoriye önemli katkıda bulunmuştur. O, bu kitabında, şayet Marks yaşasaydı, "Kapital"inin devamı olarak yazması gereken neyse onu yazdı. Yani Lenin, "Kapital"in ilk yayınlandığından bu yana geçen yarım yüzyıl içinde biriken çok kapsamlı tarihi materyali bilimsel olarak geliştirmiş, marksist metod temelinde tahlil etmiştir. Bunun sonucudur ki Lenin, emperyalizmi, kapitalizmin en yüksek aşaması olarak değerlendirmiş; kapitalizmin nihai gelişme aşamasına girdiğini tespit etmiştir. Lenin, emperyalist çağda kapitalizmin karakterini tespit etmiştir; üretimin yoğunlaşması; tekelleşme, bankaların devamlı büyüyen önemi; banka sermayesinin sanayi sermayesi ile kaynaşması ve bundan mali sermaye olgusunun doğması; bu gelişmenin sonucu olarak sermaye ihracının önem kazanması, dünyanın emperyalist güçler tarafından nüfuz sahalarına bölünmüş olması vs.

Bu eserinde Lenin, emperyalist çağın siyasi ve ekonomik verilerini kapsamlı ve titizce tahlil eder ve kapitalizmin temel çelişkilerini, bu çelişkilerin emperyalist çağda kaçınılmaz olarak keskinleşeceğini açıklar. Lenin bu çalışmasının sonucu olarak esas tezi; emperyalizmin kapitalizmin gelişmesinin en yüksek aşaması ve sosyalist devrimin arifesi olduğu tezini tespit eder.

"Emperyalizm" kitabında Lenin, Kautsky ve diğer oportünistlerin, burjuvazinin kuyruğuna takılışlarını, marksizmi çarpıttıklarını da teşhir eder; Kautsky ve diğer oportünistler, kapitalizmin emperyalizm aşamasında derinleşmiş/keskinleşmiş çelişkilerini

ve bu çelişkilerden dolayı doğan devrimci krizi gizlemeye çalışıyorlardı. Kautsky'nin "ultraemperyalizmi" bu amaca hizmet etmekteydi. Kautsky döneline göre emperyalizm, örgütlü kapitalist bir ekonomiye götürcektir ve böylelikle de bütün çelişkiler ve krizler; bunların sonucu olan savaşlar da yok olacaktır. Lenin, Kautsky'nin bu anlayışının ne anlama geldiğini şöyle ifade eder:

"İngiliz papazlarının veya tatlı Kautsky'nin iyi niyetli düşünceleri ne olursa olsun, onun 'teori'sinin objektif, yani gerçek sosyal anlamı sadece ve sadece şudur: Kapitalizm koşulları altında sürekli bir barışın mümkün olduğu umutlarıyla, dikkatleri günümüzün keskin uzlaşmazlıklarından ve vahim sorunlarından çevirip, gelecekteki düşsel bir 'ultraemperyalizm'in hayali umutlarına yönlentmek, kitleleri avutmak için hazırlanan en gerici bir (yöntemdir). Kautsky'nin 'marksist' teorisinin içeriği, kitlelerin aldatılmasından başka hiçbir şey değildir." (Lenin "Der Imperialismus als höchstes Stadium des Kapitalismus, C. 22. sf. 299-300)

Lenin'in "Emperyalizm" eseri, modern revizyonizmin ve reformizmin (oportünizmin) bütün görünüm biçimlerine karşı da mücadeledir. O devrimci marksizmin elinde sınıf düşmanlarına karşı etkin bir silahtı. Lenin'in "Emperyalizm" eseri, dün olduğu gibi bugün de, burjuva ideolojiye ve onun işçi hareketi içindeki uzantılara karşı mücadelede komünistlere yol göstermektedir.

"Kautsky'nin hem emperyalizmi teorik tahlili, hem de emperyalizm üzerine yaptığı ekonomik ve siyasi eleştirisi, marksizimle kesinlikle bağdaşmayan, emperyalizmin temel çelişkilerini cilalayıp gözlerden çıkarma, ne pahasına olursa olsun, Avrupa işçi sınıfı hareketi içindeki oportünizmle olan çöken birliği koruma ruhuyla doludur." (agy., sf. 303)

Çağımızın emperyalist karakterinden hiçbir şey değişmemiştir. Burjuvazinin bugünkü uluslararası plandaki "zaferi", revizyonist

ülkelerin arka arkaya çökmesi, leninist emperyalizm tahlilini kavramamanın veya onu yanlış yorumlamanın ne anlama geldiğini açıkça göstermektedir. Dünyanın yeniden emperyalist bir savaşa doğru yuvarlandığı bir dönemde komünistlerin burjuva ideolojiye ve onun işçi hareketindeki uzantıları olan revizyonizme ve oportünizme (reformizme) karşı mücadelede Lenin'in emperyalizm tahlillerini "Amerika'yı yeniden keşfetmek" anlamında değil, gerçekten kavrayarak ve uygulayarak ele almaları kaçınılmazdır: Emperyalizme karşı mücadele = Lenin'in emperyalizm tahlilleri; revizyonizme ve oportünizme karşı mücadele = leninist emperyalizm tahlilleri; emperyalistler arası çelişkilerin keskinleşmesi ve günümüzde yansıdığı biçimleri = leninist emperyalizm tahlilleri; savaşa karşı ve barış için, devrim için mücadele = leninist emperyalist tahlilleri! Lenin'in, Marks'ın "Kapital"ini geliştirmesi, onun devamı olan emperyalizm olgusunu genel hatlarıyla bu noktalarda toplarlar. Komünistlerin görevi, bu tahlilleri, sınıf düşmanına karşı mücadelede silah olarak kullanabilmektir.

2) Lenin Ve Proletarya Diktatörlüğü

Proletarya diktatörlüğü konusunda Lenin, marksizmi geliştirmiştir, ona katkıda bulunmuştur. Bu konuda, Marks, genel tespitlerin ötesinde birşey söylememiştir. Çünkü o dönem, proletarya diktatörlüğünün pratik bir sorun olarak gündeme gelmediği bir dönemdi. Bunun için Marks'ın bu konudaki söyledikleri soyuttu (geneldi). Marks'ın pratikte tanıdığı, yaşadığı bu alandaki gelişme sınırlıydı. Çok bilinen ve onun proletarya diktatörlüğüyle ilgili olarak söylediği şunlardı:

"Bana gelince; ne sınıfların varlığını, ne de onların modern toplumda kendi aralarındaki mücadelelerini keşfetme özelliği bana ait değildir. Benden çok önceleri burjuva tarih yazarları, sınıfların bu mücadelesinin tarihi gelişmesini ve burjuva ekonomistler de aynı mücadelenin ekonomik anatomisini anlattılar. Benim yeni olarak yaptığım; 1)

Sınıfların varlığının sadece, üretimin belirli tarihi gelişme aşamalarına bağlı olduğunu; 2) Sınıf mücadelesinin zorunlu olarak proletarya diktatörlüğüne götürdüğünü; 3) Bu diktatörlüğün bizzat kendisinin de bütün sınıfların ortadan kalkması için ve sınıfsız toplum için sadece geçişi teşkil ettiğini kanıtlamak olmuştur.” (Karl Marks; Marks’ın Joseph Weydemeyer’e 5 Mart 1852 tarihli mektubundan, C. 28, sf. 507-508)

“Kapitalist ve komünist toplumun arasında birinden diğerine, devrimci bir dönüşümler dönemi bulunur. Bu, siyasi bir geçiş dönemine de tekabül eder ve onun devleti, proletaryanın devrimci diktatörlüğünden başka bir şey olamaz.” (K. Marks, (Kritik des Gothaer Programms”, C. 19, sf. 28)

Bunlar, Marks’ın proletarya diktatörlüğü konusunda söylediği ve genel olarak tanınmış formülasyonlardır; soyut formülasyonlardır. Marks, proletarya diktatörlüğü konusundaki çözümlenmeleri Paris Komünü’nü göz önünde tutarak somutlaşmıştır. Örneğin O, burjuvaziye hitaben şöyle diyordu:

“Beyler! proletarya diktatörlüğünün ne olduğunu bilmek istiyorsanız, Paris Komünü’ne bakınız.”

Fransa’da Komünar hareketi yenildi. Bu yenilginin temel nedenleri vardı. Örneğin, Fransa’da toplum ve kapitalizm proletarya diktatörlüğünün kurulması için gerekli olgunlukta gelişmemişti; bu hareket bütünlüklü değildi ve Fransız işçileri devrimci/komünist partilerinden yoksundu. Bir bütün olarak Paris Komünü Fransız işçi hareketi içinde birbiriyle ortak yönü olmayan veya çok yüzeysel olan anarşistlerden küçük burjuva ve komünistlere kadar birçok akımı bağrında taşıyor, salt sınıfsal karakter taşımıyordu. Dahası; Komün, iktidarı elinden aldığı burjuvazinin üzerine kararlılıkla yürümemiş, iktisadi dayanaklarını örneğin, bankalara el koymamıştı. Proletarya diktatörlüğünün burjuvazi üzerinde

sınıf diktatörlüğü olduğu ve proletaryanın bu diktatörlüğünü başka hiçbir sınıfa paylaşamayacağını Lenin, tarihi olgulardan ve Paris Komünü deneyiminden de hareketle bilimsel olarak temellendirmiş ve açıklanmıştır. Proletarya diktatörlüğü olgusu, emperyalist çağda Lenin’in marksizme belirleyici katkısından birisidir. Lenin, Marks’ın bu konuda yukarıda aktardığımız genel tespitlerini geliştirerek somutlaşmıştır.

Lenin’in proletarya diktatörlüğü anlayışı, onun marksist devlet anlayışından, bu anlayışı geliştirmesinden kopuk olarak ele alınamaz. Lenin için önemli olan, öncelikle, Marks ve Engels’in işçi sınıfının siyasi iktidarı üzerine, işçi sınıfı devletinin zorunluluğu ve görevleri üzerine anlayışlarının nasıl oluştuğunu, tarihi olarak açıklamaktı. Bunu yapan Lenin, marksist devrim anlayışında siyasi iktidar sorununun merkezi sorun olduğunu kanıtladı. Bu sorunun ve kavranmasının ne denli önemli olduğunu yine Lenin’den dinleyelim:

“Sadece, sınıf mücadelesini kabul eden ve kabulü proletarya diktatörlüğüne kadar götüren kişi marksisttir... Bu, marksizmin gerçekten kavranması ve kabulü için denektaş olmalıdır.” (Lenin, Devlet ve Devrim”)

Burjuva ve oportünist ideologlar, Lenin’in, Marks ve Engels’in devlet konusundaki görüşlerini, materyalist tarih anlayışı temelinde emperyalist çağın pratik tecrübeleri ve gereksinimleri temelinde geliştirdiğini ve böylelikle marksizmi bu alanda da zenginleştirdiğini sürekli inkar ederler.

Marks, Lassalle’a yazdığı 22 Şubat 1852 tarihli mektubunda ekonomi üzerine çalışmasından [ilk kez 1939-1941’de SbKp(B) MK’sına bağlı Marksizm-Leninizm Enstitüsü tarafından yayınlanan ve “Politik Ekonomi Eleştirisi Özeti” başlığını taşıyan taslak kastediliyor] bahseder. Bu çalışmanın 4. bölümü devletin incelenmesine ayrılmıştı. (Bkz. C. 29, sf. 550-551) Bu çalışmayı Marks,

Lassalle'a yazdığı mektupta biçimde gerçekteşiremez. Ama devlet sorunu Marks ve Enlges'in çeşitli yazılarında genel de olsa ele alınır. Lenin devlet üzerine incelemesine Marks ve Engels'in bu genel tespitlerini ele alarak başlar. (Bkz. "Komünist Parti Manifestosu"/1848 "Louis Bonapart'ın 18. Brumaire'si"/1852; "Fransa'da İç Savaş"/1871, "Gotha Programı Taslağının Eleştirisi"/1875)

Lenin, daha 1902'de "RSDİP Programı Taslağı"nda ve "Plehanov'un İkinci Program Taslağı'na Notlar"da Marks'ın devlet ve proletarya diktatörlüğü anlayışından hareket eder. (Bkz. Lenin, C. 6, sf. 12-19, sf. 23-46)

Proletarya diktatörlüğüne karşı alınan tavır, Lenin için a) Sınıf olgusunun marksist kavrayışı; b) Devletin rolü; c) Devrimde proletaryanın temel görevleri açılarından kaçınılmaz/elzem kriterdir.

Lenin emperyalizm şartlarında işçi sınıfının iktidara giden yolunun karakterini gösteren birçok önemli yazısı vardır. Bunlardan bir kaç şunlardır: "İki Taktik"-1905; "İkinci Enternasyonal'in Çöküşü"-1915; "Avrupa Birleşik Devletleri Şiarı Üzerine"-1915; "Sosyalist Devrim ve Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı - Tezler"-1916; "Proleter Devrimin Askeri Programı"-1916; "Nisan Tezleri"-1917 ve nihayet "Devlet ve Devrim"-1917.

Lenin'le birlikte veya leninizmin oluşmasıyla birlikte, bu oluşumun bir parçası olarak, marksizmin devrim ve devlet anlayışı da yeni bir gelişme aşamasına ulaşıyordu. Bu gelişmenin en yüksek noktasını, en olgunlaşmış anlatımını "Devlet ve Devrim"de görmekteyiz. Bunun için "Devlet ve Devrim"ın ne olduğunu birkaç noktada toparlayarak verelim.

"Devlet ve Devrim"ın doğuşunda iki tarihi olgu belirleyici olmuştu: a) Rusya'da gelişen sınıf mücadelesi, proletaryayı iktidara gelmekle karşı karşıya getirmişti. Böylelikle

o zamana kadar nisbeten teorik olarak ele alınan devlet sorunu, pratik-politik bir anlam kazanmıştı; b) İl.

Enternasyonal oportünistleri marksist devlet anlayışını çarpıtmışlardı. Sözkonusu olan, marksist devlet anlayışının oportünizmden arındırmak ve bu alanda da oportünizme yıkıcı bir darbe vurmaktı. Lenin, esas itibariyle bu iki nedenden dolayı marksist devlet anlayışını yeni devrimci tecrübeler ışığında geliştirir.

Lenin'in bu eserinde ele aldığı konulara gelince:

Lenin; "Devlet ve Devrim"de proletarya diktatörlüğünü kapsamlı bir şekilde ele alır. O, bu eserinde, proletarya diktatörlüğünü; proletaryanın, devlet iktidarını kendi eline alması gerektiğini; burjuva devlet mekanizmasını yıkması, parçalaması gerektiğini; yeni proleter sosyalist bir devlet kurması gerektiğini; proletaryanın, iktidardan uzaklaştırılan eski hakim sınıfların direnişini kırması gerektiğini; yeni toplumu -sosyalist toplumu- örgütlemesi gerektiğini öğretir ve Lenin, bütün bu görevlerin yerine getirilebilmesi için proletarya diktatörlüğünün yeni tipten demokrasi olarak; sosyalist demokrasi olarak elzem olduğunu vurgular.

Lenin, bu kitabında, çok küçük bir azınlığın, zenginlerin demokrasisi olan burjuva demokrasisini sert bir şekilde eleştirir ve proletarya demokrasisini, emekçilerin ezici çoğunluğunun gerçekten de devlette söz sahibi olmaları anlamına geldiğini açıklar.

Sovyetler Birliği'nde proletarya diktatörlüğü, sovyet biçiminde örgütlenmişti: Bu, devlet iktidarının siyasi biçimidir. Sovyetler Birliği'nde proletarya diktatörlüğünün bu biçimde örgütlenmesine rağmen, kapitalizmden komünizme geçiş döneminde başka ülkelerde proletaryanın diktatörlük biçimlerinin başka türlü de olabileceğini söyleyen Lenin şöyle der:

"Kapitalizmden komünizme geçiş, tabii ki siyasi biçimlerinin çok büyük bir çeşitliliğini ortaya koyacaktır. Ama orada esas olan mutlaka şu olacaktır; proletarya diktatörlüğü" (Lenin; "Devlet ve Devrim") "Devlet ve Devrim"de Lenin, Marks'tan devraldığı komünist toplumun gelişme aşamaları tahlilini geliştirir ve somutlaştırır ve Marks ve Engels'ten devraldığı devlet sorununu, proletarya diktatörlüğü sorununu, bu devletin hangi şartlarda kendisini yok edeceğine kadar geliştirir ve inceler. "Devlet ve Devrim", "canlı diyalektiğin tarihidir"!

3) Köylü Sorunu ve Lenin Marks ve Engels, somut koşullar sorunu pratik-politik bir sorun olarak ortaya koymadığı için proletaryanın köylülükle ittifakı hakkında genel sözlerin/tespitlerin ötesinde somut bir şey söylememişlerdir.

O dönem Lenin'in köylü devrimcisi leninizmin temelini köylü sorunundan ibaret olduğunu yaygınlaştırmaya çalışanlar vardı. Bunlardan birisi de Zinovyev'dir. Zinovyev, Lenin'in ölümünden dolayı Leningrad Sovyeti'nin 7 Şubat 1924'teki oturumunda bir konuşma yapar ve orada şöyle der:

"Birincisi, O'nun (Lenin'in -çn.) köylülük üzerine düşüncesi. Belki de, leninizmde en temel olandır, Vladimir İlyiç'in en önemli keşfidir." (Zinovyev; V. I. Lenin-Dahi, Öğretmen, Önder ve İnsan", Komünist Enternasyonal Dergisi, sf. 31-32, sf. 6, 1924)

Stalin, bu ve benzeri yanlış değerlendirmelerden hareketle, leninizmin esasının köylülük sorunu değil, proletarya diktatörlüğü sorunu olduğunu açıklar (Bkz. Stalin: "Über die Grundlagen des Leninismus") ve sonra şu tespiti yapar; "Proletaryanın, siyasi iktidar için mücadelesinde müttefikler sorunu olarak köylü sorunu, ikincil, yan sorundur. Köylü sorunu, proletarya diktatörlüğünün genel sorununun bir parçasıdır ve ancak bu anlamda leninizmin en hayati sorunlarından birisidir." (Stalin, agy. C. 6, sf. 109)

Lenin, köylülüğü hiçbir zaman bir bütün, bölünmez bir potansiyel olarak görmemiştir. Köylülüğü değerlendirirken, somut, nesnel olgulardan ve gelişmelerden hareket etmiştir. Lenin'in soruna yaklaşımını çok iyi kavrayan Stalin, leninizmde köylü sorununun üç aşamasını şöyle sıralar: a) Burjuva-demokratik devrim döneminde köylülük; b) Proleter devrim döneminde köylülük ve c) Sovyet iktidarının oturaklaşmasından sonra köylülük.

Bu her üç aşamada da köylülük, proletaryasının mütefikidir. Ama bu her aşamada köylülüğün kapsamı, sınıfsal tanımlanması değişir. Lenin, köylülüğün bu özelliğini görmüş, ondaki potansiyelin, ne zaman, hangi şartlarda devrimci potansiyel olarak açığa çıkacağını kavramıştı. Lenin açısından Rus devrimleri, köylülük sorununda somut tecrübelerin toplandığı ve değerlendirildiği devrimler olmuştur.

Burjuva demokratik devrimde köylülük sorununda leninizmin esasını şu anlayış oluşturur:

"Proletarya, mutlakliyetin direncini zor yoluyla kırmak ve burjuvazinin yalpalayan tavrını felce uğratmak için köylülüğün kitlesini kendine çekerek demokratik devrimi sonuçlandırır." (Lenin; "İki Taktik", Seçilmiş Eserleri, C. 1 sf. 608). Bu anlayışın kaçınılmaz sonucu, demokratik devrimde siyasi iktidarın, proletarya önderliğinde "Proletaryanın ve köylülüğün devrimci-demokratik diktatörlüğü" olmasıdır.

Sosyalist devrimde köylülük sorununda leninizmin esasını şu anlayış oluşturuyordu:

"Proletarya, burjuvazinin direncini zor yoluyla kırmak ve köylülüğün ve küçük burjuvazinin yalpalayan tavrını felce uğratmak için halkın yarı proleter unsurlarının kitlesini kendine çekerek sosyalist devrimi gerçekleştirmelidir." (agy.) Bu anlayışın kaçınılmaz sonucu, siyasi iktidarın sadece ve sadece proletaryaya ait olacağı, proletar-

yanın bu iktidarı, kendi diktatörlüğünü başka hiçbir güçle paylaşamayacağıdır.

Sovyet iktidarının veya proletarya diktatörlüğünün yerleşmesinden sonra köylülük sorununa gelince: Devrim öncesindeki - gerek burjuva demokratik devrim ve gerekse de sosyalist devrim olsun- köylülükle devrimden sonraki köylülük birbirine karıştırılmamalıdır. Demokratik devrimden sonraki köylülük, demokratik devrimin kazanımlarını gören ve ona bilinçli bir şekilde sahip çıkan ve bizzat iktidarın ortağı bir köylülüktür. Sosyalist devrimden sonraki "köylülük" ise varlığının devamını proletarya diktatörlüğünde gören, o bilince varmış ve kazanımlarını proletarya diktatörlüğüyle korumaya, geliştirmeye kararlı "köylülük"tür. Rusya somutunda ise söz konusu olan, 1905-1907 burjuva-demokratik devriminden, 1917 Şubat demokratik devriminden ve nihayet 1917 Ekim sosyalist devriminden geçen, bu devrimlerin pratik ve tecrübeleriyle bilinçlenmiş, silahlanmış köylülüktür. Bu, proletarya ile ittifak içinde olmanın, siyasi ortak amaçlı hareket etmenin ne anlama geldiğini çok iyi kavrayan sosyalist "köylülük"tür. İşte Lenin, bu köylülüğü, proletaryanın, dolayısıyla proletarya diktatörlüğünün yedek gücü olarak görmüştür. Leninizmin bu özelliğini açıklarken Stalin şöyle der: "İktidarda duran proletarya, sanayiye tarım ile birleştirmek için, sosyalist inşayı geliştirmek için, proletarya diktatörlüğünün o elzem temelini -ki bu, temel olmaksızın sosyalist ekonomiye geçmek mümkün değildir- yaratmak için bu yedeği kendine çekebilmelidir, çekmek zorundadır." (Stalin; "Über die Grundlagen des Leninismus" C. 6, sf. 121-122)

Görüyoruz ki, proletarya ile köylülük arasındaki ittifakın karakterini/kapsamını belirleyen, ülkedeki somut koşullardır; devrimin karakteridir. Lenin, emperyalist çağda köylülüğün demokratik ve sosyalist devrimdeki rolünü görerek, köylülük sorununu, marksist teoriden hareketle geliştirmiş, marksizmin zengin hazinesine katmıştır.

4) Lenin ve Parti Sorunu İki ayrı dönemde iki ayrı parti anlayışı: İşçi hareketinin doğuşuyla, kapitalizmin serbest rekabetçi döneminin sona erdiği dönemi, özellikle de II. Enternasyonal'in işçi hareketi içinde etken olduğu dönemi düşünelim. Bu dönemin özelliği neydi? Bu dönemde şu veya bu şekilde barışçıl bir gelişme sözkonusuydu. II. Enternasyonal partileri işçi hareketi içinde etkindiler. Parlamenter faaliyet, en yaygın ve geçerli olan mücadele biçimini oluşturuyordu. Böyle bir dönemde partiler ciddi ve belirleyici bir öneme haiz değillerdi. Bunun ötesinde, daha sonraki dönemlerde partilere nüfuz eden oportünizm, partiyi sınıf mücadelesinde araç olmaktan çıkartarak, burjuvaziyle uzlaşmada, proletaryayı emperyalist burjuvazinin politikasına alet etmekte bir araç olmaya dönmüştü. II. Enternasyonal partileri, oportünistlerin elinde proletarya ile burjuvazi arasındaki "barış"ın aracı olmuşlardı. Oportünistler parti faaliyetini değil, parlamentodaki faaliyetlerini ön plana çıkarmışlar veya parti faaliyetini, parlamenter faaliyete indirgemişlerdi.

Doğaldır ki, ne bu türden partiler ne de böylesi parti anlayışları proletaryanın iktidar mücadelesinin araçları ve anlayışları olamazlardı.

Emperyalizm çağı ile birlikte genel durum değişmeye başlamıştır. Emperyalist çağ! Bu, sınıf mücadelesinin keskinleştiği dönemdi. Bu, proletaryanın devrimci eylemlerinin geliştiği dönemdi. Bu, proleter devrimler, ulusal kurtuluş mücadelesi, emperyalist savaşlar dönemi idi.

"Bu dönem, proletaryaya yeni görevler yükliyordu; bütün parti faaliyetini yeni, devrimci tarzda inşa etmek; işçileri, iktidar için devrimci mücadele ruhuyla eğitmek; yedekler yetiştirmek ve (mücadeleye) çekmek; komşu ülkelerin proleterleriyle ittifak kurmak; bağımlı ülkelerin ve sömürgelerin kurtuluş hareketi ile sağlam ilişkiler kur-

mak" (Stalin; Über die Grundlagen des Leninismus", C. 6, sf. 150)

Bu görevleri, II. Enternasyonal partilerinin, o oportünistleşmiş, yozlaşmış, marksizmi çarpıtmayı görev edinmiş partilerin yerine getireceğine inanmak, saflıktan başka bir şey olamazdı. Bunun için gerekli olan yeni bir partiydi; proletaryanın devrimci mücadele partisi. Yeni parti anlayışını somut durumun somut koşullarından, yeni çağın beraberinde getirdiği gelişmelerden hareketle geliştiren ve pratiğe uygulayan Lenin olmuştur.

Stalin, "bu yeni partinin özellikleri nedir" sorusuna şu cevapları veriyor (yazının kapsamını genişlettiği için alıntıyla yetineceğiz, yoruma girmeyeceğiz):

"1) İşçi sınıfının öncüsü olarak parti. Parti her şeyden önce işçi sınıfının öncüsü olmalıdır. Parti, işçi sınıfının en iyi unsurlarını tecrübeleriyle, devrimci ruhuyla, proletaryanın davasına olan sınırsız bağlılıklarıyla bağrında toplamalıdır. Gerçekten öncü olmak için parti, devrimci teori ile hareketin yasalarının bilgisi ile devrimin yasalarının bilgisi ile donanmalıdır. ... parti işçi sınıfının siyasi önderidir. Parti, proletaryanın mücadele kurmaydır.

Ama parti, sadece öncü olamaz. O, aynı zamanda sınıfın örgütlü müfrezesi, sınıfın bir bölümü olmalıdır. Öncü ile işçi sınıfının diğer kitleleri arasındaki parti üyeleriyle partiszizler arasındaki fark, sınıflar kaybolmadığı müddetçe kaybolmazlar. Parti ile partisziz kitleleri arasında sıkı bağ olmadığı, bu kitlelerin, onun önderliğini tanımadıkları, parti, kitleler nezdinde ahlaki ve siyasi güvenilirliğe sahip olmadığı müddetçe, sınıfa önderlik edemez.

2) İşçi sınıfının örgütlü müfrezesi olarak parti. Parti, işçi sınıfının sadece öncüsü değildir. O, sınıfın mücadelesini gerçekten yönlendirmek istiyorsa, aynı zamanda, sınıfının örgütlü müfrezesi de olmalıdır. Parti, proletaryanın mücadelesini iç ve dış

gelişmenin olağanüstü zor şartlar altında yönetmelidir. O, proletaryayı şartlar saldırmaya gerekli kılıyorsa, saldırıya geçirmeli ve proletaryayı, güçlü bir karşıtın vuruşlarını savuşturmak için şartlar gerektiriyorsa geri çekmelidir. Parti işçi sınıfının örgütlü müfrezesidir.

Ama parti, parti örgütlerinin sadece bir toplamı değildir. Parti, aynı zamanda bu örgütlerin bütünlüklü sistemidir, bütün biçimlerde birliğinin, önderliği, alt ve üst organlarıyla, azınlığın çoğunluğa tabi olmasıyla, bütün parti üyeleri için bağlayıcı olan pratik kararlarıyla sağlam bir bütündür. Bu şartlar olmaksızın parti, işçi sınıfının mücadelesinin planlı ve örgütlü yönetimini gerçekleştirme yeteneğinde sağlam ve örgütlü bir bütün olamaz.

3- Proletaryanın sınıf örgütünün en yüksek biçimi olarak parti. Parti, işçi sınıfının örgütlü müfrezesidir. Ama parti, işçi sınıfının yegane örgütü değildir. Proletaryanın bir dizi başka örgütleri de vardır ve onlar olmaksızın o, sermayeye karşı başarılı mücadele yürütemez; sendikalar, kooperatifler, işletme örgütleri, parlamento fraksiyonları, partisziz kadın örgütleri, basın, kültür ve aydınlatma örgütleri, gençlik örgütleri, açık devrimci mücadele örgütleri (açık devrimci eylemler döneminde).

4- Proletarya diktatörlüğünün aracı olarak parti. Parti, proletarya örgütünün en yüksek biçimidir. Parti, proleterler sınıfı içinde ve bu sınıfın örgütleri arasında temel yönlendirici güçtür. Parti, proleterlerin sınıf birliğinin sadece en yüksek biçimi değildir. O, aynı zamanda proletaryanın elinde, diktatörlüğün fethi için -şayet o fethedilememişse, diktatörlüğün sağlamaştırılması ve genişletilmesi için- diktatörlük ele geçirdikten sonra, araçtır.

5- Hiziplerin varlığı ile bağdaşmayan iradenin birliği olarak parti. Demirden disiplini ve birliği ile güçlü olan parti olmaksızın, proletarya diktatörlüğünün ele geçirilmesi ve savunulması imkansızdır. Partide demir-

den disiplin ise, irade birliği olmaksızın, bütün parti üyelerinin faaliyette tam ve mutlak birliği olmaksızın düşünülemez. Hiziplerin varlığı, hem partinin birliği, hem de onun demirden disiplini ile bağdaşmaz. Parti, partide her türlü hizipçiliği ve iktidar dağılımını dışlayan bir irade birliğidir.

6) Parti, kendisini oportünist unsurlardan da temizleyerek güçlenir. Partide hizipçiliğin kaynağı, onun oportünist unsurlarıdır. Proletarya, dışa karşı kapalı bir sınıf değildir. Partiye, sürekli, kapitalizmin gelişmesiyle proleterleşmiş köylülükten, küçük burjuvaziden, aydınlardan akın olur. Aynı zamanda proletaryanın üst tabakalarında, esas itibarıyla, burjuvazinin sömürgelerden akıttığı ekstra kariyla beslenen sendikacılar ve parlamenterler arasında bir çürüme süreci devam eder.

Bütün . küçük burjuva gruplar, bu veya şu tarzda partiye sızarak ve ona, yalpalamanın ve oportünizmin ruhunu, çürümenin ve istikrarsızlığın ruhunu taşırlar. Bunlar, esas itibarıyla, hizipçiliğin ve çöküşün kaynağını partinin içten örgütsel bozulmasının ve parçalanmasının kaynağını oluştururlar” (Stalin; “Über die Grundlagen des Leninismus” C. 6, sf. 150-162.)

Esas amacımız yeni tipten partinin, leninist partinin bu temel özelliklerini ele almak olmadığı için yukarıdaki aktarmalarla yetindik. Esas olan, Lenin’in parti anlayışının hangi şartlarda doğduğudur, Lenin’in marksist parti anlayışını geliştirdiği koşullar ve marksizme, bu alandaki katkısının çıkış noktasını göstermektir. Şimdi bir de buna bakalım.

Lenin’in parti inşası üzerine yazılarının tümü 878 sayfa olan bir kitapta toplanmıştır. Yani Lenin, her dönem, sık sık gerekli olduğu için parti sorununu ele almıştır. Amacımız bütün bu yazılarını ele almak değil. Burada çok önemli olan ve yeni tipten partinin oluşum temelini oluşturan iki eserinin (“Ne Yapmalı” ve “Bir Adım İleri, İki Adım Geri”) içeriğini vermeye çalışacağız.

“Nasıl Başlamalı” ve “Ekonomizmin Savunucuları ile Bir Tartışma” makalelerinde “Ne Yapmalı”nın iskeletini görmekteyiz. Lenin, bu makalelerdeki anlayışını “Ne Yapmalı”da geliştirir. “Ne Yapmalı” da zaten, proletaryanın devrimci sınıf mücadelesinin pratik ihtiyaçlarının bir sonucu olarak doğmuştur. Lenin’in bu eserinde ortaya atılan sorular veya Lenin’in cevaplandırdığı sorular bizi, hem Rus işçi hareketin de, hem de enternasyonal işçi hareketinde tarihi bir dönüşümün başlangıcına, yeni bir çağın, emperyalizm ve proleter devrimleri çağının başlangıcına götürmektedir. Bu tarihi dönüşüm ve emperyalizm çağı, siyasi iktidar için mücadele eden proletaryanın yeni şartlara tekabül eden örgütlenmesini kaçınılmaz kılmaktaydı.

19. yüzyılın sonunda (ve 20 yy’ın başında) kapitalizm, serbest rekabetçi aşamasından çıkarak en yüksek aşamasına, emperyalizm aşamasına giriyordu. Kapitalizmdeki bu dönüşüm, emperyalizm olgusu, proletaryanın tarihi misyonunu yerine getirmesi için; kapitalizmi yıkması ve sosyalizmi inşa etmesi için devrimci mücadelenin bütün sorularını yeniden ve başka tarzda ele almayı kaçınılmaz kılıyordu.

Toplumsal gelişmenin ortaya attığı proletaryanın devrimci mücadelesiyle ilgili bütün sorunları cevaplandırmada uluslararası işçi hareketinde iki eğilimin, akımın doğduğunu görmekteyiz.

Bu akımlardan birisi, yeni doğan sorunlara Marks ve Engels’in bilimsel teorisinden hareketle yaratıcı bir şekilde cevap veriyor, bilimsel teoriyi geliştiriyor, kapitalist sistemi yıkmak için mücadelenin yeni şartlarına tekabül eden strateji ve taktiğini tespit ediyordu. Bu akım, marksist sınıf mücadelesi teorisini savunuyor, devrimde; yeni çağda işçi sınıfının devrimci partisinin önderliğini de savunuyor ve bunun gerekliliğini bilimsel olarak açıklıyordu. Bu akımın yaratıcısı ve geliştircisi Lenin’dir; Lenin ve onun eseri olan Bolşevik Partidir.

Diğer akım ise "eleştiri özgürlüğü"ne sığınıyor, Marks ve Engels'in temel düşüncelerini, bir bütün olarak marksist teoriyi çarpıtıyor ve burjuva düşünceleri ve politikayı işçi hareketine taşıyordu. Bu akımın temsilciliğini Alman sosyal demokratlarından E. Bernstein yapmaktaydı. II. Enternasyonal'in önde gelen bu revizyonisti, devrim için var olan işçi partisini, sosyal reformlar için burjuva işçi partisine dönüştürüyordu.

Artık "sosyalizm çerçevesindeki çeşitli eğilimlerin tartışması ilk defa ulusal olmaktan (çıkarak) uluslararası nitelik kazanmıştı" (Lenin, "Ne Yapmalı", C. 8, sf. 361.)

Tartışmanın bu boyutlara varmasının, emperyalizm olgusu ile bağı inkar edilemez bir gerçektir. Devrimci proletarya, artık uluslararası bir güce, uluslararası oportünizme karşı da mücadeleyle karşı karşıyaydı. Emperyalizm ile oportünizmin bağı ve buna karşı mücadele, işte bu gerçeği gören ve marksizmi bu noktada geliştiren Lenin'den başkası değildir.

Lenin, "Ne Yapmalı? Hareketimizin Acil Sorunları" eserinde yeni tipte partinin neden gerekli olduğunu, nasıl kurulacağını ve gelişebileceğini vs. vs. ele alıyordu.

Lenin bu eserinde Marks ve Engels'in parti üzerine görüşlerini, yeni tarihi duruma tekabül edecek şekilde ele alıyor, proletaryanın partisini, devrimci önder, örgütleyici bir güç olarak geliştiriyordu.

Lenin bu eserinde, işçi hareketinin - özellikle Rus devrimcilerinden kaynaklanan en önemli ideolojik ve örgütsel sorunlarını; işçi hareketinde bilinçlilik ve kendiliğindenlik sorununu, örgütlenme biçimlerinin önemini, mücadelecilik, marksist partinin kurulmasının yollarını ve metodlarını ele alıyordu. Parti ile ilgili olarak yukarıda Stalin'den aktardığımız altı nokta, Lenin'in "Ne Yapmalı" adlı eserinde işlenen temel konulardır.

"Ne Yapmalı"da "ekonomizm"in ideolojik olarak çökertilmesini de görüyoruz. "Ekono-

mizm", Rus sosyal demokrasisi içinde oportünist bir akımı temsil ediyordu ve Bernstein revizyonizminin bir türüydü. Marks ve özellikle de Engels'in ölümünden sonra oportünizm, "eleştiri özgürlüğü" şiarı altında açığa çıkmıştı. Oportünistlerin "eleştiri özgürlüğü"nden anladıkları çok farklı şeylerdi. Onlar, bu şiar altında sosyalizme; sosyalist dünya görüşüne burjuva düşünceleri, burjuva ideolojiyi şırınga etmeye çalışıyorlar ve böylelikle marksist düşünce tarzını burjuva düşünce tarzına, işçi hareketini burjuvaziye tabi kılmayı amaçlıyorlardı. Lenin, Rusya'da ekonomizmle, uluslararası planda da Bernstein-revizyonizminde burjuvazinin işçi hareketi içindeki uzantılarını görüyordu. Bu gerçekten dolayıdır ki, o, şöyle diyordu:

". Soru sadece şöyledir; burjuva veya sosyalist ideoloji. Burada orta bir şey yoktur (çünkü insanlık "üçüncü" bir ideolojiyi henüz yaratmamıştır. Esasen sınıfsal çelişkilerden dolayı parçalanmış bir toplumda sınıflar dışı veya sınıflar üstü duran bir ideoloji asla olamaz). Bundan dolayı sosyalist ideolojiyi her küçültme (değerinden düşürme, çn.), ondan her ayrılma, aynı zamanda burjuva ideolojinin güçlendirilmesi anlamına gelir" (Lenin; "Was Tun", C. 6, sf. 395/396.)

Sosyalist bilinç, marksist düşünce tarzı ve parti! Lenin bu eserinde, sosyalist bilincin işçi hareketine ancak ve ancak marksist parti tarafından taşınabileceğini saptar: Sosyalist ideolojinin saflığı için mücadele; burjuva düşünce tarzına ve ideolojisine karşı mücadele; burjuvazinin işçi sınıfı üzerindeki ideolojik nüfuzuna karşı mücadele; oportünizme, burjuvazinin işçi sınıfı içindeki bu temsilciliğine karşı mücadele, leninist partinin en önemli görevleri arasındadır.

Lenin, marksist teorinin; bilimsel sosyalizmin teorisinin işçi sınıfı hareketi için ve marksist parti için ne denli önemli, belirleyici olduğunu vurgular "Ne Yapmalı" da. Lenin'in eserinde yer alan ve çok bilinen şu

sözleri bu gerçeği yansıtmaktadır; "Devrimci teori olmadan devrimci pratik olmaz", "Sadece, ileri bir teori tarafından yönlendirilen bir parti, öncünün rolünü yerine getirebilir."

Lenin, "Ne Yapmalı"da devrimci proletaryanın ve dolayısıyla partinin hakim sınıflara-Rusya somutunda da çarlık mutlakiyetine-karşı mücadelede taktiğini temellendirir. Lenin, partinin, işçi sınıfının, hakim baskı ve sömürü rejimine karşı genel demokratik halk hareketinin öncülüğünü yapması gerektiğini; toplumun bütün muhalif, ilerici, devrimci güçlerinin öncüsü olması gerektiğini vurgular.

Lenin, bu eserinde sıkı marksist bir devrimci partinin inşa planını açıklar ve bu inşada ulusal planda dağıtılan illegal bir gazetenin kolektif örgütleyici önemini vurgular.

Lenin, parti anlayışını Mayıs 1904'te yayımlanan "Bir Adım İleri, İki Adım Geri", (Partimizdeki Kriz)" kitabında geliştirir. Bu eserde Lenin, marksist partinin, somutta da Bolşevik partinin örgüt ilkelerini işler. Yukarıda parti ile ilgili olarak Stalin'den yaptığımız aktarmalardaki anlayışları Lenin'in bu kitabında da görmekteyiz. Lenin bu eserinde, devrimci partinin işçi sınıfının bir bölümünü oluşturduğunu; onun öncüsü olduğunu; partinin işçi sınıfının bütünü olarak görülmemesi gerektiğini; partinin, işçi sınıfının devrime en sadık en iyileri tarafından oluşturulacağını öğretir. Lenin, parti, işçi sınıfının örgütlü bir müfrezesi olarak örgütlendiğinde öncü rolünü oynayabileceğini, partide irade birliğinin, harekette ve disiplininde birliğin elzem olduğunu öğretir.

Lenin, bu eserinde partinin, merkeziyetçilik ilkelerine göre inşa edileceğini vurgular. Yani, işlerliğin sağlanabilmesi için parti, bir merkez tarafından yönlendirilir; azınlık çoğunluğa uyar, alt örgütlenmeler üst örgütlenmelere tabidirler.

"Merkezi organların yönetimine tabi olmama da direnme, parti üyesi olmamak

için dayatmayla, partiyi yıkmakla. eş anlama gelir" (Lenin, "Bir Adım İleri, İki Adım Geri", C. 7, sf. 365.)

Devrimci parti, işçi sınıfı kitleleriyle öncünün başını temsil eder. Devrimci partinin güçlenmesi ve işçi sınıfı kitleleriyle bağlarını geliştirmesi ve derinleştirilmesi, parti içi demokrasinin ve dolayısıyla özeleştirinin ele alınışına; partinin kendinden kaynaklanan hatalara ve eksikliklere yaklaşımına bağlıdır. Bunun içindir ki Lenin; parti "özeleştiriyi ve kendi eksikliklerini acımasızca ortaya çıkarmaya devam etmelidir" (Ağk, sf. 202) der.

Lenin, marksist partinin, işçi sınıfının sınıf örgütünün en yüksek biçimi olduğunu ve bu biçimdeki örgütlenmenin, sınıfın diğer bütün örgütlerini yönlendirdiğini öğretir. Bütün bu ilkeler, leninist partinin; yeni tip-ten partinin örgütsel temelini oluştururlar.

Lenin'in bu eserinde ilk kez, (marksizmin tarihi açısından ilk kez) oportünizmin, örgütlenme sorunlarında köklü bir eleştiriye tabi tutulduğunu görmekteyiz. Lenin, örgüt olgusunun küçümsenmesinin işçi hareketi açısından ne denli tehlikeli olduğunu açıklar. Tüzüğün parti üyeliğini içeren paragrafı (1. paragraf) üzerine yürütülen mücadelenin esasına bakalım: Bu ilk bakışta önemsiz görülebilir, ama orada RSDİP'in devrimci kanadıyla oportünist kanadı arasında marksist parti ve küçük burjuva parti anlayışı arasındaki mücadeleyi görmekteyiz. Lenin bu eserinde, menşeviklerin parti üyeliği üzerine tartışmalarda ileri sürdükleri anlayışı, onların örgütlenme sorunu üzerine oportünist anlayışlarından ayrı olarak ele almaz, tam tersine bu anlayışların birbirleriyle başını kurar ve şu sonuca varır:

"Azınlığın, partimizin oportünizme en çok eğilimli öğelerinden oluştuğu şüphe ve tartışma götürmez bir gerçektir. Azınlık, partinin teorik olarak en az dayanıklı, ilkel olarak en az tutarlı unsurlarından oluşmaktadır. Azınlık, partinin sağ kanadından oluşmaktadır. Azınlık ve çoğunluk olarak

bölünme, sosyal demokrasinin devrimci ve oportünistler, jakobenler ve jironenler diye bölünmesinin doğrudan ve kaçınılmaz devamıdır. Bu bölünme ne sadece dün ve ne de sadece Rus işçi partisinde doğmuştur ve elbette yarın da yok olmayacaktır” (Lenin, Agk. C. 7, sf. 345.)

Diğer taraftan Lenin bu eserinde parti yaşamının normlarını da işler. Bu normlar, bütün komünistler, parti üyeleri, komünist partileri için birer yasadırlar ve öyle de kalacaklar.

Dünya proletaryasının ideologu ve teorisyeni olarak Lenin’i, tabii ki ele aldığımız bu

birkaç konuyla sınırlayamayız. Dünya proletaryasının enternasyonal birliğini sağlamada (III. Enternasyonal’in kurulması) oportünizme karşı mücadelede; tek (bir) ülkede sosyalizmin zaferini temellendirmede, sürekli devrim anlayışına doğru içerik vermede; proletarya diktatörlüğünün kurulmasında; sosyalizmin inşası için mücadelede; marksist felsefeyi geliştirmesinde (“Materyalizm ve Ampriokritisizm”) belirleyiciliğini ve marksizmi zenginleştirmesini burada belirtmekle yetinelim.

Sürecek

ROSA LUXEMBURG'UN ANISINA

ROSA LUKSEMBURG'UN SİYASİ YAŞAMA ATILIŞI

Rosa Luksemburg (bundan sonra Rosa), bir Yahudi tüccar ailesinin kızı olarak Polonya'nın o dönem Rusya'ya dahil olan Lublin ilinde 5 Mart 1871'de doğmuştu. Çarlığın milliyetler ve azınlıkların dinleri üzerindeki baskısı, işçi ve köylülerin korkunç yoksulluğu Rosa'yı çocuk yaşta siyasi faaliyete çekti. O, daha 16 yaşındayken Polonya'da illegal devrimci mücadelede yer alıyordu. Ne var ki, O'nun Polonya'daki -Varşova- illegal mücadelesi fazla sürmedi. Tutuklanma tehlikesi olduğundan dolayı bağlı olduğu "II. Proletarya" örgütü tarafından 1889'da yurtdışına kaçırıldı. İsviçre'nin Zürih şehrine gitti. Zürih o zaman Rus ve Polonya'lı mültecilerin merkezi durumundaydı. 1893'de O, "Polonya Krallığı Sosyal Demokrasisi"nin kurucularından birisiydi. Yine 1893'de Rosa "İşçi Davası" -Polonya Krallık Sosyal Demokrasisi"nin organı redaksiyonu üzerinden, ilk defa "Enternasyonal Sosyalist İşçi Kongresi"ne katıldı. Rosa, Plechanov, Axelrod, Vera Sassulitsch gibi devrimci sosyalistleri Zürih'te tanımıştı. Leo Jogisches'i de (eşi) 1890'da yine Zürih'te tanımıştı. Bir Alman sosyalisti ile kısa bir göstermelik evlilik yaparak Alman vatandaşı olan Rosa, 1896'da Almanya'ya geçer. Bebel ve Liebknecht'in devrimci sosyal demokrasisine katılır.

1900 yılında SPD üyesi olan Rosa, burjuvazi, militarizm, marksizmin revizyonu üzerine yürütülen tartışmalara aktif olarak katılır. Rosa revizyonizme, somutta da Bernstein revizyonizmine karşı ilk sınavını bu dönemde verir.

O zaman Eduard Bernstein önde gelen bir Alman sosyal-demokratıydı. O dönem savunduğu ve devrimci mücadelede hakim kılmaya çalıştığı anlayış şuydu: Kapitalizm reforme edilerek, barışçıl yoldan yavaş yavaş sosyalizme geçilebilir. Bu olanaktan dolayı da işçi hareketinin devrimci sınıf mücadelesine gerek kalmaz, yapılması gereken tek şey, mevcut kapitalist yapıları reforme etmekten ibarettir. Çok uzaklara özgü sosyalizm hedefi ile, o "ütopik" tasavvur ile uğraşılmamalıdır. "Açıkça itiraf edeyim; 'sosyalizmin nihai hedefi' denen şeye (duyduğum) ilgi ve (verdiğim) anlamın olağanüstü az olduğunu açıklıyorum. Ne olursa olsun bizim için hiçbir şeydir, hareket ise her şeydir" (Eduard Bernstein; "Der Kampf der Sozialdemokratie und die Revolution der Gesellschaft" Die neue Zeit 76. Jahrgang, 1897-1898, I. cilt, s.556).

Bu dönemde söz konusu olan bu revizyonizmin ve reformizmin gelişen modern işçi hareketinin içinde taban bulmasının nedenleri vardı. 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarında kapitalizm büyük bir dönüşüm sürecinden geçiyordu. Pazara hakim olan büyük firmalar, büyük bankalar gündem-

deydi, yani tekeller. Sömürgelerinde küçümsenemeyecek sömürüsüyle de tekeller normal üstü muazzam kârlar elde ediyorlardı ve böylelikle bir kısım uzmanlaşmış işçiye, ustalara daha fazla ücret verebiliyorlardı. Bunun sonucu, işçi sınıfı içinde belli bir tabakanın; işçi aristokrasisinin doğmasıydı.

İşçi sınıfının kendisi de büyük boyutlarda gelişmişti; parti, sendika, tüketim dernekleri vs. şeklinde büyük, etkin işçi örgütlenmeleri doğmuştu ve işçi aristokrasisi bu örgütlenmeler içindeydi. Yani işçi aristokrasisi kendi varlığını dile getiren, ona tekabül eden bir işçi bürokrasisi geliştirmişti. Bu bürokrasinin unsurları olan bürokratlar sahip oldukları koltuklara (mevkilere) sülük gibi yapıyorlardı. Bu unsurlar, devrimden korktukları kadar hiçbir şeyden korkmuyorlardı. Onlar açısından devrim, "örgütün devrim vasıtasıyla tehlikeye maruz kalması" anlamına geliyordu. Bu bürokratların bu anlayışından bugün de hiçbir şey değişmemiştir.

Diğer taraftan gelişen devrimci işçi hareketine genç aydınlar da katılıyorlardı. Bunlar, burjuva yaşamlarından, bilinçlerinden henüz tam anlamıyla kopmamış kişilerdi ve bu halleriyle devrimci işçi hareketine burjuva düşünceleri taşıyorlardı.

Tabii ki aydınların hepsini böyle göremeyiz. Örneğin, Rosa, Karl Liebknecht, F. Mehring, Klara Zetkin, kendilerini işçi sınıfının davasına adanmış, marksist temelde hareket eden aydınlardı ve bunlar Alman sosyal demokrasisinin (SPD'nin) devrimci-radikal kanadını oluşturuyorlardı.

Belirttiğimiz etkenlerden dolayı revizyonizm ve reformizm (oportünizm) SPD'de ve sendikalarda giderek yaygınlaşma, etki alanını geliştirme olanağı buluyordu. Revizyonizm ve reformizm partinin ve sendikaların devrimci mücadelesini; işçilerin devrimci sınıf mücadelesini zayıflatıyor, adeta olanaksız kılıyordu. Marksist temelde mücadelenin örgütlenmesi olanaksızlaş-

yordu. Revizyonistler, işçi hareketinin muhalif bir hareket olmasını kabul ediyorlar ama bu muhalefeti, mevcut sistem içinde kalmakla, kapitalizmi eleştirmekle, "düzeltmekle" sınırlıyorlardı. Kısaca; partinin teori ve pratiğine yönelen revizyonist saldırılar, Alman işçi hareketinin gelişmesi ve geleceği açısından büyük bir tehlike oluşturuyordu. Bunun için revizyonistlerle marksistler arasındaki mücadelenin esası şu noktada yoğunlaşıyordu: Parti, bağımsız, sosyalist, devrimci bir güç olarak kalmalı mı, yoksa mevcut sistemin burjuva reformist ideoloji temelinde muhalif bir parçası mı olmalı?

Alman devrimci işçi hareketinde başgösteren ve gelişen revizyonizmin amacını tam anlamıyla kavrayanlardan birisi de Rosa'ydı. Rosa, revizyonizmin, işçi hareketinin ideolojik, siyasi ve örgütsel bağımsızlığını yıkma ve onu burjuvazinin hizmetine sunma amacını ve içeriğini doğru olarak tespit ediyordu. "Sosyal Reform veya Devrim" yazısı Rosa'nın revizyonizm kavrayışının en parlak örneklerinden biridir.

Rosa, E. Bernstein'ı "parti içinde belli bir yönün avukatı" olarak tanımlar. Bu avukatın yönünü, yani Bernstein revizyonizmini, söz konusu yazısında (1899) eleştirirken diğer şeylerin yanı sıra şöyle der:

"Sosyalist nihai amaç, sosyal demokrat hareketi burjuva demokrasısından ve burjuva radikalizminden ayıran yegane belirleyici moment olduğu, bütün işçi hareketini, kapitalist düzeni kurtarmak için faydasız yamalıktan, bu düzeni yok etmek için bu düzene karşı sınıf mücadelesine dönüştürdüğü için Bernsteinvari sosyal reform veya devrim sorunu, sosyal demokrasi açısından aynı zamanda olmak ve olmamak sorunudur.

Parti içinde Bernstein tarafından teorik olarak formüle edilmiş olan oportünist akım, partiye takılan küçük burjuva unsurlara üstünlüğü sağlamak, partinin pratiğini ve hedeflerini onların ruhuna göre şekil-

lendirmek için bilinçli bir çabadan başka hiçbir şey değildir. Sosyal reform veya devrim, nihai hedef ve hareket sorunu, diğer açıdan işçi hareketinin küçük burjuva veya proleter karakteri sorunudur." (Rosa Luksemburg; "Sozial Reform oder Revolution?" Toplu eserleri, c. 1/1 Berlin 1974, s. 370/371).

Şunu söyleyebiliriz; Rosa, siyasi yaşama, gözünü revizyonizme karşı mücadele ile açmıştır.

ROSA LUKSEMBURG VE MİLİTARİZME KARŞI MÜCADELE

O dönemde gelişen Alman militarizmi, genel olarak emperyalist ülkeler arasındaki rekabetin keskinleşmesi ve özel olarak da Alman kapitalizminin hızlı gelişmesi ve revizyonistlerin soruna yaklaşımı, militarizm ve antimilitarizm olgularının tartışma gündemine getirilmesine neden olmuştur.

Rosa'nın militarizm sorununa yaklaşımında bazı noktaları göz önünde tutmak gerekir. O, militarizmi, kapitalizmin serbest rekabetçi döneminde militarizm ve emperyalist aşamasında militarizm olarak ele almaktadır. Ayrıca Rosa, militarizme karşı mücadeleyi aynı zamanda revizyonizme, oportünist politikaya karşı mücadele olarak da görmektedir.

Rosa, serbest rekabetçi dönemde kapitalist ilişkilerin, sistem olarak kapitalizmin gelişmesinde ve geri toplum düzenlerinin (örneğin feodalizm) yıkılmasında gümrük politikasını ve militarizmi ilerici faktör olarak değerlendirir.

"Gümrük politikası gibi militarizm, kapitalizmin tarihinde vazgeçilmez ve bu bakımdan da ilerici devrimci rol oynamıştır. Gümrük koruması olmasaydı, tek tek ülkelerde büyük sanayi doğması mümkün olmazdı. Ama bugün durum değişmiştir.

Aynı değişim militarizmde de olmuştur. Tarihi, olması gerektiği şeklinde değil de, gerçekten olduğu haliyle göz önüne alır-

sak, savaşın, kapitalist gelişme için vazgeçilmez faktörü oluşturduğunu tesbit ederiz. Kuzey Amerika Birleşik Devletleri, Almanya . bütün bu (ülkeler), kapitalist gelişme için itilimi veya şartları savaflara borçludurlar. Yenilgi veya zafer (önemli değil). İç parçalanması veya doğal ekonomi (temelindeki) kapalılığı aşması gereken ülkeler olduğu müddetçe, kapitalist anlamda militarizm de devrimci bir rol oynadı. Ama bugün durum değişmiştir." (R. Luksemburg, c. 1/1, s. 396/397)

"Ama bugün durum değişmiştir" ve Rosa yaşanan kapitalizmin, serbest rekabetçi dönem kapitalizmi olmadığını, "militarizmin, kapitalizme katacağı ülkelerin artık kalmadığını" (aynı yerde), yani kapitalizmin emperyalist aşamasının sözkonusu olduğunu anlatıyor. O aynı yazısında ("Sosyal Reform veya Devrim") bununla ilgili olarak şöyle diyor:

"Kapitalist sınıf için bugün militarizm üç bağlamda vazgeçilmez olmuştur: Birincisi; başka ulusal gruplara karşı rekabet eden 'ulusal' çıkarlar için mücadele aracı olarak, ikincisi; hem mali, hem de sanayi sermayesi için en verimli yöntem aracı olarak, üçüncüsü; çalışan halka karşı ülkede sınıf hakiyetinin aracı olarak." (agk. s. 397)

Alman revizyonistleri, gelişen Alman militarizmde ilerici görürler ve dolayısıyla Alman emperyalizmini bu noktada da desteklerler ve Alman işçi hareketini burjuvazinin kuyruğuna takmayı amaçlarlar. Onlara göre militarizm, "toplumun ekonomik bir ferahlamasıdır" (yükünün hafiflemesidir). Yani işçilerin bir kısmı askere alınacak ve iç piyasayı zorlamayacak!

Bu uşaklığı, tam anlamıyla burjuva çanak yalayıcılığını eleştirirken Rosa şöyle der:

"İşçi, iş piyasasındaki arzı azaltmak için, rekabeti sınırlamak için birincisi; ücretinin bir kısmını kapitalizmi asker olarak beslemek için vergi formunda verecek, ikincisi; o, bu rakipten bir araç yaratacak (ve) kapi-

talizmi teşhir etmek amacıyla, gerekirse kana boğacak. (agk. s. 450/451)

Rosa, revizyonistlerin militarizm konusundaki anlayışlarına adeta meydan savaşı açar. O'nun açısından militarizme karşı mücadele etmek ve işçi sınıfına revizyonizmle burjuva sistem arasındaki bağı göstermek, bu unsurların hangi sınıfın çıkarları için işçi hareketini parçalamaya, mevcut sistemin bir parçası haline getirmeye çalıştıklarını kavratmanın bir yoludur. Aynı yazısında Rosa sorunu şöyle özetler:

"Burjuva sınıfı ve kapitalist devletin hakimiyeti ve iktidarı militarizmde billurlaşıyor, ona karşı ilkesel mücadele veren yegane partinin sosyal demokrasi olması gibi, . militarizme karşı ilkesel mücadele de sosyal demokrasinin özüne aittir. Militarist sisteme karşı mücadeleden vazgeçmek esasen pratikte, mevcut toplum düzenine karşı mücadeleyi inkara yol açar" (Agy, S.456).

Rosa, partinin Hannover'deki parti kongresinde de (1899) aynı konuya değinir ve şöyle der: "Militarizm, kapitalist sınıf devletin en somut ve en önemli ifadesidir ve şayet militarizme karşı mücadele etmezsek, kapitalist devlete karşı mücadelemiz boş lakırdıdır." (1899 Parti kongresinden; C. I/I S.575).

Rosa, 1900 yılında (23-27 Eylül) Paris'te toplanan "Enternasyonal Sosyalistler Kongresi"ne delege olarak katılır. Bu kongrede 21 ülkeden gelen yaklaşık 800 delegenin önünde antimilitarist mücadelede gelişmenin olmadığını, yeni adımların atılması gerektiğini söyler ve konuya ilişkin olarak düşüncelerini şöyle açıklar; "...Şimdilerde militarizm ve sömürge politikası dünya politikasının sadece iki yönünden birinin görünümüdür. Enternasyonal kongrelerde militarizme karşı protesto yeni bir şey değildir. Proletarya doğru içgüdüleriyle eskiden beri militarizmde bütün kültürlerin ölümcül düşmanını gördü. Eski enternasyonal de çok sayıda böylesi protestoları

formüle etti. Ama bizim için söz konusu olan, eski kararları tekrarlamak değil, bilakis, dünya politikasının yeni görünümüne karşı yeni olanı yaratmaktır... Emperyalist gericiğin ittifakına proletarya, enternasyonal protesto hareketiyle cevap vermeli... Sadece, militarizme karşı günlük mücadeleden dolayı değil, bilakis sosyalizm nihai hedefi de gözönünde tutularak, işçi partilerinin enternasyonal yaklaşımı şimdi acil gözükmektedir... bütün ülkelerin proleterleri... artık günlük mücadelede birleş" (Enternasyonal Sosyalistler Kongresi- Paris, 1900 C.I/I S.807, 808, 809).

Rosa 1907'deki "Enternasyonal Sosyalistler Kongresi"ne de (Stuttgart) katılır. Lenin de kongrededir. Rosa bu kongrede Lenin ve II. Enternasyonal'in diğer devrimci temsilcileriyle birlikte militarizm ve savaş konusunda sunulan bildirgelerin çok somut ve vurucu formüle edilmesi için çaba harcar. Lenin ve Rosa'nın (Martov da) hazırladıkları savaşa ve militarizme karşı işçi hareketi bildirgesi, enternasyonal durumun tam bir tahlilini çıkış noktası olarak alır ve proletaryanın mücadele araçları ve metodları hakkında tavsiyelerde bulunur.

A. Bebel'in emperyalist politika üzerine bildirge taslağına sunulan değiştirme taslağının sonunda Rosa şöyle der:

"Savaşın patlak verme tehlikesi varsa, (buna) katılan ülkelerde işçiler ve onların parlamenter temsilcileri, sınıf mücadelesinin keskinleşmesini ve genel siyasi duruma göre tabii ki değişen ve şiddetlenen uygun araçların kullanılmasıyla savaşın patlak vermesini engellemek için her şeyi yapmaktadırlar. Buna rağmen savaş patlak verecek olursa, onlar, onun hızla son bulmasından yana olmalı ve bütün güçleri ile savaşın neden olduğu ekonomik ve siyasi krizi, halk tabakalarının siyasi uyandırılmaları ve kapitalist sınıf hakimiyetinin devrilmesini hızlandırmak için kullanmalıdırlar" (R.L. C.2, S.236).

Rosa katledilmesine kadar bu ilkeler, anlayışlar doğrultusunda hareket etmiş, kitleleri, işçi sınıfını antimilitarist mücadeleye, sosyalist devrim için mücadeleye yöneltmeye çalışmıştır. Rosa'nın ve Karl Liebknecht'in militarizm ve antimilitarizm konusundaki anlayışları ve pratikte politik tavrıdır. Örneklerdir.

SİYASİ MÜCADELE ARACI OLARAK KİTLESEL GREV VE ROSA LUKSEMBURG

Bu konuya enternasyonalizmle bağlam içinde girelim. Rosa ve Karl Liebknecht bir kaç kez burjuva hukukunun (mahkemesinin) baskısına maruz kalmışlardı. Örneğin, 1914 yılında (ocak ve haziran aylarında) Rosa hakkında iki siyasi dava açılmıştı. Rosa'nın "yegane" suçu, toplantılarda işçileri, silahlarını başka ülkelerin işçilerine yöneltmemelerini talep etmesi ve bu doğrultuda tutarlı mücadele yürütmesidir. Rosa'nın bu siyasi faaliyeti, emperyalist ilhak için hazırlanmış olan Alman tekelci burjuvazisini oldukça rahatsız ediyordu. Rosa, mahkemeyi propaganda kürsüsüne dönüştürür ve bizzat davacı olur. Verilen bir yıllık hapis cezası ülke içinden ve yurtdışından yükselen protestolardan dolayı ertelenir.

Rosa, Karl Liebknecht ile birlikte bu dönemde militarizm ve savaşa karşı yoğun bir mücadele sürdürürler. Toplantılarda militarizmi, militarist egemenlik düzenini teşhir ederler. Onların militarizme ve savaşa karşı mücadeleleri işçi sınıfını bu konularda eğitmeleri, proletarya enternasyonalizminin bir yansımasıydı.

Rosa açısından başka ülkelerdeki devrimci mücadeleyi enerjik bir şekilde desteklemek, enternasyonal alanda taraf tutmak, doğal bir olguydu. Rosa açısından bu tavrında bağlayıcı olan, gelişmenin söz konusu ülkede veya ülkelerde ulusal baskıya ve işçi sınıfının kurtuluş mücadelesine katkıda bulunup bulunmadığıydı.

Kendi ülkesinde düşmana karşı, yani hakim sınıflara karşı antiemperyalist mücadeleyi yükseltmek, Rosa'nın emperyalist çağda gündeme gelen kapitalist toplumdaki değişimlerden çıkardığı derslerden birisiydi.

Rosa için ikinci ders, enternasyonal işçi hareketinden, başka ülkelerin devrimci mücadelesinden öğrenmek ve bunu kendi ülkesinde uygulamaya çalışmaktır. Örneğin kitlesele siyasi grev. 1905-1907 Rusya burjuva-demokratik devrimi kitlesele siyasi grevi proletaryanın elinde çok önemli bir siyasi mücadele silahı olarak geliştirmişti. Kitlesele siyasi grevi Rus proletaryası ilk defa ve tutarlı bir şekilde 1905'te kullanılmıştı.

Rosa, Aralık 1905'ten sonra Rus devrimine bizzat katılmıştı. Varşova'da (o zaman Rusya'ya dahil) bu devrimden kazandığı izlenimleri ve tecrübeleri yazılı olarak (günlük basın ve broşürler yoluyla) kitlelere ulaştırıyordu.

Rosa, yazılarında Rus devriminin tecrübelerinin/ öğretilerinin Alman devrimi için de geçerli olduğunu sürekli vurgulamıştır. Ama bunu yaparken O, şekilcilğe, şablonculuğa düşmemiş, tahlil eden, olaylardan ve olgulardan sonuçlar çıkartan bir marksist olarak hareket etmiştir. Rosa şu gerçeği görüyordu: Her ne kadar kitlesele siyasi grev, 1905-1907 Rus devriminde belirleyici bir mücadele yöntemiye de salt Rusya'ya özgü bir olgu değildir. Çünkü kitlesele siyasi grev, kapitalizmin gelişmesinden, ulaşılmış olduğu gelişme aşamasından bağımsız olarak ele alınamaz. Bunun için o, proleter sınıf mücadelesinde genel geçerli, mücadele biçimidir. Bu gerçeği göz önünde tutan Rosa, Alman işçilerine şöyle diyordu;

"Alman işçileri, Rus devrimine kendi meselesi gibi bakmayı öğrenmelidirler. Sadece Rus proletaryası ile enternasyonal sınıf dayanışması anlamında değil, bilakis her şeyden önce kendi siyasi ve sosyal tarihinin bir bölümü olarak" (R.L., C. 2, s.150).

Enternasyonal devrimci hareketten ve somutta da Rus devriminden öğrenmeye, çıkarttığı deneylerin genelleştirmeye açık olan Rosa, Rusya'daki somut şartların Almanya'da olmadığını da görmekteydi. Rusya'da devrimci durum vardı, ama bu Almanya'da henüz yoktu, olgunlaşmamıştı. Bunun için de Almanya'da kitlesel siyasi grevin etkinlik sınırları belirliydi.

Rosa, kitlesel siyasi grevi, sadece gösteri grevi olarak kavramıyordu ve böylesi anlayışa karşıydı. Rosa açısından kitlesel siyasi grev, siyasi bir mücadele aracıydı, siyasi bir grevdi ve bu grevde ekonomik ve siyasi momentler birbirlerine geçmişti. O, bu konuda şöyle diyordu; "Ekonomik mücadele, siyasi düşünme noktasından diğerine götürendir. Siyasi mücadele, ekonomik mücadele için toprağın periyodik olarak döllenmesidir. Etki ve tepki burada her an yerlerini değiştiriyorlar. Kitlesel grev periyodunda ekonomik ve siyasi momentler. Rusya'da proleter sınıf mücadelesinin birbirine geçmiş iki yönünü oluşturuyordu. Ve onların birliği tam da kitle grevidir." (R.L. "Kitle grevi, parti ve sendikalar" c.2, s. 128)

Rosa, grevdeki ekonomik ve siyasi momentlerin birbirlerine geçmeleri ve birbirlerini etkilemelerinin ve bu mücadele biçiminin giderek keskinleşmesinin devrimci durumun söz konusu olduğu dönemde mümkün olacağına inanıyordu. O, devrimci bir durumda kitlesel siyasi grevin kaçınılmaz olarak silahlı ayaklanmaya dönüşeceğini savunuyordu:

"Rusya'daki olaylar, kitle grevinin devrimden kopmaz olduğunu gösteriyor. Rus kitle grevlerinin tarihi, Rus devriminin tarihidir. Bizim Alman oportünizminin temsilcileri 'devrimi' duyunca tabii hemen kan dökülmesini, sokak çatışmalarını, barutu ve kurşunu düşünüyorlar ve bunun mantiki sonucu şudur: Kitle grevi kaçınılmaz olarak devrime götürmektedir. Öyleyse, onu yapmayalım! Gerçekten de Rusya'da. hemen hemen her kitle grevinin . sonuçta.

Çar düzeninin silahlı koruyucularıyla silahlı çatışmaya vardığını görüyoruz" (R.L., agy. s. 129)

Rosa'nın 1906'da yazdığı ve yukarıda aktarmalar yaptığımız "Kitle grevi ve sendikalar" yazısı fevkalade değerlidir. Lenin, bu yazının soruna tam parmak basan bir yazı olduğunu vurgular. Siyasi mücadele aracı olarak kitle grevini kavramak, incelemek, ve uygulamak isteyen her devrimci, Rosa'nın bu yazısında yeni düşünceler, çıkış noktaları ve de oportünizme karşı savlar bulabilir. İlerisi, 1906'dan sonrası göz önünde tutulduğunda Rosa'nın bu yazısı, Alman işçi hareketindeki marksizmlerevizyonizmin ayrışmasına, uluslararası planda Alman devrimcilerinin Bolşeviklere daha da yakınlaşmasına ve bu anlamda uluslararası planda marksizmlerevizyonizmin ayrışmasına, her iki yönün şekillenmesine hizmet eden bir eserdir.

Sorunun önemini ve çok yönlülüğünü kavrayan Rosa, kokuşmaya yüz tutmuş partinin devrimci güçlerinden renklerini belli etmeyi talep eder: Bu yeni mücadele aracının propagandasını yapmak, Almanya somutunda da uygulamak. Bu konuda şablonculuk yapmayan Rosa, kitle grevini göz önünde tutarak tartışılması gereken noktaları şöyle belirliyordu: a) Rus devriminin gelişmesi b-) Bu devrimin enternasyonal anlamı, c) Batı Avrupa'da sınıf mücadelesinin keskinleşmesi d) Bu keskinleşen ve gelecekteki mücadele içinde kitle grevinin rolü ve görevleri.

Rosa, kitle grevi ile ilgili tartışmaların esas olarak bu noktalar üzerinde yoğunlaştırılmasını/yürütülmesini talep ediyordu. O, bu konudaki tartışmaların bu noktalar üzerinde yoğunlaştırılmasıyla; a) proletaryanın ufkunun genişleyeceğine; b) sınıf bilincinin keskinleşeceğine; c) eylemci gücünün çelikleşeceğine inanıyordu.

Soruna bu açılardan yaklaşmak Rosa'yı bir taraftan leninist düşüncelere daha çok yakınlaştırırken, diğer taraftan da Alman

işçi hareketindeki Alman partisinin genel siyasi çizgisine köklü bayrak açmasını beraberinde getiriyordu. Nitekim öyle de oldu. Rosa, Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi (RSDİP)'in 19ü7'deki Londra parti kongresinde Bolşeviklerden yana tavır aldı. Ve kitle grevi üzerine tartışmalar Alman Sosyal Demokrat Partisi'nde güçlerin ayrışmasına neden oldu.

25 Eylül 1906'da (Mannheim'da) bir halk toplantısında "Rus Devrimi" üzerine yaptığı konuşmada Rosa şöyle diyordu:

"Rusya'daki olaylar, Almanya'da da kitlelerin belirleyici olacağı böylesi mücadelelere ... hazır olmamız gerektiğini göstermektedir. Siyasi kitle grevi, parti kurultayı görüşmelerinin odak noktasını oluşturmaktadır. Bu, proletaryada sınıf bilincinin devamlı derinden kökleştiğini gösteren bir kanıttır. ... Rus devrimi, Alman proletaryası için büyük bir ustadır. ... Rus proletaryası bize, örnek olarak hizmet etmelidir" (R.L., "Die Russische Revalution", c.2, s. 180/181)

1909 sonu 1910 başlarında Almanya'da siyasi krizin olgunlaşmaya başladığı anlayışından hareketle Rosa, bu dönemde partinin, Rus devrimi örneğinde olduğu gibi kitleleri siyasi mücadeleye sevk etmesi gerektiği anlayışına varır. Ne var ki Rosa, partide oportünizmin direnciyle karşılaşır ve ona karşı mücadelenin kapsamlı ve acımasız yürütülmesi gerektiğini görür.

Rosa'nın partideki gelişmelerden hoşnutsuzluğu 1905'den öncelere gitmektedir. Baş tarafta belirttiğimiz gibi O'nun Bernstein'a karşı mücadelesi buna bir örnektir. Şimdi Kautsky de yeni bir sorun olarak ortaya çıkıyordu.

Proleter sınıf örgütü olarak partinin siyasi kitle mücadelesindeki görevlerini en kapsamlı ve olgun bir şekilde "Kitle Grevi, Parti ve Sendikalar" yazısında işleyen Rosa, "Sonra Ne Gelecek" ve "Ekim Zamanı" gibi yazılarında Alman işçi hareketinin devrimci kesimlerine hitap eder. Siyasi kitle grevleri

şiarının, başlayan kitlesel mücadelelerde yaygınlaştırılmasını savunur.

Rosa'nın bu taleplerine partinin revizyonist kanadından tepkiler gelir. Bu, leninist Rosa'ya karşı II. Enternasyonal oportünizminin ala Alman tepkisiydi. Oportünizme karşı mücadelede Rosa, siyasi kitle grevini eylem şiarı olarak açıklamayı önerdiğinde K. Kautsky'yi de karşısında bulur. "İleri", Rosa'nın siyasi kitle grevi üzerine bir makalesini yayımlamaz. Aynı tavrı "Yeni Zaman" da gösterir. Rosa, Kautsky adından dolayı sessiz kalmaz. Böylelikle Kautsky'ye karşı da açıktan mücadele başlar.

Rosa, kitle grevini bir seferlik bir eylem olarak görmez. Rosa, kitle grevini proletaryanın devrimci kitle mücadelesinin bütün bir periyodu olarak kavrar. (bkz. R.L., "Was Weiter", C. 2, sf. 295)

Rosa'ya karşın Kautsky, kitle grevini lafta reddetmez, ama onu, proletaryanın burjuvaziye nihai vuruş döneminin bir eylem biçimi olarak göstermeye çalışır. (bkz. Kautsky, "Was nun?", Die neue Zeit, 29. Jahrgang, 1909/1910, C.2. s.38/39)

Rosa, kitle grevi için ajitasyonu şöyle kavırıyordu: "Kitle grevi şiarı ... Almanya'da bugünkü ilişkilerin siyasi ve tarihi öğretilerinin hülasasından çıkmaktadır.

Kitle grevi için böyle biçimlenmiş bir ajitasyon, Almanya'da partilerin ve sınıfların gruplaşmasını, bütün siyasi durumu en keskin bir biçimde aydınlatma, kitlelerin siyasi olgunluğunu yükseltme, onların güç hissini ve mücadele şevkini uyandırma. olanağı verir. Kitle grevinin tartışılması böylelikle proletaryanın ilgisiz tabakalarının uyanması, burjuva partilerin, özellikle merkez partilerin proleter seçmenlerinin bize çekilmeleri için mükemmel bir araçtır" (R.L., "Ermattung oder Kampf?" C. 2, sf. 373)

Rosa burada sınıf mücadelesinde öznel ve nesnel etkenlerden, onların birbirleriyle içiçe geçmelerinden, birbirlerini karşılıklı etkilemelerinden bahsetmektedir.

Kautsky ise sorunu böyle kavramıyordu. O, öznel ve nesnel faktörlerin birbirlerine iç içe geçmelerini, birbirlerini etkilemelerini, bu diyalektik olguyu, birinin diğerine otomatik olarak geçmesi şeklinde anlıyordu. Yani Kautsky'ye göre siyasi kitle grevi, proletaryanın, öznel ve nesnel faktörlerin, momentlerinin birbirine geçtiği devrimci bir hareket tarzı değildi. Kautsky, siyasi kitle grevini, toplumsal çelişkilerin reel hareketinden kopartıyordu. Kautsky, siyasi kitle grevini bir defaya mahsus olan bir eylem olarak tespit ediyor ve böylelikle onu proleter devrimin nihai amaca yaklaştığı dönemlerde kullanılacak bir mücadele biçimine indirgiyordu. Yani O, siyasi kitle grevini bütün bir mücadele periyodu boyunca geçerli olan mücadele biçimi olarak görmüyor, soruna böyle yaklaşan Rosa'yı ve tabi O'nun anlayışını "devrim volantarizmi" olarak damgalıyor ve reddediyordu.

Kısaca;

Siyasi kitle grevi üzerine tartışmalar, Alman Sosyal Demokrat Partisi'nde iki yeni akımın oluşmasına neden olmuştur. Bunlardan birisi "merkez"di. Merkez, oportünistlerle devrimciler arasında bir yerde olmanın ifadesiydi. Tabi bu, görünüşte böyleydi. Marksist söylemleri sözde kullanan bu grubun, gerçekte revizyonist içeriklerini gizlemeye çalışıyordu.

Bu grubun başını çeken Alman eski sosyal demokratlarından ve II. Enternasyonal'in önderlerinden Karl Kautsky idi.

Rosa, Alman devrimci işçi hareketinde siyasi kitle grevi üzerine tartışmalar sürecinde Kautsky'nin oportünist anlayışını ilk görenlerden ve ona karşı mücadelenin başını çekenlerden biriydi.

1911-'19 ARASINDA ROSA LUKSEMBURG

1910-'11'den katledildiği tarihe kadar Rosa'yı Almanya'daki ve uluslararası plandaki ilişkilerin/çelişkilerin gelişmesine paralel

olarak çok yönlü ve yoğun bir mücadele içinde görmekteyiz. Bundan dolayı Rosa'nın siyasi yaşamındaki en olgun bu dönemini kronolojik olarak ele almayı doğru buluyoruz.

1910'dan sonra Alman sosyal demokrat basınında emperyalizm sorunu geniş çapta tartışılır. Hilferding'in "Finans Kapitali 1910'da, Rosa'nın "Sermayenin Birikimi" 1913'de yayınlanmıştı. 1912'de de Alman Sosyal Demokrat Partisi, emperyalizm sorununun tartışılmasını parti kongresi programına almıştı.

Rosa, bu dönemde bütün siyasi sorunların nedenini, çıkış noktasını emperyalizmde arıyordu. Tabi ki bunun maddi nedenleri vardı: Emperyalizm olgusu ve onun tartışılması siyasi ve ekonomik gelişmenin ve bunun sınıf mücadelesini etkilemesinin bir sonucuydu. Gelişmeler proletaryanın sınıf mücadelesinin o zamana kadarki taktiğini gözden geçirmeyi zorunlu kılıyordu. Bu aynı zamanda oportünizme karşı da bir mücadeleydi.

Rosa, "militarizm ve emperyalizmin sorunları bugün siyasi yaşamın merkez eksenini oluşturuyor" tesbitinden hareket ediyordu. (R. Luksemburg, c. 3, s. 95) Rosa, "ekonomik ve siyasi alanda bütün . gelişmenin olduğu alamet, . sorunların indirgendiği formül emperyalizmdir" diyordu. (c. 3, s. 193). 1914'de ise Rosa, sermayenin dünya hakimiyetini kurduğunu ama aynı zamanda da nihai sonunu ilan ettiğini tespit ediyordu. (bkz. c.3 s. 436).

Bu dönem, oportünistlerin Alman emperyalizminin yayılcı politikalarını destekledikleri veya küçük burjuva temelde eleştirdikleri bir dönemdi. Rosa ve yakın mücadele arkadaşları, partiye hakim olan oportünistlerin Alman emperyalizmine karşı tavırlarını baştan beri yetersiz buluyorlardı. Onlar, Alman emperyalizmine ve militarizmine karşı mücadelenin proleter sınıf bakış açısından ele alınması ve ona göre hareket edilmesi gerektiğini vurguluyorlardı. 1899,

1905, 1906, 1909 ve 1910 dönemlerinde partiyi bu anlayışa çekmek için mücadele edenlerin başta gelenlerinden biri de Rosa'ydı.

1910'a gelindiğinde SPD oldukça büyük bir parti konumundaydı. 1910 yılında partinin kayıtlı üye sayısı 720.038'e ulaşmıştı. Partinin etkinliği altındaki sendikaların sayısı 53, üye sayıları da iki milyondan fazlaydı. Böyle bir partinin emperyalist çağda gelişen çetin mücadelelere hazır olması Rosa için büyük bir önem taşımaktaydı. Rosa ve yakın mücadele arkadaşları bu gerçekten hareket ederek şu tespiti yapıyorlardı: Proleter mücadele biçimleri kaçınılmaz olarak sınıf mücadelesinin ekonomik ve siyasi koşullarından doğarlar. Bunun için, proletaryanın taktik mücadele araçları veya proleter mücadele biçimleri yeni gelişmelere tekabül etmelidir; bu gelişmeler göz önünde tutularak değiştirilmelidir.

Rosa, "Jena Parti Kongresi'den Sonra" adlı makalesinde şöyle diyordu:

"Emperyalist dönem, son yılların keskinleşen ilişkileri, bizi yeni durumlar ve görevlerle karşı karşıya bırakıyor. Partiye geniş kapsamlı bir hareketlilik, vuruculuk ve saldırı gücü verme, kitleleri seferber etme, dolaysız etkilerini olayların kefesine atma zorunluluğu. bütün bunlar 'eski denenmiş taktik'in dışsal biçimlerine sıkıca sarılmak daha fazla şeyler gerektirmektedir. Yani . bu eski denenmiş devrimci taktiğin artık kitle eylemlerinin yeni biçimlerini gerekli kıldığı anlayışını zorunlu kılmaktadır." (R.L. "Nach dem Jenaer Parteitag" c.3, s. 351/352)

Bu anlamda Rosa, 1905'te işlemeye başladığı siyasi kitle grevini 1911-1914 arasında da yeniden ele alır. Kapitalist gelişmenin bu yeni döneminde -emperyalist çağda- bütün önemli siyasi sorunların çözümünde kitlelerin aktif rolüne Rosa büyük değer verir;

"En önemli siyasi sorunların, artık sadece, geniş kitlelerin bizzat müdahaleleriyle etkilenebilecekleri bir aşamada yaşıyoruz. Uluslararası devrimdeki ani dönüşümler, savaş tehlikesi . kitlelerin eylemini zorunlu kılmaktadır. Şayet kitleler belirleyici momentlerde açığa çıkmazlarsa, partinin eyleminin kolu kanadı kırılmış olur." (R.L. "Taktische Fragen" c.3, sf.248)

Kitle eylemi, siyasi kitle grevi ve parti! Rosa bu olguları, oportünistlerin aksine birbirinden kopuk olarak ele almıyordu. Rosa açısından parti, ideolojik, siyasi ve örgütsel bir öncüydü ve onun gücü kitlelerle olan bağına bağlıydı. O, bu konuda şöyle diyordu:

". halk kitleleri ile örgüt çekirdeği arasında canlı bir kan dolaşımı olursa, aynı nabız atışı her ikisini canlandırır, (işte o zaman) sosyal demokrasi de büyük tarihi eylemlere yetenekli olduğunu göstermiş olur" (R.L. a.g.k. sf.252)

Emperyalizm, parti, kitle vb. konularda Rosa'nın Alman oportünistlerine yönelttiği eleştiriler, oportünistleri çileden çıkartır, kişisel saldırıya yöneltir. 1911 dönemi SPD içinde başta Rosa ve Karl Liebknecht olmak üzere komünistler ile oportünistler arasında mücadelenin ve çelişkilerin keskinleştiği bir süreç olur.

Partinin merkez ve yerel yönetim organlarına çöreklenmiş olan oportünistler, kitleleri, parti üyelerini sürü olarak görüyorlar, onlara kendi siyasi anlayışlarını empoze ediyorlardı. Parti yönetimi ile taban arasındaki ilişki, bürokrat ilişkilerine dönüştürülmüş, tabanın inisiyatifi boğulmuştu. Oportünistler parti disiplinini, bürokratik ilişkilerin bir yansımasına indirgemişlerdi.

Rosa'nın parti konusunda leninist kavrayışa varması gecikmeli olmuştur. O, bu konuda her zaman doğru görüşler savunmamıştır. Emperyalist çağda parti örgütlenmesinin nasıl olması gerektiğini ilk kavrayan ve bu doğrultuda uluslararası işçi hareketinde çetin mücadele veren Lenin'di. Lenin, parti

örgütlenmesinde demokratik merkezîyetçiliği esas alıyordu. Rosa Luksemburg ise bunu bir ölçüde küçümsüyordu. O, haklı olarak "kokuşmuş bir ceset" dediği Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin yönetici takımı oportünistlerin bürokratik merkezîyetçiliğiyle demokratik merkezîyetçiliği birbirine karıştırıyordu. Rosa'nın bu konudaki kafa karışıklığına birkaç örnek verebiliriz;

"Büyük halk kitlesinin eylem yeteneği ve siyasi vuruculuğu, bu kitlenin öncüsü, sosyal demokrat parti örgütlerinde birleşmiş, en iyi, en aydın çevreler kendileri tarafından kitle olarak inisiyatif ve bağımsızlık geliştirmezlerse, yukarıdan emir gelmesini bekleyen (kitleler) nasıl gelişsin? Bizim gibi kitle hareketleri için eylem disiplini ve tutarlılığı hayati bir sorundur. Sosyal demokrat disiplin, 800 bin parti üyesinin bir merkezi yapının, parti yönetiminin iradesine boyun eğeceği anlamına asla gelmez. Günlük siyasi uyanıklığın ve inisiyatifin bütün bu muazzam görevini, yakında bir milyon üyeye çıkacak parti örgütünün pasif kalarak emrini beklediği parti yönetimine devretmek, proleter sınıf mücadelesi açısından en ters olan şeydir." R.L. "Wieder Masse und Führer" c. 3, s. 38/39)

Aynı yazısında Rosa, dünyada hiçbir parti yönetiminin bütün partinin enerjisinin yerini alamayacağını, proleter kitlenin bizzat kendisinin önder olduğunu yazar, (bkz. agy., sf.41/42)

Gördüğümüz gibi bu anlayışlar hiç de Lenin'in parti öğretisine tekabül etmiyorlar. Rosa, Alman oportünistlerinin partide hakim kıldıkları bürokratik merkezîyetçilikle, proleter, devrimci bir partide yeni bir nitelik kazanan demokratik merkezîyetçiliği birbirine karıştırdığı ve sonucunun ne anlama geldiğini kavramadığı için önderler örgütlenmesini, yani yöneticilerin örgütçü rolünü küçümsüyordu. Rosa, aynı zamanda kitlenin kendisini bizzat önder olarak görmekle, kitle eylemlerindeki kendiliğindenliği abartıyordu. Rosa'nın bu anlayışlarını;

yozlaşmış partiyi aşağıdan yukarıya doğru düzeltmek, parti demokrasisini aşağıdan yukarıya doğru gerçekleştirerek partiyi yeniden devrimcileştirmek çabalarıyla birleştiresek, Alman "solları"nın leninist parti konusunda belli bir dönem hayal peşinde koştuklarını görürüz. Nitekim bu hayalcilik Spartakus hareketinde de kendini göstermişti. SPD'nin 1914'teki ihaneti Rosa'nın gözünü açacaktır.

Rosa 1910'a kadar olan dönemde, partiye karşı yaptığı eleştiriler ne olursa olsun, bütün önemli sorunlarda parti yönelimi doğrultusunda hareket etmişti. 1910'dan sonra ise, yönetime çöreklenmiş olan oportünizme karşı mücadelenin sertleşmesine paralel olarak, Rosa ile SPD'nin yolları ayrılma sürecine girmişti.

Rosa, emperyalizmi kavradıkça veya onu bütün yönleriyle kavradıkça, oportünizme karşı mücadelesi de sertleşiyordu. Çünkü o, böylece emperyalizmle oportünizm arasındaki bağı görüyor ve kavriyordu. Ne var ki, partinin önder rolünü küçümsemesi, Alman proleter sınıf mücadelesinin gelişmesini olumsuz yönde etkiliyordu.

I. Emperyalist savaş patlak vermişti. Bunun sonucu olarak mücadelede, yaşamda ve taktiksel anlayışlarda çok şey değişmişti. Her tarafı bir yasaklar dalgası sarmıştı. Askeri idare, savaş karşıtı bütün eylemleri yasaklamış, baskı mekanizmasını geçerli kılmıştı. 4 Ağustos 1914'te ise parlamento-daki sosyal demokrat grup, savaş kredilerine "evet" oyunu vermişti. Böylelikle SPD, Alman emperyalizminin başlattığı savaşı açıktan açığa destekliyor ve onaylıyordu. Burada emperyalizmle oportünizmin uzlaşması sözkonusuydu.

Bu açık ihaneti, gelişen durumu değerlendirmeye amacıyla 4 Ağustos 1914 akşamında H. Duncker, H. Eberlein, J. Marchlevski, F. Mehring, W. Pieck ve E. Meyer, Rosa'nın Berlin'deki evinde toplanırlar. Bu oluşuma birkaç gün gecikmeli olarak Karl Liebknecht de katılır.

Savaş öncesi dönemde parti kongrelerinde birbirlerini desteklemekten, ortak bildirgeleri kaleme almaktan öteye fazla samimiyetleri, arkadaşlıkları olmayan Rosa ve Karl Liebknecht arasında sıkı bir dostluk 4 Ağustos 1914'ten sonraki dönemde başlar. Her ikisi 1914'ün Ağustos-Eylül'ü arasındaki sayısız toplantılarda birlikte görülürler ve oportünistlere (sosyal şovenizme) karşı konuşurlar.

Karl Liebknecht'in, 2 Aralık 1914'te, SPD'nin parlamentodaki savaş kredisine red oyu kullanması, Alman sollarını, özellikle Rosa ve Karl Liebknecht'i birbirlerine biraz daha yakınlaştırır.

Alman komünistleri II. Enternasyonal ve SPD'nin çöküşünü tesadüfi bir olgu olarak görmüyorlardı. Bu konuda görüş birliğindeydiler. Ve yeni komünist Alman işçi hareketini şekillendirmek için atılması gereken ilk adım geçmişle hesaplaşmaktı.

"Almanya'da yeni bir sosyalist hareketin yaratılması için çıkış noktası, ilk adım geçmiş ile köklü bir hesaplaşma olmalıdır. Sadece özeleştirici kaynağından, programda, taktikte ve örgütlenmede kendi hatalarımızın oldukça itinalı gözden geçirilmesinden gelecek için açık doğrular kazanılmış olur" (R.L. "Rückblicke auf die Gothaer Konferenz" C.4, sf. 271)

Eleştiri-özeleştirici, geçmişle tarihi ve genel hesaplaşma! Rosa bu konuları "Enternasyonal'in yeniden inşası" ve "sosyal demokrasinin krizi" adlı yazılarında ele almıştır (bkz. R.L. cilt 4, sf. 20-32 (1915), 51-164 (1916) (Rosa'nın "sosyal demokrasinin krizi" yazısı "Junius Broşürü" olarak tanınır). Rosa'nın bu yazısını değerlendiren Lenin, bütün eleştirilerine rağmen yazıyı "fevkalade marksist bir çalışma" olarak görür (bkz. Lenin; "Junius Broşürü üzerine")

Junius broşürü bir dizi eksikliği, hatayı da içermekteydi. Örneğin Rosa, bu yazısında "savaşa karşı savaş"tan bahsediyor. Yani burjuvaziye karşı sosyalizm için iç savaş

gündeme getiriyordu. Ama aynı zamanda, Lenin'in deyimiyle "gerçeği sonuna kadar söylemiyor, yeniden 'ulusal savaş' fantazisine dönüyordu" (bkz. Lenin, agy.)

Rosa, 4 Ağustos 1914'ü, Alman sosyal demokrasinin ve aynı zamanda II. Enternasyonal'in siyasi olarak çöküşü ve yıkılışı bakımından bir dönüm noktası olarak görüyordu. Rosa bu konuda Lenin'le aynı paralelde düşünüyordu, ama o, bu doğru tespitlerden hareketle parti konusunda doğru sonuçlara varamıyordu. Rosa, oportünizme karşı ideolojik -siyasi mücadelenin birliğini ve bunun ancak ve ancak yeni tipte bir partinin mücadelesiyle sürdürülebileceğini henüz kavramıyordu. Bu eksikliği gören Lenin şöyle der: Junius, "Alman çevresi'nden kendini kurtaramamıştır. Alman sol sosyal demokratları parçalanmaktan korkuyorlar ve devrimci şiarları sonuna kadar söylemekten çekiniyorlar" (Lenin agy.) Alman sollarının en büyük eksikliği olarak da Lenin şunu tespit eder. "Almanya'da bütün devrimci marksizmin en büyük eksikliği, sıkı, illegal örgütün olmayışıdır" (Lenin, agy)

Alman komünistleri bu yönde ilk adımlarını "Enternasyonal" ile atmışlardır. Bu dergi etrafında toparlanan "Enternasyonal Grubu" Alman komünistlerinin 4 Ağustos 1914'ten sonra ilk bağımsız örgütlenmeleri olmuştur. Dergide inisiyatif Rosa'dadır.

Bu dergi ancak Nisan 1915'te yayımlanır ve askeri yönetim tarafından hemen yasaklanır.

Lenin, Alman komünistlerinin illegal mücadele yürüttüklerini, illegal dergi çıkarttıklarını ve illegal bildiriler dağıttıklarını duyduğunda çok sevinir ve Haziran 1915'te şu değerlendirmeyi yapar; "Almanya'da pratikte yeni bir parti, gerçek bir işçi partisi, gerçek bir sosyal demokrat parti büyüyor, güçleniyor, örgütleniyor" (bkz. Lenin, "II. Enternasyonal'in Çöküşü")

Enternasyonal Grubu, 1916'da (Ocak ve Mart Konferansları) Spartakus grubuna dönüşür. Kitlelerin aydınlatılması, antiemperyalist kitle eylemlerinin örgütlenmesi ve nihayet bu mücadeleleri örgütleyecek olan önderliğin örgütlenmesi, Spartakus Grubu'nun temel görevleriydi. Bu grupların oluşmasına, o dönem hapiste olan Rosa'nın dışarıya kaçırılan önerileri yön vermiştir. Mart 1916'daki konferansa ise Rosa bizzat katılmıştı.

1 Mayıs 1916'da Alman komünistleri (Spartakus Grubu) Berlin'de (Potsdam Meydanı'nda) 15.000 Berlinli'nin katıldığı savaşa karşı bir gösteri düzenlerler. Bu görkemli ve cüretkar gösteride "kahrolsun hükümet, kahrolsun savaş" şiarlarını haykıran, kitlelere mal eden Karl Liebknecht ile tutuklanır. 10 Temmuz 1916'da da Rosa "koruma"ya alınır. Yani tutuklanır ve iki ayrı hapis hanesinde kaldıktan sonra 22 Temmuz 1916'da Breslav hapisanesine getirilir. Rosa'nın mücadelesi zindanlarda devam eder, yazıları gizlice dışarıya çıkartılır.

Rusya'da Şubat devrimi patlak verir. Rosa, bu devrimin burjuva demokratik bir devrim olduğunu tespit eder.

"Rusya'da devrim ilk hamlede bürokratik mutlakiyet üzerine zafer kazandı. Ama bu zafer sonuç değil, aksine sadece küçük bir başlangıçtır. Rus proletaryasının uyanmış devrimci enerjisi, 1905 programını, demokratik cumhuriyeti aşacaktır. Rusya'da sosyalist proletaryanın en acil şiarı. emperyalist savaşın son bulmasıdır" (R.L. "Die Revolution in Russland" cilt 4, s. 243/244)

Rosa'nın bu konudaki anlayışı demokratik devrimle sınırlı değildir. "Junius Broşürü"nden sonraki zaman sürecinde Rosa'nın geliştiğini, bazı hatalarını gördüğünü ve leninist çizgiye yaklaştığını görmekteyiz. "Rusya'da Devrim" yazısında O, şöyle diyor.

"Burada Rus devrimci proletaryasının programı Rus emperyalist burjuvazisinin keskin

zırhına dönüşüyor. Tam da Rusya'da barış için eylem kendi burjuvazisine karşı devrimci sınıf mücadelesi olarak, devlet içinde siyasi iktidar için mücadele biçiminde gelişebilir" (R.L. Cilt 4, sf. 244)

Rosa, başka bir makalesinde de Rus devrimini dünya çapında önemli olan "ilk proleter geçiş devrimi" olarak değerlendirir" (bkz. R.L. "Zwei Osterbotschaften" C. 4, sf.269)

Rosa, "Junius Broşürü"nde emperyalist savaşa karşı ulusal bir programı alternatif olarak görüyordu. Lenin Rosa'nın bu anlayışını eleştirmişti. Aradan geçen zaman (Rus devrimi, Almanya'da sınıf mücadelesinin gelişmesi vs.) Rosa'nın bu hatasından sıyrıldığını ve leninist anlayışa yaklaştığını göstermektedir.

Rosa, Spartacus Nr. 6'da (Ağustos 1917) yayınlanan "Acil Zamansal Sorunlar" adlı makalesini şöyle noktalıyordu.

"Üç yıl öncesi gibi bugün de sadece (şu) alternatif var: Savaş veya devrim! Emperyalizm veya sosyalizm! Bu gür ve açık seçik açıklanmalı ve bundan herkes, kendi ülkesinde devrimci sonuçlar çıkartmalı. Bu, bugün mümkün olan yegane proleter sosyalist barış çalışmasıdır" (R.L. "Brennende Zeitfragen" c.4, sf.289-290)

"Enternasyonal" dergisi, "Enternasyonal Grubu", "Spartakus Grubu". Bütün bu SPD'den ayrılmaya, kopmaya yönelik "örgütsel" adımlar tam anlamıyla leninist örgütlenme anlayışı ışığında geliştirilememiştir. Bunda Rosa'nın, kısmen yıkılmasına rağmen yanlış, emperyalist çağda geçersiz ve oportünist olan anlayışlarının etkisi büyük olmuştur.

Rosa, Karl Liebknecht, C. Zetkin, W. Pieck ve diğer Alman komünistleri, sosyal şovenizme ve sosyal pasifizme karşı mücadelelerinde, savaşın sonuçlanması için mücadelede, kısaca, düzenin yıkılması için mücadelede proletaryanın bağımsız siyasi hareketinden yanaydılar. Yani partileşme, partili

mücadele reddedilmiyordu. Aynı zamanda SPD'nin de burjuva partisi olduğunu kabul ediyorlardı. Örneğin Rosa, "yoldaşlara açık mektuplar" makalesinde şöyle diyordu.

"Parti ve sendika mercilerini, Scheidemann ve yoldaşlarının, Legien ve yoldaşlarının örgütlü işçi sınıfı üzerindeki hakimiyetlerini; bu, Alman burjuvazisinin işçi sınıfı üzerindeki muazzam zaferidir. . Sermayeye karşı sosyal demokrat partinin ve sendikaların bayrağı altında mücadeleye çekilen kitleler, bugün tam da bu örgütler tarafından ve bu örgütler içinde burjuvazinin boyunduruğuna, modern kapital ilişkilerin başlamasından bu yana hiç (koşulmadıkları) bir tarzda koşuldular." (R.L. "Offene Briefe Gesinnungsfreunde, C. 4, sf. 235")

Rosa'ya göre Alman sosyal demokrasisi parçalanmıştır, bağırında antagonizma taşımaktadır. ("Burjuvazi-proletarya; sosyalizm-emperyalizm" bkz. agy. sf.233)

Bütün bu doğru düşünceleri savunan Rosa, eski saplantısından bir türlü kurtulamaz: Parti tabanını örgütleyerek bürokrat önderliği yıkmak ve partiyi yeniden kazanmak!

Rosa'nın "24 Mart Dersi" başlığını taşıyan makalesi, Spartakus Grubu tarafından Nisan 1916'da illegal bildiri olarak dağıtılır. Rosa bu bildiriye "yoldaşlar, hatalarımızdan öğrenmek. tarihi görevimizdir" demesine rağmen adeta inat edercesine kendisi, kendi hatasından öğrenmemekte diretir. O, devamla şöyle der;

". Bizim için çok önemli olan Enternasyonal'in ve partinin ahlaki çöküşü; bütün bunlar en azından şu kazancı sağlamalıdır. Aydınlatılmış işçilerin kitleleri kendi kaderlerini kendi ellerine almayı, önderlerini devrimci sınıf mücadelesinin seyrine zorlamayı ve ilerletmeyi öğreniyorlar" (R.L. "Die Lehre des 24. Marz" c. 4, sf.183-184)

Rosa aynı makalesinde devamla şöyle der; "Parti; ... yöneticiler, milletvekilleri veya redaktörler değildir. Parti; ... örgütlü prole-

taryanın kitleleridir. Bu, sosyalist sınıf mücadelesinin ruhudur. Parti sizsiniz! bundan dolayı, yüksek mevkilerdeki hainler tarafından . emperyalizmin yamağı durumuna getirilen partiyi yeniden fethetmek için işe koyulun." (sf. 185)

Rosa'nın bu anlayışları şu köklü hatasını bir kez daha gösteriyor; kitlelerin bağımsız hareketini, kitlelerdeki kendiliğindenliği abartmak, parti önderliğinin rolünü küçümsemek, leninist parti anlayışını kavramamak. İşte tipik bir anlayışı:

" Rus işçilerinin elbetteki örgütleri, seçim dernekleri, basını ve sendikaları yok, ama iktidarları ve etkileri için belirleyici olan şeyleri var: Sosyalizm için taze mücadele ruhu, kararlı irade, sınırsız fedakarlık. İşçi sınıfı, elbetteki örgütsüz olarak uzun dönem eylem kabiliyetli kalamaz. Bundan dolayı eminiz ki, Petersburg'da, Moskova'da, bütün Rusya'da işçi sınıfı. kendi örgütünü yaratacaktır" (R. Luksemburg "Russische Probleme" c.4, sf. 257)

Böylelikle Rosa, Şubat 1917 devriminde bir taraftan kitlelerin kendiliğindenliğini abartırken, diğer taraftan Bolşeviklerin örgütlü faaliyetini yok sayıyor. Rus proletaryası kendi örgütünü yaratacaktır!

Rosa, parti konusunda Rus devriminden yanlış sonuçlar çıkarıyordu. Bolşevik örgütlenmeyi küçümseyen veya yok sayan Rosa, Rusya'da devrimci kitle hareketinin kendi örgütünü yaratacağını ve Almanya'da da böyle bir gelişme olacağını sanıyordu. Rosa'ya göre Almanya'da gelişen devrimci kitle mücadelesi, Alman sosyal demokrasisindeki bir avuç haini, çürümüş unsurları, tasfiyecileri söküp atacaktı. (bkz. R.L. c.4, sf. 232-236)

Rosa'da örgütsel bağımsızlık konusunda oportünizme karşı mücadelede Lenin'in anlayışı ve cesareti yoktu. Öyle ki, O, Bremenli sol radikallerin, bağımsız bir parti kurma anlayış ve çabalarını çok sekter bir

şekilde reddediyordu. (bkz."Rückblicke auf die Gothaer Konferenz", c.4, s. 270-274)

Alman komünistleri parti konusunda hata üstüne hata işlerler. Merkezci önderler, "Almanya Bağımsız Sosyal Demokrat Parti (USPD)'yi kurarlar. Bu partinin esas görevi, giderek devrimcileşen ve Spartakus Grubu'na yönelen kitleleri frenlemek, yeni bir tuzakta toplamaktı. Rosa, bu partiye katılarak, onu içten devrimcileştirmek amacıyla Spartakus Grubu'nun partiye katılmasını onaylar. Bu konuda O, şu anlayıştaydı;

"Yeni parti de. 'enternasyonal' yönü neyse öyle kalacak. O, herhangi bir faydacılıktan dolayı yeni partiye girmedir. O, yeni partiyi ileriye doğru zorlamak, onun uyarıcı kalbi olmak için, . partideki gerçek önderliği üstlenmek için yeni partiye girdi" (R.L."Rückblicke." c.4 s.273)

Şüphesiz USPD (kuruluş 6-8 Nisan 1917) içinde Spartakus Grubu, bağımsız, kendi bütünlüğünü koruyan bir grup olarak kaldı. Ama bu partiye katılarak devrimcileştirmek hayali, bu büyük hata, Almanya'da gerçek komünist partisinin kurulmasını geciktirdi. Bu hata, Almanya'da devrimci durumun olgunlaşmaya başladığı bir dönemde işleniyordu. Kasım 1918 devriminde Alman komünistlerinin partisiz olmalarında ve kitleleri ML parti önderliğinde mücadeleye sürememelerinde Rosa'nın olumsuz "katkısı" hiç de küçümsenemez.

Rosa'nın sosyalist Ekim Devrimi'ne yaklaşımına gelince:

Rosa, Ekim Devrimi'nin ateşli savunucularından biridir. Rosa için Ekim Devrimi enternasyonal sosyalizmin şerefini kurtaran bir devrimdir. O bu konuda şöyle diyordu;

"Batı'da sosyal demokrasinin kaybettiği bütün devrimci şeref ve eylem yeteneği, Bolşevikler tarafından temsil edildi. Onun (Bolşeviklerin çn.) Ekim ayaklanması, sadece Rus devrimi için gerçek kurtuluş değildi, aksine enternasyonal sosyalizm için de bir

şeref kurtarıcılığıydı" (R.L., "Zur Russischen Revolution", c.4, sf.341)

Rosa, "Savaş, Ulusal Sorun ve Devrim" üzerine makalesinde de Ekim Devrimi'nin ulusal ve uluslararası özelliğine dikkati çekerek şöyle der;

"Rus devrimi ve onun ortaya çıkarttığı Bolşevik hakimiyet, sosyal devrim sorununu tarihin gündemine koydu. O, sermaye ile emek arasındaki sınıf çelişmesini tamamen genel olarak uç noktasına kadar keskinleştirdi. Bolşevik hakimiyeti, uysallaşmış işçi sınıfı hayalini yıktı. Alman sosyal demokrasisi ve onun izinde bütün enternasyonal de son 30 yılın pratiği sayesinde doğan . yaşama ve yaşatma . hayalini (sınıf uzlaşmacılığı kastediliyor çn.) bertaraf etti. Haşın yumruğuyla Rus devrimi . parlamentarizmin son yarım yüzyılı tarafından yaratılan sosyalizm ve kapitalizm arasındaki Modus Vivendi'yi (uzlaşmayı) yıktı ve sosyalizmi, seçim ajitasyonunun çok uzak geleceğin zararsız bir devrimi olmaktan (çıkartarak) . günün çok ciddi bir sorunu yaptı" (R.L. C.4, sf. 370)

Ekim Devrimi Rosa'nın Bolşeviklere olan ve yukarıda belirttiğimiz, küçümseme, yok sayma tutumunu da değiştirir. O, bu konuda şöyle der;

"Lenin-partisi, gerçek devrimci bir partinin görevlerini kavrayan, bütün iktidar proletarya ve köylü kitlelerine şiarıyla devrimin devamını garantileyen partiydi.

Bolşevikler, derhal iktidarı ele geçirmenin amacı olarak bütün ve kapsamlı devrimci programı yürürlüğe koydular, burjuva demokrasinin garantiye alınması için değil, aksine sosyalizmin gerçekleştirilmesi amacıyla proletarya diktatörlüğü." (R.L. "Zur Russischen Revolution c.4 sf. 341)

Rosa, başka bir yazısında da Bolşevikler için şöyle der;

"Bolşevizm, pratik devrimci sosyalizm için, işçi sınıfının iktidarı ele geçirmedeki bütün çabaları için, parola oldu." (R.L., "Über Kri-

eg, nationale Frage und Revolution", C.4, sf. 371)

Rosa, her zaman, her konuda Lenin ve bolşeviklerle aynı paralelde olmasa da onlardan öğrenecek ve bunu açıkça ifade edecek kadar alçakgönüllüydü:

"Söyleyebiliriz ki, yeniden Marks'ın yanındayız ve Rus Bolşeviklerine iftiralar yapıldığında şu yanıtı vermeyi unutmamalıyız. Şimdiki devrimizin ABC'sini nerede öğrendiniz? Ruslardan aldınız: İşçi ve asker şuraları. Dünya devrimi için ilk şiarları atan Rus devrimiydi."

Kasım 1918'de olaylar, gelişmeler birbirini kovalar. 3 Kasım'da Kiel'de silahlı ayaklanma başlamıştır. 8 Kasım 1918'de Rosa, Breslav hapisanesinden kurtarılır. Ama ortada parti yoktur. 11 Kasım 1918'de Spartakus Grubu, Spartakus Birliği'ne dönüştürülür. Ve bu birlik, "Bütün İktidar Konseylere" şiarını atar. Ama Birlik, parti değildir. Ve nihayet iç savaşın ateşi içinde 30 Aralık 1918 - 1 Ocak 1919'da toplanan Alman komünistleri, Almanya Komünist Partisi'ni kurarlar.

SPD hükümeti, Alman proletaryasının gelişen mücadele seyri içinde mevcut düzeni yıkacağından korkmaktadır. Karşıdevrim bu gelişmeyi engellemek, yeni doğmuş partiyi yok etmek için 4 Ocak 1919'da provokasyona girişir. Berlin polis müdürü Emil Eichhorn'u görevinden alır. Bunun üzerine 5 Ocak'ta yüzbinden fazla işçi KPD ve USPD'nin ortak çağrısına uyarak sokağa dökülürler. "Kahrolsun Ebert-Scheidemann" diyerek polis merkezine doğru yürürler. Aynı günün gecesinde işçiler, "İleri"nin binasını ve başka burjuva basımevlerini işgal ederler. 6 Ocakta USPD'nin sağcı önderleri, karşıdevrimci SPD hükümetine, "kan dökülmesini" engellemek için görüşme teklifi yapar. Bunu reddeden KPD, "Devrim Komisyonundaki temsilcilerini 8 ocakta çeker. Genç parti, ayaklanan işçilerle birlikte çok güçlü karşıdevrime karşı kahramanca savaşır. Ne var

ki, işçi sınıfı yenilir. Bu yenilgi Alman komünistlerine ve tabii başta da Rosa'ya büyük ve acı bir ders olur. O yenilginin hemen arkasından, yenilginin nedeni olarak şunu söyleyecektir;

"Son günlerin krizi, kitlelere çok önemli ve çok acil dersler çıkarttırıyor. Yetersiz önderliğin şimdiki durumu ile Berlin işçilerinin eksik olan örgüt merkezi savunulamaz. Devrim davasının ilerlemesi gerekiyorsa, poletaryanın zaferi ve sosyalizm rüyadan öteye geçmeliyse, devrimci işçi sınıfı kitlelerin mücadele enerjisini yönlendiren ve değerlendirmeyi kavrayan düzeyde yönetici organlarını yaratacaktır. (R.L. Versagen der Führer C.4, s. 527/528) Alman tekeli sermayesi, herşeyden önce de onun hükümetteki SPD'si, komünist avı örgütler. Karşı devrim, önderlerin kellesini istemektedir. SPD'nin merkez organı "İleri", yüzlerce ölü var, onların arasında neden Rosa ve Karl yok diye "şiiir" yayınlar. Ve nihayet karşı devrim Karl ve Rosa'yı 15 Ocak 1919'da Berlin'in Wilmersdorf semtinde bir evde ele geçirir. Polis merkezi olarak kullanılan Edern Oteli'ne getirilirler. Onları otelde katletmeyi göze alamayarak, hapishaneye götürüyoruz diye arabaya bindirirler. Arabada kafaları ezilene kadar dövülürler ve kurşunlanırlar. K.Liebnecht'in cesedi Tiergarten semtinde ıssız bir köşeye atılırken, Rosa'nın cesedi Landwehr Kanalı'na atılır ve aylar sonra bulunur. Karl'ın cenazesi

25 Ocak 1919'da kaldırılır. Cesedi 1 Haziran gecesini söz konusu kanal üzerindeki Freiarchon Köprüsü kenarında bulunan Rosa'nın cenazesi, görkemli bir yürüyüşle 13 Haziran 1919'da kaldırılır. Onların mezarları yanyanadır.

Rosa'nın son yazısı 14 Ocak 1919'da "Kızıl Bayrak"ta yayınlanır. "Berlin'de Düzen Hakimdir" başlığını taşıyan bu makalesini Rosa, dünya proletaryasının eşsiz kartalı, o cüretkar teorisyen ve ateşli ajitator şöyle noktalar:

"Önderlik başarısız kaldı. Ama önderlik kitlelerden ve kitleler arasından yeniden yaratılmalıdır, yaratılacaktır. Kitleler belirleyicidir, onlar, devrimin nihai zaferinin kurucularıdır. Kitleler tavındaydı. Onlar bu 'yenilgi'yi, uluslararası proletaryanın gücü ve gururu olan o tarihi yenilgilerin bir uzvu olarak şekillendirdiler. Ve bundan dolayı

bu 'yenilgi'den geleceğin zaferi gelişecektir.

'Berlin'de Düzen Hakimdir!' Siz kör hafiyeler! Düzeniniz kum üzerine inşa edilmiştir. Yarın devrim yeniden 'takır takır' yükselecektir ve korkunuza inat gümbür gümbür ilan edilecektir.

Vardım, varım, varolacağım!"

ALMAN İŞÇİ SINIFI GELENEĞİNİN BİR PARÇASI VE DEVAMI: BABA WILHELM VE OĞUL KARL LIEBKNECHT

ÖNSÖZ YERİNE

"Karl Liebknecht. Bu ismi bütün ülkelerin işçileri tanıyorlar. Antant ülkelerinde bu isim proletaryanın çıkarları için bir önderin sadakatının, sosyalist devrime bağlılığının sembolüdür. Bu isim kapitalizme karşı gerçekten dürüst, gerçekten fedakar, acımasız mücadelenin sembolüdür. Bu isim, emperyalizme karşı uzlaşmasız mücadelenin, sözde değil fiiliyatta mücadelenin, tam da kendi ülkesini emperyalist zaferlerin sarhoşluğunun sardığı zamanda büyük fedakarlık gerektiren (mücadelenin) sembolüdür." (Lenin, "Amerika ve Avrupa İşçilerine Mektup"tan c.28, sf. 445)

"Sosyalistler Karl Liebknecht'in şiarını kararlı bir şekilde hayata geçirmeye koyulmuşlardır. Kitlelerin bu isme gösterdikleri sempati, devrimci çalışmanın mümkün ve vadedici olduğunun garantilerinden birisidir. Scheidemann ve yandaşlarının,

Kautsky ve yandaşlarının bu isme karşı tavırları bir ikiyüzlülük örneğidir. Sözde 'Bütün ülkelerin Karl Liebknechtleri birleşin' önünde eğiliniyor, gerçekte ise Karl Liebknecht'in taktiğine karşı mücadele ediliyor.

Karl Liebknecht sadece Scheidemanncılardan (Renaudel, Plechanov, Bissolati) değil, Kautsky'in akımından da (Longuet, Axelrod, Turati) koşturdu.

Karl Liebknecht, daha 2 Ekim 1914'de parti başkanlığına yazdığı mektubunda şöyle diyordu: 'En derin kanaatime göre Alman partisinin, şayet sosyal demokrat olarak tanımlanma hakkını kaybetmek istemiyorsa, şayet şimdi tamamen kaybettiği saygınlığı yeniden elde etmek istiyorsa, deriden iliğe kadar yenilenmek zorunda olduğunu açıkladım.'

Bütün partiler Liebknecht'in bu şiarını kendi şiarları yapmalı ve bu şiarın Scheidemanncıları, Legienleri, Renaudelleri, Plechanovları, Vanderveldeleri ve yandaşlarını partiden atmaksızın veya Kautsky, Longuet ve Merrheimla karşı tavizkar politikalarından kopmaksızın gerçekleştirebileceğine inanmak elbette ki gülünçtür" (Lenin; "Rohentwurf der Thesen", C. 23, sf. 219-220)

***

"Liebknecht'le birlikte olmanın anlamı şudur:

1) Esas düşmana kendi ülkende saldırmak;

2) Kendi ülkenin (ve sadece yurtdışının değil) sosyal yurtseverlerini teşhir etmek, onlara karşı mücadele etmek. onlar ile sol radikallere karşı birleşmemek,

3) Kendi ülkende sadece sosyal yurtseverleri değil, sosyal pasifistleri ve 'merkezciler'i de açıkça eleştirmek ve onların zaafalarını teşhir etmek;

4) Parlamenter kürsüyü proletaryayı devrimci mücadeleye çağırarak için, silahların yön değiştirmesi için kullanmak;

5) Sansürlü bildirimler dağıtmak, izinsiz gösteriler düzenlemek (Liebknecht'in tutuklandığı Berlin'de Potsdam Meydanı'ndaki gibi)

7) Cephaneye işçilerini greve çağırarak ('Enternasyonal' grubunun sansürlü bildirimler yayımlayarak yaptığı gibi)

8) Açıkça açığa şimdiki kendini reformist faaliyet ile sınırlayan partilerin tamamen 'yenilenme' zorunluluğuna işaret etmek ve ona göre hareket etmek (Karl Liebknecht'in yaptığı gibi)

9) Emperyalist savaşta anavatan savunuculuğunu açıkça reddetmek;

10) Sosyal demokrasi içinde reformizme, oportünizme karşı bütün cephede mücadele etmek,

11) Bütün ülkelerde özellikle Almanya'da, İngiltere'de, İsviçre'de sosyal yurtseverliğin ve oportünizmin öncülüğünü oluşturan sendika önderlerine karşı da kesin tavır almak vs." (Lenin, "Vorgetauschter oder wirklicher Sumpf" C. 23, sf.294)

***

"Pravdacıların ve sadece bizim, sadece ve sadece Alman sosyalistlerinin ('Spartaküs ve 'işçi politikası'), Karl Liebknecht'in politikasına, yani Almanya'da iç birliğin yıkılması politikasına katılan grupların birliğinden yana olduğumuz gerçektir. Karl Liebknecht'in politikası, sadece lafta değil, ger-

çekte Almanya'da işçilerin ve kapitalistlerin 'iç birliği'nin yıkılmasından oluşmaktadır.

Alman kapitalistlerinin ve onların Wilhelm'inin; emperyalistler, yeni haydutlar olduğunun tam bilinciyle Karl Liebknecht daha Eylül 1915'te Zimmerwald Konferansı'na bir mektup gönderdi. Bu mektup, Liebknecht o zaman legal faaliyet yürüttüğü için açıklanmadı, ama Zimmerwald'da hazır olan herkes bu mektubu tanıdı.

Bu mektup (şu) şiarı içeriyordu. Akımlar (iki parti, iki uzlaşmaz anlayış çn.) arasında uzlaşma değil, savaş.

Yoldaşımız Karl Liebknecht Almanya'da 'iç birliği'n propagandasını şöyle yapıyordu.

Talancı emperyalist fetih savaşını sonuçlandırmak ve bütün insanlığı sermayenin boyunduruğundan kurtarmak için Almanya'da Karl Liebknecht gibi, Rusya'da Pravdacılar gibi hareket eden o sosyalistler, yani her bir ülkenin kapitalistleri ile, hiçbir ülkenin Plechanov'u ile, her bir ülkenin 'merkezciler'i ile işçilerin 'içbirliğini' yıkan ve bütün ülkelerin işçilerinin birliğini sağlayan sosyalistler, bütün ülkelerde kapitalistler tarafından yalan yağmuruna tutuldular ve ihanetle suçlandılar.

(Lenin; "Vatandaş! Kapitalistlerin Yöntemlerinin Neden İbareti Olduğunu Kavra" c.24, s.117,118,119)

Berlin'deki Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti temsilcisine telgraf: "Karl Liebknecht'e en sıcak selamımızı hemen iletiniz. Almanya'nın devrimci işçilerinin temsilcilerinin zindandan kurtulması, şimdi Almanya'da ve bütün dünyada görülen muzaffer sosyalizm çağının yeni bir döneminin işaretidir." Rusya Komünist Partisi (Bolşevik) Merkez Komitesi adına, Lenin-Swerdlow-Stalin, 23 Ekim 1918.

***

İlkbahar 1848. Almanya'dayız. Büyük Fransız devriminin (1789) estirdiği özgürlük ve demokrasi rüzgarı, o büyük düşünceler

Almanya'ya kadar gelmiş. Köylüsü, zanaatçısı, aydını ayakta. Küçük devletlerden ve devletçiklerden oluşan o zamanın Almanya'sında polis güçlerinin "işten" dolayı başlarını kaşıyacak bile zamanları yok; ayaklanmaya, özgürlük savaşına çağrı yapan bildirilerin, yazıların yasaklanması, hareketin bastırılması gerekiyor. Ajitatörlerin, özgürlük ve demokrasi için propaganda yapanların tutuklanması gerekiyor vs. vs.

Almanya'nın kölelikten ve baskıdan kurtulması için dönemin savaşçıları, mücadeleleri yine dönemin şartlarının elverdiği oranda örgütleniyorlar. Paris bir çokları için özgürlüğün ve devrimin merkezi durumundadır. Almanya'nın kurtuluşu için mücadele Paris'te örgütleniyor. Bu örgütleyiciler arasında genç hukuk öğrencisi Wilhelm Liebknecht bulunmaktadır (doğumu, 28 Mart 1826).

W. Liebknecht aydın bir ailenin çocuğudur. Gençlik heyecanı doludur ve Almanya'nın kurtuluşu için tasarladığı plan da oldukça sadedir; kendilerini "komünist" olarak gören bir avuç en yakın arkadaşıyla ve bir bölük paralı askerle birlikte Almanya'nın kurtuluşunu örgütlemek! Ne var ki, W. Liebknecht bu maceraya girişemez. Çünkü hastalığı onu engeller. Ama genç Wilhelm boş durmaz ve Eylül 1848'de yeni ilan edilmiş olan Bad Cumhuriyeti'nin yardımına koşar, bir kısım en yakın arkadaşlarıyla birlikte. Bütün silahı bir sopadan ve eski bir tüfekten ibarettir, ama savaşçıların sayısı kısa bir zamanda 4000'e çıkmıştır. Ne var ki bu dönem zarfında Bad Cumhuriyeti'nin Stue ve Hecker gibi önderleri hükümet askerlerine yenik düşmüşlerdir. Wilhelm'in "ordusu" da hükümet güçleri tarafından Karaormanlar'da darmadağın edilir. Wilhelm, kaçma olanağı hazırlandığı halde, kaçmaz. Bir kısım arkadaşıyla birlikte tutuklanır. 8 ay tutukluluk döneminden sonra Mayıs 1849'da mahkemeye çıkartılır. Ülkede devrimci kabarış devam etmektedir. Bunun etkisiyle savcı, Wilhelm ve arkadaşlarının beraatını talep eder ve bu arada

halk tutukluları kurtarır. Ama onlar bu kurtuluştan hiç memnun kalmamışlardır. Çünkü siyasi savunma için hazırlanmışlardır.

1849 senesi karışık bir senedir. Bu sene içinde Güney Almanya'da özgürlük mücadelesi doruk noktasına ulaşmış ve giderek sönmeye başlamıştır. Wilhelm ve arkadaşları yeni birlikler kurmak ve mücadeleyi devam ettirmek için birçok denemede bulunmuşlardır. Ama sonuç alınamamıştır. Gericilik hakim gelmiş, köylülüğü ve işçi sınıfını yeniden baskı altına almıştır. Devrimin önderleri de kendi aralarında söz düllosuna girişmişlerdir.

Wilhelm kısa bir Fransa ziyaretinden sonra İsviçre'ye geçer. "Demokrasi"nin beşiği, Wilhelm'i faaliyetinden dolayı ülkeden çıkarır. O da Londra'ya geçer. Marks ve Engels ile ilişkiye geçer.

Wilhelm I'in kral olmasından dolayı ilan edilen aftan yararlanan çoğu devrimci Almanya'ya döner. Bunlar arasında Wilhelm de vardır. Wilhelm dönünce Berlin'de, Norddeutsche Allgemeine Zeitung'un yurtdışı redaksiyonunu üstlenir. Ama bu görevde uzun süre kalamaz. Bismarck'ın başkanlığını yaptığı hükümet söz konusu gazeteyi satın alır. Böylelikle radikal-demokratik bir gazete susturulur.

Sonraki yıllar Bismarck mutlakiyetine karşı mücadeleyle doludur. Küçük gruplara bölünmüş Alman işçi hareketini toparlamak, bir parti altında birleştirmek, W.Liebknecht ve Agust Bebel gibi önderlerin önünde duran en acil görevdi.

Alman-Fransız savaşından kısa bir zaman önce Wilhelm evlenir. 13 Ağustos 1871'de Karl doğar. Karl'ın doğduğunda babası ve Bebel "vatana ihanet"ten dolayı yargılanmaktadırlar. Onların yegane "suç"ları Alman-Fransız savaşı için kredi açılmasının oylanmasında tarafsız kalmalarıydı ve savaşın ilerleyen (ikinci aşamasında da) Paris komünarlarıyla dayanışma içinde olduklarını açıklamalarıydı.

Wilhelm Liebknecht ve Agust Bebel'in Alman-Fransız savaşının ilk aşamasında, savaş kredisi için tarafsız kalmalarında belirleyici olan anlayışları şöyleydi:

"Her hanedanlık savaşının ilkeli karşıtı olarak, sosyal-cumhuriyetçi olarak ve milliyet farkı gözetmeksizin bütün baskılara karşı mücadele eden, bütün baskı altında tutulanları büyük bir kardeş birliğinde birleştirmeye çalışan Enternasyonal İşçi Birliği'nin üyeleri olarak ne doğrudan ne de dolaylı olarak şimdiki savaştan yana olduğumuzu açıklayabiliriz. Ve bundan dolayı oy vermiyoruz" (Agust Bebel; Ausgewählte Reden und Schriften, C.G. s. 308. Berlin 1983)

Sedanı muhaberesinde Fransızlar yenilir ve Fransız monarşisi çöker. Savaş, Almanlar açısından artık fetih savaşına dönüşmüştür. Bu şartlarda Alman parlamentosunda sosyal-demokrat milletvekilleri savaş kredilerini reddederler. Wilhelm Liebknecht anlayıştadır:

"Temmuz ayında savaş ilan eden hükümet yok edildi (Fransız hükümeti kasteriliyor, çn). Onun önderi Prusya kralının kardeşidir. O kralvari lüks içinde yaşarken. her şeye rağmen ve her şeye rağmen kardeş halkımız olan ve bizimle barış isteyen Fransız halkına karşı mücadelede Alman savaşçıları. Wilhelmhöhe'deki alçağın 'sevgili' kardeşi olmaktansa Fransız halkının ve Fransız işçilerinin kardeşi olmak belki daha şerefidir. İlhak (Elsas-Lothringen kastediliyor, çn) bize barış değil, bilakis savaş getiriyor. Ve o (ilhak, çn) barıştan sonra da sürekli bir savaş tehlikesi oluştururken, Almanya'da askeri diktatörlüğü sağlamlaştırıyor" (A. Bebel, age. s. 320-321).

Alman burjuvazisi A. Bebel ve W. Liebknecht'i susturmakta kararlıdır. Onların susturulması, Alman işçi sınıfı hareketine, Alman sosyal-demokrat hareketine vurulabilecek en büyük darbedir. Bunun için Alman burjuvazisi, A. Bebel, W. Liebknecht ve Adolf Hepner hakkında vatana ihanet da-

vası tezgahlar. 11-26 Mart 1872'de Leipzig'de yürütülen mahkeme burjuvazinin umutlarını suya düşürür. Çünkü Bebel ve Liebknecht 14 günlük duruşmanın her seferinde mahkemeyi kürsü olarak kullanırlar, "davacı" olarak hareket ederler ve sosyalist düşünceleri savunurlar.

W. Liebknecht, bu duruşmalarda diğer şeylerin yanı sıra bugünde geçerliliği olan şu tezin tesbitini yapıyordu:

"Bismarck vari Prusya-Almanya gibi bir devlet, kaderciler zorunluluk ile menşei sayesinde zora dayanan yok oluşa mahkumdur. Muharebe meydanında doğmuş darbenin, savaşın ve yukarıdan devrimin çocuğu, durmadan, dinlenmeden darbeden darbeye, savaştan savaşa koşacaktır ve ya savaş meydanında parçalanacaktır ya da aşağıdan devrime yenik düşecektir. Bu doğa kanunudur." (Der Hachverratsprozess W. Liebknecht, Bebel, Hepner vor dem Schwurgericht zu Leipzig von 11. bis 26 März 1872 ...)

Mahkeme A. Babel ve W. Liebknecht'i iki seneliğine "kale" hapsine mahkum eder.

Alman burjuvazisinin, sosyalistleri susturmak için yürüttüğü bütün çabası, polisiyle, mahkemesiyle tüm kurumlarının baskısı amaçlananın tam tersi bir sonuç verir. Bu karşıdevrimci saldırı Alman işçi hareketinin birleşmesine (Lassal'cılarının ve Eisenach'cılarının birleşmesi), devrimcilerin mücadelesinde yetkinleşmelerine neden olur. Alman sosyal demokrat hareketi mücadele içinde güçlenir.

Bütün bunlar henüz çocuk olan Karl'ın gözü önünde cereyan eder. O, babasının ve yoldaşlarının mücadelesini, evet "kaderlerini çocukken yaşar. Daha o çağda, geleceğini belirleyen izlenimler elde eder. Dayanışmanın, sıradan mücadeleciler olmanın, fedakarlığın vs. ne olduğunu gençlik çağına girmeye başlayan Karl öğrenir, tatbik eder. O'nda Prusya gericiliğine, baskıya ve sömürüye karşı korkunç bir kin doğar. Karl

19 yaşındayken Alman sosyal demokrat hareketinin Prusya sıkıyönetimi üzerine zaferini yaşar. Karl, siyasi olarak da babasının oğludur. O, babasından aldığı mirası götürebilecek çağdadır artık.

KARL LIEBKNECHT'İN GENÇLİĞİ VE GENÇLİK İÇİN MÜCADELESİ

Bismarck kötü ünlü "Sosyalistler Yasasını yürürlüğe koyduğunda Karl 7 yaşındaydı. Alman burjuvazisi bütün baskı araçlarını harekete geçirmiş ve Alman sosyal demokrat hareketini illegaliteye itmişti. Birçok devrimcinin, önderin maddi yaşam olanakları yok edilmişti. Sosyal demokrat basının yasaklanmasıyla Liebknecht ailesi de geçim derdine düşmüştü. 7 çocuklu Liebknecht ailesi oldukça misafirperverdi. Ve kendilerinden daha da kötü durumda kalmış olan devrimcilere Liebknechtlerin kapıları daima açıktı. Karl, böylesi şartlarda bilinçli olarak özel mülkiyete karşı kayıtsız bir şekile eğitildi. O daha çocukluk çağında, "benim" diye insan oğlunun en çok ağladığı çağda, başkalarıyla paylaşmasını öğrenerek yetişti. Karl'ın paylaşmadığı tek şey babasının ona bolca verdiği kitaplarıydı. Karl nisbeten küçük yaşta ulusal ekonomi üzerine literatür okumaya başlar. Ama ilgi alanı bununla sınırlı kalmaz ve o, dünya bilimleri üzerine de birçok kitap okur. O, bu yüzden de ciddi ve titiz bir araştırmacı olarak yetişir.

Wilhelm Liebknecht 7 Ağustos 1900'de ölür. Alman sosyal demokrat hareketinin bu büyük kurucusu ve önderinin cenazesine yüzbinlerce insan katılır. Babasının öldüğü ayda Alman sosyal demokrat partisine üye olan Karl, hukuk eğitimi görmüş ve kardeşiyle birlikte Berlin'de avukatlık bürosu açmıştır.

Avukat Karl Liebknecht gençliğe özellikle de işçi gençliğe özel bir ilgi duymaktadır. Bundan dolayıdır ki parti içinde devrimci kanat, işçi gençlik Karl Liebknecht etrafında toplanmıştır. Artık revizyonist yönleri iyiden iyiye açığa çıkan kanat ve bunlar ara-

sında Ebert, gençliğin sıkı bir şekilde marksist temelde siyasi olarak yetiştirilmesine karşıdır.

Marksizme ihanet eden oportünistlere karşı Karl Liebknecht, gençliğin eğitilmesi konusunda da çetin mücadeleler verir. Karl Liebknecht'in çıkış noktası şudur; emperyalist çağla birlikte daha geniş gençlik kitlesi işçi sınıfına katılmakta, her tarafta bağımsız gençlik örgütleri doğmaktadır. Bu alanda faal olmak, gençlik için, onu kazanmak için mücadele yürütmek partinin görevidir. "Gençliğe sahip olan, orduya sahiptir" sloganıyla Karl Liebknecht Alman işçi gençliğini marksist temelde eğitmek ve örgütlemek için partinin oportünist kanadına karşı mücadeleyi yılmadan sürdürür.

O, 22 Eylül 1906'da işçi gençliğe hitap ederken, diğer şeylerin yanı sıra şöyle der;

"Genç proleterler, şimdiye kadar, kapitalist kültürsüzlüğün proleter özgürlüğe olanak tanıdığı oranda özgürdünüz. Katı militarizmin sizleri zorladığı kölecilik ve baskıyla açlık kırbacı özgürlüğün bir sembolüydü..

Anavatanı korumak! Çin'deki, Afrika sömürgelerindeki 'kahramanlığımızı' düşünün. Bunun anavatanı korumayla ilgisi ne! Sadece dış düşmana karşı değil, hayır, iç düşmana karşı mücadele için de hizmet edeceksiniz. İç düşman kimdir? emir üzerine anneye, babaya, kardeşe ateş edeceksiniz. Sizlere grev kırıncılığı yaptıracaklar. İç düşman! Bu, babanızdır, ananızdır, kardeşinizdir, arkadaşınızdır. Bu bütün proletaryadır, egemenlerle bağı olmayan herkestir. Bu bugün sizlersiniz. Terhis olduktan sonra da yine sizler olacaksınız. Sizler bu iç düşmana karşı mücadeleye, kendinize karşı mücadeleye çağrılanlarsınız. Silah altına alınan proleter ordunun saflarına geri döneceksiniz." (Karl Liebknecht; Gesammelte Reden und Schriften, C. 1. s. 183, 187, 188, 189, Berlin 1958)

30 Eylül 1906'da Karl Liebknecht Alman gençlik örgütlerinin ilk konferansına katılır. Orada militarizm ve antimilitarizm üzerine bir konuşma yapar. Bu konuşma onun "Enternasyonal Gençlik Hareketinin Özel Olarak Dikkate Alınması Temelinde Militarizm ve Antimilitarizm" yapıtına temel teşkil eder. Karl Liebknecht'in bu alandaki düşünceleri, uluslararası gençlik hareketinde büyük yankı uyandırır. Karl Liebknecht daha ziyade gençliğe hitap eder. Sözleri en çok, en iyi gençlik tarafından dinlenen ve kavranan bir lider olarak yükselmektedir.

Karl Liebknecht'in militarizm ve antimilitarizm üzerine yazıları, savundukları onun gençliğe verdiği önemin bir ifadesi olarak görülmelidir. Onun temel eserlerinden olan "Militarizm ve Antimilitarizm" çalışmasının başlığında "uluslararası gençlik hareketinin özel olarak dikkate alınması" ibaresinin bulunması boşuna değildir.

Karl Liebknecht'in bu çalışması 1907'de yayınlanır. O dönem ki sosyalist işçi gençliğinin doğuşu bir kaç sene öncesine dayanıyordu ve Prusya militarizmine karşı mücadele içinde geliyordu. Sosyalist gençlik hareketinin bu gelişme şartlarında yayınlanan "Militarizm ve Antimilitarizm" yazısı, militarizmin işlevini teşhir etmekte, onun kimin elinde, kime karşı bir baskı aracı olduğunu göstermekte çok önemli bir materyaldi. Karl Liebknecht militarizmin, hakim sınıfların elinde, "işçi düşmanı" olan işçi sınıfını ve tüm emekçileri baskı altında tutarak onların mücadelesini bastırmak için elzem bir araç olduğunu, militarizmin ancak ve ancak sınıfı toplumlarda söz konusu olacağını çok kararlı ve enerjik bir şekilde her yerde; her fırsatta parti kongrelerinde vurguluyordu.

Militarizmin emperyalist burjuvazi açısından ne denli önemli olduğunu ve ona karşı mücadeleden aynı burjuvazinin ne denli rahatsız olduğunu Karl Liebknecht söz konusu çalışmasında şöyle dile getiriyordu: "Militarizm noktasında gericilik ve kapita-

lizm oldukça duyarlı; onlar demokrasi ve işçi sınıfına karşı en önemli iktidar pozisyonlarını militarizmle savunacaklarını çok iyi kavradılar" (K.L.C.L,S.414)

Karl Liebknecht militarizme karşı örnek alınması gereken bir mücadele vermiştir. O, Alman sosyal demokratlarını, militarizmi sistematik olarak teşhir etmeye teşvik etmiştir. Karl Liebknecht militarizmle ilgili bütün materyallerin hazırlanmasına ve değerlendirilmesine çok önem vermiştir. Bu materyaller genel ajitasyon ve propaganda da; parlamentarist faaliyette; basın da; toplantılarda vs. sistematik olarak değerlendirilmiştir. Ona göre sistemli bir anti militarist ajitasyon, özellikle askerlik çağına gelmiş gençler, anneler ve gençliği etkileyen nispeten yaşlı işçiler arasında yürütülmeliydi.

Emperyalist savaş tehlikesi büyümektedir. Bu tehlike, gençlik örgütlerini de canlandırır. Karl Liebknecht'in inisiyatifi üzerine 1907'de (Stuttgart'ta) sosyalist gençlik enternasyonal konferansı gerçekleştirilir. Karl Liebknecht bu konferansın başkanıdır ve orada sosyalist gençlik örgütlerinin enternasyonal ilişkilerinin kurulmasına karar verilir. Stuttgart Konferansı'nda Karl Liebknecht önderliğinde sosyalist gençlik hareketinin esas görevleri tartışılır ve bazı tesbitler yapılır. Militarizme karşı mücadele; sosyalist eğitim; genç işçilerin ve çırakların ekonomik olarak korunmaları vs.

Bu toplantıda Karl Liebknecht sosyalist gençlik örgütlerinin enternasyonal ilişki bürosuna seçilir.

Karl Liebknecht'in gençlik arasındaki mücadelesi ve "Militarizm ve Anti-Militarizm" yazısı, burjuvaziyi oldukça rahatsız etmektedir. Öyleki, yazı basılır basılmaz harekete geçen burjuvazi yasağını kor ve kitabı toplatır. Basımından kitabevine varana kadar bu kitapla ilgili olan herkes burjuvazinin baskısına uğrar. Karl Liebknecht ise babasının oğlu olduğunu gösterir. Yazısıyla ilgili olarak hakkında açılan mahkemeyi siyasi

kürsü olarak kullanır. Karl Liebknecht'in Alman gericiliğine ve militarizmine karşı tavizsiz mücadelesi, onu teşhir etmesi geniş işçi kitleleri arasında geniş yankı uyandırır. Bu sadece Almanya ile sınırlı kalmaz. Burjuvazi, Karl Liebknecht'i bir buçuk seneliğine "Kale" hapsine mahkum eder. O, zındandayken de mücadelesini sürdürür. O, "Çalışan Gençlik" dergisinin 8. sayısında (1 Ağustos 1908) şöyle der:

"Proleter gençlik hareketi, modern işçi hareketinin zorunlu bir parçasıdır. Proleter gençlik, işçi sınıfının ruhu ve bacağıdır. Özgür gençlik örgütleri, kuruluş amaçlarını, asla modern işçi hareketine hizmet etmekten, işçilerin mücadele örgütleri için ön okul olmakatan farklı olarak kavramadılar. Her yeni hareket gibi, gençlik örgütleri de işçi sınıfı tarafından tanınmayı zor mücadele sürecinde elde ettiler." (Karl Liebknecht, C. 2 s. 245, Berlin 1960)

Karl Liebknecht gençlik konusunda sadece burjuvaziye karşı mücadele etmiyordu. Partideki revizyonistler, sendikaların başına çöreklenmiş düzen unsurları da, gençliğin özellikle de işçi gençliğin Karl Liebknecht tarafından aktif, sosyalist bilinçle yetiştirilmesinden rahatsız oluyor ve proleter gençlik hareketini boğmaya çalışıyorlardı.

Karl Liebknecht ölümüne kadar proleter gençliğin davasına sadık kalmış, onu her yerde, her fırsatta savunmuştur. O, proleter gençliğin yaşlanmayan önderi olarak kalmıştır. Savaşa karşı işçi gençliğin örgütlenmesi mücadelesinde; savaş canilerine karşı mücadele için gençliğin örgütlenmesinde; Kasım Devrimi günlerinde Alman işçi gençliği Karl Liebknecht'i hep yanında bulmuştur.

Karl Liebknecht Kasım Devrimi döneminde "Junge Garde"nin 1. sayısında (27 Kasım 1918) "Devrimde Proleter Gençlik" adlı makalesinde şöyle diyordu:

"Proletaryanın devrimci gençliği; o, şimdiye kadarki Alman devriminin en sıcak, en te-

miz aleviydi; o, gelecek ve gelmek zorunda olan yeni devrimin; Alman ve dünya proletaryası sosyalist devriminin sönmez, en kutsal, en şiddetli alevi olacaktır." (Karl Liebknecht, C. 9 s. 629)

GERİCİLİĞE KARŞI MÜCADELEDE KARL LIEBKNECHT

Almanya'nın gelişmesi çelişkiliydi; 1848 burjuva demokratik devrimiyle ülkenin ulusal birliği sağlanmamıştı. Tersine Bismarck'ın yukarıdan devrimiyle; baskı ve zorbalıkla sağlanmıştı. Almanya'da gelişen ve emperyalist aşamasına ulaşan kapitalizm feodalizmi, junkarcılığı tasfiye etmişti. Tersine daha önce 1848 devriminde feodallerin kucağına sığınan burjuvazi bu ortaklığını sonraki dönemlerde bozmamıştı. Fransa'ya karşı savaş döneminde ulusal birliğini sağlayan ve Fransa'nın savaş tazminatı ödemeleriyle de sanayisini geliştiren Almanya'da oluşan tekelci sermaye, junkarcilikle bağlarını geliştirmiş ve gerici bir blok kurmuştu. Bu blok, Almanya'nın siyasi, ekonomik, kültürel vb. hayatına damgasını vurdu.

Siyasi alanda çok gelişmiş, güçlü bir işçi hareketinin olduğu Almanya, siyasi yapılanma konusunda oldukça geriydi. Almanya'da yarı-mutlakietçi bir rejim hakimdi. Ülke, herşeye hakim bir militarist ve polisiye mekanizma ile idare ediliyordu.

Gelişen ve keskinleşen emperyalistler arası rekabet, sonuç itibarıyla Alman emperyalizminin dünyayı yeniden paylaşma talebini yükseltmesini beraberinde getirdi. Alman burjuvazisi ve tabi junkerler bir taraftan savaşın masraflarını örneğin dolaylı vergilerle Alman emekçilerine yüklerken, aynı zamanda Alman halkını savaş için hazırlıyorlardı. Savaş başladığında ülke içindeki bütün muhalefet odakları yıkılmış, susturulmuş, etkisiz hale getirilmiş olmalıydı Alman tekelci burjuvazisi açısından.

Alman tekelci burjuvazisi bütün hareketlerinde işçi sınıfının tavrının ne olabileceğini

hesaba katıyordu. Bu anlamda, Alman işçi sınıfı hareketinin eylemi belirleyiciydi, yön vericiydi. Ne var ki, Alman işçi sınıfına, Alman sosyal-demokrasisine önderlik edenlerin çoğunluğu gelişen kapitalizmin, emperyalizmin siyasi alanda neleri beraberinde getirdiğini göremiyorlardı. Alman işçi hareketinin resmi önderliği tekelci sermaye hakimiyetini devrimci mücadele ile yıkmak ve siyasi iktidarı ele geçirmek için mücadeleye hazırlanmak yerine hala parlamentarist mücadele ile adeta gönül eğlendiriyorlardı. Tabiki bu, Alman işçi hareketinde gelişmiş olan revizyonizmin bir yansımasıydı. Bernstein önderliğinde revizyonistler 1890'ın son yıllarından beri sınıf uzlaşmasını, sosyalizme barışçıl geçişi vaaz ediyorlardı. Alman işçi hareketi içindeki bu durum,

Alman tekelci burjuvazisinin işine çok yaramıştı, O, işçi sınıfı içinde kendine yandaş bulmuştu.

Alman işçi hareketi parçalanma, daha doğrusu ayrışma sürecine girmişti. Bernstein revizyonizmine karşı ilkeli hareket etme konusunda Karl Liebknecht mücadeleye daha 1896'da başlar. A. Bebel, revizyonizmi mahkum eder ama o sonuna kadar tutarlı tavır alamaz. Bebel'in revizyonizme karşı tavrı nihayetinde uzlaşmacılık olarak açığa çıkar. Dönek Kautsky, revizyonizme karşı çıkar ama kendi önderliğinde anti-marksist oportünist bir merkezi hareket geliştirir. Bu ayrışma döneminde partinin sol kanadını oluşturan Clara Zetkin ve Rosa Luxemburg, revizyonizm ve oportünizme karşı uzlaşmaz bir tavır alırlar ve "sosyal reform ya da devrim" görüşünü ortaya atarlar. Karl Liebknecht de, partinin sol kanadının bir önderi olarak gelişir. Karl'ın kullandığı dil acımasız ve oldukça serttir. Bu büyük ajitatörden sadece burjuvazi değil, partili revizyonistler de çok korkarlar, ondan çekinirler.

Evet, Karl Liebknecht büyük bir ajitatördü ama o, teorisyen değildi. O, düşmana nerede, nasıl vurulacağını çok iyi biliyor, her

fırsatı bunun için değerlendiriyordu. Karl Liebknecht kitlelerin siyasi çıkarlarını çok iyi bir şekilde savunan, onları coşturan ve mücadeleye sevk eden bir siyasi avukattı. O, gericiliğin en çok korktuğu gerçek avukatlardan birisiydi de. O, bir çok siyasi davada mahkemeyi kürsü olarak başarıyla kullanmıştı. Karl Liebknecht aynı zamanda bütün ezilenlerin, emekçilerin de avukatıydı. Büyük ajitator olarak Karl Liebknecht binlerce emekçinin katıldığı toplantılarda, toplumsal yaşamın ve sosyalist hareketin en önemli sorunlarına açıklık getiren, kitleleri emperyalizme, gericiliğe, militarizme karşı ve sosyalizm için mücadeleye çağırarak büyük bir kürsüydü.

Karl Liebknecht 1908'den beri Prusya Eyalet Meclisinin, 1912'den beri de Alman Millet Meclisi'nin üyesiydi. Karl Liebknecht açısından parlamenter mücadele, proleter sınıf mücadelesinin ancak ve ancak bir parçasıydı. O, bu mücadeleye sürekli böyle yaklaşmış ve ona göre hareket etmişti. Karl Liebknecht için "parlamentonun esas iktidarı parlamento dışında"ydı. Yani kitleleri seferber etmede, örgütlemeydi.

K.Liebknecht parlamentoyu, feodal-burjuva gericiliğin çoğunluğu oluşturduğu o "ahır"; işçi sınıfı ve emekçilerin çıkarlarının savunulduğu bir siyasi arenaya dönüştüren ve haklı bir şekilde gericiliğin korkulu rüyası olan bir önderdi.

KARL LİEBKNECHT VE EMPERYALİST SAVAŞA KARŞI MÜCADELE

Karl Liebknecht savaşa karşı mücadelede de örnek bir tavır almıştır. O, bu mücadelede ne genel lakırtıları telaffuz etmiş, ne de hiç bir sorumluluk, yükümlülük taşımayan açıklamalar yapmıştır. Karl Liebknecht, savaş konusunda da açık ve somut konuşmuştur.

Karl Liebknecht daha 1900 yılında Alman emperyalizminin Çin macerasını mahkum etmiştir. O'nun militarizme, Alman emper-

yalizminin savaşı ve savaş kışkırtıcı hareketine ve askere yapılan kötü muameleye karşı mücadelesi, bir bütün olarak "Militarizm ve Antimilitarizm" çalışması sadece Alman burjuvazisinin değil, bütün reformist ve revizyonist, oportünist çevreleri de rahatsız ediyordu. Bunun içindir ki, Karl Liebknecht'in bu eseri, aynı zamanda parti içindeki revizyonistlere ve oportünistlere karşı da bir mücadele anlamına gelmekteydi.

Karl Liebknecht'in Alman silahlarına, sermayesine; dolayısıyla ağır sanayicilere karşı mücadelesi savaş öncesi dönemde yoğunlaşır. O, 18 ve 19 Nisan 1913'teki parlamento konuşmasında Alman ağır sanayicilerinin kirli çamaşırlarını sergiler. Özellikle Krupp firmasının -silah tekeli- memurlara, hükümet görevlilerine, subaylara yıllarca nasıl rüşvet verdiği dikkati çeker.

Karl Liebknecht 26 Nisan 1913'teki meclis konuşmasında Alman silah sanayiinin uluslararası ilişkilerini teşhir eder; silah tekellerinin ülkeden ülkeye nasıl savaş kışkırtıcılığı yaptıklarını ve böylelikle silahlanma siparişlerinden dolayı nasıl muazzam boyutlarda kârlar elde ettiklerini açıklar. O, silah tekelleriyle, devlet ileri gelenlerinin "sıkı" ilişkilerini isim vererek de açıklar. Karl Liebknecht bir taraftan yurtseverlik nağraları atan, öbür taraftan başka ülkelerin, örneğin Fransız, Belçika, Avusturya silah firmalarıyla anlaşmalar yapan ve böylelikle başka ülkelere silah satan Alman silah kapitalistlerini ve onların "vatan sevgileri"ni teşhir eder.

Karl Liebknecht, anavatanın dış düşmanlardan dolayı tehlikede olmadığını, tersine iç düşmanlardan dolayı, özellikle de uluslararası silah sanayiinden dolayı tehlikede olduğunu savunur. (Bkz. Karl Liebknecht C. VI. s. 258-296, Alman parlamentosundaki konuşması)

Karl Liebknecht'in silah tekellerine ve özellikle de Krupp tekeline karşı mücadelesi; silah sermayesinin skandallarını sergilemesi, burjuvaziyi tedirgin eder. Sadece Al-

manya'da değil, uluslararası planda işçi sınıfının savaşa ve silahlanmaya karşı mücadelesine katkıda bulunur.

O'nun bu mücadelesi burjuvaziyi, Krupp firmasını çok zor durumda bırakır ve o dönem Krupp Genel Direktörü olan Hugenberg şu açıklamayı yapmak zorunda kalır; "Krupp diye bir hadise tanımıyorum, sadece Liebknecht hadisesini tanıyorum." (ag. konuşmadan)

Karl Liebknecht'in militarizme karşı mücadelesi 1944 yılında daha da şiddetlenir. O, bu dönemde Alman tekeli burjuvazisinin içte ve dışta savaş politikasına karşı mücadeleye büyük katkıda bulunur, bu mücadelede işçi sınıfını teşvik eder ve geniş kitleleri antimilitarist mücadeleye sevkeder.

Savaşa karşı mücadelede Karl Liebknecht düşmanı dışarıda değil ülke içinde arar. O'nun açısından esas düşman ülke içindedir;

Savaş patlak verir ve meclisin 4 Ağustos 1914 tarihindeki olağanüstü oturumunda, Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin şu açıklaması okunur:

"Şimdi savaş gerçeğiyle karşı karşıyayız. Düşman istilaları dehşeti bizi tehdit ediyor. Tehlike anında anavatanımızı yalnız bırakmayız. Halkın ulusal bağımsızlığını ve kendini savunmasını her zaman tanımış olan Enternasyonal ile uyumluluk içinde olduğumuzu hissediyoruz. Keza, istila savaşını mahkum etmekte de onunla uyumluluk içindeyiz. Bu temel ilkelerden hareketle biz, talep edilen savaş kredilerini onaylıyoruz."

Karl Liebknecht ve bazı arkadaşları, daha önceki fraksiyon toplantısında savaş karşıtı görüşlerini açıklarlar, bir bildiri sunarlar, ama reddedilir. Ne var ki, Karl Liebknecht de, disiplin gereği karara boyun eğer. 4 Ağustos 1914'te amansız savaş karşıtı Karl Liebknecht büyük bir hata işlemiş olur. Bu hatanın yapılmasında belli başlı iki neden vardı: Birincisi, Karl Liebknecht partinin çürümüşlüğü, düşman

kampına geçmişliğinin hangi bayutlarda olduğunu hemen kavrayamamıştı ve bundan dolayı, çoğunluğun kararına disiplin gereği uymuştu. İkincisi, savaş öncesi dönemde Alman solları henüz zayıftılar. Her ne kadar onlar (Karl Liebknecht, F. Mehring, R. Lükseberg, C. Zetkin vb.) Alman işçi sınıfının en iyi, devrimci, mücadeleci geleneğini temsil ediyorlarsa da, işçi sınıfı içindeki burjuvazinin temsilcilerine; oportünistlere, revizyonistlere, bürokratlara vd. karşı mücadelede henüz tam uzlaşmaz tavrı koyamamışlardı.

Karl Liebknecht işlediği hatadan kısa zamanda ders çıkarır ve çok sonraları "Aralık ayında, program bozan fraksiyon disiplinini lanetleyerek meclis oturumunda kredilerin açıktan reddine geçtim" diyecektir. Nitekim 2 Mart 1914'te Karl Liebknecht mecliste yagane sosyal-demokrat milletvekili olarak savaş kredilerine karşı "Hayır" oyunu kullanır.

Karl Liebknecht'in "hayır"ı bir oy meselesi olarak görülmemelidir. Bu başka sonuçlara, Alman işçi sınıfı açısından olumlu gelişmelere çıkış noktası teşkil eden tutarlı bir tavrıdır. Karl'ın 2 Mart 1914'teki "hayır"ı artık marksist temelde ideolojik birliği kalmamış, ama birliğin yüzeysel olarak devam ettirildiği partide gerçek bölünmüşlüğü açığa çıkardı. Karl'ın "hayır"ı, halkın emperyalist şartlardaki güya birliğini de parçaladı. Karl, bu tutumuyla Alman devrimci hareketi adına geniş işçi kitlelerinin, emekçilerinin büyük sempatisini kazandı.

Karl Liebknecht savaşa karşı sürdürdüğü amansız mücadelede bütün dünyada barış savaşçılarının sembolü olarak yükseliyordu.

İster parlamentoda, ister herhangi bir toplantıda, isterse de makalade olsun, Karl Liebknecht her yerde "Her halkın esas düşmanı 'kendi' ülkesindedir" diyordu.

"Her halkın esas düşmanı kendi ülkesindedir! Alman halkının esas düşmanı Almanya'dadır; Alman emperyalizmi, Alman savaş

partisi, Alman gizli diplomasisi. Alman halkı, kendi ülkesinde bu düşmana karşı siyasi mücadelede diğer ülkelerin proletaryasıyla birlikte -onların mücadelesi de kendi emperyalistlerine karşıdır- savaşmakla karşı karşıyadır... Alman Tirpitzan'ıyla ve Falkon Kenhayn'larıyla siyasi baskısının, sosyal köleliğin hükümetiyle ortak yanımız yok. Hiç bir şey bunlar için, her şey alman halkı için. Her şey enternasyonal mücadele için." (Karl Liebknecht C. VIII. s. 230)

Burjuvazi Karl Liebknecht'i susturamıyordu. Burjuvazi o'na zorla asker elbisesi giydirdi, cepheye gönderdi, ama o, cephe de mücadelesini sürdürdü. O, meclis toplantılarından uzak tutulur, konuşması engellenirdi. Nihayet 23 Mart 1916'da mecliste konuşma fırsatı buldu. Ne var ki, sosyal-demokrat fraksiyonun üyeleri o'nun konuşmasını bağırıp çağırarak ve alkışlarla, ısıklık çalmakla bastırmak için ellerinden geleni yaptılar. Krupp'un, Stinnes'in, Thyssen'in, Kirdof'un, yani Alman tekelci burjuvazisinin parlamentodaki temsilcileri konuşması esnasında Karl Liebknecht'e saldırdılar. Not aldığı kağıtları yırttılar, dağıttılar, tartakladılar ve nihayet, yere düşen not kağıtlarını toplamak için kürsüden biraz uzaklaşan Karl Liebknecht'in söz hakkı "tarafsız" başkan tarafından kürsüden ayrıldığı gerekçesiyle(!) elinden alındı. Burjuvazi, Karl Liebknecht'i susturmak için böylesi metodları kullanıyordu.

Burjuvazi, parlamento dışında Karl Liebknecht'in duyulmaması, görüşlerinin kitlelere ulaşmaması için sansür de dahil her türlü baskı araçlarını kullanıyordu.

1 Mayıs 1916'da Berlin'de savaşa karşı bir yürüyüş düzenler. "Kahrolsun Savaş, Kahrolsun Hükümet" sloganlarıyla Karl Liebknecht bizzat oradadır. Tutuklanır ve askeri mahkemeye çıkarılır. "Suçu", vatana ihanettir.

O, kendine yöneltilen cezai mesele hakkında ek olarak şunları da söyler:

"1- Vatana ihanet, enternasyonal sosyalist için tamamen saçma bir şeydir. O, her yabancı kapitalist hükümete karşı, kendi hükümetine karşı olduğu gibi devrimcidir.

O, uluslararası kapitalizme karşı, enternasyonal proletaryanın adına mücadele eder. O, kendi ülkesinde enternasyonal proletarya adına uluslararası kapitalizmin temsilcileri olan kendi hükümetine ve kendi hakim sınıflarına karşı mücadele eder.

Bu diyalektik süreç de; savaşa karşı ulusal sınıf mücadelesinde savaşa karşı enternasyonal sınıf mücadelesi gerçekleşir." (Karl Liebknecht, C. 9. s. 16-17)

Karl Liebknecht devamla şöyle der:

"Kendimi savunmam söz konusu değil. enternasyonal sosyalizmi kamuoyu önünde yıllarca yürüttüğüm politikayı tanıyorum.

Şayet vatana ihanet söz konusuysa (şunun) söylenmiş olduğu bilinsin.

Vatana ihanet, hakim sınıfların, prenslerin, aristokratların bir imtiyazıdır. Gerçek vatan hainleri bugün henüz sanık sandalyesinde oturmuyorlar. Tersine büyük bankaların bürolarında, tarım junkerlerinin çiftliklerinde oturuyorlar; onlar Moltke Brücke'de (Alman Genelkurmay Merkezi kastediliyor çn.), Wilhelm sokağında (Alman dışişleri kastediliyor) oturuyorlar.

Gerçek vatan hainleri! bunlar. Almanya'da Alman hükümetinin sorumluları ve sorumlusuzlarıdır. (agk s. 22-23).

Burjuvazi, Karl Liebknecht'in mahkemede ileri sürdüğü düşüncelerin yayılmasından, duyulmasından çok kokar. Bunun için duruşmalar oldukça gizli yapılır. 28 Haziran 1916'da mahkeme Karl Liebknecht'i ikibuçuk sene hapis cezasına mahkum eder. Alman sosyal-demokratlarının, yani o hainlerin, oportünistlerin yayın organı olan "Varwaerts" verilen cezayı az bulanlardandır. Temyiz duruşmasında Karl Liebknecht'in cezası 4 seneye çıkartılır ve 6 sene için de vatandaşlık hakları elinden alınır.

1916'nın ikinci yarısından itibaren Almanya'yı yeni bir grev ve gösteri dalgası sarsmaya başlamıştır. Devam eden savaşa rağmen sınıf mücadelesi yükselir. 1918'in ocak ayında Kiel'de ilk bahriyeli ayaklanmaları görülür. 21 Ekim 1918 de ise burjuvazi, Karl Liebknecht'i "affetmek" zorunda kalırlar.

KARL LIEBKNECHT VE RUS DEVRİMİ

Karl Liebknecht'in Rus devrimci hareketine ve Rus devrimcilerine olan ilgisi ve ilişkisi geçici, periyodik bir karakter taşımaz. O, başından beri Rus devrimi ve devrimcileriyle çeşitli nedenlerle ilişki içindeydi ve bu ilişkiler giderek sistemli enternasyonalist dayanışmaya dönüştü.

1904 yılında "Rusya'ya karşı ihanet"ten dolayı Alman ve Rus devrimcileri mahkemeye çıkarılır. Onların savunucusu Dr. Avukat Karl Liebknecht'tir. O, heyecanlı ve dikkat çekici konuşmasında diğer şeylerin yanı sıra şöyle der:

"Diğer hiçbir ülkenin tarihinde olmadığı gibi, Rus tarihi kan ile yazılmıştır. Halk tarafından değil, tersine hakimler arasında akıtılan kan ile, hükümetin eline yapışan köylülerin, işçilerin Yahudi halkın, askerlerin kanı ile.

Rusya'da ilk sosyalist hareket. ve köylülüğe dayanmaya çalışılıyordu. Barışçıl olmasına rağmen, kanla bastırıldı. Birkaç sene sonra terörün anlamsızlığı kavrandı" (Karl Liebknecht, C. 1. s. 68-72) Böylelikle Karl Liebknecht, Narodnik'lerin bireysel eylemlerini, bireysel terör faaliyetlerini de eleştiriyordu.

Karl Liebknecht'in Leipzig,-Plagwitz'deki (Ruhr Bölgesinde Mücadele ve Rusya'da Devrim) 12 Şubat 1905 tarihindeki konuşması gazete haberi olarak da verilir. Örneğin "Leipzig-Volkszeitung" (Nr. 36, 13 Şubat 1905), Karl Liebknecht'in konuşmasını yayımlarken diğer şeylerin yanı sıra şöyle yazar;

"Her tür haklarından yoksun olan Rus işçisi için grev yegane silahtı. Rusya'daki şimdiki devrim bir zorlamayla söndürülecek saman alevi değildir. O, bütün ülkeye yayılacaktır. Rusya'da tutuşan özgürlük, Prusya, Saksonya, Almanya için de özgürlüktür. Doğuda çarlık ve barbarlık hakim olduğu müddetçe batıda özgürlük asla gelişmeyecektir." (Karl Liebknecht, C. L. s. 129,130,131)

Karl Liebknecht, Mannheim parti kongresinde de (1906) diğer şeylerin yanı sıra şöyle der:

"Almanya tarihinde (şu yazılmalı); Rus özgürlük hareketi, enternasyonal proletaryanın en büyük ve en güçlü örgütüne sahip olan Alman halkı tarafından bastırıldı. Bu büyük gınahtan kendimizi korumalıyız. Rus devrimini Almanya'dan ihanet çabaları, Prusya-Alman gericiğinin de tam bir yenilgiyle sonuçlanmazsa, zavallı insanlar oluruz ve canımız cehenneme." (agk. s. 193)

Karl Liebknecht, hem 1905-1907 Rus devriminden önce hem de sonra, parti kongrelerinde, basında, konuşmalarında Rus devriminin propagandasını yapmış, Rus devriminden ve devrimcilerinden öğrenmeye çalışmıştır. Örneğin; kitlesel grevler, siyasi grevler olgusunu, bu tür mücadele metodunu Rusya örneğinden alan Karl Liebknecht (ve R. Luksemburg) bunu, Rus devriminin kazandırmış olduğu bir tecrübe, mücadele metodu olarak görüyor ve propagandasını yapıyordu.

Karl Liebknecht'in Rusya'daki devrimci mücadeleye olan ilgisi daha sonraki yıllarda da devam eder.

Ekim devrimi döneminde Karl Liebknecht hapisteydi ve gelişmeleri takip edemiyordu. Örneğin; eline geçen bilginin oldukça sınırlı olmasından dolayı Brest barışını Lenin'den farklı değerlendiriyor, bu barışın "Alman emperyalizminin işine yaradığını" savunuyordu. (Karl Liebknecht, C. 9 s. 560)

Karl Liebknecht Ekim devriminden sadece birkaç gün önce yaptığı bir değerlendirmede (11 Kasım 1917'de) yaklaşan Rus devrimini çok iyi değerlendirdiriyordu.

"Rusya'nın dipten köpüğe kadar sosyal ve ekonomik devrimleşmesinin muazzam süreci, sonuçlanma değil, başlangıç aşamasında, sınırsız olanaklarla, büyük Fransız Devrimi'ninkinden oldukça daha büyük olanaklarla karşı karşıya." (agk. s. 371)

23 Ekim 1918'de özgürlüğüne kavuşan Karl Liebknecht'in ilk işlerinden birisi de genç sovyet cumhuriyetini selamlamak olmuştur.

31 Ekim 1918'de ise o, Antant devletleri işçileri ve askerlerini genç sovyet cumhuriyetini desteklemeye, dünya emperyalizmine karşı mücadeleye çağırarak bir bildiri yayınladı. Karl Liebknecht bu bildiri de şöyle der:

"Arkadaşlar, yoldaşlar, kardeşler!

Çarlık-emperyalist toplumun .... çöküşü, dünya savaşının sarsıntıları ortasında, anlayışsızlığa, kine ve iftiralara rağmen Rus proletaryası hakimiyetini kurdu; işçilerin, köylülerin ve askerlerin sosyalist cumhuriyeti. Bu, dünyanın sosyalist inşasının devasa başlangıcıdır. Rus proletaryasının devrimleşme sürecini muazzam bir şekilde ilerletti.

Proletaryaya karşı dünya emperyalizminin birleşmiş cephesi, Rus Sovyet Cumhuriyeti'ne karşı saldırı durumunda gerçeklik olacaktır.

Bunu engellemek için mücadele etmek gerekir ve bundan dolayı sizlere hitap ediyorum!

Dünya proletaryası, kendi gücünü ve umutlarının yok olup gittiğini görmek istemiyorsa sosyalist devrim ocağının yok edilmesine izin vermemelidir. Rus Sovyet Cumhuriyeti'nin çöküşü, dünya proletaryasının çöküşü anlamına gelir.

Arkadaşlar, yoldaşlar, kardeşler! Kendi beylerinize karşı silahlarınızı çekin!

Yaşasın Rusya işçileri, köylüleri ve askerleri!

Yaşasın Fransa, Britanya, İtalya ve Amerika proletaryasının devrimi!

Yaşasın bütün ülkelerin işçilerinin savaş, sömürü ve kölelik cehenneminden kurtuluşu!" (agk. s. 586-587)

KARL LIEBKNECHT VE KPD'NİN KURULUŞU

1 Mayıs 1916'daki Wilhelm Pieck'in örgütlediği gösteriye (Berlin) 15 bin kişi katılır. Karl Liebknecht ve R. Lüksemburg da oradadır. Bu gösterinin sonucunu biliyoruz. Karl Liebknecht tutuklanır, R. Lüksemburg da temmuz 1916'da "korumaya" alınır. İki önderin "içeride" olmaları gelişen devrimci Alman işçi hareketini adeta öndersiz bırakır. Ülkede sınıf mücadelesi yükselmektedir. R. Lüksemburg ve Karl Liebknecht'in içeriden dışarıya müdahaleleri sınırlıdır ve istenilen amaca ulaşmamaktadır. Hücrelerinde huzursuzluktan dolayı volta atan Karl Liebknecht, gelişen mücadelenin kaçınılmaz bir ürünü olarak "affedilir". O artık özgürdür. Rosa ise 8 Kasım 1918'de Breslav'daki hapisshaneden resmen ve düpedüz kurtarılır. Bu da ülkede gelişen mücadelenin bir ürünüdür. Her iki önder, gelişen devrimci Alman işçi hareketini örgütlemeye koyulurlar.

Daha Karl Liebknecht hapisteyken, 7 Ekim 1918'de Spartaküs grubu ve Bremen sol radikalleri, yaklaşan Alman devriminin programını tespit etmek için bir konferans düzenlerler. Lenin 18 Ekim 1918 tarihli makalesinde Alman komünistlerinin bu girişimini selamlar, onlara Bolşeviklerin en iyi dileklerini iletir.

Bir dizi tasfiyeye rağmen, Alman komünistlerinin en büyük eksiklerinden birisi parti konusunda açığa çıkar. Örneğin; oluşumu ocak 1916'ya dayanan Spartaküs grubu, partileşme konusunda açık değildir. O,

savaşa karşı cesaretli, güçlü mücadele verir, küçük bir grup olmasına rağmen. Ama partileşme konusunda istenilen veya o aşamada artık atılması gereken adımlar atılmaz.

Kendini on binlere dinleten, yüzbinlerin sempatisini kazanan ve onları harekete geçiren, hükümete ortaklık önerisi alan küçük bir grup; Almanya'da devrimci durum ve silahlı mücadele! Alman proletaryasının Kasım 1918 devrimindeki yenilgisini veya bu devrimin sosyalist Almanya'nın kurulmasına götürmemesini leninist partinin olmayışında aramak, tek neden olmasa da yanlış değildir.

14 Kasım 1918'de "Enternasyonal Grubundan doğan Spartaküs grubu "Spartaküs Birliği"ne dönüşür. Bu birliğin merkezi yönetimine diğerlerin yanı sıra K.Liebknecht, R.Lüksemburg, Clara Zetkin, W. Pieck, F. Mehring, Leo Jogiches, Hermann Dreker, K. Duncker seçilirler. Bu birlik hâlâ parti örgütü özelliği taşımaz. Onun üyeleri "Bağımsız Alman Sosyal Demokrat Partisi" (USPD) üyeleridir. Bu anlamda Spartaküs Birliği, USPD içinde bir propaganda grubu konumundadır.

Bu arada Alman tekelci buruvazisi, sosyal demokratları arabasına koşmuş, düzenin kurtuluşunu bu hainlerde aramıştır. O, yanılmamıştı. Sosyal demokrat Ebert hükümeti tarihte örneği pek görülmemiş bir ihanetle, karşı devrimci tekelci sermayenin iktidarını yeniden rayına oturtur. Karşı devrim saldırıya geçer. Özellikle Berlin ve çevresine ordu birlikleri gönderilir. Sosyal demokratların komünistlere; Spartaküscülere karşı kışkırtmaları devam eder. Amaç özellikle K.Liebknecht ve R.Lüksemburg'un bir an önce etkisizleştirilmeleridir.

6 Aralıktaki bir gösteriden dolayı (Berlin) 14 işçi karşı devrimci güçler tarafından kurşuna dizilirler.

14 Aralık tarihli "Kızıl Bayrak"ta Spartaküs Birliği'nin programı yayımlanır.

R.Lüksemburg tarafından kaleme alınmış olan bu programda burjuvaziye karşı mücadeledede işçi sınıfının görevleri; komünistlerin hedefleri; devrimin korunması ve yaygınlaştırılması için ulusal ve enternasyonal talepler vs. açıklanır.

16 Aralık 1918'de Berlin'de ilk işçi ve asker konseyleri ulusal kongresi başlar. K.Liebknecht eyalet meclisi binasının balkonundan sokakta toplanan kitleye konuşur. O, şöyle der;

"Yoldaşlar, Arkadaşlar!

İşçi ve asker konseylerinin ilk kongresinin toplandığı gün, tarihi bir anlam taşıyor. Kongrenin ilk görevi devrimi korumak, karşı devrimi çökertmektir. Bütün generalerin ve subayların silahsızlandırılması, şimdiye kadarki komando otoritesinin kaldırılması; sosyal devrimi yürütmek için bir kızıl muhafız kıtasının kurulması. Şimdilik Almanya'da sosyalist değil, kapitalist bir cumhuriyete sahibiz. Sosyalist cumhuriyet proletarya tarafından, kapitalizmin taşıyıcısı olan şimdiki hükümete karşı mücadeleyle gerçekleştirilebilir. Kongreden, sosyalizmin icrası amacıyla tam siyasi iktidarı eline almasını ve iktidarı, devrimin organı olmayan bir ulusal meclise devretmemesini istiyoruz. Konseyler Kongresi'nden Rus kardeşlerimize elini uzatmasını ve Rusların delegelerini buraya çağırmasını istiyoruz. Biz dünya devrimini ve bütün ülkelerin proleterlerinin işçi ve asker konseyleri önderliğinde birleşmelerini istiyoruz." (K.L. c.9, sf. 646)

Ne var ki, Kongrenin çoğunluğu sağ sosyal demokratlardan oluşuyordu ve kongrede, ulusal meclis için seçim kararı alındı.

Bu kongreden sonra devrimci işçiler arasında USPD'nin sağcı önderlerine karşı tepki artar. Bu önderler, SPD'nin sağ önderlerini, bütün gerici tedbirlerini desteklerler. Bir bütün olarak USPD önderleri, SPD'ye sadece hükümette yardımcı olmakla, onu desteklemekle yetinmezler, aynı

zamanda işçilerin karşı devrime karşı mücadelesini de kırmaya, saptırmaya çalışırlar.

24 Martta hükümet güçleri bahriyelilere kanlı bir baskın düzenler. USPD önderleri protesto amacı için de olsa hükümetten ayrılmazlar. Ayrıca, bu olay ve tavırdan sonra Spartküs Birliği'nin kongre talebini de reddederler. Bunun üzerine Spartaküs Birliği 29 Aralık 1918 tarihinde ulusal konferans çağırısı yapar. Bu konferansta devrimci bir partinin kurulması için karar alınır.

30 Aralık 1918 - 1 Ocak 1919 arasında Almanya Komünist Partisi Kuruluş Kongresi, iç savaşın ateşi içinde gerçekleştirilir. Artık KPD kurulmuştur.

K.Liebknecht, KPD'nin kuruluş kongresinde USPD'nin krizi üzerine sunduğu raporda bu partiyle hesaplaşır. O'nun USPD yönelttiği eleştiriler şu noktalarda toplanmaktadır.

- a-) USPD, kuruluşundan beri açık sınıf politikası gütmemiştir. Sürekli yalpalamıştır;
- b-) Onun açık seçik ilkeleri ve eylem programı olmamıştır;
- c-) Onun sağ kanadı Kautskycilere, Bernsteincilere kadar uzanmaktadır;
- d-) USPD Konseyler Kongresi'nde devrime ihanetini nihai olarak sergilemiştir.

K.Liebknecht konuşmasında USPD'ye, orada sağlam, dinamik olanı çekip almak, tabanını radikalleştirmek için dahil olduklarını, bu partinin karakterini başından beri bildiklerini açıklar ve konuşmasını şöyle tamamlar;

"Yoldaşlar; bir programa ihtiyacımız var, taktik ilkelere ihtiyacımız var; ama bu kongrede tarafımdan tespit edilmesi gereken program ve taktik ilkeler bizim için yeni bir şey değildir. Bütün bu taktik ilkelere ve programa sahibiz. Bütün gelişmemizin seyri içinde bu temel ilkeleri savunduk. Bizim bütün tarihimiz bu ilkelerin tastikidir. Yeni bir şey yaratmaya ihtiyacımız yok. Çünkü onların hepsi hazır. Ne istediğimizi sadece biz değil, halk kitleleri de, işçi sınıfı

da biliyor. Almanya ve yurtdışındaki hakim sınıflar da, onların hepsi de biliyor. Kim olduğumuz ve ne istediğimiz üzerine program hazırlamaya ihtiyaç duymamıştım, çok önceleri biliyorlardı. Bugün yapmamız gereken çoktan beri olmuş olanı şeklen onaylamaktan başka bir şey değildir. Spartaküs Birliği tarafından şimdiye kadar yürütülmüş olan eseri, geniş taban üzerinde devam ettirecek yeni bir partinin yapılaşmasıdır" (bkz. K.L. C.9, Sf. 663674, alıntı sf. 674)

"HER ŞEYE RAĞMEN"!

Alaman tarihi, insanlığın, proletaryanın en yüce, en ulvi değerlerinin yanı sıra, insanlığın yüz karası gerçeklerin, sadizmin ve insanlık adına hayvani duyguların da politikalaştırıldığı gerçeklerle doludur. Bu gerçeklerden sadece birisi, Karl Liebknecht ve R. Luksemburg'un katledilmiş olmalarıdır.

Proletaryanın devrimci mücadelesinden, iktidarının sallantıda olması gerçeğinden dersler çıkaran Alman tekeli burjuvazisi bu dönemde kendi geleneksel siyasi temsilcilerinden ziyade sosyal demokratlar tarafından adeta kurtarıldı. SPD'nin önde gelen önderleri; SPD hükümeti, Marksizme, proleter mücadeleye ve devrime olan sınıfsal kinini en vahşi bir şekilde dile getirdi. Karl Liebknecht ve R. Luksemburg kellesi için bir kışkırtma ve yarış örgütlendi. Gönüllü birlikler oluşturuldu. Vahşi bir av başlatıldı. Bu, insan avıydı. Karl Liebknecht ve R. Luksemburg'un öldürülmeleri için düzenlenmiş, yönlendirilmiş olan süreklilikli avıydı. Bu av, SPD'nin merkez organı "Vorwaerst" de (İleri) bir "şiiir"le katılmıştı. 13 ocak tarihli sayısında "Yüzlerce ölü aynı sırada proleter!

Karl, Rosa, Radek ve yoldaşları onların hiçbirisi ölümler arasında değil, onların hiçbirisi ölümler arasında değil! Proleter!"

Alman proletaryasının, devrimcilerin, komünistlerin celladı Noske ve onun köpekleri her iki önderi yakalamak ve öldürmek için her türlü hileye başvuruyorlardı. Niha-

yet muratlarına erdiler. Karl Liebknecht'in Berlin Wilmersdorf semtinde bir evde olduğunu öğrendiler. Karl Liebknecht (ve Rosa) tutuklandıkları andan itibaren ağır işkence görürler. Kafaları sopa ile ezilene kada dövülürler. Karl hâlâ ölmemiştir. Alınına ve göğsüne sıkılan kurşunlarla nihayet fiziki olarak öldürülür ve Berlin'in Tiergarten semtinde ıssız bir köşeye atılır. Tarih 15 Ocak 1919. Karl Liebknecht cesedi katilleri tarafından "kimliği belirsiz ceset" olarak ZOO istasyonu sıhhi yardım istasyonuna teslim edilir.

Bu eylemden sonra Noske ve onun sosyal demokrat partili arkadaşları, yani SPD'nin önderleri Berlin halkına vermiş oldukları sözü yerine getirmiş olurlar!

Her iki önderin katledilmiş olması hem ulusal hem de uluslararası alanda büyük tepkilere, gösterilere yol açar.

Karl Liebknecht son makalesini katledildiği gün yazmıştı: "Herşeye Rağmen"

"Spartakus'a genel saldırı! Sokaklar, 'kahrolsun Spartakistler' diye uğulduyor. 'Onları yakala, onları kırbaçla, onları bıçakla, onları vur, onları şişle, onları çiğne, onları paramparça et!' Alman ordularının Belçika katliamını geride bırakan katliam yapılıyor.

"Post"tan "Vorwärts"e kadar (gazetelerde) "Spartakus yenildi" diye sevinç çığlıkları atılıyor.

"Spartakus yenildi!" ve eski haline getirilmiş eski Alman polislerinin karabinası, tabancası ve kılıcı ve devrimci işçilerin silahsızlandırılması onu yenilgisini teyit etti. "Spartakus yenildi!" Albay Reinhardt'ın süngüsü altında, General Lüttwitz'in makinalı tüfekleri ve topları altında ulusal meclis için seçimler yapılacak. Napolyon Ebert için bir plebisit.

"Spartakus yenildi!"

Evet! Berlin'in devrimci işçileri yenildiler! Evet! Onların yüz kadar en iyileri katledildi!

Evet! En sadıklarından yüzlercesi zindana atıldı!

Evet! Onlar yenildiler. Çünkü onlar, kesinlikle yardımlarına inandıkları bahriyeliler, askerler, güvenlik güçler, güvenlik güçleri tarafından terk edildiler. Ve onların gücü önderliklerinin kararsızlığından ve zaafından dolayı aksadı. Ve geri halk kesimlerinin ve mülk sahibi sınıfların muazzam karşı devrimci çamur seli onları boğdu.

Evet, onlar yenildiler ve onların yenilmesi tarihi bir kaçınılmazlıktı. Çünkü zaman henüz olgunlaşmamıştı. Ve buna rağmen mücadele kaçınılmazdı. Çünkü polis başkanlığını, devrimin bu sarayını Evgen Ernst (1864-1954; 1919'da Alman sosyal demokrat Parti başkanlığı üyesi; 1918-19'da Prusya İçişleri Bakanı; 191920 Berlin Polis Başkanı) ve Hirsch'e (1865-1938; sosyal demokrat; 1918-20 Prusya Bşabakanı; 1919'a kadar aynı zamanda İçişleri Bakanı çn.) Mücadelesiz teslim etmek onursuz bir yenilgi olurdu. Mücadele Ebert çetesi tarafından proletaryaya dikte ettirildi. Ve mücadele, bütün şüphe ve tereddütleri bir kenara bırakarak Berlin kitleleri arasında hız ayayıldı.

Evet! Berlin'in devrimci işçileri yenildiler! Ve Ebert-Scheidemann-Naske kazandılar. Onlar kazandılar, çünkü generallerin, bürokrasinin, odun junkerlerin, papazların, parabalalarının hepsi ve bağnaz geri ne varsa hepsi onların yanında yer aldı. Ve onların adına gaz bombalarıyla, peşrevle ve maynatanla zafer kazandı.

Ama zafer olan yenilgiler vardır ve yenilgilerden daha vahim (olan) zaferler vardır.

Kanlı Ocak haftasını yenilgileri; onlar şereflice direndiler, onlar yüce birşey için, dertli insanlığın en asil amacı için, açlık çeken kitlelerin zihni ve maddi kurtuluşu için mücadele ettiler; onlar böylece kutsallaşan kutsal kan döktüler. Ve bu kanın, bu ejderha tohumunu her damlasından bu günün galibi için, düşenler (adına) imtikamcılar,

her parçalanmış liftten ebedi ve gökyüzü gibi sürekli olan yeni mücadeleler doğacaktır.

Bugünün yenilenleri yarını galipleri olacaklardır. Çünkü yenilgi, onların dersidir. Alman proletaryası devrimci gelenekten ve tecrübeden henüz yoksun. Ve geleceğin başarısını garantileyen pratik eğitimi el yordamıyla yapılan denemeler, gençlik hataları, acı gerilemeler (darbeler çn.) ve başarısızlıklar dışında kazanamaz.

Durdurulamaz büyümesi toplumsal gelişmenin. Doğa yasası olan sosyal devrimin yaşayan esa gücü için yenilgi kaçındır. Ve onun yolu, yenile yenile yenmeyi öğrenmekten geçmektedir.

Ama bugünün galipleri?

Onlar lanetli bir dava için lanetli kanlı iş yaptılar. Geçmişin güçleri için, proletaryanın amansız düşmanları için.

Ve onlar daha bugünden mağlup! Çünkü onlar daha bugünden maşa olarak kullanılmayı düşündükleri (insanların çn.) esirleri durumundadırlar.

Onlar, tarihin teşhir direğindeler. Dünyada en kutsal şeylerine sadece ihanet etmekten öte onu kendi elleriyle çarmıha geren hainler asla (görülmemişti). Nasıl ki, resmi Alman sosyal demokrasisi Ağustos 1914'te diğerlerinden daha da alçaldıysa, şimdi o, sosyal devrimin şafak sökümünden tiksindirici bir tablo sergiliyor.

Fransız burjuvazisi 1848 Haziran'ı kasaplarını ve 1871 Mayıs'ı kasaplarını kendi saflarından çıkarmıştı. Ama Alman burjuvazisinin bizzat böyle bir zahmete katlanmasına gerek yok. "Sosyal demokratlar" kirli, aşağılık, kanlı ve alçak iş yapıyorlar. Onun Cavaignac'ı, Gallifet'i (Louis Evgene Cavaignac; 1802-1857; 1848'de Fransız savaş bakanı, 1848'de Paris proletaryasını ayaklanmasını kanla bastırdı. Gaston -Alexandre - Auguste Marguis de Gallifet; 1830-1909; Fransız generali, Paris komünarlarının katlinin baş sorumlusu çn.) Waske'dir, "Alman işçisi"dir.

Çan sesleri katliama çağırıyordu; müzik ve mendil sallamak, "Bolşevik korkudan kurtarılan kapitalistlerin zafer sevinci, aske güruhunu selamlıyor. Daha barut dumanı çıkarken, dah işçi katliamı-yangını için için yanarken, daha öldürülenler sereserpe yatarken, yaralı proleterler daha inlerken; onlar, katiller ordusuna merasim düzenliyorlar muzaffer gururuyla şişerek; Ebert, Scheidemann ve Waske.

Ejderha tohumu!

Dünya proletaryası, Alman işçilerinin kanyıla dumanı tüten ellerini Enternasyonale uzatmaya cesaret eden, onlara nefret ederek yüz çeviriyor. Hatta onlar, dünya savaşı bütün şiddetiyle devam ederken bizzat sosyalizmin vecibelerini terkedenler tarafından da dışlandılar. Onlar kirlenmiş, dü-rüst insanlığın saflarından atılmış, Enternasyonale'den kovulmuş, her devrimci proleter tarafından kin beslenen, lanetlenen olarak dünya önünde duruyorlar.

Ve bütün Almanya onların yüzünden utanca büründü. Kardeşine ihanet edenler, Alma halkını yönetiyorlar, kardeş katilleri! "Yazı tahtası verin. bunu yazmalıyım".

Ama onların saltanatı fazla devam edemez. En sonunda onların hesabı görülecektir.

Onların tezleri milyonlarca kalpte ateş ocakları açıyor, isyanı ateş ocakları.

Kanda boğmayı düşündükleri proletaryanın devrimi onların üzerinde yükselecek, dev gibi, onun ilk sözü şu olacak: Kahrolsun işçi katilleri Ebert-Scheidemann-Waske!

Bugünün yenilenleri öğrendiler. Kurtuluşlarını şaşırılmış asker kitesinde aramak zaafından arındılar. Güçsüz ve yeteneksiz önderlere güvenme zaafından arındılar. Kendilerini alçakça ortada bıraka bağımsız sosyal demokrasiye inanma zaafından arındılar. Sadece kendi (güçlerine güvenerek) gelecekteki mücadelelerini sürdürecekler; gelecekteki zaferlerini kazanacaklar. Ve işçi sınıfının kurtuluşu sadece işçi sınıfının kendi eseri olacağı sözü bu haftanın acı

dersiyle işçi sınıfı için yeni ve derin bir anlam kazandı.

Ve o yolunu şaşırılmış askerler, yeniden kurulmuş militarizmin kırbacını yeniden hissetmeye başladıklarında kendileri ile nasıl bir oynu oynandığını kısa zamanda yeteri kadar idrak edeceklerdir; onlar da bugün kendilerini sarmalayan çılgınlıktan kurtulacaklar.

"Spartakus yenildi!"

Ah, ağır ol! Kaçmadık, yenilmedik. Ve bizi bölük pörçük duruma da getirselersiz buradayız ve burada kalacağız. Ve zafer bizim olacaktır.

Çünkü Spartakus ateş ve ruh demektir, yürek ve can demektir. Proletarya devriminin iradesi ve eylemi demektir. Ve Spartakus sınıf bilinçli proletaryanın bütün mücadelesini kararlılığı, bütün sıkıntısı ve mutluluk özleyişi demektir. Çünkü Spartakus, sosyalizm ve dünya devrimi demektir.

Alman işçi sınıfının çile dolu yolu henüz son bulmadı. Am akurtuluşun günü yaklaşıyor. Ebert-Scheidemann-Waske için, şimdilik onların arkasına saklanan kapitalist iktidar sahipleri için hesaplaşma günü yaklaşıyor. Olayların dalgası göklere çıkıyor. Zirveden uçuruma fırlatılmaya alıştık. Ama gemimiz gururlu olarak amaca doğru, doğru rotada.

Ve amaca ulaşıldığında acaba yaşayacak mıyız? Ama programımız yaşayacak; kurtulmuş insanlığın dünyası hakim olacak. Herşeye rağmen!

Sesi gelen ekonomik çöküşün sarsıntısı altında proleterlerin henüz uyuyan kümeleleri kıyamet gününün duyurulduğu gibi uyanacaklar ve katledilen savaşçıların cesetleri yeniden dirilecekler ve lanetlenenlerden hesap soracaklar. Volkanın homurtusu bugün henüz yeraltında ama yarın o patlayacak ve onların hepsini kor halindeki lav akıntısına gömecektir."

Die Rote Fahne (Kızıl Bayrak) Sayı.15; 15 Ocak 1919)

Karl Liebknecht; Toplu konuşmaları ve yazıları cilt 9, sf 709-713

Bu sözler Karl Liebknecht'in vasiyeti olmuştur.

Karl Liebknecht sadece Alman proletaryasının değil, tüm dünya proletaryasının bir önderidir. Dünya proletaryası ona, vasiyetini yerine getireceğim diye söz vermeme-lidir; o vasiyeti yerine getirmelidir.

Bu değerlendirmeleri Karl Liebknecht Alman devriminin yenilgi anında yapıyor. Ve günümüz şartlarında bu değerlendirmeler salt Almanya için değil, tüm dünya ülkeleri, tüm proletarya için geçerli olan değerlendirmelerdir.

Emperyalizm ve savaşa karşı mücadele, barış ve halkların dostluğu için mücadele işte bu Karl Liebknecht'tir.

Yeniden güçlenen Alman emperyalizmi iki dünya savaşı deneyiminden sonra dünyayı yeniden paylaşmak için rakiplerini, diğer emperyalistleri zorluyor. Bugünün "barışçıl" rekabeti yarın üçüncü bir emperyalist dünya savaşına dönüşecektir.

Sanki Alman tarihi tekerrür ediyor. Karl Liebknecht'i öldürenler, sonraları şekillenen Alman faşist partisinin unsurlarıydı. O'nu sermaye adına katledenler, milliyet tanımaksızın milyonlarca emekçiyi, insanı katleden, toplama kamplarına dolduran, ulusları köleleştirmeyi amaçlayanlar, yeniden dış biliyorlar, günümüz geldi diyorlar. Açıkta açığa emperyalist hegemonyadan bahsediyorlar. Barışı, halkların dostluğunu ve kardeşliğini Alman tekelci sermayesinin

çıkarları temelinde yorumluyorlar. Yani barış yok, halkların dostluğu yok, sınır yok. Alman sermayesi var, Alman sermayesinin çıkarları var deniyor.

İşte günümüzün böylesi şartlarında Karl Liebknecht ve onun militarizme, emperyalist savaşa karşı, barış ve halkların dostluğu için mücadelesi bir kat daha önem kazanıyor. O, bu konuda bütün enerjisiyle, bütün engin ufkuyla sınıf düşmanına karşı dehşetli tavrıyla karşımızda, yanımızda dimdik duruyor ve adeta soruyor? Ne yaptınız, ne yapıyorsunuz

Karl, aramızdan ayrıldığından buyana geçen 72 yıl içinde dünya proletaryası olarak çok büyük, çok gururlu işler yaptık, büyük başarılar elde ettik. Tarihimizin .. ulaştık. Ama çok ağır yenilgiler de aldık. İhanete uğradık, senin bahsettiğin ihanetten çok büyüğüne, çok acısına, senin dediği, gibi zirveden en derin noktaya savrulduk. Bugün bir avuç kaldık. Adeta yeniden doğmuş gibiyiz. Yeniden başlıyor gibiyiz. Yenilgilerden gerçekten öğrenmemiz gerektiğini de.....inanıyoruz. Bu kez senden de öğrenerek, ama gerçekten öğrenerek yola çıkıyoruz.

Ayrıca bu yazımız seni Türkiye proletaryasına tanıtmak için bir başlangıçtır İlerde değerli, öğretici yazılarını Türkçeye kazandıracığımızı söz veriyoruz.

Dediğin gibi;

"Ve amaca ulaşıldığında acaba yaşayacak mıyız, bu önemli değil, programımız yaşayacak; kurtarılmış insanlığın dünyası hakim olacak.

Her şeye rağmen!"

MUSTAFA SUPHİ

MUSTAFA SUPHİ VE ETHEM NEJAT'IN YAŞAMLARINDAN

Mustafa Suphi yoldaş, 1883 yılında, o zaman Trabzon'a bağlı Giresun kazasında doğmuştur. Babası memur olduğundan dolayı ilk ve orta öğrenimini Kudüs, Şam ve Erzurum gibi çeşitli yerlerde yapan M. Suphi, İstanbul'da hukuk öğrenimini tamamladıktan sonra siyasi ilimler okulunda eğitim görmek için Paris'e gider. Öğrencilik yıllarında Tanin gazetesinin muhabirliğini de yapan Mustafa Suphi, 1910'da "L'Ecole libre des sciences politiques"i bitirir.

Mustafa Suphi, İstanbul'a döndükten sonra yaşamını gazetecilik ve öğretmenlik yaparak kazanır: Tanin, Servet-i Fünun ve Hak gazetelerinde yazılar yazar. "Ticaret Mektebi Ali"sinde, "Malumatı Hukukî'ye", "Darülmuallimini Aliye" ve "Mektebi Sultani"de iktisat bilimi hocalığı yapar.

Suphi'nin öğrencilik yıllarında işçi hareketine ilgi duyduğu, işçi örgütlerini, sendikaları sosyolog olarak incelediği bilinmektedir. Açık ki, o, Fransız işçi hareketinin etkisi altında da kalmıştır. Ama Mustafa Suphi'nin o dönem gerçekten komünist olduğu pek söylenemez. Ama o, sosyalist düşüncelere açık olan, bu düşüncelere sempati duyan bir aydındır.

Mustafa Suphi, siyasi yaşamına özgürlük savaşçısı ve örgütçü olarak başlar. O, 1912 yılında "İttihat ve Terakki" gericiliğine karşı mücadele etmek için "Milli Meşrutiyet Per-

ver Fırkası"nı kurma amacıyla "İtham" gazetesini çıkarmaya başlar.

1913 senesinde ise Mehmet Şevket Paşa'nın öldürülmesi meselesinden dolayı Sinop'a sürgüne gönderilenlerin biri de Mustafa Suphi'dir.

Mustafa Suphi, bazı arkadaşlarıyla birlikte Sinop'tan Rusya'ya kaçır ve çarlık

Rusyası'na siyasi mülteci olarak sığınır.

I. Dünya Savaşı patlar ve o, "Düvel-i Muhasıma Teb'ası" olduğu için Kaluga iline sürgün olarak gönderilir. Mustafa Suphi orada boş durmaz. Türk kökenli devrimcilerle tanışır, işçiler arasında devrimci propaganda yapar.

Almanların Polonya üzerinden ilerlemeleri üzerine Mustafa Suphi de diğer Türk esirleriyle birlikte Kaluga'dan Ural'a gönderilir. Mustafa Suphi, burada; esaretin bütün güçlüklerine rağmen esir Türkler arasında devrimci propaganda yapar, onları örgütler.

Mustafa Suphi bu dönemde emperyalizmi, "sahte sosyalist ve milliyetçileri" teşhir eden bir yazı yazar. Ne var ki, bu yazıyı yayımlama imkanı bulamaz ve yazı, istenmeyen nedenlerden dolayı emanet edilen Osman adında genç bir komünist tarafından yakılır.

Ekim devriminden sonra Mustafa Suphi Moskova'ya gelir. Moskova'da Rusya Komünist Partisi ile ilişkiye geçer. Orada Tatar

ve Taşkirt devrimcileriyle birlikte "Yeni Dünya" gazetesini çıkartır. Bu, ilk Türk komünist gazetesidir.

Mustafa Suphi, 25 Temmuz 1918'de Moskova'da "Moskova Müslüman Komiserliği" binasında "Türk Sol Sosyalistlerinin Birinci Kongresi"ni toplar. Kendisinin başkan seçildiği bu kongrede Türk işçi ve köylülerinden oluşan 20'ye yakın delege, Rusya Komünist Partisi'nden, Müslüman Komünistler ve Müslüman Sosyalistler Komitesi'nden, İdil-Ural Tatar ve Taşkirt'tan temsilciler ve Petrograd ve Moskova'dan gazeteciler hazır bulunurlar. Bu kongre TKP'nin kuruluşu için atılan ilk adımdır.

Mustafa Suphi Kasım 1918'de Moskova'da düzenlenen Müslüman Komünistler Birinci Kongresi'ne katılır. Bu kongrede "Milliyetler Halk Komiserliği"ne (Stalin önderliğinde) bağlı olarak kurulan "Doğu Halkları Merkezi Bürosu"nun Türk Seksiyonu Başkanlığı'na getirilir.

Mustafa Suphi, Rusya'daki Türk esirleri ve diğer halklar arasında Ekim devriminin propagandasını yapmak için Moskova, Kazan, Samasa, Saratöv, Rezan, Esterhan gibi şehirleri dolaşır ve buralarda Türk komünist örgütlerini kurar. Nitekim o, 1919'da bu örgütler tarafından III. Enternasyonal'in Birinci Kongresi'ne delege olarak gönderilmiştir.

Mustafa Suphi, 22 Ocak 1919'da Kırım'a gider ve orada "Müslüman Komünistler Ülke Bürosu"nu açar. Mustafa Suphi Kırım'dayken "Yeni Dünya" gazetesinin yayınına devam edilir, aynı zamanda "Kırım Haberleri" adında yeni bir gazete daha çıkartılır.

Denikin orduları 1919 baharında Kırım'a saldırıya geçince Mustafa Suphi de 23 Nisan 1919'da Odessa'ya geçer ve faaliyetlerini orada sürdürür.

Mustafa Suphi'nin bu bölgelerdeki faaliyetlerinin sonucu olarak Türkçe'ye çevirilen birtakım yazılar, belli bir eğitimden geçmiş

bazı işçi ve köylü esirler, kaçak Türk kayıkcılarıyla Türkiye'ye gönderilirler.

İngilizlerin İstanbul'u işgalinden sonra, Anadolu'da gelişen antiemperyalist mücadeleye katılmak için Suphi harekete geçer. Ama gerekli görüldüğü için o, Türkistan'da kalır. Mustafa Suphi, Türkistan'da "Yeni Dünya" gazetesini çıkarmaya devam eder ve faaliyet alanı Çin, Kaşgar, Buhara, Hiran, İran ve Türkiye'yi kapsadığı belirtilen "Beynelminel Şark Şurası"ni (Enternasyonal Doğu Konseyi) kurar, Taşkent'teki komünist örgütleri yeniden düzenler ve bir de Doğu cephesi komutanlığına bağlı olan bir Türk Kızıl Ordusu kurar.

1920'de Azerbaycan'da Sovyet devrimi gerçekleştirilir ve Mustafa Suphi bunun üzerine 27 Mayıs 1920'de Bakü'ye geçer.

Mustafa Suphi, Bakü'de daha önce oluşmuş olan "Türkiye Komünist Fırkası"ni, ittihatçılardan temizlemek amacıyla dağıtır. "Bakü Komitesi Nezdinde Bir Türk komünist Şubesi"ni kurar, açtığı bir siyasi okulda 100 kadar Türkü komünist olarak yetiştirir ve nihayet Rusya ve Türkiye'de (İstanbul ve Anadolu) kurulmuş olan 15 örgütün gönderdiği 32 tam yetkili ve 42 gözlemci delegeyle (toplam 74) 10 Eylül 1920'de Bakü'de "Umumi Türk Komünistler Kongresi"ni toplar. Bu, Türkiye Komünist Partisi'nin kuruluş kongresidir. Kongre, hazırlanan ve tartışmaya sunulan parti tüzük ve programını onaylar.

TKP'nin kurulmasından sonra Mustafa Suphi, Mustafa Kemal hükümetiyle görüşmeyi, Türkiye'ye dönerek ulusal kurtuluş savaşına katılmayı önplana çıkartır. Bir dizi zemin yoklama, aracılar vasıtasıyla haberleşme, yazışma sonrası Mustafa Suphi, Ethem Nejat ve daha 13 komünist, yeni Sovyet elçisi Budu Mdivan'ının de bulunduğu kabile ile yola çıkar.

28 Aralık 1920'de Kars'a gelirler. Türk burjuvazisi bolşevik hareketin gelişmesinden, kendini aşmasından ve siyasi önderliğe

alternatif olacağından çekinmektedir. Bunun için komünistlerin Anadolu'ya geçmelerini engellemeye uğraşır. Kars'ta bekletirler, halk sizleri istemiyor havasını uyardırmak amacıyla çeşitli yerlerde (Erzurum) provokatif gösteriler örgütlenir. Erzurum'a sokulmayan kabile Batum'a geçmek üzere Trabzon'a gönderilir. Trabzon'da da provokatif gösteriler düzenlenir.

Sonrası belli: Mustafa Suphi, Ethem Nejat ve daha 13 komünist Batum'a gönderilmek için 28-29 Ocak 1921'de bir motor ile Karadeniz'e açılırlar. Aynı gece, arkalarından yetişen başka bir motordaki katil sürüleri, burjuvazinin çıkarına 15 komünisti Sürmene açıklarında katlederler.

ETHEM NEJAT

Ethem Nejat 1887'de doğmuştur. Eski bir Türkçü'dür. İttihatçılarla ilişkilerinden dolayı 1908'den önce yurtdışına kaçmıştır. Meşrutiyet'in ilan edilmesinden sonra da İstanbul'a dönmüştür.

Nejat'ın sosyalist düşünceleri benimsemesi pek eski değildir. Nejat'ın "sosyalistliği ancak 1919 senesinde başlıyordu".

O da tam anlamıyla marksizmi kavrama temelinde bir sosyalistlik değildi. O zamanlar Türk sosyalistlerinin ve komünistlerinin marksizmi genel kavrayışları Ethem Nejat'a da yansiyordu.

Ethem Nejat eskiden beri, gençlerin ve yoksul emekçilerin örgütlenmeleri gerektiği düşüncesine sahipti. Onun 1910 ve 1914 senelerinde Eskişehir'deyken Anadolu'nun çeşitli merkezlerinde öğretmenleri örgütlemek için verdiği uğraşları çeşitli mektuplarında görmektediriz.

Ethem Nejat, sanatkarlardan, ustalardan olan ve ustabaşılardan oluşan "Osmanlı Sanatkarları Cemiyeti"nin savaş döneminde giderek Türkleşmesinde ve "Türk Sanatkarları Yurdu" adını almasında belirleyici bir rol oynamıştır. O, etnik köken itibarıyla Çerkes olmasına rağmen 1917 senesine

kadar tam bir "Türkçü"ydü ve bu konuda bir çok makale yazarak yayınlamıştı. "Fakat Ethem Nejat Türkçülüğünde de bir yenilik ruhu, yeniye koşmaya doğru (bir) eğilimin varlığını inkar etmemek gerekir". Bu anlamda Ethem Nejat'ın Türkçülüğü ile iktidarın tutuculuğu birbirine karıştırılmamalıdır. "Onun takip etmekte olduğu Türkçülük, 'Ziya Gökalp'in mistik, skolastik idealizmle karışık propaganda yapmakta olduğu ve bir 'Osmanlı' gazetecisi tarafından bilhak 'kara tehlike' diye resmîye edilmiş olan 'mürteci Türkçülük'ten tamamen ayrı idi."

Bu dönemin Ethem Nejat'ı, milliyetçi bir sosyalistti. Onda "milli sosyalizm" anlayışı hakimdi. Öğretmenler ve sanatkarlar arasında yaptığı propaganda ondaki bu eğilimi göstermektedir.

1918 senesinde Ethem Nejat hem Türkçülüğü, hem de "milli sosyalistliği" düşünce dünyasında bütünleştirebiliyordu.

1918-1919 döneminde Ethem Nejat Almanya'dadır. Orada komünist hareketi ve Alman işçi hareketini yakından izleyen ve bazı arkadaşlarıyla Almanya'daki sınıf mücadelesine fiilen katılan Ethem Nejat, marksizmi daha yakından tanıma, irdeleme olanağına kavuşuyor, ondaki marksist düşünce derinleşiyordu. Bu dönemde Ethem Nejat, III. Enternasyonal'le bütünleşiyordu.

"Kurtuluş"un 1. sayısında (20 Eylül 1919) çıkan "Proletarya Kimlerdir?" makalesi Ethem Nejat'taki gelişmeyi gösterir. O, orada şöyle diyordu:

"Nüfusumuzun yüzde doksan beşi proletarya olan Türk'ün, menfaat ve refahını sosyalizmde araması pek makul ve doğru bir çaredir."

Yurtdışına kaçtıktan sonra Fransa ve Amerika'ya da giden Nejat, İstanbul'a döndükten sonra öğretmen olarak çalışmaya başlar. I. Dünya Savaşı öncesi dönemde Manastır, Bursa ve İzmir'in öğretmen okullarında müdürlük ve maarif müdürlüğü gö-

revlerinde bulunur. Bu dönemde Ethem Nejat, "Şura-yı Ümmet", "Siper-i Saika", "Say ve Amel" gibi gazete ve dergilere makaleler yazmış, "Terbiyevi Yeni Fikir" adında pedagojik bir dergi çıkartmıştır. Ethem Nejat'ın, İzmir'de öğretmen okulu müdürlüğü yaparken Aydın ili genel meclisi için verdiği rapor, "Terbiye-i İptidaiye Islahası" adı altında bir kitapçık olarak yayınlanmıştır.

Ethem Nejat'ın 1912'de "Türk Yurdu" dergisinde Şubat-Mart aylarında çıkan ve iki sayı devam eden "Manastır'da Hayat-ı Aile" başlıklı iki makalesinin olduğu da söylenmektedir.

Nejat'ın 1913'te İstanbul'da yayınladığı "Tekamül ve Kanunları" adlı çalışmasını, U. Z. Ülkem, Türkiye'de yazılmış ilk sosyoloji kitaplarından birisi olarak tanımlar.

I. Dünya Savaşı döneminde E. Nejat, Eskişehir maarif müdürlüğü yapar ve gönüllü olarak da askerliğe gider. Daha sonra "Marif Nezareti Neşriyat Dairesi"nde (Öğretim ve Eğitim Bakanlığı Yayın Dairesi) görevliken, Eylül 1918'de araştırma amacıyla Almanya'ya gider.

Yurda döndükten sonra siyasi faaliyetlerini, 23 Eylül 1919'da İstanbul'da kurulan "Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi" ve onun

yayın organı olan "Kurtuluş" dergisinde sürdürür. E. Nejat, bu partiyi, bir aydınlar partisi olarak görür ve "sosyal demokrat" ve "Türkiye Sosyalist" örgütlerini de halk kitlelerinin örgütleri olarak değerlendirir. Amacı kitlelerle birleşmek olduğu için bu üç kuruluşun birleşmesi için başarısız kalan bir mücadele sürdürür.

Bu başarısız faaliyetten sonra, Ethem Nejat Rusya'ya geçer. TKP'nin kuruluş kongresine katılır. O, 28-29 Ocak 1921'de Mustafa Suphi ve diğer 13 komünist ile birlikte katledilir.

(Buradaki verilerin derlendiği kaynaklar; "Mustafa Suphi ve Yoldaşları, Günce Yayınları, İstanbul 1977. Bu, 1923'te Moskova'da Kızıl Şafak Matbaası tarafından basılan kitabın yeni bir baskısıdır. Mete Tuncay; Türkiye'de Sol Akımlar (1908-1925), 1, 3. basım 1978: A. Cerrahoğlu; Türkiye'de Sosyalizmin Tarihine Katkı,

İstanbul, 1975; İ. Topçuoğlu; "Neden 2. Sosyalist Partisi - TKP Kuruluş ve Mücadelenin Tarihi, 1914-1960, Kitap I ve

II, 1976; Tarık Zafer Tunaya; Türkiye'de Siyasi Partiler, C. I ve II, 2. baskılar 1984-1986), "Der Tod der Türkischen Kommunisten", Kommunistische Internationale, sayı 17, s. 554-558, 1921)

ULUSLARARASI ALAN ÇALIŞMASI SORUNLARI VE GÖREVLERİ

Günümüzde, “Komünizmin öldüğü”, “Marksizm-Leninizmin eskidiği” vb. yönde alabildiğine yoğunlaştırılan burjuva reformist propaganda ve sosyalizmin modern revizyonizmin ihanetiyle birlikte uğradığı prestij erozyonu dikkate alınır, marksizm-leninizmin saflığını korumak, temel ilke ve öğretileri temelinde marksizm-leninizmin yaratıcı uygulama çabalarını artırmak büyük bir öneme sahip olduğu gibi, Uluslararası Komünist Hareketin (UKH) sıkı birliğine bugün her zamankinden daha çok ihtiyaç vardır. Bu açıdan yeni bir tarz ve güçlü bir irade şarttır.

I

Bilindiği gibi yoldaş Stalin’in ölümünden sonra, SBKP modern revizyonistlerce ele geçirildi. ASHC hariç, SSCB ve diğer Doğu Avrupa ülkelerinde kapitalizm restore edildi. Sosyalist kamp dağıldı. Uluslararası komünist hareket, büyük bir oranda tasfiye edildi. Artık bu ülkelerde yeni burjuvazi iktidarı ele geçirecek, kendi sınıf egemenliğini kurdu. Alınan bu büyük ve ağır yenilgiyle birlikte, burjuvazinin, gericiğin ve modern revizyonistlerin saldırıları gerektiği gibi yanıtlanmadı. Dünya komünist hareketi uzunca bir süre kendisini yenileyemedi ve 3. Enternasyonal dönemindeki, Lenin ve Stalin zamanındaki gibi çekici olmadı, olmadı. Modern revizyonist yozlaşmanın marksizm-leninizm, devrim ve sosyalizm

aleyhinde yarattığı boşluk uzun süre doldurulamadı ve hala da doldurulabilmiş değil. Bu dönem, aynı zamanda kapitalizmin de görece hakimiyetini pekiştirdiği dönem olduğu. Bütün bunlar nedeniyle ve ek olarak bir dizi hata ve eksiklerin de etkisiyle uluslararası komünist hareket, kendini üretmedi, kitlesel gelişimi ve organik bileşimi zayıf kaldı, yeterince sıkı ve mücadeleci bir birlik oluşturup geliştiremedi.

‘50’li yılların ikinci yarısında başlayan süreç, modern revizyonistlerin tümüyle klasik kapitalist biçimlere yönelmesiyle ‘80’li yılların sonlarına doğru kapandı. Modern revizyonist ülkeler ve partiler, taşıyageldikleri marksizm-leninizm, sosyalizm vb. gibi söylemleri de atarak, tümüyle klasik kapitalizme yöneldiler, biçim değiştirdiler, kapitalist ve antikomünist özlerini açıkça sergilediler. Revizyonistler, geçmişleriyle ilgili geriye kalmış tüm isim, simge ve biçimleri artık korkmaksızın fırlatıp attılar. Böylece yeni bir tasfiyeciler, karşıdevrimci dalga estirildi. ASHC ve AEP’in emperyalizmin bu dayatmasına teslim olmasıyla, dünya komünist hareketi ağır bir yenilgi daha aldı. Zaten dağınık ve örgütsüz olan, ancak Enver Hoca ve onun başında bulunduğu AEP’in marksist-leninist çizgisi ve otoritesi etrafında kümelenen komünist hareket tümüyle dağıldı ve atomize oldu. ASHC’nin düşüşü, sosyal emperyalist kampın çözülüşü ve çöküşüyle birlikte, emperyalizm, gericilik ve

yedeğindeki her türden revizyonist akım, bu olguyu, sosyalizmin marksizm-leninizmin, devrimin ve proletarya diktatörlüğünün kesin ve nihai yenilgisi olarak lanse etti. Bu tarihsel kesitte, proletarya ve halklar tarihte eşi ve benzeri görülmemiş ölçekte devsel boyutlu bir burjuva-gerici ideolojik ve politik saldırı dalgası altında kaldı. Dün olduğu gibi bugün de bütün bu saldırıların amacı, proletarya ve halkları, devrimden ve sosyalizmden vazgeçirmek ve onları ebedi köleliğe mahkum etmektir.

Sosyalizmin prestijinin en düşük noktada olduğu, uluslararası komünist hareketin kan kaybının dibe vurduğu, burjuva liberal dalganın yükselen değeri temsil ettiği, insanlık ailesinin tarihsel olarak yarattığı ilerici olan her şeyin dizginsiz burjuva gerici ideolojik, siyasi saldırının hedefi olmaya devam ettiği bir dönemden geçiyoruz. Ne var ki, bütün olgular, emperyalizmin tüm çelişkilerinin giderek daha fazla keskinleşmesi, kapitalist metropollerde giderek canlanan proletarya hareketi; Asya, Afrika, Latin Amerika ve Doğu Avrupa halklarının gelişme rotasına giren kavgaları; emperyalist sistemin ve bu sistemin sömürge ve yarı sömürge halklarında yarattığı yıkımın daha açık hale gelmesi vb. olgular, geçici yenilgi ve burjuva gerici dönem olarak tanımladığımız tarihsel kesitten çıkılmaya başlandığını; XXI. yy'in yeni Ekimlerin şafağı, devrimlerin zafer tacı giyeceği bir asır olacağını gösteriyor. Açıktır ki; gelecek, enternasyonal proletarya ve halkların olacaktır. Emperyalizmin, kapitalizmin, gericiğin ve yedeğindeki revizyonist, reformist ve oportünist akımların yıkılışı ve tasfiyesi tarihin kaçınılmaz hükmüdür.

Bu koşullarda, komünistlerin uluslararası alan çalışmasını planlı, verimli ve etkili bir şekilde düzenlemeleri, yeni bir tarzı yakalamaları büyük bir ihtiyaçtır. Proletarya enternasyonalizmi bayrağını bugün her zamankinden daha çok yükseklere çekmek gerekiyor. Dünya komünist hareketi kominternin dağılmasından sonraki süreçte,

dönemeç anı olarak da modern revizyonist ihanetten bu yana, güçlü ve örgütlü bir çekim merkezi olabilecek şekilde ilişkilerini düzenlemeyi başaramadı. Mao Zedung revizyonizmine karşı E. Hoca yoldaşın önderliğindeki ideolojik atılım da '70'li yıllarda komünist harekete daha ileri bir örgütlülük kazandırmakla birleştirilemedi. Marksist leninist parti ve örgütler arasında sıkı ve çok yönlü bir dayanışma geliştirilemedi. Bu yönde atılan kimi adımlar da yeni bir komintern oluşturma hedefine bağlanmamıştı. Komünist parti ve örgütler arası ilişki tarzı içe kapanıktı ve yeterince enternasyonalist ve eleştirel değildi. Bu tarzın geliştirici olmadığı ve uluslararası komünist hareketi daha ileri taşımadığı artık yeterince anlaşılabilir bulunuyor.

Partimizin kuruluş, teori, politika ve örgütlenme alanlarında olduğu gibi, uluslararası ilişkiler alanında da yeni bir tarzı ifade ediyordu. Parti bu alanda da bilineni tekrarlamadı. İlkeli davranarak, somut durumun özgünlüklerini yakalamaya çalıştı. Uluslararası sermayenin birliğine karşı enternasyonal proletaryanın uluslararası birliğinin çıkarılmasını ve bu birliğin aracı olacak yeni bir komünist enternasyonalin kurulmasını somut bir hedef olarak belirledi. Yeni tarzın, parti tarzının açık ve somut bir ifadesidir bu.

Uzun sözün özü; dar, içe kapanık ve yeterince eleştirel olmayan; komünist parti ve örgütler arasındaki ilişkileri dünya çapında etkili bir çekim merkezi oluşturmaya göre düzenlemeyen; ülke devrimini geliştirmeyi temel eksen olarak almayan; dünya devrimi perspektifine gereken vurguyu yapmayan bir tarz, uluslararası ilişkiler alanında parti tarzı olamaz. Parti bu yoldan, uluslararası komünist hareketin yeniden örgütlenmesinde; ideolojik netleşmeye hizmet edecek ve dünya komünistlerinin bağlarını güçlendirecek, bunu da ortak eylem yoluyla güvenceye alarak platformların oluşturulmasında aktif bir rol oynayamaz, oynayamaz.

II

Uluslararası alan çalışmasını başarılı bir şekilde sürdürebilmek için, uluslararası komünist hareketin ve dünya devrimci hareketinin durumunun ana çizgileriyle değerlendirilmesi, bizim bu alana müdahalemizin tarzı, doğrultusu, düzeyi ve hedefleri ve partimizin olanakları ve önceliklerinin doğru belirlenmesi gerekmektedir. Birlik Kongresi, bu alanda yapılması gerekenleri ve yapılabilecekleri genel bir çerçevede saptadı. Bunları daha fazla geliştirmek görevi, önümüzde bütün boyutlarıyla duruyor.

Bizim için yeni sayılabilecek bu alandaki gerçek durumun ne olduğu öncelikle kapsamlı olarak ortaya konmalı ve temelde bir hareket planı geliştirilmelidir. Dahası, bilgi ve deneyimimizin sınırlı olduğu gerçeği her adımda göz önünde tutulmalıdır. Ayrıca olanaklarımızın bazı bakımlardan sınırlı olduğu da hesaba katılmalı ve bu bakımdan önceliklerimiz doğru saptanmalıdır. Partimizin dünyaya, öncelikle uluslararası komünist hareket ve dünya devrimci hareketine çevrilmiş olan yüzü bir yerde vitrini olan bu çalışmanın istikrarlı bir biçimde yürütülmesi önemlidir, vazgeçilmezdir. Uluslararası alana müdahalemizin tarzı, doğrultusu, düzeyi ve hedeflerinin doğru ve açık olarak belirlenmesi sağlam kararlar almamızın da güvencesidir.

a) Partimizin uluslararası alana müdahalesinin çıkış noktası ve içeriği ne olmalıdır? Bu, çok kısa ve özlü bir tarzda anlatmak gerekirse, Türkiye ve Kürdistan devriminin ilerletilmesi ve uluslararası burjuvaziye karşı uluslararası proletaryanın enternasyonal mücadele ve birliğinin geliştirilmesi ve bu yolla dünya devriminin güçlendirilmesi olarak tanımlanabilir, tanımlanmalıdır. Lenin, bir defasında enternasyonalizmin her devrimcinin kendi ülkesinde devrimin ilerlemesi için elinden gelenin en fazlasını yapmak olduğunu söylemişti. Kuşkusuz proletarya enternasyonalizmi, en başta her

komünist parti ve örgütün kendi ülkesindeki devrimi geliştirme, emperyalist cephe zincirine bulunduğu ülkeden saldırma görevini başarıyla gerçekleştirmesinden geçer. Uluslararası alan çalışması bu temel üzerinde yükselse de, ya da buradan kaynağını alsada, o ayrı ve özgün bir çalışmadır. Zira komünist hareket özünde uluslararası bir harekettir. Tek tek ülkelerde devrimi ve komünist öncüyü geliştirmek ve uluslararası çapta birleşik proleter enternasyonal siyasal çizgisinin doğrudan bir bileşeni haline getirmek için, uluslararası komünist hareketin bilgi, deney ve düşünce alışverişini sıklaştıracak, ideolojik ve siyasal birliğinin güçlenmesine hizmet edecek enternasyonal örgütsel ilişki, eşgüdüm ve birlik çabalarının geliştirilmesi bu bakımdan her zaman gerekli ve zorunludur. Bu temel yaklaşım uluslararası alana müdahalemizin çıkış noktası ve içeriğini olduğu gibi, kapsamını da ortaya koymaktadır. Demek ki, partimizin uluslararası alanda etkili olmasının yolu, öncelikle ülke devriminin geliştirilmesinden, ülke devriminin teorik ve pratiksel sorunlarının çözümünden ve ilerletilmesinden geçtiği gerçeği bir an için bile unutulmamalıdır. Buna bağlı olarak, dağınık, zayıf, etkisiz marksizm-leninizme yabancı çeşitli eğilimlere açık olan bu güçleri birleştirmek güçlü ve etkili kılmada güncel gelişmeleri marksist leninist yorumlama yeteneğini geliştirmek için işçi öncülerinin uluslararası öncülerini yaratma yolunda bir an bile durmaksızın kararlı ve emin adımlar atılması, girişimlerde bulunulması, yeni bir enternasyonal birliğin kurulması için pratik, teorik ön adımların geciktirilmeksizin atılması komünist yapımızın ertelenemez görevleri arasındadır.

b) Hali hazırdaki durumu pek içaçıcı olmayan uluslararası komünist hareketin ve dünya devrimci hareketinin yaşamaya devam ettiği parçalanma, kafa karışıklığı ve tasfiye sürecinin yakın gelecekte sona ereceğini gösteren herhangi bir veri yok. Bile-

bildiğimiz kadarıyla tutarlı marksist-leninist çizgiye sahip parti ve grupların sayısı çok az. Dahası, bu örgüt ve gruplar arasında güçlü bağlar ve uluslararası alana müdahalenin stratejisi konusunda (hatta böyle bir stratejinin gerekliliği konusunda) verimli bir düşünce alışverişi bile yok. AEP'nin, kapitalist emperyalist sistemin baskısı karşısında beyaz bayrak çekmesinden sonra ki yıllarda Etiyopya Devrimci Emek Partisi, Brezilya Komünist Partisi, İspanya KP(ML), Benin KP, Yeni Zelanda KP gibi yakından tanınmamakla birlikte, AEP'ye yakınlığını esas alarak marksist-leninist olarak değerlendirdiğimiz örgüt ve gruplar revizyonizm yolunu tuttular. Öte yandan, bugün eski Sovyetler Birliği'nde, Arnavutluk'ta, diğer bazı Doğu Avrupa ülkelerinde, Hindistan'da, İspanya'da, Yeni Zelanda'da, İtalya'da ve başka yerlerde komünizme kazanılabilecek ya da yaklaşan gruplar var. Çoğunu yakından tanımadığımız bu gruplar arasında Tüm Birlik Bolşevik Komünist Partisi, Rusya Komünist İşçi Partisi'ni, Tüm Birlik Komünist İşçi Muhafızı'nı (Bolşevik) Ekim Kolektifi'ni (İspanya), Arnavutluk Komünist Partisi, İtalya Proletaryası Komünist Parti Örgütü'nü, Yeni Zelanda Komünist Parti Yeniden İnşa Kolektifini, vb. sayabiliriz. Bunların dışında emperyalizme, gericiliğe ve burjuvaziye karşı belli bir savaşım ve muhalefet yürütmekte direnen eski revizyonist, ortayolcu, Maoist, yarı Troçkist örgüt ve gruplar bulunuyor. Komünist hareketin tek tek ülkelerde ve dünya ölçüğünde güçlenmesi işçi sınıfının ve diğer emekçilerin anti emperyalist ve anti kapitalist savaşımının gelişmesi ölçüsünde, bu örgüt ve gruplar içinden komünizme kazanılabilecek bireyler, hatta bazı durumlarda gruplar çıkabilir.

c) Uluslararası marksist-leninist komünist hareketin ve dünya devrimci hareketinin bugünkü durumu bazı olanaklar sunmakla birlikte, bazı önemli tehlikeleri de içerdiğinin altını çizmemiz gerekiyor. Çok sayıda oportünist, revizyonist ve orta yolcu akımın

temsilcilerinin ileri sürdüğünün tersine revizyonist blokun çöküşü, Moskova, Pekin, Tiran gibi farklı "odak" ların ortadan kalkması, revizyonizmin ve revizyonizmin tehlikesinin ortadan kalktığı anlamına gelmediği gibi, "Uluslararası Komünist Hareket" in birliğini sağlamanın çok daha kolay hale geldiği anlamına da gelmiyor. Emperyalizmin, burjuvazinin ve küçük burjuvazinin varolmaya devam ettiği, dahası devrim ve sosyalizm güçlerinin yaşanan gerileme sürecini henüz tersine çevirmemiş oldukları koşullarda, revizyonizmin ve reformizmin tehlikesinin ortadan kalktığı ya da azaldığı savı, saçmanın da ötesindedir. Olan, AEP'in ayakta ve diri olduğu, revizyonist, kapitalist blokun henüz çökmemiş bulunduğu vb. dönemin "eski" saflaşmaların görünüşte ortadan kalkmış ya da önemini büyük ölçüde yitirmiş olması, daha doğrusu öyle gözükmesidir. Ama bundan sözüm ona uluslararası komünist hareketin (ki, onlara göre bu UKM, marksist-leninist, oportünist, revizyonist vb. güçlerden oluşuyor ya da oluşmalıdır) ve onun bileşenlerini birbirinden ayıran duvarların yıkılmış olduğu ve dolayısıyla revizyonizme karşı uluslararası düzeyde ortak bir tavır geliştirmenin ve bu temelde uluslararası komünist hareketin birliğini yeniden sağlamanın olanaklı hale geldiği sonucu çıkarmak son derece yanlış olacaktır. Revizyonizmin özü marksizm-leninizm ilkelerinin çarpıtılması, sınıfsal uzlaşma ve sınıfsal işbirliği çizgisinin devrimci sınıf savaşımı çizgisinin yerine geçirilmesi ve proleter devrimin ve proletarya diktatörlüğünün yadsınmasıdır. Geçmişte marksist-leninist konumun esas olarak AEP'nin konumuyla, revizyonist konumun da şu ya da bu revizyonist odağın konumuyla çakışmasından yola çıkarak, 1960'lı, 1970'li ve 1980'li yıllarda marksizm-leninizmle revizyonizmle varyantları arasında sürmüş olan savaşımı bir Tiran-Moskova çatışması, bir Tiran-Pekin çatışması vb. olarak görmek ya da göstermek burjuvazinin sosyal demokrasisinin ve revizyonizmin işidir; bizim değil.

Öte yandan, başta Sovyet Modern Revizyonizmi gelmek üzere, yakın zamana değin varılmaya devam eden revizyonist odakların dünya ölçeğinde çok ağır darbeler yemeleri, komünist güçler için bazı olanaklar da yaratmış bulunuyor. Revizyonist partilerin bir bölümleri tümenden dağılmış, ortadan kalkmış ya da çok büyük bir kan yitimine uğramıştır. Ancak, ayakta kalmaya devam eden ve emperyalizme, gericiğe ve burjuvaziye karşı belli bir savaşım ve muhalefet yürütmekte direnen revizyonist (ve orta yolcu, maoist ve yarı troçkist) parti ve gruplar da var. Gerek ileri kapitalist ülkelerde ve gerekse özellikle geri ve bağımlı ülkelerde sınıfsal ve diğer çelişmelerin, 1989-90 dönüşümünden sonra ortadan kalkmak ya da azalmak ne söz, giderek daha yoğunlaşmaya yüz tutması bu ikinci kategorideki grupların ayakta kalmasını ya da ideolojik olarak netleşmemiş yeni devrimci örgütlerin ortaya çıkmasını özendiriyor da. Bu koşullarda revizyonizmin ortadan kalkmasından değil, kılık değiştirmesinden söz edilebilir ancak. Ama, bu kılık değiştirme işlemi, her tür ve renkten revizyonist akımların yaşadığı bunalım, gerileme ve parçalanma ortamında, bu örgüt ve grupların kadro ve sempatanlarının kendi çizgilerini de sorguladıkları, ideolojik etkilenmeye daha açık hale geldikleri bir ortamda yaşanıyor. Bununla bağlantılı olarak, ayakta kalmayı başarmış olan (ve yeni oluşan) devrimci örgütlerin, günün modasına uyarak "dogmatizme" karşı çıkmaya ve konularının "bağımsızlığı"nın altını çizmeye özen gösterdiklerini gözlemliyoruz. Bu durum aynı zamanda komünist güçlerin revizyonist örgütlerin saflarındaki içtenlikli devrimcileri komünizm davasına kazanma ya da yakınlaştırma olanağını artırmaktadır. Eski Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkelerinin yanı sıra kapitalizmin görece gelişmiş olduğu bir dizi geri ve bağımlı ülkede varolan kitlesel revizyonist parti ve örgütlerde komünizme yakınlaşan fraksiyonların oluşması ve bunların bir dizi iç savaşımından geçerek marksist-leninist partilerin

çekirdeklerine dönüşmesi olasılığı asla küçümsenemez ve küçümsenmemelidir. Eski SBKP'den, komünizme yönelmiş yeni örgütlerin-Tüm Birlik Bolşevik KP, Rusya Komünist İşçi Partisi, Tüm Birlik Komünist İşçi Muhafızı (Bolşevik) gibi- çıkmış olması, bunun en iyi bilinen örneğidir. Ülkemizde de, marksizm-leninizm'den şu ya da bu düzeyde etkilenmiş ve halihazırda devrimci bir konumda bulunan bir dizi küçük burjuva devrimci örgüt-bunun bilincinde olsunlar, ya da olmasınlar bir ideolojik ve siyasal çıkmaz içindedirler. Bu, komünist hareketin, söz konusu örgütlerin saflarındaki içtenlikli devrimcileri tutarlı ve militan bir pratiksel ve teorik müdahalenin yardımıyla kendi saflarına çekme şansına sahip olduğu anlamına gelir. Komünizmin potansiyel güçlerinin, yalnızca komünist örgütlerle ve onların saflarındaki devrimci öğelerle sınırlı olduğunu düşünmek, bağışlanmaz bir dar görüşlülük olacaktır.

d) Bu durum ne tür bir hareket planı dayatıyor? Yukarıda, bu bağlamdaki görevlerimizin nasıl bir bakış açısıyla ele alınması gerektiğine değinmiş ve partimizin dünya devriminin bir parçası emperyalizmin en zayıf halkalarından biri olarak, Türkiye devriminin teorik ve pratiksel sorunlarını çözmeye ve Türkiye devrimini ilerletmeye çalışmasının kavranacak halka olduğunu belirtmiştik. Ancak konunun biraz daha açıklanması gereken yanları bulunuyor.

Herşeyden önce, ideolojik belirsizliğin, kafa karışıklığının, açık ya da üstü örtülü bir tasfiyecilik eğilimin baskın olduğu bugünkü dünya ve Türkiye ortamında, revizyonizme ve onun yeni biçimlerine karşı ideolojik savaşımın gevşetilmemesi, tersine yoğunlaştırılması gerektiği belirtilmelidir. "Uluslararası komünist hareketin farklı bileşenleri" arasındaki duvarların yıkılmakta olduğu ve dolayısıyla farklı çizgilere sahip devrimci örgütlerin birbirlerine yaklaşmakta olduğu yolundaki oportünist yaklaşım yıkıcı bir eleştiriye tabi tutulmalıdır. Çökmekte ve dağılmakta olan revizyonizme ve onun

varyantlarına destek vermek ve kılık değiştirerek, kendisini "yeni dünya düzeni" nin ve Gorbaçov-Yeltsin karşıdevriminin karşısında göstermekte olan revizyonizme ilişkin yanılsamalar yaratmak ya da yaratılmasına yardımcı olmak bizim işimiz olamaz. Tersine biz, her tür ve renkten revizyonist akımların yaşadıkları bunalımdan emperyalizme, kapitalizme ve onun sonuçlarına karşı savaşımın, ancak komünizmin kızıl bayrağı altında sürdürülebileceğini göstermek için yararlanmalıyız. Oportünist ve revizyonist akımların saflarındaki dürüst ve militan devrimci öğeleri marksist-leninist saflara çekmenin yolu revizyonizmle uzlaşmaktan değil, ona karşı savaşımı yoğunlaştırmaktan geçiyor. (Bunun, koşullarının olduğu her yerde -Siyasal bakımdan ilerici, yurtsever, devrimci özellikler taşıyan- revizyonist örgüt ve gruplarla emperyalizme, faşizme ve gericiliğe karşı ortak tutumlar almayı reddetme ve siyasal alanda sekterliği örgütlenme olarak anlaşılamayacağı her halde açık olmalıdır.)

Bu bağlamda ideolojik ya da teorik alanda yürütülmesi gereken savaşımın artan önemine değinmekte yarar var. Lenin, "Ne Yapmalı" adlı yapıtının "Teorik Savaşımın Önemi Konusunda Engels" başlıklı bölümünde, Rusya'da ve dünyada komünist hareketin karşı karşıya bulunduğu durumu ve görevleri inceledikten sonra, teorik savaşımın Rus komünistleri açısından önemi üzerinde durur. O'nun, "Devrimci teori olmadan, devrimci hareket olamaz" sözleri işte bu bölümde yer alır. O'na göre, Rusya'da partinin "yalnızca oluşum sürecinde olması...", komünist hareketin, "ancak öteki ülkelerin deneyimlerinden yararlanacak olursa başarılı" olacak olması ve Rusya komünist hareketinin son derece ağır ve zor görevler üstlenmiş (Rus devrimi dünya devriminin öncü gücü olarak öne çıkmıştı) olması yüzünden teorik savaşım daha da önem kazanmaktadır. Gözlerimizi, 1990'ların Türkiye'si ve dünyasına çevirdiğimizde, yukarıdaki gerçeklerin üç aşığı-

beş yukarı bizim için de geçerli olduğunu, ama bunların yanı sıra teorik savaşımın önemini artıran ek nedenlerin olduğunu görürüz. Bunlar arasında, uluslararası komünist hareket ve dünya devrimci hareketi saflarında yaşanan ideolojik belirsizlik ve kafa karışıklığına karşı savaşımı, Türkiye devriminin bir dizi temel sorununun marksist-leninist bir analize tabi tutulmasının gereğini, eski sosyalist ülkelerin ve uluslararası komünist hareketin deneyimlerinin incelenmesini, kapitalizmin ve emperyalizmin bugünkü gelişme özelliklerinin analizini vb. sayabiliriz. Bütün bu sorunların, esas olarak ve ancak Türkiye ve dünyada devrim ve sosyalizm için ayağa kalkan ve kalkacak olan işçi ve emekçi yığınlarının kitlesel savaşımı içinde ve onunla çok sıkı bir ilişki içinde çözülebileceği doğrudur. Ama bu, sistemli çaba harcamamızın ve bu alana istikrarlı ve sağlam bir yönelim içinde olmamızın gerekmediği anlamına asla gelmez. Devrim kaçaklarının ve tasfiyecilerin "teorik çalışmaya öncelik verme" ve "marksizmin temel sorunlarını çözme" bahanesinin ardına sığınarak devrimci teori ve pratikten kopmalarını gerek bizde ve gerekse diğer bir dizi komünist ve devrimci örgütün teorik düzeyin yükseltilmesi yönündeki çabalarını frenleyen en önemli faktörler arasında yer almış olduğu bir gerçektir. Marksizm-Leninizmin yüzeysel bir tarzda kavranışının, geçmişte yaşadığımız yalpalamalara olan katkısını ve bugün siyasal ve örgütsel çalışmamızın, düzey ve niteliğini yükseltme yolundaki çabalarımızın önüne diktiği engelleri biliyoruz. Yalnızca işbirlikçi-teknelci burjuvaziye ve onun devlet aygıtına değil, emperyalizme, dinsel gericiliğe, burjuvazinin diğer katmanlarına ve bölge ülkelerinin burjuvazisine ve gericiliğine karşı da çetin ve karmaşık bir savaşım içinde gelişecek olan Türkiye devriminin bize yüklediği dev boyutlu görevlerin, teorik donanımımızı çok daha yüksek bir düzeye çıkarmaksızın gerçekleştirilebileceği söylenemez. Biz geçmişte yaşamış olduğumuz olumsuz deneyimlere duyduğumuz tepki-

den de yola çıkarak önümüze diktiğimiz korkulukları bir kenara atacak, Türkiye devriminin ve Türkiye komünist hareketinin bölgemizde ve dünyada oynamaya aday olduğu role yakışır bir teorik atılım yapacak olgunluğa sahip bir güç olduğumuzu kanıtlamalıyız. Bütün bunların uluslararası alan çalışması bakımından anlamı, yakın dönemin devrimlerinden ve genel olarak da diğer ülkelerdeki sınıf mücadelesi deneyimlerinden daha geniş çaplı yararlanmak ve bu yolla teorimizi daha fazla geliştirip zenginleştirmektir.

Her örgütsel plan, gereksinimlerimizi ve görevlerimizi olduğu kadar, onları karşılamak ve yerine getirme kapasitemizi de hesaba katmak zorundadır. Türkiye devrimine ilişkin görevlerimizle sıkı bir bağlantı içinde olması gereken uluslararası alandaki görevlerimizin yerine getirilmesi bizim (ve başka ülkelerdeki kardeş örgütlerin) güç, yetenek ve önceliklerinin yanı sıra söz konusu alanın halihazırdaki nesnel durumunun da göz önüne alınmasını gerektiriyor. Gerek nesnel ve gerekse öznel koşullar, bu alanda girişeceğimiz çalışmanın hızlı bir tempoyla gelişeceği yolunda hayallere kapılmamayı gerektiriyor. Emin ve sağlam adımlarla yürümek durumundayız.

III

Partimiz önüne uluslararası komünist hareket ile ilişkiler konusunda önemli görevler koymuş bulunuyor. Birlik Kongresi'nin kardeş komünist parti ve örgütlere mesajında şöyle deniliyordu; "MLKP-K, bugün dünya burjuvazisinin karşısına komünist proletaryanın örgütlü gücüyle, komünist enternasyonal ile çıkılmasının başta gelen ve ertelenmez bir görev olduğuna inanmaktadır.

"Birlik Kongremizin vurguladığı gibi revizyonist kampın çöküş sürecinde uluslararası burjuvazinin giriştiği çok yönlü ideolojik saldırılar ve Arnavutluk Emek Partisi'nde yaşanan teslimiyet ve ihanet sonrasında ideolojik birliği iyice sarsılan dünya komünist hareketinin tek tek parçaları için en-

ternasyonal ilişkiler geliştirmek hayati önem taşıyor. Enternasyonal kurma amacına bağlanmış olarak, bir dönem birbirini tanıma, görüş alışverişinde bulunma ve deneyim aktarma çerçevesinde dahi kalsa somut adımlar atmak, komünist parti ve örgütler için öncelikli görevdir." Kongremiz, bir yeni komünist enternasyonalin kurulmasını tümüyle gerekli ve acil bir görev olarak kabul etti. Ancak, böyle bir örgütün kurulması, basit ve kolay bir iş değildir. Bu marksist-leninist ve marksizm-leninizme yakınlaşmakta olan parti ve örgütler arasında yürütülecek ciddi bir savaşı, işbirliğini ve güçlü bir irade sergilemeyi zorunlu kılmaktadır. Yeni bir komünist enternasyonalin kurulması tümüyle iradi bir çabayı, bilinçli, planlı, organize bir davranış tavrını gerektirmektedir. Dünya çapında ideolojik karmaşanın egemen olduğu; uluslararası komünist hareketin dağıldığı, gericilik yıllarının yıkıcı tahribatının henüz giderilemediği artık (ideolojik ayırım çizgilerinin önemsizleştiği) şeklindeki burjuva liberal tezin günün moda akımı olduğu bir dönemde, ideolojik-siyasi netleşmenin ve enternasyonalist dayanışmanın ve işbirliğinin geliştirilerek yeni bir komünist enternasyonale doğru gidilmesi yaşamsal önemdedir. Ne varki; bu görevin kısa erimde çözülmesinin olanaklı olmadığı da bir gerçektir. Demek ki; bu iş ne kendiliğindenliğe terkedilebilir ve ne de aceleyle getirilebilir. Bugün yeni bir komünist enternasyonalin oluşturulması özellikle maddi ve ideolojik ön koşullarının olgunlaştırılması göreviyle karşı karşıyayız. Bu da, aynıların aynı yerde, ayrıların ayrı yerde toplanmasına hizmet edecektir. Bir ideolojik mücadele, inşa ve saflaşma mücadelesinin bununla iç içe ikili, bölgesel ve uluslararası ölçekte ilişkiler ağının yaratılıp geliştirilmesini; tanışma, deney ve bilgi alışverişi, etkileşim, ortak eylem yoluyla ortak platform ve koordinasyonların geliştirilmesini gerektirmektedir. Böylesine bir süreci yaşamadan, böylesine bir mücadele süreci içerisinde teori ve pratikte proletarya dik-

tatörlüğüne uygun siyaset yapan güçlerin kolektif iradesi oluşturulmadan kurulacak bir enternasyonal, niyetlerden tümüyle bağımsız ve nesnel olarak dünya proleter devrimine, marksizme-leninizme ve yeni bir marksist leninist komünist enternasyonalin kurulmasına karşı oportünist bir barikat olacaktır. Marksist-leninist öğretinin ve tarihsel deneylerin kanıtladığı odur ki; proletarya diktatörlüğünün yalnızca teoride kabulü, ilke ve programda kağıt üzerinde ortak bir buluşma, tek başına yeni bir enternasyonal kurmak için yeterli değildir. Lenin, haklı olarak herhangi bir siyasal gücü değerlendirirken yalnızca sözlerine değil, eyleminin içeriğine de bakmak gerektiğini vurguluyordu. Demek oluyor ki; asıl sorun, proletarya diktatörlüğünün sözde kabulü değil, teoride ve pratikte eylemli olarak kendini ortaya koyuş tarzında, proletarya diktatörlüğünün ruhuna uygun bir çalışma ve içerikte buluşabilmektir.

Farklı nitelikteki akımları (Marksist, oportünist, revizyonist, vb.) bağrında toplayan bir perspektife oluşturulacak herhangi bir enternasyonal, marksizm-leninizme, yeni tipte Bolşevik parti öğretisine ve leninist-stalinist III. Enternasyonal'in ilke ve ruhuna aykırıdır ve kabul edilemez. Aksine yeni bir marksist-leninist komünist enternasyonalin kuruluşu, emperyalizme ve kapitalizme karşı mücadelenin yükseltilmesine, oportünizme ve onun değişik renk ve tondaki türevlerine karşı mücadelenin ilkeli ve enerjik bir tarzda örgütlenmesine ve başarısına bağlıdır.

Biliniyor ki; geride kalan süreçte, yeni bir komünist enternasyonal oluşturmak ereğiyle bir dizi girişim oldu. Ancak bugüne dek bu erekle örgütlenen girişimlerin pek çoğu sayısız oportünist akımın biraraya gelmesiyle, gerçekte yeni ve gelecek vadededen, gerçekten marksist-leninist nitelikte bir enternasyonal oluşturma hedefini saptıran girişimler oldu. Nesnel olarak bu tür girişimlerin, emperyalizmin dünya proletaryasını esir alma ve basit birer eklentisi

yapmanın ötesinde bir işlevi olmamıştır. Özetle ve sonuç olarak, yeni bir marksist-leninist komünist enternasyonal ancak Marks-Engels, Lenin ve Stalin'in ışıklı yolunda, E. Hoca ve G. Dimitrov'un da devrimci marksist mirasını içerecek bir çizgide inşa edilebilir.

Diğer yandan, komünistlerin birliğine dayanacak olan bir komünist enternasyonal, antiemperyalist güçlerin birliğine dayanacak platformlar arasındaki ayrım çizgisi her zaman net bir şekilde ortaya konmalıdır. Partimiz, tutarlı bir antiemperyalist çizgide, antiemperyalist güçlerin en geniş birlik ve mücadelesinden yanadır. Ancak olsa olsa bu tür işler görece bir devrimci-demokratik platforma, yeni bir komünist enternasyonalin kuruluşunu yüklemek herhangi bir biçimde onaylanamaz.

Devam edelim. Gelineen noktada, uluslararası komünist hareketin yeniden inşası konusunda değişik görüş, eğilim ve platformlar var. Her biri birden fazla kendi ayrı sözde enternasyonal örgütlenmeleri olan maoistler, troçkistler ve Pyongyang Toplantısı gibi, süreklilik taşımayan platformları bir yana bırakarak değerlendiriyoruz. Birincisi 1992'den bu yana, yaklaşık yılda ortalama bir kez toplanan ve içinde TDKP'nin de yer aldığı eski AEP yanlısı bir platform var. Bunlar, aşağı-yukarı benzer çizgiye sahip partiler tarafından kurulacak bir komünist enternasyonalden yana gözüküyorlar. Bu parti ve gruplar, şimdiye değin her toplantısında bir deklarasyon yayımladılar. Ve bir süredir, "Birlik ve Mücadele" adlı ortak dergiyi bir kaç dilde yayımlıyorlar. Ancak bu derginin, ortak yayının biçimsel olduğunu, belli konuların ortaklaşa tartışılmasını içermediğini, her parti ve örgütün kendi ülkesiyle vb. ilgili yazılardan oluşan bir derleme niteliği taşıdığını ve genelde bu platformun, onun içinde yer alanlar bakımından bile, karşılıklı etkileşim ve dönüşürme yanının zayıf kaldığını belirtmeliyiz. İkincisi, 1993'den bu yana Belçika Emek Partisi tarafından düzenlenen ve çok daha

geniş bir yelpazede yer alan parti, örgüt, grup ve kişileri kucaklayan Brüksel toplantıları var. Bu platformun sözcülüğünü yapan Belçika Emek Partisi'nin uluslararası komünist hareketin birliğine ilişkin yaklaşımı, özetle, onların pozisyonunun TDKP'nin de içinde yer aldığı platformun sekte niteliğinin tam karşıtı bir nitelik taşıdığını ve söylem düzeyinde oportünizmi ve revizyonizmi kınayan herkese açık olma ve herkesi birleştirme anlayışı üzerine kuruludur. Demek ki; uluslararası komünist hareketin yeniden inşası doğrultusunda atılacak adımlar, her şeyden önce bugünkü, gerçek durumun somut bir analizi üzerine oturulmak zorundadır.

Peki, gerçek durum nedir? Pek çok parti, grup, çevre ve kişi tarafından savunulmakta/ima edilmekte/varsayılmakta olduğu gibi, Sovyet modern revizyonizminin çöküşü, sosyalist Arnavutluk'un kapitalizme teslim olması ve genel olarak devrim ve sosyalizm güçlerinin zayıf düşmüş olması, marksizm-leninizmle her tür ve renkten oportünizm ve revizyonizmin arasındaki farklılıkları azaltmakta ve özellikle Sovyet modern revizyonizminin çizgisinde bulunan partiler içinde daha "devrimci" kanatların marksizm-leninizme yönelmesi biçiminde genel ve güçlü bir eğilime mi yol açmaktadır? Hayır. Zaten bu iddia ya da varsayımın sahipleri, bu tezlerini doğrulayacak ciddi veriler sunmamakta ya da sunmamaktadırlar. Peki olan nedir? Bütün bu gelişmeler, Sovyet modern revizyonizmi çizgisindeki partiler başta olmak üzere, farklı eğilimlerdeki oportünist ve revizyonist partilerde derin bir bunalıma neden olmuş, bu partilerin en önemli bir bölümü ya dağılmış, ya da geleneksel burjuva partilerden pek de farklı olmayan "sosyalist" ya da sosyal-demokrat partilere dönüşmüşlerdir. (Eski SBKP'nin ana gövdesinin, şimdi Bulgaristan KP'nin, şimdi Demokratik Sol Bağlaşma adını almış olan eski Polonya Birleşik İşçi Partisi'nin, şimdi Demokratik Sol Parti adını almış olan Eski İtalya KP'nin,

Macaristan'da Macaristan Sosyalist İşçi Partisi'nin, vb. durumları buna örnek gösterilebilir.) Ama aynı zamanda, bu partiler içine, eski, geleneksel revizyonist çizgiyi ve "Komünist" söylemi ve kamuflajı sürdürme yanlısı gruplar da çıkmışlardır. (İtalya'da Komünist Reformasyon Partisi, eski Çekoslovakya'da, Bohemya ve Morevya KP- Rusya Federasyonu KP, Portekiz KP, Türkiye KP, vb) aralarında ciddi ve öze ilişkin bir farklılık bulunmayan bu iki tür parti arasında geçiş konumunda olan ya da her iki eğilimi de bünyesinde barındıran partilerden de sözedilebilir (Vietnam KP, Kore Emek Partisi, Fransa KP, Güney Afrika KP gibi). Kuşkusuz, bizi asıl ilgilendiren bunlar değil, revizyonizmin yaşadığı bu bunalım ortamında ortaya çıkan ya da çıkabilecek daha devrimci, ama gerçekten devrimci kanat ve eğilimlerdir. Eski revizyonist partilerin en azından bir bölümünde eski görece güçlü konumlarını yitirmelerinin, bugünkü nesnel siyasal konumlarının, ülke içindeki sınıf çelişmelerinin düzeyinin ve bizzat kendi sınıfsal ve toplumsal yapıları ve bileşimlerinin belirleyici rol oynadığı bu değişiklik sürecinde, bu tür kanat ve eğilimlerin doğmakta olduğu yadsınamaz. Arnavutluk KP, Rusya'daki Tüm Birlik Bolşevik KP, Rusya Komünist İşçi Partisi, Bulgaristan KP ve daha bir dizi küçük parti ve grup bu parti ve gruplara örnek gösterilebilirler. Ancak, geçmişin revizyonist yüklerini ve günahlarını taşıyan bu partilerin bu geçmişle ne denli köklü bir biçimde hesaplaştıkları, bugün ne denli devrimci bir programa ve siyasal çizgiye sahip oldukları ve ülkelerinde gerçekten komünist nitelikte bir siyasal pratik içinde olup olmadıkları her bir partinin gerçek durumunun bilimsel ve somut bir tarzda incelenmesi sonucunda anlaşılacaktır. (Burada, başka bir ülkede şu ya da bu devrimci partinin gerçek siyasal çizgisini ve konumunu kavramanın hiç de kolay olmadığı anımsanmalıdır.

Bunun için bu partilerin belgelerini ve literatürünü incelemek de yetmez. Sözkonusu partinin, nasıl bir siyasal pratik yürüttüğünü, teorik saptamaları ve siyasal pratiği arasında gerçekten de bir uyumun olup olmadığını da anlamak gerekiyor. Bizden kıyaslanmayacak denli geniş olanaklara sahip olan Komintern'in bile kendi içinde revizyonist öğelerin saptırma ve sabotajlarının da etkisiyle 1920'li, 1930'lu ve 1940'lı yıllarda bazı partileri doğru bir biçimde değerlendirmekte zorlandığını ve yer yer önemli hatalar yaptığını unutmamalıyım. Benzer bir sürecin devrimci konumunda bulunan maoist ve diğer oportünist ve revizyonist partiler bakımından da daha az yeğin olmakla birlikte yaşanmakta olduğunu söyleyebiliriz.) Ama geçmişte AEP'ye yakın duran Brezilya KP, Etiyopya Devrimci Emek Partisi, İspanya kP(mL), Benin KP, TDKP gibi parti ve örgütlerin içine sürükledikleri tasfiyeciliğin de gösterdiği gibi, bütün bu altüst oluşların genel bilançosunun pozitif olduğunu düşünmemize olanak verecek güçlü verilere sahip değiliz. Dünya siyasal ortamı bir bütün olarak, komünist ve devrimci partilerin ortaya çıkması ve gelişmesi açısından, birkaç yıl öncesine göre daha elverişli gözüküyor. (ABD emperyalizminin başını çektiği emperyalist kampın saldırgan ve savaş kışkırtıcısı politikalarının daha fazla açığa çıkması, eski revizyonist ülkelerde yaşanan ve toplumsal yaşamın bütün alanlarını kapsayan bunalmın kitleleri giderek radikalleştirmesi, geri ve bağımlı ülkelerde işçilerin ve diğer emekçilerin yaşam koşullarının düzelmesi bir yana, artan sömürü, özelleştirme, sendikasılaştırma, sosyal haklarda geriye gidişin ve her türden karşı devrimci terörün olanca hızıyla sürüyor olması, gelişmiş kapitalist ülkelerde, artan emperyalistlerarası yarışmanın da etkisiyle işçilerin ve emekçilerin kazanılmış haklarına yönelik saldırının hızlanması, dünyanın çeşitli köşelerinde ulusal, dinsel ve devletler arası çatışmaların sürüyor olması vb.) Buna karşın genel eğilim, ne yazık ki hala, komünist

partiler de içinde olmak üzere tüm devrimci ve sol partilerin giderek daha fazla sağa, revizyonizme ve tasfiyeciliğe kaymaları yönündedir.

Öte yandan, dünya komünist ve devrimci hareketinin durumunu anlamak ve bu harekete devrimci bir tarzda müdahale etmek isteyenlerin iyice anlamaları gereken asıl üzerinde atlayamayacakları bir gerçek de şudur; 1990'lardan bu yana yaşanan görece hızlı ve yoğun gerileme ve tasfiyecilik sürecinin 1950'li yıllardan 1990'lı yıllara kadar geçen sürede, uluslararası komünist hareket, az buz değil, 40 yıla yakın süren (geçici güçlenme dönemleri hariç) önemli bir gerileme, dağılma, parçalanma ve tasfiye süreci yaşadı. Stalin'in ölümünden sonra, Sovyetler Birliği'nin ve Arnavutluk dışındaki sosyalist kamp ülkelerinin revizyonizme kaydığı, Enver Hoca yoldaşın önderlik ettiği AEP'nin çabalarının bu süreci frenlemekle birlikte durduramadığı bütün bu dönem boyunca Sovyet modern revizyonizminin, maoizmin, troçkizmin vb. ege-menliğinin, dünya komünist ve devrimci hareketini ideolojik olarak daha da geri bir konuma sürüklediği ve bunu hareket içindeki kaosun ve kafa karışıklığının daha da artmasına yol açtığı vb. görmezden gelinemez. Dolayısıyla uluslararası komünist hareketi birleştirmek için yola çıkan komünist parti ve örgütler; nesnel olarak, her şeyden önce, bu oportünizm ve revizyonizm birikintisini silip süpürmek ve komünizme yaklaşmakta ve içtenlikli devrimci güçleri doğru konumlara çekmek, ama aynı zamanda kendi teorik ve ideolojik yetersizliklerini aşmak için, proleter devrimin bir dizi temel sorununu karşılıklı olarak tartışma gereksinimi duymaktadırlar. Lenin'in dediği gibi;

"Birleşmeden önce ve birleşmemiz için, ilk başta, aramızdaki ayrılığın sınırlarını kesin olarak çizmek gerekir." Demek ki; komünist enternasyonalin yeniden inşası için yola koyulan parti ve örgütler, her şeyden önce, burada kısa bir özetini sunduğumuz bir

durum değerlendirmesi yapmak zorundadırlar. Bu yapılamaz, I. Dünya Savaşı ve Ekim Devrimi sonrasında durumla bugünkü durum arasında somut koşulların somut analizine dayanmayan zorlama paralellikler kurulursa, hiçbir işlevselliği, siyasal değeri olmayan, masabaşı enternasyonnalleri kurulabilir. Bu da, zaten yeterince yapılmakta olduğu gibi, uluslararası komünist örgütlenme düşüncesinin ve pratiğinin bayağılaştırılmasına ve ayağa düşürülmesine götürür. Demek oluyor ki; teorik, siyasal ve örgütsel planda genel olarak uluslararası ilişkiler ve özel olarak uluslararası komünist hareketin yeniden inşası bağlamında yapılabilecek olanlar ve yapılması gerekenler, ciddiyetle ele alınmalıdır. Gerekse duyulan, devrimci kararlılık ve iradenin yanı sıra, gerçek durumun net ve berrak bir tarzda kavranmasına yardımcı olacak bilimsel bir analiz ve tartışma ortamı, sınıf bilinçli işçilere ve tüm gerçek ve içtenlikli devrimci parti, örgüt, çevre ve bireylere güven verecek doğru bir stratejik plan ve komünist açıklık ve dürüstlikle yoğrulmuş ilkeli bir hareket tarzıdır. Komünist enternasyonalin hemen ya da kısa bir süre içinde kurulabileceği yolunda boş hayaller yaymayan, sekter ve dışlayıcı bir nitelik taşımayan ama aynı zamanda komünist enternasyonalin kurulmasını da bilinmez bir geleceğe ertelemeyen, komünist ve komünizme yakın tüm devrimci güçler arasındaki ilişkiler ve karşılıklı yoldaşça etkileşimi ve dönüşümü ilerletebilecek, ama kapılarını liberal bir tarzda herkese açık tutmayan ve yalnızca teorik görüş ayrılıklarının ilkeli bir tartışmayla azaltılmasına ve giderilmesine değil, aynı zamanda dünya komünist ve devrimci hareketinin farklı bileşenlerinin siyasal ve örgütsel deneyim değişimi yapılabilmelerine de olanak sağlayacak bir ortak uluslararası dergi projesinin, ikili ve uluslararası görüşme ve oluşumların yeni bir komünist enternasyonale götürebilecek ilk adımların gerekçeleri ve temelleri böyle özetlenebilir. Uluslararası komünist ve devrimci hareketin, ideolo-

jik, siyasal ve örgütsel gelişim düzeyleri birbirlerinden farklı, hatta yer yer son derece farklı pek çok parti, örgüt, çevre ve kişiyi barındırdığı gözönüne alındığında, ortak bir marksist-leninist ideolojik çizgide birleşmenin ve bu birliği ortak bir uluslararası komünist örgütlenmeyle taçlandırmanın, son derece karmaşık, sancılı ve çatışmalar, bölünmeler ve yeniden saflaşmalarla karakterize edilen zorlu bir süreç olacağı kestirilebilir.

Adına layık bir uluslararası komünist örgütlenmenin yaratılmasının yolunun tek tek ülkelerde adına layık komünist öncülerin yaratılmasından geçtiği unutulmamalıdır. Bu bakımdan, dünya komünist hareketinin mevcut bileşenlerinin neredeyse ezici bir çoğunluğunun zayıf ya da çok zayıf örgütler, hatta çevreler durumunda olması, belki de en önemli handikapı oluşturuyor. Tek tek ülkelerde, komünist hareketin ciddi atılımlar yapmaması, yapamaması halinde komünist enternasyonal bağlamındaki uluslararası çabanın fazla ilerletici olmayacağı görülmelidir. Bu gerçekliğin berrak bir biçimde kavranması gerekiyor.

Kendi ülkemizdeki devrimi büyüttüğümüz, güçlendirdiğimiz ve daha da büyük zaferler kazandığımız ve marksizm-leninizmi Türkiye devriminin pratiğine daha da yaratıcı bir biçimde uyguladığımız ve en azından bu anlamda geliştirdiğimiz ölçüde uluslararası komünist harekete katkımız daha da artacaktır.

Kuşkusuz ki, aynı yaratıcılık, inisiyatif, irade ve atılım uluslararası temel ve güncel teori, ideoloji, politika sorunları alanında da gösterildiğinde söz konusu etki büyüyecek, enternasyonalist yükümlülüklerimiz yerine getirilmiş olacaktır. Kendini sadece ülke devriminin sorunlarıyla sınırlayan bir parti değil, ülke ve dünya devriminin diyalektik birliğini doğru kavrayan; iç ve uluslararası sorunları zamanında gören ve çözen bir parti. İşte partimiz böyle bir parti olmalıdır. Ülke devrimini geliştirmek, ülke devrimini

uluslararası proleter-sosyalist devrimin bir parçası olarak görmek, uluslararası burjuvazinin enternasyonal birliğine karşı uluslararası proletaryanın enternasyonal kavgasını, birliğini, iradesini dikmek, yaratıp büyütmek her partinin asli görevidir.

Partimizin güç ve olanakları ve Türkiye ve dünya devrimine karşı yükümlülükleri ve dünya komünist hareketinin güç ve durumu göz önünde tutulduğunda, bugün için uluslararası alan çalışmasında yapılabilecekleri şöyle sıralayabiliriz:

1- Başka ülkelerin devrim deneyimlerinin incelenmesi; Türkiye devriminin ve partimizin ideolojik, siyasal ve örgütsel eksiklerini tamamlama ve bu alanlardaki gereksinimlerini karşılama ve eleştirme perspektifiyle incelenmesi.

2- İlişki içinde olduğumuz kardeş komünist grup ve çevrelerle, uluslararası alana müdahalemizin deyim yerindeyse strateji ve taktikleri konusunda bir tartışma toplantısının düzenlenmesi ve görüş alışverişinde bulunulması ve ortak bir müdahale planının geliştirilmesinin hedeflenmesi.

3- Ortak yükümüzün azaltılması için az-çok düzenli bir ilişki içinde olduğumuz kardeş örgütlerle daha sıkı bir dayanışma içinde olunması, aynı işin ayrı ayrı ülkelerde yeniden ve yeniden yapılmasını önleyecek düzenlemelerin olanaklı olup-olmayacağını araştırılması, birbirimizin çalışmalarının ürünlerinden ve siyasal deneyimlerinden karşılıklı olarak yararlanılması. İdeolojik netleşmeye hizmet edecek, dünya komünistlerinin bağlarını güçlendirecek ve bunu da ortak eylem yoluyla güvenceye alacak platformların oluşturulması.

4- Uluslararası ilişkilerde, yazılı belgelerin ve yayımların, sözlü görüşmelerde söylenebilecek olanlardan çok daha geçerli ve etkili olduğundan hareketle, Red Down'ın sürekli kılınması ve önemli belgelerimizin İngilizce başta olmak üzere başka dillere

çevrilmesi için gereken önlemlerin alınması.

5- Önemli ve/ya da gerçekten devrimci dönüşüme açık parti ve gruplarla yapılacak ikili ya da daha geniş katılımlı görüşmelerin yanı sıra, her yıl yapılan Brüksel toplantısı gibi çok sayıda parti, örgüt ve çevrenin katıldığı platformları kullanarak partimizin teori ve eyleminin uluslararası komünist devrimci harekete taşınması ve duyurulması.

6- Marksist-leninist grupların yanı sıra, komünizme kazanılabilecek ve Stalin'i savunan devrimci güçlerin katılacağı bir uluslararası ortak dergi çıkarılması projesi kapsamında, İtalya girişimi çerçevesinde yaşama geçecek olan süre içinde, bu girişimin aktif bir biçimde desteklenmesi hatta bu anlamda bir çeşit lokomotif rolü üstlenilmesi ve varsa bunun benzer girişimlerle birleştirilerek daha da güçlendirilmesi.

7- TDKP'nin ilişki içinde olduğu çeşitli örgüt ve gruplara ulaşılması ve uluslararası çalışmamızın ancak revizyonizm ve tasfiyecilik bataklığından kurtulma potansiyeli taşıyanların yeniden marksist-leninist platforma çekilmesi amacıyla daha geniş bir platformda sürdürülmesi. Aynı zamanda, söz konusu güçlerin de ortak dergi projesine çağırılması.

8- Yalnızca komünistlerin değil, maoistlerin, troçkistlerin vb. vb.'de uluslararası alana kendi amaçları doğrultusunda müdahaleyi planladıkları hatta müdahale ettikleri hesaba katılarak, kardeş örgütlerle birlikte ya da tek başımıza bu türden antimarksist akımlara karşı ideolojik savaşımın yoğunlaştırılması, görüş ve yaklaşımlarımızın kitap, broşür vb. biçimlerde dile getirilmesi.

9- Antifaşist, antiemperyalist çeşitli eylem ve etkinlikler, işçi sınıfı ve diğer emekçi kesimlerin, gençliğin mücadeleleri, insan hakları, çevre sorunu, özelleştirme, sendikasılaştırma, sosyal hakların gaspı, esnek çalışma, ulusal kurtuluş hareketleri vb. bir

dizi konuda komünist partilerin ve bu yöne evrilme potansiyeli taşıyanların ortak pratik etkinliklerde bulunmalarını örgütlemek, bu yönlü uluslararası dayanışmayı örmek gibi somut bir dizi çalışma yapmak.

10- Uluslararası ilişkiler alanının bir anlamda partimizin vitrini olduğu ve bu alanda amatörce çalışmanın partimizin saygınlığına önemli ve onarılması güç zararlar vereceği göz önüne alınarak kurumlaşmaya önem verilmesi ve uzmanlaşmanın sağ-

lanmasına yardımcı olacak bir uluslararası enformasyon bürosunun kurulması.

11- Bütün bu görevlerin yeni bir komünist enternasyonalin kurulması hedefine bağlanması ve buna götürebilecek adımların kararlılıkla önerilmesi, savunulması ve desteklenmesi.

Aralık 1996 MLKP Merkez Komitesi